

Verhandeling over de Nederlandse politie-strafwetgeving

<https://hdl.handle.net/1874/298656>

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS,

POLITIAE DELICTIS JURE NOSTRO

GEORGI WILLIHELMO FAHRE

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS.

INSTITUTIONE JURIDICA

1811

DE IUSTITIA ET INIURIA

DISSENTATIONE

AVGVSTINI

AVGVSTINI

1811

AVGVSTINI

DISSENTATIONE JURIDICA INAEQUALIS

AVGVSTINI

1811

AVGVSTINI

AVGVSTINI

AVGVSTINI

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS,
DE
POLITIAE DELICTIS JURE NOSTRO,

QUAM

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

GEORGII GUILIELMI VREEDE,

JUR. ROM. ET HOD. DOCT. ET PROF. ORD.,

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus

SUMMISQUE IN

JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS ac PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

JACOBUS FREDERICUS WERTHEIM,

Amstelodamensis.

A. D. VI M. JUNII, A. MDCCCLX, HORA I.

TRAJECTI AD RHENUM,
TYPIS MANDAVERUNT GIEBEN ET DUMONT.

MDCCCLX.

DISSERTATIO JURIDICA IN UNIVERSALIS

DE

POLITICAE DELICTIS JURE NOSTRO

AVCTORE

GEORGIO GUILIELMO VREDE

AD PRAESIDIUM ACADEMIAE JURIDICAE

IN

UNIVERSITATE GIESSENENSIS

AVCTORE

ACADEMIAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO

IN ACADEMIA PUBLICA

AVCTORE

JACOBO FREDERICO WERTHEIM

AD PRAESIDIUM ACADEMIAE JURIDICAE

IN UNIVERSITATE GIESSENENSIS

PUBLICO AD SOLIUM NOSTRUM SUBMITTIT

JACOBO FREDERICO WERTHEIM

AVCTORE

IN UNIVERSITATE GIESSENENSIS

TRACTATI AD HANC

THEM MANUSCRIPTI GIBERII ET DUMONTII

AVCTORE

VERHANDELING
OVER
DE NEDERLANDSCHE
POLICIE-STRAFWETGEVING.

Academisch Proefschrift
TOT VERKRIJGING
VAN DEN GRAAD VAN
DOCTOR IN DE BEIDE REGTEN.

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

DOOR

J. F. WERTHEIM.

GEDRUKT BIJ GIEBEN & DUMONT TE UTRECHT.

1860.

V E R H A N D E L I N G

D E N E D E R L A N D S C H E

P O L I C I E - S T R A F W E T G E V I N G .

A c a d e m i s c h P r o e f s c h r i f t

T O T V E R K R O N I N G

V A N D E N E D E R L A N D S C H E

D O C T O R I N D E R I J D E R R E C H T E N

I N H E T O P Z A A K V A N D E V E R B O O D E

V A N D E W E R T H E I D

G E D R I N T B I J S I J B M A & D I J K S T V A N D E W E R T H E I D .

1 8 6 0 .

AAN

MIJNE OUDERS.

MINE ORDERS

I N H O U D.

INLEIDING.	iii.
HOOFDSTUK I. Over policie in het algemeen.....	1.
HOOFDSTUK II. Over de inrigting der policie in Frankrijk en Nederland.....	21.
§ 1. Rijks-policie.....	31.
§ 2. Gemeente-policie.....	44.
§ 3. Iets over de Engelsche policie.....	52.
EERSTE HOOFDSTUK. Algemeene beschouwing der Policie- overtredingen.....	58.
TWEEDE HOOFDSTUK. Blik op Duitse wetgevingen....	88.
DERDE HOOFDSTUK. Beschouwing der Policie-overtredingen in 't bijzonder.	
AFDEELING I. Policie-overtredingen, voortvloeiende uit het toezigt op of den bijstand aan personen.	
§ 1. Vreemdelingen en Reizigers.....	110.
§ 2. Toezigt of bijstand aan hulpboevende personen... ..	116.
§ 3. Toezigt op dienstdoende personen (dienstboden, werklieden).....	119.
§ 4. Zwervende personen.....	120.
§ 5. Personen in bijzonderen toestand verkeerende.....	124.

I N H O U D.

	Blz.
AFDEELING II. Politie-overtredingen uit het toezigt op handelingen voortvloeiende.	
§ 1. Handelingen op den openbaren weg.....	140.
§ 2. Handelingen in openbare gebouwen	151.
§ 3. Handelingen in privaat-gebouwen.....	153.
AFDEELING III. Politie-overtredingen, in verband tot beroepen en bedrijven	163.
AFDEELING IV. Politie-overtredingen in verband tot het toezigt op zekere voorwerpen	172.
AFDEELING V. Overtredingen van administratieve politie	175.
§ 1. Geneeskundige- en gezondheids-politie.....	176.
§ 2. Politie op handel en nijverheid	185.
VIERDE HOOFDSTUK. Politie-straffen, enz.	
§ 1. Straffen.....	191.
§ 2. Omstandigheden, welke de straffen wijzigen of geheel opheffen	206.
Theses	222.

La France a toujours été le pays de la liberté, et c'est à elle que le monde entier a emprunté le mot de liberté. C'est à elle que le monde entier a emprunté le mot de liberté.

Yves Bonnefoy, *Le Poète et le Philosophe*, par M. Aulic, Tome I, page 270.

Le poète est un homme qui a le sens de la liberté. C'est à lui que le monde entier a emprunté le mot de liberté. C'est à lui que le monde entier a emprunté le mot de liberté.

....La Police a toujours, plus ou moins, deux grands défauts, qui la rendent odieuse, soit à la masse du peuple, soit à la partie éclairée de la nation. Dans la règle, elle entreprend beaucoup sur la liberté, ou sur l'opinion qu'un peuple a de sa liberté, et elle est toujours arbitraire.

Nouveaux Essais de Politique et de Philosophie,
par F. Ancillon, Tome I, page 270.

I N L E I D I N G.

HOOFDSTUK I.

OVER POLICIE IN HET ALGEMEEN.

Men kan de verschillende onderwerpen, welke tezamen het geheele raderwerk der staatsinrigting uitmaken, tot vier terugbrengen. Even als in eene stoommachine de onderscheidene deelen, ieder op zich zelf beschouwd, onmogelijk werken kunnen, maar onderling in verband gebragt, verbazende uitwerkselen opleveren, zoo is het moeilijk zich eene welgeordende staatsinrigting voor te stellen, waar een der vier deelen, hetzij ontbreekt, hetzij in zijne werking verlamd wordt.

Deze zijn:

1. het krijgswezen, ten einde den Staat tegen uitwendig geweld te beschermen, of tot krachtdadige ondersteuning van het staatsgezag, waar dit binnen 's lands vereischt wordt;
2. het beheer der geldmiddelen;

3. het regtswezen, verdeeld in civiele en criminele justitie, tot handhaving der wetten, zoowel door de beslissing van alle persoonlijke en zakelijke vorderingen, als door de bestraffing van misdrijven;

4. de politie in den meest uitgebreiden zin, waartoe al die staatszorg behoort, welke het algemeen welzijn poogt te bevorderen en nadeel te voorkomen ¹⁾.

Naar die voorstelling bevat dit gedeelte van het administratief regt, hetwelk men gewoon is met den naam van *Politie-regt* te bestempelen, die wetenschap, welke van de duitsche theoristen den naam van *Polizey-Wissenschaft* heeft verkregen. Mohl geeft daarvan de volgende bepaling: »der Inbegriff aller jener verschieden-
»artigen Anstalten, welche dahin abzwecken, durch
»Verwendung der allgemeinen Staatsgewalt die äusseren
»Hindernisse zu entfernen, welche der alseitigen erlaub-
»ten Entwicklung der Menschenkräfte entgegen stehen
»und welche der einzelne nicht wegräumen kann" ²⁾.

Van dit grondbeginsel uitgaande, kunnen wij het gedeelte van het staatsbestuur, hetwelk men den veelomvattenden naam *Politie* geeft, in dezer voege ontleden.

Hiertoe behoort de staatszorg zoowel voor de stofelijke als geestelijke belangen der ingezetenen, alsmede die voor hunne bezittingen, voor zoo verre de pogingen van de enkele leden der maatschappij ontoereikend zijn, of deze uithoofde der openbare orde zelve, niet voegzaam daartoe zouden kunnen werkzaam wezen ³⁾.

1) Mr. J. J. de la Bassécour Caau: Handleiding tot de kennis van het administratief regt in Nederland, eerste gedeelte, bl. 143 sq.

2) R. von Mohl, die Polizeywissenschaft nach den grundsätzen des Rechtsstaates, Tübingen 1844, I. bl. 11.

3) De Heer Mr. D. Donker Curtius schijnt van een ander ge-

Tot de stoffelijke belangen kunnen b. v. gezondheids-policie, het toezigt op vreemdelingen, de zorg voor de armen, enz. worden gebragt; tot de geestelijke, de zorg voor onderwijs, het toezigt op de kerkgenootschappen, voorschriften betreffende den burgerlijken stand, bevordering van beschaving, zedelijkheid, enz. Tot de bescherming der bezittingen, de waterstaat, het wegnemen van alle stoornis van handel en nijverheid, enz. ¹⁾. Maar niet genoeg: de staatszorg bepaalt zich niet tot de regeling van die verschillende onderwerpen, zij moet ook, en dit is het *formele* gedeelte, de magt hebben hare verordeningen te handhaven en alle inbreuken daarop te voorkomen en te onderdrukken. En deze magt is een eerste vereischte, zonder haar is geene bevestiging van regtszekerheid en rust in den staat, geen geregelde gang van het geheele staatsbestuur mogelijk. Twee middelen staan hiertoe open. Ten eerste het instellen van eene overheid met het doel de open-

---

voelen te zijn, blijkens eene circulaire door hem den 10 Januarij 1849 als minister van justitie uitgevaardigd. Wij lezen daar onder anderen:

„Is er eene misdaad gepleegd, zij moet niet verborgen blijven, zij moet zooveel mogelijk, vooral in de plaats, waar zij is gepleegd, met alle omstandigheden, die tot ontdekking der schuldigen kunnen leiden, openbaar worden gemaakt; een ieder moet worden nitgenoodigd daaromtrent inlichtingen te geven. Allen moeten medewerken om den schuldige uit te vinden. Zoo wordt bijna kosteloos de veiligheid van personen en goederen verzekerd. Zoo bewaart een verstandig en vrij volk de orde, en toont zich zijner vrijheid waardig.”

Ware dit denkbeeld juist, dan zou een groot deel der werkzaamheden aan het policie-gezag opgedragen kunnen vervallen en het doel verzekerd op min kostbare wijze bereikt worden.

Of het inderdaad voldoende zou worden verkregen mag echter betwijfeld worden. Maar wij erkennen, dat dit beginsel in eenen *modelstaat* navolging zou verdienen.

1) Von Mohl, die Polizey-Wissenschaft, I bl. 9.

bare orde te onderschragen, en bekleed met het vermogen om hare taak naar eisch te volbrengen. Het is deze overheid, of liever gezegd het personeel, aan hetwelk deze gewigtige last is opgedragen, dat duidelijker in den meer bepaalden zin den naam van *policie* draagt.

Het tweede middel bestaat in goede en doeltreffende policie-strafwetten, tot beteugling van alle die handelingen, welke in het belang der openbare orde met straf bedreigd zijn. Deze daden of nalatigheden, als gevaarlijk met regt verboden, al deren zij welligt niet regelrogt bijzondere personen of de algemeene zaak, worden zeer juist *policie-overtredingen* genoemd ¹⁾

Volgens die theorie liggen de waarborgen der maatschappelijke orde en veiligheid, ten eerste in een bekwaam personeel, ten tweede in eene welingerigte policiestrafwet. Alvorens wij bij deze punten nader stilstaan, achten wij het niet overbodig tot eenige wenken in de fraaije rede van Duport, in 1790 bij de fransche nationale vergadering gehouden, te verwijzen. Met de helderheid den Franschen veelal eigen, wordt het verband tusschen justitie en policie uitnemend geschetst. Wij lezen aldaar: »Il est évident d'ailleurs que ce n'est pas la même institution que celle qui arrête et que celle qui

1) Entwurf d. Gesetzbüches über Verbrechen und Vergehen, nebst motiven, für das Königreich Bayern, München 1854, Motive s. 41. »Gegen eine solche Vereinigung spricht aber entscheidend die Erwägung, dass das Polizeistrafgesetzbuch -- (wenn auch nicht ausschliessend, doch in dem bei Weitem grössten Theile seines Umfangs) -- solche unerlaubte Handlungen zum Gegenstande hat, die aus einem ganz andern rechtlichen Gesichtspunkte, als dies bei den Verbrechen und Vergehen in der Regel der Fall ist -- nämlich nicht aus dem Gesichtspunkte der Rechtsverletzung, sondern aus jenem der Rechtsgefährdung -- vom gesetzte untersagt und mit strafe bedroht sind.»

«juge, que celle qui se saisit du prévenu avant la preuve, ou celle qui n'agit et le condamne que d'après la preuve: celle-là est active et prompte: l'autre est passive et réfléchie: l'une est provisoire; l'autre est définitive: j'appelle l'une la *police*, l'autre la *justice*» 1).

Deze kernachtige woorden geven ons een duidelijk inzicht van welken aard wij ons de werkzaamheden moeten voorstellen, die aan het politiegezag behooren te worden opgedragen 2). Vooral ook daarom zijn deze woorden belangrijk, omdat zij als voorboden kunnen beschouwd worden der afscheiding tusschen justitie en politie, welke in het volgende jaar door de zoo beroemde wet van 1791 ingevoerd, als de grondslag moeten worden aangemerkt, waarop de geheele inrigting der politie, nog heden in Nederland, berust. In hoeverre dit beweren juist zij, zal in het volgende hoofdstuk nader blijken.

Om een goed politie-personeel te kunnen erlangen, moet het in alle opzigten in een passend verband worden gebracht met de verschillende aan zijne zorg toevertrouwde onderwerpen. Daarom is de hoofdverdeeling der politie van het uiterste gewigt.

Men heeft eene «eigenlijke politie,» d. i. in dien zin, welke gewoonlijk daaraan gehecht wordt, en eene «administratieve politie» 3).

1) *Choix de Rapports, opinions et discours prononcés à la tribune nationale depuis 1789 jusqu'à ce jour, Paris 1819, Tome IV, pag. 185.* De boven gemelde aanhaling komt voor in het «rapport sur la loi concernant la police de sûreté, la justice criminelle et l'institution des jurés: par Adrien Duport, au nom des comités de constitution et de jurisprudence réunis.

2) Carmignani geeft van de politie de volgende bepaling: «*criminum directim praecavendorum methodum politiam diximus*» *Juris criminalis elementa, vol II, liber IV.*

3) Verslag der staatscommissie benoemd bij koninklijk besluit van

Tot de bevoegdheid der eigenlijke politie behooren in het algemeen die onderwerpen, welke handhaving aan de gewone politie-ambtenaren en beambten kan worden opgedragen en waartoe geenszins de hulp van deskundigen vereischt wordt. Hiertoe behooren derhalve: 1. het opsporen van misdrijven; 2. het voorkomen van misdrijven. Mohl beschouwt dit gedeelte der politie als een tak der justitie, aan welken hij dus den naam van *präventif-justitia* geeft ¹⁾. Zijne meening berust, naar wij oordeelen, op eene dwaling. Vooreerst stuit zij af op het algemeene begrip van politie, hetwelk in de wetgeving van de meeste beschaafde landen is doorgedrongen. Vervolgens zoude daardoor aan de regterlijke magt eene verplichting worden opgelegd, geheel in strijd met hare roeping. De zoo even aangehaalde woorden van Dupont geven duidelijk te kennen, welk onderscheid tusschen justitie en politie bestaat, en grootendeels moet de jammerlijke toestand der politie op het einde der voorgaande eeuw, aan de miskennis van dit beginsel worden geweten. Immers men vergete niet, dat handhaving van orde en rust, het hoofddoel der politie, een hersenschim is, wanneer men haar daartoe de middelen onthoudt. De regterlijke magt poogt door de toepassing der straf het verloren evenwigt in de maatschappij te herstellen en op deze wijze zijdelings het plegen van

---

3 mei 1852 (St. no. 99) tot het doen van onderzoek naar en het uitbrengen van verslag over een aan de tegenwoordige staatsinrigting en wetgeving meest passend stelsel van politie-wet: bl. 1.

1) Von Mohl, I, bl. 45 sq. Van dienzelfden schrijver: *Württembergisches Staatsrecht*, Tweede deel: *Verwaltungsrecht*. In dit werk verdeelt Mohl de politie in »Rechts-polizey» en »Hülfs-polizey» volgens de bepalingen daaromtrent in Wurtemberg bestaande: evenwel keurt hij in hetzelfde werk deze verdeling ten sterkste af.

misdrijven zooveel mogelijk te verhoeden. Wel is waar is de politie hierin haar behulpzaam, en maakt zij door opsporing der misdrijven, aan de justitie het werk lichter; toch is de werkring van beide magten geheel onderscheiden. De politie voorkomt de misdrijven, en zoekt die, wanneer zij gepleegd zijn, aan het licht te brengen; de regterlijke magt daarentegen treedt eerst tot bestraffing dan tusschenbeiden, wanneer de politie haar het werk heeft voorbereid. De regterlijke magt zit stil; het politie-gezag is voortdurend waakzaam en bedrijvig.

Mohl zelf maakt verschil tusschen *Rechtsverletzungen* en *Polizeyvergehen*. Hoewel nu deze verdeling, wat het hoofddoel betreft, zeer nuttig is, zoo vloeit daaruit nog geenszins voort, dat daarom het straffen der *rechtsverletzungen* aan dezelfde overheid moet zijn aanbevolen, die met het voorkomen belast is. En toch oordeelt Mohl, dat de beregting der politie-overtredingen, als misdrijven van een geheel bijzonderen aard, tot het administratief gezag moet worden overgebracht. Maar welk verschil tusschen die beide afdeelingen van misdrijven (*Rechtsverletzungen* en *Polizeyvergehen*) ligge, daarin toch komen beide overeen, dat zoowel de ene als de andere, overtredingen van bepaalde wetten zijn ¹⁾. Volgens het stelsel van Mohl zou b. v. de handhaving der reglementen op de paspoorten aan de regterlijke magt zijn overgelaten, terwijl de bestraffing van de meest dagelijks voorkomende overtredingen tot het politiegezag zou zijn teruggebracht ²⁾.

¹⁾ Mr. W. A. C. de Jonge, praeventieve justitie, Themis 1846, bl. 202.

²⁾ In Wurtemberg is, blijkens art. 90, 21 en 92 der politie-straf-

Uit het bovenstaande blijkt, dat de eigenlijke policie weder in *regterlijke* en *preventieve* kan worden onderscheiden, al naar gelang hare werkzaamheden zich tot het opsporen of voorkomen der misdrijven uitstrekken. Het zal ons bij de behandeling der policie-inrigting in Nederland duidelijker blijken, welke de vereischten hiertoe zijn. Zij komen echter hoofdzakelijk hierop neder:

1. centralisatie;
2. een genoegzaam getal beambten;
3. naauwkeurige afbakening hunner bevoegdheid;
4. zelfstandigheid, en niettemin ondergeschiktheid aan de boven hen gestelde magten;
5. vooral voor de mindere beambten, beschaving. Hieronder moet niet alleen eene zekere mate van kennis worden verstaan, maar ook de noodige waardigheid gepaard aan beleefdheid in het vervullen hunner ambtspligten.

Wij komen nu tot de *administratieve policie*, in tegenoverstelling der zoogenaamde *police de sûreté* 1). Tot de administratieve policie kunnen wij in het bijzonder datgene brengen, wat de Duitschers onder den naam van *Wohlfahrts-polizey* verstaan. Vivien zegt van haar te regt: »La police politique a écarté les séditions, la police de sûreté prévenu ou surpris les attentats des malfaiteurs, toutes deux de concert ont étendu sur la ville une bienfaisante protection 2). Paris obtient de

wet, de kennisneming van sommige policie-overtredingen aan de *Bezirksämter*, de *Kreisregierungen* en de *Ortsobrigkeiten* overgelaten.

1) Vivien, *études administratives*, Tome II, titre II, section II, chap: IV, bl 202.

2) Vivien, ch. V Zie beneden nog eenige opmerkingen over de »police politique” In hoe verre deze geschikt is mede te werken tot het verkrijgen van die goede uitwerkselen, welke Vivien zich

»la police administrative les jouissances de la vie, le
 »bien-être dans sa plus large acception; la police admi-
 »nistrative pourvoit à sa subsistance, facilite sur tous
 »les points une circulation libre, aisée et sûre, et fait
 »disparaître tout ce qui porterait atteinte à la salubrité
 »publique. Les subsistances, la circulation, la salubrité,
 »tels sont dans leur signification la plus étendue, les
 »objets de sa vigilance." De administratieve politie
 strekt zich derhalve uit over schier alle takken der
 staatszorg voor de veiligheid, gezondheid en welwezen
 der ingezetenen, en het ligt in den aard der zaak, dat
 voor ieder gedeelte eene bijzondere inrigting noodig is ¹⁾.
 Hiertoe behooren b. v. de geneeskundige politie, strek-
 kende tot verzekering van geneeskundige hulp door
 wetenschappelijke mannen of andere daartoe bevoegd
 erkende personen, het afweren en voorkomen van ziek-
 ten, maatregelen bij besmetting, enz.; de gezondheids-
 politie, waartoe het toezigt op de levensmiddelen, op
 de woningen, enz. behoort; de marktpolie; de politie
 op de kerkgenootschappen; de politie op onderwijs, kun-
 sten en wetenschappen, waaronder de zorg voor geschikt
 onderwijs, de schoolpligtigheid b. v. kunnen gerekend
 worden; de bouwpolitie; de veldpolitie; de straatpolitie;
 het toezigt op middelen van vervoer, op openbare ver-
 makelijkheden, op fabrieken, stoomwerktuigen, enz.; de
 brandpolitie; de politie der waterschappen, enz. Het

daarvan voorstelt, is niet alleen zeer te betwijfelen, maar heeft ook
 de geschiedenis het tegendeel ten duidelijkste aangetoond. Het moet
 betreurd worden, dat eene met den geest van den tegenwoordigen
 tijd zoo strijdige instelling, nog in dien uitstekenden regtsgeleerde,
 eenen verdediger heeft gevonden.

1) Scipion Bexon, théorie des lois criminelles, I, ch. VIII,
 bl. 145, art. 3 tot 11.

spreekt van zelf, dat het toezigt op de meeste dezer aangelegenheden uit den aard der zaak niet aan de ambtenaren der eigenlijke policie kan worden opgedragen. Maar dit neemt niet weg, dat gelijk ieder bijzonder persoon de hulp der policie kan inroepen, deze evenzeer altijd den hoofden der verschillende afdeelingen van administratieve policie moet ten dienste staan, waar het de handhaving der bestaande reglementen geldt. Immers de policie moet, dit is juist haar hoofddoel, dan tusschenbeide treden, wanneer de enkele krachten der ingezetenen in de handhaving der publieke orde te kort schieten ¹⁾.

Uit deze onderscheiding volgt van zelf de onmogelijkheid om het b. v. in Frankrijk bij afwisseling gehuldigde stelsel in praktijk te brengen, volgens hetwelk de policie als een afzonderlijk departement, op een geheel eigen standpunt zou geplaatst worden. Dat eene vermenging van administratieve, preventieve en regterlijke policie onbestaanbaar is, is reeds aangetoond; maar ook het wezen der administratieve policie, hare gestadige aanraking met zoovele deelen van het binnenlandsche bestuur wijst van zelf het Ministerie van Binnenlandsche Zaken aan als het brandpunt, waarvan hare werking behoort uit te gaan. Hier rijst de vraag, zal het oppertoezigt over de eigenlijke policie aan een afzonderlijk hoofdamtenaar worden toevertrouwd? Vivien reeds toont het nadeel van dusdanige inrigting aan. Hij telt de allernadeeligste botsingen op, die in zulk geval tusschen de verschillende departementen van algemeen bestuur en het departement van Justitie zouden ontstaan ²⁾. De ambtenaren aan dit ministerie on-

¹⁾ Zie op bl. 2 de aangehaalde plaats van von Mohl.

²⁾ Vivien bl. 165. »La police est si intimement mêlée à toutes

dergeschikt, zouden derhalve in bijna alle aangelegenheden aan de bevelen van twee van elkander onafhankelijke hoofden van algemeen bestuur onderworpen zijn: »à celui que l'affaire concerne et à celui de la police «générale,» zooals hij zich uitdrukt. De bijstand door de eigenlijke policie, telkens als die ingeroepen wordt, aan de regterlijke magt verschuldigd, doet tusschen deze twee geheel verschillende instellingen een zoodanig verband geboren worden, dat de verzorging van beide onderwerpen gevoegelijk aan een en denzelfden persoon, den Minister van Justitie, kan worden opgedragen. Slechts in een geval heeft men een minister van policie noodig gekeurd; ik bedoel dáár, waar ten gevolge van staatsschokken en andere haghelijke omstandigheden ¹⁾ eene staatkundige policie zich eene plaats in het regeringstelsel heeft weten te verschaffen. Deze moet als een geheel bijzondere tak der policie worden beschouwd, op eene eigenaardige wijze ingerigt en met eene van die der gewone policie geheel afwij-

---

«les branches du service public, que l'on conçoit difficilement qu'elle en soit détachée pour former à elle seule un département ministériel.» Het geheele chapitre VI geeft eenige uitnemende wenken, omtrent het meerder of minder goede, hetwelk in het bestaan van een afzonderlijk ministerie van policie gelegen is, als ook omtrent de werkzaamheden aan zijne zorg op te dragen. Zie verder hierover een «Message du Directoire exécutif au conseil des cinq cents, du 25 nivose an 4,» benevens een Rapport hierover van Delaunay van 9 nivose. Alles te vinden in «Choix de rapports, opinions et discours prononcés à la Tribune Nationale depuis 1789 jusqu'à ce jour,» Paris 1821; Tome XVI, bl. 26 sq. Een groot bestrijder van een ministerie van policie was Portalis, wiens gevoelen men zie t. a. p.

1) Zie b. v. art. 43 der staatsregeling des Bataafschen volks van 1801, waar wij lezen: «Het staatsbewind heeft het oppertoezicht over de policie, door de geheele republiek; enz.»

kende strekking. Staan wij derhalve eenige oogenblikken bij haar stil.

Het is deze politie, welke onder den glimp van de rust in den Staat te bewaren, daardoor die van zijne ingezetenen ondermijnt, die alle gevoel van eer en van eigenwaarde vernietigt, allen burgerzin verstikt welke eene openhartige en rondborstige bevolking tot eene klasse van slaafsche verspieders verlaagt en daarin de kiemen van verraad en van huichelarij legt. Zij is uit haren aard geheim. Zij heeft een heirleger van aanbrengers en verklikkers onder alle standen van de maatschappij noodig. Geen middel is haar heilig; zij ontziet geene handeling, hoe zedeloos en verfoeijelijk ook, om haar verachtelijk doel te bereiken. Zij behoeft ontzaggelijke geldsommen ten einde hare dienaren in staat te stellen, de diepste en vaak de onschuldigste geheimen van bijzondere personen uit te vorschen. Ruime belooningen moeten strekken tot openbaring van zaken, onder het zegel van de hechtste vriendschapsbanden, der naauwste bloedverwantschap toevertrouwd. Het doel is en blijft zedeloos, door welke middelen men ook trachte haar te verdedigen, op hoe omzigtige wijze men van haar gebruik make, met welke drogredenen men gepoogd hebbe haar aanwezen door den drang van omstandigheden te regtvaardigen; zoolang het langs schandelijke wegen moet gezocht worden, welke noodwendig het daglicht schuwen.

Wie herinnert zich niet, hoe noodlottig in de republiek Venetië tijdens haren hoogsten bloei, de staatsinquisiteuren met hun tot zelfs buiten de grenzen van den Staat uitgestrekt stelsel van bespieding, werkzaam waren? Niet tevreden door lokaas van geld ieder tot het aanbrengen van bestaande of versierde zamenzweringen aan te moedigen, had het vreeselijke driemanschap op

de hoeken der straten bussen doen plaatsen, steeds gereed tot ontvangst van iedere gewoonlijk naamlooze aangifte. Welk ruim veld tot voldoening van bijzonderen wrok aangeboden! immers de gevangenen onder de looden daken van St. Markus, alsmede de onderaardsche kelders en lagunen leverden zoo vele geduchte doch onfeilbare waarborgen op, om den slagtoffers van het Venetiaansche schrikbewind voor altijd het stilzwijgen op te leggen. Een helder inzicht der staatkundige policie geeft ons een werk in 1829 te Parijs uitgegeven, getiteld: » *Le livre noir* de M. M. Delavau et Franchet ou repertoire » alphabetique de la police politique sous le ministère dé- » plorable." Het wordt voorafgegaan door eene inleiding van Année, bevattende een geschiedkundig overzicht van dit onderwerp, benevens eenige aanwijzingen betrekkelijk die inrigting in Frankrijk. De regelen die wij daar lezen, kenschetsen genoegzaam de geheele zaak. » *Le despotisme, qui corrompt tout, n'emprunte ce mot (police) à la liberté que pour en pervertir le sens; dans le pays où il règne, la police trouble le repos de tous pour assurer le sommeil d'un seul* " 1). Op zoodanige beginselen

1) Dit werk, in acht deelen uitgegeven, deelt de verachtelijkste bijzonderheden mede omtrent een uitgestrekt stelsel van bespieding. Het is opmerkelijk, hoe Vivien zijns ondanks niet nalaten kan de middelen te laken, welke eene staatkundige policie ten dienste staan. Hij zegt (2e deel, bl. 194) » *la police politique, toujours recommandable par son but, peut encore être estimable par ses moyens; s'il pouvait arriver qu'elle songeât à introduire elle-même chez ceux, qu'elle suspecte, des preuves supposées d'un crime ou d'un délit, elle commettrait le plus abominable des forfaits, enz.*" Men denke hier aan den coup-d'état van Louis Napoleon van December 1851. Verder lezen wij: » *à toutes les époques, une police politique a tenu le gouvernement au courant des menées et des adversaires.*" Zonderling evenwel is het dat zoodanige instelling geen der talrijke aanslagen op het leven van Napoleon III heeft kunnen voorkomen, dat

rustte de magt der romeïnsche imperatoren; zoo wist de inquisitie later het eens zoo bloeiende Spanje ten val te brengen. Schrikbarend was de werking der policie tijdens Lodewijk XV. Het geheim der post en de onschendbaarheid der woningen, de heiligste regten der ingezetenen, werden tot voldoening der nieuwsgierigheid van een nietswaardigen tiran verkracht. De intendant der posterijen had een bijzonder middel om zonder opzien te verwekken brieven te openen en te sluiten, ten einde den koning met hunnen inhoud bekend te maken. Die handelingen ontlokten Quesnay deze ontboezeming: »Je ne dinerais pas plus volontiers avec l'intendant des postes qu'avec le bourreau" 1). Men schaamde zich niet de plaats tot opening der brieven bestemd, den naam *bureau du roi* te geven. De Omwenteling maakte aan deze schandalen een einde, doch slechts om nieuwe en soortgelijke te doen geboren worden. Wie herinnert zich niet de gruwelen door het schrikbewind in naam der vrijheid, gelijkheid en broederschap bedreven. De beide

de officier de paix Hébert slechts eenige oogenblikken vóór den aanslag van 14 Januarij 1858 den medeschuldige Pierrri heeft kunnen aanhouden. Wat de groote kosten betreft, zoo ontkent Vivien die op eene wijze, welke de onzedelijkheid der zaak nog meer doet uitkomen. Op bl. 197 lezen wij: »En général les services de police us'obtiennent à peu de frais. La concurrence est très-grande, les consciences se tarifent à très-bas prix. Chaque jour de nombreux candidats se présentent, et la correspondance est pleine d'offres de service."

Omtrent het werk van Année zie men overigens een stukje, getiteld: *de la police politique*, bevattende eene recensie van bovengenoemd werk, voorkomende in de Revue Française, n°. 8, van Maart 1828 bl. 170 sq.

1) De registers van den luitenant van policie zijn in 1789 tijdens de overrompeling der Bastille gevonden. Hieruit is een werkje van P. Manuel geput: »La police de Paris dévoilée," alsmede een ander: »La chasteté du clergé dévoilée" (Année).

Comités de sûreté générale en de salut public gebruikten alle mogelijke middelen om schier dagelijks slagtoffers magtig te worden, hetzij uit geld- of wraakzucht of andere booze inzigten. De vreeselijkste bijzonderheden vinden wij bij Sénart in zijne *mémoires* vermeld ¹⁾. Wij zouden ons onmogelijk zulke gruwelen kunnen voorstellen, vonden wij ze daar niet beschreven. Een der verfoeijelijkste handlangers van den verachtelijken Robespierre was Héron, «l'assassin privilégié de ce comité,» zoo als Sénart hem noemt. Zie hier de wijze, waarop hij zijn werk verrigtte: «Une fois que ce Héron vous avait vu, il savait adroitement vous amener chez lui; il vous sondait sur vos relations, vos connaissances, et, pour peu que vous vous fussiez avancé, il vous disait: Eh bien! signez, signez-moi cela. Si vous vous y refusiez, il avait trois *sacrepan*s à sa dévotion, enz.» Verder: «Si vous aviez donc refusé, dis-je, de signer ce que Pillet avait rédigé, il vous laissait d'abord aller, mais les trois mouchards signaient alors un écrit portant que vous aviez dit telle chose. Sur cet écrit vous, étiez arrêté, vous et ceux que vous aviez indiqués, sans que les uns ni les autres vous pussiez savoir pourquoi.» Héron had onder zijn bevel een heirleger verspieders, in tien compagniën afgedeeld ²⁾. Hij zelf was altijd van top

1) Révélations puisées dans les cartons des comités de salut public et de sûreté générale, ou mémoires inédits de Sénart, agent du gouvernement révolutionnaire, publiés par Alexis Dumesnil, Paris 1824.

2) Zie over Héron ch. XIV der mémoires van Sénart. Een voorbeeld zijner talrijke gruwelen. Senart geeft eene proeve van de wijze, waarop Héron beschuldigden aan de revolutionaire regtbanken leverde. Wij lezen daar het volgende: «celui de ce malheureux banquier, qui n'avait commis d'autre crime que de lui refuser de

tot teen gewapend: »Lorsqu'il marchait," zegt Sénart, »c'était une artillerie complète."

Ofschoon een goed deel dier snoodheden bij den val van het schrikbewind verdween, bleef echter de staatkundige policie onder het directoire, consulaat en keizerrijk bestaan, meest onder de leiding van Fouché¹⁾. Schromelijk waren wederom de misbruiken na de restauratie, vooral onder de regering van Karel X door den toenemenden invloed der jesuiten allengs ontstaan. De

---

l'argent, et d'avoir, il y a quinze ans, épousé une Espagnole; enfin celui d'un malheureux tabletier dont l'épouse et la fille allèrent jeter des cris de douleur chez Héron. Ce monstre dégoûtant entraîna la fille dans une chambre à côté, sous prétexte de lui faire voir la chambre de Marat. La mère, suffoquée de larmes, entendit sa fille crier au secours, et aperçut le monstre prêt à consommer un viol. Sa fille se débattait et luttait contre ce brigand. Elle l'arracha de ses bras, elle sauva sa fille, et couvrit cette bête féroce d'imprécations. Mais le scélérat, vêtu d'une robe de chambre d'indienne pour tout vêtement, reparut, ayant l'air de vouloir les mettre dehors. Il leur répondait: *Vous êtes venues pour me tendre un piège de la part des aristocrates, je vous traiterai comme telles.* On leur conseilla de se cacher, elles fuirent heureusement, mais le malheureux père fut guillotiné le lendemain. Par cette expédition on peut avoir une juste idée des relations de Héron avec Fouquier-Tinville."

1) De magt, welke de beruchte hertog van Otranto zich aanmatigde, was zoo voorbeeldeloos groot, dat hij zich zelfs niet ontzag, buiten weten van Napoleon geheime onderhandelingen aan te knopen. Année vermeldt in zijn bovengenoemd werk eene plaats uit de *Mémoires* van Stanislas Girardin, waar de woorden van Napoleon voorkomen, in welke deze zich beklagt over de buitensporige uitgaven van Fouché, waaronder traktementen van 12,000 en 18,000 francs; over tweedragt tusschen hem en keizerin Joséphine aangestookt; en eindelijk over onderhandelingen met Engeland. »Mais ce qu'il vient de faire," zoo drukt Napoleon zich uit, »est plus extraordinaire encore, et ferait croire qu'il est devenu fou; il a entamé une négociation avec l'Angleterre, sans m'en prévenir; il a échangé des notes, où il m'a fait parler, enz."

namen van den minister Corbières en van den préfet de police Delavau zullen ten eeuwigen dage de betrekking, die zij bekleedden, schandvlekken. Het reeds onder het eerste keizerrijk zoo talrijke leger spionnen werd bovenmate vermeerderd, en geen verleidelijker middel voor leegloopers en allerlei gespuis om op eene gemakkelijke wijze een ruim inkomen te genieten. Geen middel was Delavau te slecht; omkoopning van dienstdoden, verraad van bloedverwanten en vrienden waren aan de orde van den dag; ja zelfs ontzagen zich zijne bondgenooten niet in persoon oproerige bewegingen of zamenzweringen aan te stoken, om hen, die het ongeluk hadden zich daarin te laten wikkelen, aan den regter over te leveren ¹⁾. De werktuigen van Delavau waagden het zelfs, ten einde de schuilplaats van den generaal Berton uit te vinden, hunnen meester aan te raden, dat hij, door tusschenkomst van een jong man van een goed uiterlijk, het vertrouwen zou trachten te winnen van het kamermeisje eener vriendin van Berton ²⁾. De

1) Zie hiervan eenige voorbeelden in: »Histoire de France depuis les temps les plus reculés jusqu'à la révolution de 1789 par Anquetil, continuée depuis l'ouverture des États-généraux jusqu'à la fin de l'Empire par Dulaure et depuis la Restauration de 1814 par Paul Lacroix, Paris 1854, bl. 101, 117 en 129.

2) De generaal Berton had eene zamenzwering te Saumur verwekt, welke echter hare uitwerking miste. De politie gaf zich alle moeite om hem in handen te krijgen. »Pour obtenir de plus amples renseignements, et un moyen assez certain de contrôler ceux déjà acquis, il convient d'aborder la fille de chambre de mademoiselle Novarro (eene vriendin van Berton, zuster van Hurrache Novarro, adjudant des généraals), c'est-à-dire Louise Chrétien: à cet effet, nous demandons qu'il nous soit momentanément adjoint un jeune homme adroit et d'une bonne tenue, auquel nous donnerons les instructions nécessaires, pour se lier promptement et intimement avec cette fille.»

27 April 1822.

Cabinet particulier, n°. 782.

jaren 1810 tot 1813 waren voor ons vaderland genoegzaam om dit afschuwelijke, zoo ten eenemale antinationale stelsel van den Nederlandschen bodem te verdrijven.

Ofschoon met art. 100^a der Grondwet van 1814, en art. 169 G. W. van 1848 in buitengewone gevallen nog de mogelijkheid eener staatkundige politie te rijmen zij, levcrcn diezelfde artikelen waarborgcn tegen hare misbruiken. Men herinnere zich overigens de wet van 3 November 1830 (St. n°. 75), de laatste maal vernieuwd bij de wet van 15 December 1838 (St. n°. 42). Hoedanig de staatkundige politie haar doel gedurende den zoogenaamden franschen tijd zocht te bereiken, blijkt uit eene in 1814 door den heer Dr. H. de Lemon uitgegevene brochure, waarin hij de wijze beschrijft, waarop hij wegens deelname aan eene zamenzwering, welke nooit bestaan had, vervolgd, en tot eene tweejarige gevangenisstraf op het kasteel *Ham* is veroordeeld geworden ¹⁾. Dit merkwaardig geschrift doet ons zien, hoe eenige losse woorden, door onvoorzigtige lieden uitgelokt, bij de regering het denkbeeld wekten, dat eene geheime zamenzwering tegen het keizerlijke gouvernement bestond; hoe men die personen, welke op dusdanige vermoedens in verzekerde bewaring genomen waren, door beloften en bedreigingen beschuldigingen zocht af te persen tegen hen, welke door de regering met een ongunstig oog werden aangezien; en hoe dien ten gevolge de onschuldige lieden tot de zwaarste straffen, ja zelfs met den dood en algemeene verbeurdverklaring van goederen gestraft zijn, alleen om door afschrikkende

---

1) Iets over de nooit plaats gehad hebbende zamenzwering te Amsterdam, in Februarij 1813, door H. de H. Lemon, med. doctor, Amsterdam 1814.

middelen de steeds morrende bevolking in toom te houden 1). Deze ongeregtigheden werden nog vergroot door de barbaarsche wijze, waarop de policie te werk ging. Wanneer wij dit alles nagaan, kunnen wij terecht de woorden billijken door den Eersten President van het Hoog Gerechtshof, den Heer Mr. C. F. van Maanen in de vergadering van Aanzienlijken, den 29sten Maart 1814 te Amsterdam gehouden: »En de Grondwet » waarborgt alzoo de goede ingezetenen, tegen die niets »beduidende, maar toch zoo verschrikkelijke zooge- » naamde maatregelen van Hooge policie, welke zoo- » veel bloedige tranen hebben doen storten, zooveel » leeds veroorzaakt hebben; en alleen eene ingebeelde » zekerheid kunnen geven aan eene zwakke Regering, » welke geene andere sterkte heeft dan die van geweld » en overmagt; of aan een' overheerscher, wiens ontrust

1) Dr. de Lemon vermeldt in zijn vlagschrift de wijze, waarop de policie-ambtenaren gewoon waren aanwijzingen van personen uit te lokken. Zoo vinden wij in eene noot op bl. 25 zinsneden aangehaald uit het verhoor van den hoofdbeschuldigde Maas. De woorden: *«on le menace, on le presse, on l'engage, on lui donne quelque espérance»* enz. komen in de procédure van Maas dikwijls voor, wanneer men hem wil doen spreken. Zoo lezen wij ook op bl. 25: »want »naauwelijks had men mij verhoord en mijne papieren ten strengste »onderzocht, zonder het geringste daarin te vinden, dat verdacht ware; »naauwelijks was men overtuigd, dat er niets bij mij te vinden was, »waarvan men zich, hetzij tegen mij, hetzij tegen anderen bedienen »kon, of men deed mij door de zendelingen der fransche politie dagen »lang kwellen, de schromelijkste straffen voorstellen, wanneer ik »hardnekkig bleef, doch allerlei voordeelen ambten en eerbewijzingen »beloven, wanneer ik hun *gedienstig* zijn wilde, en de namen van »sommigen, vooral van drie mannen van den eersten rang en aanzien in ons land, maar noemen en flauwelijk aanvoeren wilde, al »ware het maar te om zeggen, dat zij bekend met mij waren; en dit »was, naar hun zeggen, toch eene zeer onschuldige daad."

» geweten hem overal, zelfs in de onschuldige zaken,
 » dreigende spoken en schrikbeelden vertoont, en die
 » zijne afhangelingen bezoldigt, om vol argwaan en
 » wrevel de vreedzame woningen der in stilte klagende
 » burgeren in te dringen, de heiligste betrekkingen bal-
 » dadig te schenden, en hem slagtoffers in handen te
 » leveren, wanneer zijne ontstelde ziel moet worden be-
 » vredigd, of voor een oogenblik tot rust gebragt' 1).

1) Verbaal der vergadering van aanzienlijken in Amsterdam den
 29sten Maart 1814. Bijlage IV, bl. 71 sq.

HOOFDSTUK II.

OVER DE INRICHTING DER POLICIE IN FRANKRIJK EN NEDERLAND.

Wanneer wij een onderzoek instellen naar den toestand der politie-strafwetgeving in ons vaderland, moet ons bekendheid met de magt, bepaaldelijk met de opsporing en vervolging der overtredingen belast, onmisbaar toeschijnen. Het is aan die omstandigheid toe te schrijven dat wij, alvorens tot de behandeling van ons eigenlijk onderwerp over te gaan, ons eenige oogenblikken met de inrichting van het politiegezag in Nederland bezighouden.

Het valt moeilijk zich een goed denkbeeld van deze inrichting te vormen, zonder tot die wetgevingen op te klimmen, waarin zij haren oorsprong vindt. De meer naauwkeurige beschouwing der politie hier te lande doet ons dadelijk zien, dat zij in stede van een eigenaardig karakter te openbaren, voor het grootste gedeelte op fransche leest geschoeid is, en dat de sporen nog duidelijk zijn, welke de Fransche overheersching vooral in dit onderwerp heeft achtergelaten. Evenwel zeer gestreng is de navolging niet gebleven; op vele punten is men van het fransche stelsel afgeweken, en men

kan zeggen dat in het algemeen deze afwijking geenszins gestrekt heeft, om verbetering daarin te brengen; dat, behoudens hetgeen reeds in het vorige hoofdstuk over de staatkundige policie is in het midden gebracht, de meeste veranderingen, in plaats van gunstige gevolgen op te leveren, steeds meer en meer hebben medegewerkt om in een oorspronkelijk wèl samenhangend stelsel, de grootste verwarring te stichten. Daar, waar eindelijk de veranderingen in beginsel nuttig hadden kunnen zijn, heeft de onvolledige uitvoering niet dat goede tot stand gebracht, hetwelk daaruit had kunnen geboren worden.

Hiervoren is de *centralisatie* genoemd, als een eerste vereischte tot verkrijging van een goed policie-personeel. Zij is daarom allernoodzakelijkst, dewijl geen ander middel in staat is om die snelle uitvoering, veerkracht en gehoorzaamheid vooral bij de lagere beambten te bevorderen, waaraan eene zoo dringende behoefte bestaat. Bij de tegenwoordige inrigting der policie in Nederland treft men die te weinig aan. De afscheiding tusschen de verschillende deelen van het administratief regt was bij de heerschende onzekerheid aangaande de grenzen van het gebied der Justicie en der Policie, in Nederland niet genoegzaam erkend ¹⁾. Eerst tegen het einde der voorgaande eeuw werd ook hier de zoogenaamde *trias politica* van Montesquieu, als een hoofdbeginsel der geheele staatsinrigting aangenomen. Hoe het vroeger zoo hier als elders met de policie gesteld was, blijkt uit de reeds

1) Onder vele proeven bepalen wij ons tot de Resolutie der Staten van Holland, 12 Julij 1674, waarbij werd vastgesteld, dat nader zou worden overwogen en uitgemaakt: »wat saken geconsidereert en »gehouden zullen worden te specteren tot de Policie ofte tot de Justitie respective.»

in het voorgaande hoofdstuk aangehaalde woorden van Duport. Dat de praktijk in Nederland daarvan weinig verschilde, zien wij bij voorbeeld daaruit, hoe dikwijls Burgemeesteren der stad Amsterdam te gelijker tijd als hoofden der policie en als regterlijke ambtenaren werkzaam, verscheidene takken van bestuur in hunne personen vereenigden. Meer bepaald nog trof men die vermenging van gezag aan in den *Baljuw* of *Hoofdofficier*. »Waarom,» vroeg Mr. J. S. Amalry in 1777 in zijne *Beschouwinge der crimineele zaken*, cap. VII, bl. 55, »zijn de posten van *rustbewaarder* en van *advocaat van den Fiscus* bij ons op één hoofd gehoopt?... Bij de Franschen, bij voorbeeld, zijn een *Lieutenant de police* en een *Procureur du Roi* twee onderscheiden personen.» De centralisatie, welke in navolging der Franschen het kenmerk der regering gedurende de Bataafsche republiek uitmaakte, had ook hare uitwerking op de regeling der policie. Toch duurde het tot aan de inlijving in het Fransche keizerrijk, eer de policie eene meer volledige regeling erlangde. De wet van 19 tot 22 Julij 1791 moet ook voor ons land als de grondslag worden aangemerkt waarop de geheele inrigting der policie rust ¹⁾. Een eerste gevolg dier wet was de afscheiding der policie van de regterlijke magt en hare verdeeling in regterlijke en administratieve policie ²⁾.

1) Deze wet, ofschoon nimmer in ons vaderland executoir verklaard, moet wegens den invloed, welchen zij op de policie-inrigting in Frankrijk gehad heeft, hier vermeld worden, daar het Fransche stelsel ook in Nederland bij keizerlijk decreet van 18 October 1810 voorloopig is ingevoerd, tot dat het decreet van 25 Maart 1811 de inrigting der policie voor het geheele keizerrijk regelde.

2) Zie hierover art. 16 tot 20 van den Code van 3 Brumaire jaar IV te vinden in het Bulletin Usuel des Lois et Arrêts, enz. van Delebecque.

Die afscheiding echter heeft het verband der justitie met de politie niet kunnen wegnemen, en aan die waarheid hebben wij de wenken te danken, welke Dupont ons omtrent de strekking der geregtelijke politie geeft. Ofschoon die regtsgeleerde van politie in het algemeen spreekt, blijkt uit het onderwerp, waarover hij het woord voerde, dat hier alleen van het zoogenaamde judicieele gedeelte sprake kan zijn, en tevens zien wij, hoe het bovengenoemde verband hem tot inconsequentie verleidt, daar hij, in weerwil zijner stelling, het beleid der politie aan de *juges de paix*, eene klasse van regterlijke ambtenaren, wilde opdragen. In dien tijd moet dan ook de oorsprong der politie in Frankrijk gezocht worden bepaaldelijk van den toestand, waarin zij op dit oogenblik verkeert. Het eerste deel omvat al hetgeen tot het opsporen en vervolgen der misdrijven betrekking heeft. Tot de administratieve politie moeten niet alleen die onderwerpen gebragt worden, welke wij in het vorige hoofdstuk gezien hebben daartoe te behooren, maar ook is, blijkens het *Exposé des motifs* van het eerste boek van den *Code d'instruction criminelle*, de geheele preventieve politie daaronder begrepen. Wij lezen aldaar: » Qu'est-ce que la police judiciaire? En quoi » diffère-t-elle de la police administrative?

—.....» Il est cependant vrai que les hommes exercés de longue main à surveiller les méchants, et à pénétrer leurs intentions les plus secrètes, préviennent souvent bien des crimes par une prévoyance utile et par des mesures salutaires: voilà l'un des premiers objets de la police administrative, police en quelque manière invisible, mais d'autant plus parfaite qu'elle est plus ignorée, et dont nous jouissons sans songer combien elle coûte de soins et de peines.»

» La vigilance d'une bonne police ne laisse souvent
 » ni l'espoir du succès, ni la possibilité d'agir, au mé-
 » chant qui la trouve partout, sans la voir nulle part,
 » et qui rugit des obstacles, que le hasard semble lui
 » offrir, sans jamais se douter que le hasard prétendu
 » est dirigé par une profonde sagesse.

» Un autre résultat d'une bonne police administrative
 » est que l'homme se trouve enveloppé, au premier pas
 » qu'il fait pour consommer son crime. C'est alors
 » l'instant, où la police *judiciaire* peut et doit se mon-
 » trer," enz.

Maar ook al werden deze woorden daar niet gevonden, dan nog geeft art. 3 van genoemd wethoek eene zoo naauwkeurige bepaling van de police judiciaire, dat wij daaronder onmogelijk het preventieve gedeelte zouden mogen verstaan. Immers dit artikel luidt: » La police judiciaire » recherche les crimes, les délits et les contraventions, » en rassemble les preuves et en livre les auteurs aux » tribunaux chargés de les punir." De vermenging der administratieve politie met de preventieve, levert in de toepassing eene menigte zwaarigheden op. Hare meeste takken toch behoeven wegens den bijzonderen aard van geheel verschillende onderwerpen, eene eigene regeling, en wordt, zooals wij dit reeds hebben aangetoond, de bemoeijing van deskundigen vereischt om al die onderwerpen naar eisch te besturen. Dit neemt evenwel niet weg, dat eene naauwkeurige afbakening der administratieve en preventieve politie hoogst moeilijk blijft. De bepalingen betreffende het reinigen der straten b. v., ofschoon zeker niet tot het voorkomen van misdrijven, maar alleen in het belang der gezondheid enz. vastgesteld, zullen gewis door het gewone politie-personceel kunnen worden gehandhaafd;

terwijl omgekeerd, menig deel der gezondheids-policie duidelijk de kenmerken draagt, alleen te zijn ingevoerd om het plegen van bepaalde misdrijven te voorkomen.

De tegenwoordige inrigting der policie in Frankrijk komt hoofdzakelijk hierop neder. Zij is opgedragen aan de leiding der commissarissen van policie, en in de gemeenten waar deze wegens hare mindere uitgestrektheid ontbreken, aan die der *maires* of van hunne *adjoints*. Deze alle staan weder onder het toezigt van *commissaires généraux de police*, terwijl het departement van binnenlandsche zaken als het hoofd der geheele inrigting moet beschouwd worden, hoewel, gelijk wij reeds zagen, somtijds dit oppertoezigt aan een afzonderlijken minister is toevertrouwd geweest. Parijs maakt eene uitzondering, daar die wereldstad alleen nagenoeg een afzonderlijk departement uitmaakt en om die reden het opperbewind niet bij éénen maire berust, maar den prefect van het departement der *Seine* is opgedragen. Wat nu het policie-gezag betreft, zoo staat dit onder de leiding van een bijzonderen *préfet de police*, en is voor de dienst tusschen 48 commissarissen van policie voor de stad Parijs benevens nog eenige voor de omliggende gemeenten verdeeld, terwijl nog bijzondere commissarissen zijn aangewezen voor bepaalde inrigtingen, als de beurs, enz. 1). Het ondergeschikte policie-personeel bestaat uit de policie-agenten der verschillende gemeenten, zijnde de *sergents de ville* en *gardes champêtres*, welke laatste bepaaldelijk met de waarneming der veldpolicie belast zijn. Bovendien bevat Frankrijk een

1) Omtrent de inrigting der Policie gedurende de Fransche overheersching, zie men: de Hervorming der Policie in Nederland door Mr. H. Provo Kluit, Amsterdam 1849, bl. 2 sq.

uitnemend corps politie-beambten, geheel op militaire wijze ingerigt. Het onmiddellijk toezigt over dit personeel wordt geoeffend door *inspecteurs* aan wier hoofd te Parijs nog 24 *officiers de paix* geplaatst zijn, terwijl de gensd'armerie hiertoe hare eigene officieren en onder-officieren bezit, daartoe in *brigades* afgedeeld.

Uit het thans volgende overzicht van de politie in ons vaderland, zullen wij kunnen nagaan, in hoeverre men aan de straks ontwikkelde beginselen is getrouw gebleven.

De verdeeling in eene *Rijks-* en *Gemeente-politie* maakt in Nederland den grondslag der inrigting uit, al naar gelang haar de handhaving van rijks- en provinciale- of van gemeente-verordeningen is opgedragen. In een zeker opzigt bestaat dit onderscheid ook in Frankrijk; ook dáár vinden wij eene zoogenaamde *police générale*, in tegenstelling eener *police municipale* 1). Blijkbaar zelfs is de Nederlandsche verdeeling eene navolging, doch de Fransche bepaalt zich tot de aanwijzing van die onderwerpen, welke, als van algemeen of plaatselijk belang zijnde, van de regeling van het algemeen of der plaatselijke besturen afhankelijk zijn. De noodzakelijkheid hiervan zal wel niet kunnen ontkend worden, maar logisch schijnt dan ook eene *provinciale* politie, daar er zich evenzeer zaken kunnen voordoen, welker regeling, als van provinciaal belang, ook aan de provinciale besturen moet worden overgelaten. Dit alles echter neemt niet weg, dat gevoegelijk één personeel met de handhaving van alle wettelijke verordeningen kan belast blijven.

1) Men zie over de *police municipale* Henrion de Pansey, du pouvoir municipal, 4ème édition, Paris 1840, Livre II, en het Keizerlijk decreet van 17 September 1854.

Het gevolg der Nederlandsche onderscheiding was dan ook, dat de waarneming van beide takken in het jongste tijdperk na 1851, aan verschillende ambtenaren, Rijks- en gemeentelijke, werd opgedragen. Dit beginsel was onmogelijk geheel vol te houden, en daarmede zijn vele en tastbare verwarringen in ons politie-stelsel ontstaan.

De verdeeling in eene rijks- en gemeente-politie is streng genomen, niet uitdrukkelijk bij eene wet ingevoerd: haar bestaan wordt slechts stilzwijgend erkend. Het blijkt duidelijk uit art. 192 2de lid der gemeentewet, dat der rijkspolice de handhaving van rijks en provinciale verordeningen is toevertrouwd, zooals volgt uit de omschrijving daar ter plaatse van de gemeentepolice. Doch hiermede is men niet veel gevorderd, zoolang niet naauwkeurig de grenslijn getrokken is tusschen de bevoegdheid der gemeentebesturen en die des rijks of der provincie, en zoolang niet met juistheid de ambtenaren aangewezen zijn met de behartiging belast van hetgeen tot elken tak in 't bijzonder behoort. Wij missen tot hiertoe, zoowel het een als het ander. Wel is waar art. 150 der gemeentewet beperkt de magt der plaatselijke besturen tot die onderwerpen, welke niet van algemeen of gewestelijk belang zijn, en de Koning heeft het regt gemeente-verordeningen te vernietigen wanneer zij bepaald met het algemeen belang strijden ¹⁾. Bovendien schrijft art. 151 verder duidelijk voor: De »bepalingen van plaatselijke verordeningen in wier onderwerp door eene wet, een algemeenen maatregel van »inwendig bestuur, of eene provinciale verordening

1) Tekst van art. 150. »De plaatselijke verordeningen, waaronder alle voorschriften en beschikkingen van den Raad en van Burgemeester en Wethouders worden verstaan, treden niet in hetgeen van algemeen rijks- of provinciaal belang is.

wordt voorzien, houden van rechtswege op te gelden." Met de daad nogtans zijn tot hiertoe niet alle verordeningen in deze of gene gemeente opgeheven, die meer van algemeen of provinciaal belang zijnde, onderwerpen regelen, waaromtrent tot nu toe, noch door rijks- noch door provinciale verordeningen werd voorzien. Dien ten gevolge is het hier en daar moeilijk uit te maken, welke onderwerpen al dan niet tot de bevoegdheid der gemeente-policie behooren. De logische gevolgtrekking, dat de gemeente-policie geene zaken van algemeen belang moet behartigen, is dus niet overal geldig. Te weinig schijnen de gemeente-besturen stellig *verplicht* over bepaalde onderwerpen verordeningen in het leven te roepen, terwijl dan nog de wijze der regeling nagevoeg geheel aan eigen en uit den aard der zaak zeer verschillend inzicht is overgelaten. Hieruit vloeit voort, dat in sommige onderwerpen in de eene gemeente op eene geheel andere wijze is voorzien dan in de andere; ja zelfs, dat verordeningen in eene gemeente zullen bestaan, die in eene andere, waar zij misschien veel meer vereischt werden, te vergeefs zullen gezocht worden 1).

De *autonomie*, welke de Grondwetgever den gemeente-besturen heeft toegekend, heeft tegelijk de behoefte doen ontstaan, de overtreding der verordeningen door strafbepalingen te keer te gaan. (Gemeentewet, art. 161). Zoolang echter de bevoegdheid der gemeente-besturen niet helder blijkt, kan de bepaling van het maximum der straf nu en dan aan bezwaar onderhevig zijn. Er zouden zich immers zeer ligt gevallen kunnen voordoen,

1) Verordeningen betreffende openbare reinheid zijn b. v. te Utrecht meer doeltreffend en volledig dan te Amsterdam.

waarin eene gevangenisstraf van drie dagen en eene geldboete van *f* 25, - te zamen of afzonderlijk, onvoldoende waren. De gedeeltelijk nog bestaande wet van 6 Maart 1818, hield eene classificatie der gemeenten in, onder anderen afhankelijk van de bevoegdheid tot het benoemen van leden der Staten-Provinciaal. Deze bepaling was daarom ten eenemale te verwerpen, daar de belangrijkheid der verordeningen zich moeijelijk naar de uitgestrektheid eener gemeente kon laten afmeten. »Zoo behoort, zegt Mr. G. de Vries, »alles wat brand » zou kunnen veroorzaken, veel strenger gestraft te worden in de kleine gemeente de Koog, dan in de groote » stad Amsterdam, omdat in gene alle huizen van hout, » in deze alle van steen gebouwd zijn” 1).

Nu de verdeeling eens is aangenomen, behoorden ten minste beide vakken door afzonderlijke ambtenaren te worden bestuurd, en deze vooral niet in elkanders werkring in te grijpen. Het tegendeel is evenwel waar. Niet alleen, dat hunne magt nooit afgescheiden is gebleven, dezelfde persoon, welke als het hoofd der

1) Mr. G. de Vries, de wetgevende magt der plaatselijke besturen, bl. 176, sq. De bovengenoemde bepaling der wet van 6 Maart 1818 wordt door dezen schrijver ten sterkste gelaakt. Dit blijkt uit de navolgende woorden: »Is het dan nu te verdedigen, dat deze iedere »overtreding, waaruit brand zou kunnen ontstaan, met *f* 50 boete en »drie dagen gevangenis kan straffen, terwijl gene, bij een dringender »gevaar geen zwaarder straf dan eene boete van *f* 12 of één dag »gevangenis kan opleggen? Het is mij altijd voorgekomen, dat de »ware reden van de verschillende magt, bij de wet van 1818 aan »de verschillende plaatselijke besturen gegeven, niet zoo zeer de door »den Minister voorgegevene geweest is, als wel de meening der Rege- »ring, dat men de besturen van kleinere gemeenten niet zoo veel »magt, als die der grootere, kon toevertrouwen. In hoeverre evenwel »deze meening gegrond kan geacht worden, vermeect ik mij niet te »beslissen.»

gemeente-politie moet worden aangemerkt, is te gelijker tijd aan de hoofdamttenaren der rijks-politie ondergeschikt. Ten einde een duidelijk overzicht van het personeel en van de bevoegdheid van beide te kunnen geven, zullen wij ze ieder afzonderlijk behandelen.

§ 1. *Rijks-politie.*

Wanneer wij de verschillende onderwerpen nagaan, welke als van algemeen belang, tot de rijks-politie moeten gerekend worden, kunnen wij daartoe in de eerste plaats de *regterlijke politie* brengen, waarvan de werkzaamheden in titel I van het Wetboek van Strafvordering zijn omschreven.

Wij hebben reeds aangewezen, wat wij door *regterlijke politie* hebben te verstaan. Haar aard brengt noodwendig mede, dat zij van rijkswege bezorgd worde. Hare hoofdamttenaren zijn de *officiëren van justitie* bij de Arrondissements-Regtbanken, onder het toezigt der *procureurs-generaal* bij de provinciale Geregtschoven ¹⁾. De verhouding, waarin de amttenaren van het openbaar ministerie geplaatst zijn, als toegevoegd aan de beide klassen van collegiën, bij welke de Nederlandsche rechtspleging zoowel in burgerlijke als in strafzaken berust, wijst hen daartoe van zelf aan. Als vertegenwoordigers van den Staat zijn zij ambtshalve met de handhaving der wetten en wettelijke verordeningen belast. Sedert het *inquisitorische* proces alleen in de voorloopige informatiën en in de instructie van den regter-commissaris is behouden gebleven ²⁾ en de beginselen van het *accusatorische*, met eenige

1) Strafv. art. 11 no. 6, 22 en 27; Code d'instr. crim. art. 22, sq.

2) Wetb. v. Strafvord. Art. 58.

beperking, in de Nederlandsche Strafvordering heerschen, zijn de regters bij het opsporen van misdrijven in den regel geheel lijdelijk geworden 1), daar zij eerst dan hun oordeel vellen, wanneer hunne tusshenkomst bepaaldelijk wordt gevraagd. Uit dit oogpunt maken de ambtenaren van het openbaar ministerie geen deel der regterlijke magt uit 2); ofschoon bij de regterlijke collegiën geplaatst, kunnen zij niet onder hare leden worden geteld; als ambtenaren der uitvoerende magt zijn zij, althans de officieren van justitie 3), evenmin onafhankelijk als onafzetbaar 4). In de vervulling hunner werkzaamheden verzekert de wet hun den bijstand van hulp-officieren. Art. 11 en 32 van het Wetb. van Strafv. wijzen de ambtenaren aan, wien die is opgelogd. Deze zijn: de ambtenaren belast met de opsporing en vervolging der politie-overtredingen, namelijk de *commissarissen van politie* en de *burgemeesters*, waar gene ontbreken. Deze ambtenaren van *gemeente-politie* zijn derhalve ook den officieren van justitie, waar het zoodanige verrigting betreft, ondergeschikt 5). In het bij-

1) Eene uitzondering op dezen regel maken art. 73 en 107 der wet op de Regterlijke organisatie en art. 31 en 32 Strafv., daar het hof of de regtbank het regt heeft in sommige gevallen den ambtenaar van het openbaar ministerie te bevelen vervolgingen in te stellen.

2) Over den procureur-generaal bij den Hoogen Raad, zie de Circulaire van den Minister van Justitie, 25 Sept. 1838.

3) De procureurs-generaal en advocaten-generaal bij de hoven zijn krachtens art. 62 der wet op de regterl. organisatie, voor hun leven aangesteld.

4) Uitgaande van het beginsel, dat de leden van het openbaar ministerie, even als de regters, voor alles zijn ministers van de wet stelde de Staats-commissie in het ontwerp van 11 April 1848, de aanstelling voor het leven voor, ook van officieren van justitie.

5) Strafv. titel I, afd. II, art. 16 tot 19.

zonder worden hier ook de *veld-* en *boschwachters* genoemd als beambten, meer bepaaldelijk met de veldpolicie belast 1). Dit moge in Frankrijk het geval zijn, Nederland telt voor dien tak der policie geene bijzondere ambtenaren, daar in verscheidene gemeenten de veldwachters met de waarneming ook van andere deelen der policie belast zijn 2).

Behalve de genoemde ambtenaren, zijn nog aangewezen als hulpofficieren :

1. de *kantonregter*. De opdracht van zulke werkzaamheden aan dien regter, is eigenlijk in strijd met het aangenomen beginsel der afscheiding tusschen justitie en policie. Niet zonder reden evenwel is de wetgever in navolging van Frankrijk, tot deze onregelmatigheid overgegaan, daar vooral bij zware misdrijven de betrapting op heeter daad van gewigt is, en wenschelijk dat zoo spoedig mogelijk het gepleegde feit ter kennis van de bevoegde magt kome.

2. de officieren en onderofficieren der *maréchaussée*.

3. de *waterschouten*, als commissarissen van policie voor de havens, stroomen, eilanden en buitengronden.

4. alle andere beambten in zaken, bij bijzondere wetten en andere wettelijke verordeningen aan hunne waakzaamheid toevertrouwd. Hiertoe kan eene gansche reeks van beambten van administratieve policie worden geteld, zooals de leden der provinciale en plaatselijke commissiën van geneeskundig toezigt, ambtenaren van den waarborg, keurders van levensmiddelen, schoolopzieners.

1) Strafv. titel I, afd. III, art. 19 tot 22. Zie ook Code d'instr. crim. livre I, ch. 2 en 3.

2) Koninklijk besluit van 7 December 1851 (St. n°. 166), art. 7.

Tot de regterlijke policie behooren nog de handhaving der orde op de openbare teregtzittingen der regterlijke collegiën, en het transporteren der gevangenen. Het eerste is aan den voorzitter toevertrouwd 1). Hiertoe stonden hem de zoogenaamde *geregtsdienaren* ten dienste, die ook met het transporteren van gevangenen belast waren. Zij zijn echter sedert 1856 afgeschaft. Wij zullen straks nader aantonen, waarom deze inrigting als ondoelmatig moest worden beschouwd.

Tot de Rijks-policie behooren in de tweede plaats die deelen der eigenlijke policie, welke als zijnde van algemeen belang, ook van rijkswege zijn geregeld, of althans eene regeling behoeven.

Het toezigt door deze policie uit te oefenen, omvat de navolgende onderwerpen 2).

1. Het toezigt op vreemdelingen, reizigers en zwerfende personen, zoo als bedelaars en landloopers.

2. Op noodlijdenden, op dienstboden, werklieden, alsmede op diegenen, welke wegens hun bijzonderen toestand een meer nauwlettend toezigt vereischen, als dronkaards, krankzinnigen, enz.

1) Strafv. titel V, art. 170 2de lid, 305—310.

2) Zie de opsomming in het reeds meermalen aangehaalde verslag der staatscommissie.

Eenige eeuwen geleden meende men verscheidene onderwerpen, welke b. v. tot het gebied van het strafregt behooren, ook tot de policie te moeten brengen, blijkens eene ordonnantie van den jare 1540 op 't stuck van de Pollicye ende anderen pointen ende artien dies aengaende" van Karel V. Zoo spreekt deze ordonnantie o. a. ook van *banckeroeten*, van *monopolie*, van de *heyvelijcke houwelijcken*, van *'tkieser ende ordonneren van Wethouders*, enz. Te vinden bij Christijn, Brabants Recht, dat is Generale Costumen van den Lande ende Hertoghdomme van Brabant, midtsgaders van het hertoghdome van Limborgh, stede ende lande van Mechelen, enz. Antwerpen 1682.

3. Handelingen op den openbaren weg, als: uitstalling (stationeren), gewapend gaan, het houden van hazardspelen, balddadigheid.

4. Handelingen in openbare gebouwen, als schouwburgen, kerken, herbergen, huizen van ontucht, enz.

5. Handelingen in bijzondere woningen of gebouwen, waartoe behooren het afsteken van vuurwerken, het houden van menageriën, het gevaarlijk plaatsen van voorwerpen, het leggen van voetangels en klemmen, enz.

6. Het toezigt op rustversturende handelingen, als oproer, zamenscholingen.

7. Verschillende beroepen en bedrijven, als vervoer en verkoop van buskruid, logementhouders, voerlieden, houders van banken van leening, liedjeszangers, vodenrapers, enz.

8. Gevonden goederen, schadelijke voorwerpen, gevaarlijke beesten, enz.

Het personeel, met de regeling van al deze onderwerpen belast, is aldus zamengesteld. Onder de leiding van den minister van justitie en het toezigt van een hoofdinspecteur en een inspecteur, wordt de rijkspolice door de procureurs-generaal der verschillende hoven waargenomen. Het besluit van 17 December 1851 (St. n°. 160) verdeelde het rijk in vijf directiën van policie, in ieder waarvan een directeur het toezigt over de rijkspolice hebben zou ¹⁾. In 1853 zijn deze directeurs weder afgeschaft en hunne functiën op dezelfde wijze

1) Men mogt betwijfelen of zoodanige aangelegenheid enkel door een koninklijk besluit kon worden geregeld, daar toch de gemeentepolice aan eene wet haar aanzijn en gedeeltelijke inrigting te danken heeft.

geregeld, als zij dit nu zijn ¹⁾). Onder hen zijn de burgemeesters en commissarissen van politie, voor zoo verre zij ook ambtenaren der rijkspolice zijn, en bepaaldelijk de commissarissen meer bijzonder met de rijkspolice belast, werkzaam. Het uitvoerende politiegezag berust bij de rijksveldwacht en het wapen der maréchaussée, waarbij vroeger nog de geregtsdienaren moesten gevoegd worden.

Volgens het aangehaalde besluit zouden de directeurs slechts dan worden benoemd, wanneer het algemeen belang zulks vorderde. De procureurs-generaal komen in hunne werkkring vaak met de eigenlijke politie in aanraking; zelfs maakt een groot deel hunner werkzaamheden een tak der politie uit, zoodat aan geene ambtenaren beter de leiding hiervan zou hebben kunnen worden opgedragen. Reeds het aantal der hoven vermindert die, vooral daar de wet op de Regterlijke Organisatie hun advokaten-generaal als adassistenten toekent. En, zoo het waar is, dat enkele dier betrekkingen, naar men verzekert, op verzoek der procureurs-generaal zelve, niet vervuld zijn, blijkt hieruit de weinige drukte bij sommige parquetten. Zoo lang verder de gemeentelijke politie buiten hunne bevoegdheid ligt, zal de hun aanbevolen provinciale leiding der rijks-

1) Eene overgangsbepaling bij het besluit van 17 December 1851 luidt aldus: »Wij behouden ons voor om in die provinciën, waar het algemeen belang de dadelijke aanstelling van directeurs van politie niet vordert, met de hierboven voor dezen vastgestelde verrigtingen tijdelijk te belasten zoodanige regterlijke- of politie-ambtenaren, als wij zullen bevinden te behooren, zoo mede op zoodanige punten, waar onze dienst zulks mogt behoeven, van rijkswege bijzondere politie-ambtenaren aan te stellen.» Het aanwezen van commissarissen te Lobith, Zevenaar en Rosendaal bewijst, dat de Regering van deze voorbehouden magt heeft gebruik gemaakt.

policie geene zwaarigheid opleveren. Zeker zal men daarin een onmiskkenbaar voordeel erlangen, doordien alzoo de vrees verijdeld wordt, dat de policie, aan zelfstandige directeuren toevertrouwd, ligt zoude ontaarden en eene voor de veiligheid der burgers gevaarlijke wending in den Staat zou nemen. Mogt evenwel te eeniger tijd eene wet de verdeeling in rijks- en gemeente-policie opheffen en tevens eene wet op de Regterlijke Organisatie het getal der hoven verminderen en deze in eigenlijke hoven van appel hervormen; in zulk geval zoude de iustelling van bijzondere directeuren van policie noodzakelijk worden, mits onder eene naauwkeurige controle van het departement van Justitie geplaatst, en zonder te ruine beschikking over geheime uitgaven. De procureurs-generaal als fungerende directeuren van policie zijn, al staan zij in geene betrekking tot de gemeente-policie, toch verplicht, ingevolge art. 7 met de burgemeesters, als hoofden in overleg te treden omtrent het personeel, »voor zooverre het tevens aan de algemeene policie »dienstbaar is.” Een bewijs, hoe moeilijk het is, deze twee deelen geheel van elkander af te scheiden.

Wat nu de gemeente-verordeningen van algemeen aard betreft, zoo moet daarvan door den burgemeester ten spoedigste aan den directeur worden berigt gezonden, en is deze weder bevoegd verbeteringen aan te wijzen. Hoe deze bepaling met de zelfstandigheid der gemeente-policie in overeenstemming te brengen ¹⁾?

1) Art. 5: »De directeuren van policie zijn belast met het beheer »en beleid der algemeene of Rijks-policie, in den dienstkring waar- »voor zij zijn aangesteld.

»Zij waken voor de handhaving van de wetten, reglementen van algemeen bestuur en van onze besluiten, voor de rust en veiligheid »van den Staat, voor de bescherming van personen en goederen. Zij

Eene nauwkeurige aanwijzing van de werkzaamheden der directeurs is bij gemis aan eene organische policiewet, niet formeel voorhanden; slechts in eenige punten geeft ons hier het meermalen aangehaalde besluit eenige opheldering. In art. 5 2^e lid vinden wij wel eene bepaling, maar deze is zoo algemeen, dat zij in dit opzigt van weinig nut is; bijna uitsluitend wordt van het toezigt op vreemdelingen gewag gemaakt. Het derde lid regelt de verhouding der directeurs tot de regterlijke politie 1).

Als aan de directeurs ondergeschikt, moet in de eerste plaats het personeel der gemeente-policie worden genoemd. Dit bestaat uit de burgemeesters en de commissarissen van politie benevens uit een zeker aantal dienaren en veldwachters. De meer bijzondere inrigting van dit personeel zullen wij in de volgende § schetsen; een enkel woord omtrent de benoeming der commissarissen zij hier in het midden gebragt. Ofschoon eigenlijk ambtenaren der gemeente-policie, worden zij door den Koning aangesteld, denkelyk omdat zij te gelijker tijd der rijks-policie dienstbaar zijn. Zij zijn derhalve zoowel rijks- als gemeente-ambtenaren. Maar is het nu wel redelyk personen, welke voor een deel in het algemeen belang werkzaam zijn, alleen door de gemeenten

---

»zorgen inzonderheid dat de voorschriften der Wet van 13 Augustus 1849 (Staatsblad n°. 39), regelende de toelating en uitzetting van vreemdelingen, in de gemeente van hun district behoorlyk en op gelijken voet worden nageleefd.

»In het nasporen van misdrijven, die zij niet hebben kunnen voorkomen, zijn zij der justitie behulpzaam, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering, en de bijzondere instructiën van onzen Minister van Justitie.»

1) Wet van 29 Junij 1851 (St. n°. 85) regelende de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der gemeentebesturen, art. 191.

te doen bezoldigen? Een tweede niet gering bezwaar, levert nog het standpunt van den commissaris van politie op. Als ambtenaar der gemeente-politie is hij den burgemeester ondergeschikt; ten opzichte der rijks-politie aan den directeur; wat eindelijk de regterlijke betreft, aan den officier van justitie. Hij is aldus in eene verhouding geplaatst, daarom ongelukkig, wijl zij hem van te veel personen afhankelijk maakt. Zoo is hij derhalve onzeker in zijne handelingen, en is het zelfs zeer denkbaar, dat zijne betrekking tot de gemeente-politie hem tot daden zou kunnen vervoeren, welke volbrenging b. v. door den directeur zoude worden gewraakt. Zoo in eenigen tak van algemeen bestuur, dan is *hier* een dusdanige stand van zaken noodlottig 1). In sommige gemeenten, welke niet zoo belangrijk zijn, dat zij een afzonderlijken commissaris van politie behoeven, zijn echter zulke ambtenaren aangesteld, evenwel alleen tot behartiging der rijks-politie. Het gemis aan eene goede afbakening der beide deelen zal alligt botsingen doen

1) Verslag der staatscommissie enz. Dit verslag den 18 September 1852 uitgebragt heeft dusverre geene uitwerking gehad. De commissie verklaarde zelve in eene voorafgaande beschouwing, dat eerst gewigtige veranderingen in andere wetten, met name in de gemeentewet moesten worden gebragt, voor en aler men zich met het ontwerpen eener doeltreffende policiewet kon bezig houden. Evenwel heeft zij den haar opgedragen last ten uitvoer gebragt en een stelsel voorgedragen, hetwelk zij zelve wel niet als het meest uitnemend aanpreeft, maar enkel als een uitvloeisel van de bestaande orde van zaken. De commissie bestond uit de HH. Mr. H. Próvo Kluit, nu raadsheer in den Hoogen Raad; Mr. W. Staats Evers; Mr. B. van Dorp, nu lid van het Hoog Militair Gerechtshof; Mr. J. F. Pringle, nu advocaat generaal bij het Hof van Gelderland; Mr. J. D. W. Pape, nu raadsheer in den Hoogen Raad; Mr. A. M. de Rouville, nu procureur des Konings te Curaçao; en Mr. J. W. Tydemán, advocaat te Amsterdam, als secretaris.

ontstaan tusschen de burgemeesters en de van hen natuurlijk onafhankelijke rijks-commissarissen.

Behalve het personeel der gemeente-politie, staan der rijks-politie nog twee corpsen beambten ten dienste, namelijk het wapen der *maréchaussée* en de *rijksveldwacht*. Staan wij bij ieder hunner een oogenblik stil. Ofschoon meer in het bijzonder met de dienst op de teregtzittingen en het toezigt op vreemdelingen belast, is hun ook de waarneming der overige takken van rijks-politie opgedragen. Beide zoowel de rijksveldwacht als de *maréchaussée* vervangen de Fransche *gendarmérie*. Het wapen der koninklijke *maréchaussée*, op geheel militaire wijze ingerigt, is in twee compagnien verdeeld, welke alleen in de provinciën Noordbrabant, Limburg en het 4e en 5e district van Zeeland dienst doen 1). Het valt niet te ontkennen, dat dit corps deels te voet, deels bereden, goede diensten doet; of het evenwel dient behouden te worden, zou men met de genoemde commissie mogen betwijfelen, voor het geval dat men eene grondige hervorming der politie beoogde. In den tegenwoordigen stand van zaken scheen dat corps niet alleen behouden te moeten worden, maar zelfs tot de oostelijke grenzen van ons vaderland uitgebreid en alleen uit cavallerie te moeten bestaan. De gronden, waarom hare afschaffing begeerd werd, kwamen hoofdzakelijk op kostbaarheid, mindere geschiktheid van den Nederlandschen bodem voor eene policie-magt te paard en haar militair karakter neder, hetwelk haar te veel tijd ont-

1) Hierover zie men het Algemeen Reglement van 20 Maart 1815 voor de inwendige dienst der *Maréchaussée*, art. 52 tot 117; te vinden bij Mr. W. Y. van Hamelsveld, *Nederlandsche Pandecten*, 9de deel, bl. 89.

trekt, dien men beter aan hare gewone werkzaamheden zoude kunnen wijden ¹⁾.

Wat de rijksveldwacht betreft, zoo is deze in 1856 bij besluit van 11 November (St. n°. 114) ingesteld, vooral ter vervanging der geregtsdienaren. Hunne dienst bepaalt zich tot dat gedeelte des rijks, waar geene maréchaussée gevonden wordt, met uitzondering evenwel der rijksveldwachters als opzieners der jagt en visscherij werkzaam. Ofschoon slechts sedert korten tijd bestaande, heeft, naar men beweert, dit corps zich reeds verdienstelijk gemaakt ²⁾. Toen men na de afschudding van het Fransche juk de gendarmerie, denkelijk uit haat tegen Fransche instellingen, afschafte, meende men nogtans een nieuw corps van rijks-policie te moeten invoeren. Evenwel bleef het aantal dier beambten zoo gering, dat vaak gemeente-agenten met de transporten van gevangenen moesten belast worden ³⁾. »In geen land,» om de woorden der commissie te gebruiken, »heeft de justitie gewapende suppoosten» ⁴⁾.

Ook de betrekking van opziener der jagt en visscherij is, zooals wij zeiden, met de rijksveldwacht vereenigd, in dier voege, dat een deel van dit corps met dat opzigt belast is. Sedert zijn jagt en visscherij van het departement van Binnenlandsche Zaken tot dat van

1) Verslag, enz. algemeene beschouwingen, bl. 3.

2) Koninklijk besluit van 26 September 1857 (St. n°. 189), waarbij de in dienst treking der rijks-veidwacht met 1 Januarij 1858 bepaald is.

3) Zie Provisionele Instructie voor de geregtsdienaars, van den 20sten Februarij 1814; benevens eene *Ampliatie Instructie* voor de geregtsdienaars in de Provinciën Noordholland en Utrecht, van den 6den April 1824, te vinden bij Mr. W. Y. van Hamelsveld, Nederlandsche Pandecten, 9de Deel, bl. 17 sq.

4) Verslag der staatscommissie, algemeene beschouwingen, bl. 8.

Justitie overgebracht, en het oppertoezigt aan de officieren van Justitie overgedragen.

Men heeft nu een corps beambten van rijks-policie in het geheele Rijk verkregen, in *brigades* afgedeeld, welke ieder onder eenen rijksveldwachter der 2^e klasse (brigadier) geplaatst zijn, terwijl een brigadier-majoor of rijksveldwachter der 1^e klasse in ieder arrondissement moet aanwezig zijn; de dienst is op geheel hiërarchischen voet ingerigt. De benaming der verschillende rangen is bij ministeriele resolutie van 7 Januarij 1858 geregeld, terwijl de eigenlijke dienst bij instructie van 8 Januarij van hetzelfde jaar is vastgesteld.

Vele bezwaren veroorzaken, dat de rijksveldwacht niet die goede uitwerkselen oplevert, welke men daarvan verwachtte. In de eerste plaats is het personeel te gering, zoodat zij zich te veel moeten verdeelen en de bewakingskring voor dit getal te uitgestrekt is.

Ten tweede zijn zij aan te veel hoofden onderworpen. Voor zoo verre het rijks-policie betreft staan zij onder het toezigt der procureurs-generaal, fungerende directeuren en de officieren van Justitie, buiten de arrondissements-hoofdplaatsen onder dat van de kantonregters. Verder zijn zij verpligt, bij het doen der dagelijksche rondes zich naar de bevelen des burgemeesters te gedragen en bepaaldelijk die uit te voeren, welke deze als hoofd der gemeente-policie, hun goed vindt te geven. In geval van oproer eindelijk kunnen zij zelfs den commissarissen des Konings onderworpen zijn. Wiens gezag moet nu boven drijven? En wanneer wij zien, dat in kleine gemeenten maar al te vaak de waarneming der gemeente-policie op den daar gestationeerden rijksveldwachter berust, moet natuurlijk die bemoeijng bij gelijktijdige werkzaamheid als rijksbeambte achter-

staan, zooals ook door den Minister in eene circulaire is beslist. Wat de verdeeling van het personeel in ons vaderland betreft, vinden wij o. a., dat de provincie Drenthe vijf brigades telt, terwijl de gemeenten Amsterdam, Sloten, Sloterdijk en Watergraafsmeer zich te zamen slechts in ééne mogen verheugen, ofschoon deze gemeenten eene bijna viermaal hoogere bevolking tellen. Moge nu de provincie Drenthe het in uitgestrektheid winnen, toch schijnt de opeenhooping van zoo vele inwoners, en in 't bijzonder van vreemdelingen, als te Amsterdam, ruimschoots daartegen op te wegen.

Buiten het getal bezoldigde zijn er nog onbezoldigde rijksveldwachters, of personen, welken eene *commissie* als zoodanig is uitgereikt. Zij zijn ingesteld bij besluit van 17 Januarij 1854 (St. n°. 3) en bij het reeds genoemde besluit van 11 November 1856 (St. n°. 114) bevestigd; hunne dienst is geregeld bij eene instructie van den Minister van Justitie, van den 27 Januarij 1850, n°. 150. Eigenlijk zijn zij geene rijks-beambten, meestal zijn zij particuliere opzichters van bosschen en velden, veelal ook gemeente-veldwachters, voor wie eene commissie als onbezoldigd rijksveldwachter van den Minister wordt verzocht. Hunne kleeding en wapening is dezelfde als die der gewone rijks-veldwachters, evenwel wordt hun die niet van rijkswege verschaft, en komt zij voor rekening van hem, in wiens dienst zij zich bevinden. Hunne commissie verplicht hen, den gewonen rijks-veldwachters bijstand te verleenen, waar die in bijzondere gevallen zou kunnen noodig zijn, terwijl zij ook aan het toezigt van den brigadier in hunnen bewakingskring onderworpen zijn. Dronkenschap wordt met onmiddelijke intrekking der commissie gestraft. De officier van justitie is geregtigd, in buitengewone

gevallen ook hunne dienst te requireren; mogten zij zich over te veelvuldige requisitiën tot bijstand aan de rijks-policie bezwaard achten, dan staat hun steeds een beklag bij den Commissaris des Konings open.

§ 2. *Gemeente-policie.*

De reeds meermalen genoemde Staats-commissie zegt op bl. 6 van haar verslag, van centralisatie sprekende: »Dit alles is nu niet in genoegzame mate uitvoerlijk, »ten ware er ook ééne policiemagt zij, één afgescheiden » personeel van politie-ambtenaren en beampten, waaraan » de algemeene waakzaamheid overal bij dag en bij nacht » is toevertrouwd." Uit deze woorden mogen wij opmaken, dat reeds op zich zelf het *aanwezen* eener afzonderlijke politie voor iedere gemeente ondoelmatig is. Evenwel ontstaat een nog grooter gebrek uit de natuurlijke verscheidenheid der inrigting van de politie in iedere gemeente, naar eigen inzicht. De gemeentewet geeft slechts eenige losse wenken.

Het hoofd der politie in iedere gemeente is, gelijk wij zagen, de burgemeester. In gemeenten welker bestuur wegens eene grootere bevolking meer omslag vereischt, worden hunne bemoeijingen door één of meer commissarissen waargenomen, ofschoon deze hem steeds als hun hoofd moeten erkennen en derhalve ook de verantwoordelijkheid op hem blijft berusten. Vroeger had men nog in eenige zeer aanzienlijke gemeenten directeurs van politie, in navolging der *commissaires-généraux* tijdens het Consulaat in Frankrijk. Deze directeurs zijn met de gemeentewet verdwenen, daar zij alleen van commissarissen melding maakt ¹⁾.

1) Gemeentewet, art. 191.

Alle mogelijke commissarissen, agenten, enz., in zoodanig eene gemeente voorkomende, stonden onder zijn toezigt 1). De afschaffing der directeurs moest het centrale toezigt op de politie in iedere gemeente gevoelig krenken, daar toch de burgemeester zich wegens zijne vele werkzaamheden onmogelijk daarmede kan bezighouden. De Heer Provó Kluit, destijds zelf nog directeur, heeft de noodzakelijkheid van het behoud der directeuren overtuigend bewezen 2). Het gebrek aan de klem van een centraal toezigt heeft van zelf te weeg gebracht, dat één der commissarissen daarmede is belast geworden; vandaar, dat in de grootste gemeenten als te Amsterdam, 's Gravenhage, Rotterdam en Utrecht hoofd-commissarissen worden gevonden. Feitelijk zijn derhalve de directeuren van politie behouden gebleven 3). Van de commissarissen van politie kunnen wij niets anders zeggen, dan dat zij, naar evenredigheid met het buitenland, in een te gering aantal voorhanden zijn. Te Amsterdam wordt het politie-gezag door éenen hoofd-commissaris, 7 commissarissen en één waterschout waargenomen. Parijs gelijk reeds is opgemerkt, telt bij eene vijfvoudige bevolking, onder het hoofdbeleid van een

1) Instructie voor de directeuren van politie in de groote steden des Rijks, art. 7. Zie ook het Koninklijk besluit van 23 Maart 1836 n°. 80, waarbij de directeuren van politie, commissarissen, enz. „met opzigt tot alle zaken, de gewone of plaatselijke politie betreffende, aan Burgemeesters en Wethouders zijn ondergeschikt.” Te vinden bij Mr. W. Y. van Hamelsveld, Nederlandsche Pandecten, 7de deel, bl. 361.

2) Mr. H. Provó Kluit, de hervorming der Politie in Nederland Amsterdam 1849, bl. 21 sq.

3) De Heer Provó Kluit keurt de instelling van zoodanige hoofdcommissarissen, of liever commissarissen-directeurs ten sterkste af; bl. 30 sq.

eigen Préfet de police, 48 commissarissen, zonder nog de commissarissen voor bijzondere inrigtingen of die op de bureaux van den prefect werkzaam zijn, mede te rekenen; waarvoor te Amsterdam 2 commissarissen van het zevental zijn aangewezen ¹⁾. Omtrent het ondergeschikte personeel geeft de gemeentewet alleen de wijze aan, waarop de gemeente-dienaren van politie en veldwachters zullen worden benoemd en ontslagen.

Wij zouden hier nog kunnen vragen, waarom de aanstelling der politie-dienaren op voordragt van den commissaris door den burgemeester moet geschieden, terwijl daarentegen de veldwachters buiten den commissaris om, door de Commissarissen des Konings op voordragt der burgemeesters, worden benoemd en ontslagen ²⁾. Van inspecteurs is nergens de rede, ofschoon zij door velen onmisbaar geacht worden. De Staats-commissie zegt op bl. 25 van haar verslag: »Van inspecteuren van politie is in de gemeentewet geen sprake, echter bestaan zij in de meeste groote gemeenten, en in elk kanton behoort er ten minste één te zijn, om den band tusschen den commissaris en de dienaren en veldwachters in het kanton daar te stellen.” Amsterdam telt, om een voorbeeld te noemen, onder éenen hoofdinspecteur, 5 inspecteurs der eerste en 20 der tweede klasse.

Er blijft ons nu nog over, de onderwerpen na te gaan, welke regeling tot het wezen der gemeente-politie behoort. Wij hebben reeds aangetoond, dat het hoogst moeilijk is die wegens het onbestemde of veelomvattende van sommige, met juistheid te bepalen. Ook zal de bijzondere gesteldheid van eene gemeente onderwer-

1) Vivien, *Études administratives*, tome II, Titre II, section II ch. I en II.

2) Gemeentewet, art. 191 2de en 3de lid.

pen te regelen hebben, welke in eene andere zullen ontbreken, of op geheel andere wijze moeten worden ingerigt, waarvan wij hierboven een voorbeeld hebben bijgebracht. De meeste onderwerpen behooren echter tot de administratieve politie, en wij vergenoegen ons hier naar het werk van Mr. G. de Vries te verwijzen 1). Omtrent twee zaken heeft de gemeentewet eene uitzondering gemaakt, welke onafhankelijk van de overige deelen der gemeente-politie, aan het toezigt van den burgemeester in het bijzonder onderworpen zijn. Deze zijn: 1. het opperbevel bij oproerige bewegingen; 2. het toezigt op schouwburgen, publieke vermakelijkheden, tapperijen en publieke huizen van ontucht. Deze laatste onderwerpen zijn bepaaldelijk, zoo als wij dit reeds hebben aangewezen, van algemeenen aard 2). De commissie zegt dienaangaande: »Het is blijkbaar, dat met » betrekking tot die onderwerpen aan den burgemeester » eene politie-bevoegdheid is toegckend, onverschillig of » omtrent die onderwerpen plaatselijke verordeningen of » bevelen bestaan, ja zelfs ofschoon op enkele dier onderwerpen, gelijk later blijken zal, geene plaatselijke » verordeningen bestaan kunnen" 3). Daar publieke vermakelijkheden niet het bijzonder kenmerk van eene enkele gemeente zijn, publieke huizen in verscheidene, tapperijen overal gevonden worden, moest de regeling van deze aangelegenheden niet aan de willekeur of zorgeloosheid van iedere gemeente zijn overgelaten.

Met opzigt tot het opperbevel bij brand en bij oproer, heeft, naar wij meenen, de wetgever hoogst doelmatig

1) De wetgevende magt, enz. Hoofdstuk II, Afd. III.

2) Gemeentewet, art. 184 en 188.

3) Verslag, enz., bl. 16.

gehandeld. Het is een ongelukkig vooroordeel dat nog te zeer in de gemoederen van minder nadenkenden heerscht, dat de politie, de natuurlijke beschermster der inwoners, een gezag zoude uitoefenen alleen daartoe strekkende, om hun zooveel mogelijk het leven onaangenaam te maken. Vandaar de vooringenomenheid, waarmede de politie zoo vaak te kampen heeft gehad, en die hare taak nog dikwerf verzwaart 1). Daarom zal het hoofd eener gemeente niet zelden beter in staat zijn oproerige bewegingen te stillen, dan gewone politie-ambtenaren. Het vertrouwen zijner medeburgers, hetwelk een zoo onafscheidelijk bestanddeel zijner betrekking uitmaakt, en dat hij gewoonlijk in ruimer mate dan de commissarissen en hoofdcommissarissen geniet, maakt hem bij uitstek geschikt onlusten te voorkomen, en, wanneer die al ontstaan zijn,

---

1) De volgende woorden, voorkomende in »Het leven van Mr. »Samuel Iperuszoon Wiselius, beschreven door zijnen behuud- »zoon P. van Limburg Brouwer» bewijzen, welk vooroordeel tegen de politie zelfs bij de aanzienlijkste personen bestond.

»Doch, dit daar gelaten, durf ik mij vleijen, dat diegene mijner »lezers, die den waardigen man gekend hebben, mij zullen toestem- »men dat ik hem geen onregt doe, als ik verklaar dat ik hem liever »in zijne Utrechtsche afzondering, zijnen tuin zie beplanten en zijnen »geliefden Euripides bestuderen, dan in de hoofdstad des rijks, zijne »bevelen geven, omstuw'd door de nedergebogen gestalten van de niet »altijd even edele beschermers der openbare veiligheid.

De schrijver haalt verder eenige woorden aan uit eenen brief door Falck den 26ten December 1813 aan Wiselius geschreven, die wel waard zijn hier te vermelden.

»Laat toch die ellendige en hatelijke politie varen; getroost u nog »neene korte poos uwe inactiviteit, en reserveer u intact en zuiver »voor de honderdmaal gewigtiger bezigheden die u, *de l'aveu de tout* »*le monde*, toekomen, en waarin het vaderland reële, en blijvende »diensten van u verwacht.»

de geschokte gemocderen tot bedaren te brengen, of de gerezen bezwaren uit den weg te ruimen ¹⁾). Het zou misschien, wegens hunne hoogst aanzienlijke betrekking, wenschelijk zijn den Commissaris des Konings in de provincie of bij ontstentenis een lid van Gedeputeerde Staten te verplichten, zich onverwijld naar het tooneel des oproers te begeven, om door zijne tegenwoordigheid een einde aan dien toestand te maken ²⁾). Wel is waar

1) Zoo had men het bij de oproerige beweging voor omstreeks een dertiental jaren te Groningen en Leeuwarden (*Handelsblad* van 28, 29, 30 Junij en 1 Julij 1847) ontstaan, alleen aan de krachtige houding van den Burgemeester en den Procureur generaal te danken, dat de rust zonder veel bloedvergieten in laatstgenoemde stad is hersteld, terwijl men te Groningen het verlies van menschenlevens heeft te betreuren gehad.

2) Verslag der commissie, bl. 68 sq. Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsrecht en staatsbestuur, Amsterdam 1853, bl. 334. Instructie voor de Commissarissen des Konings in de provinciën, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 27 September 1850 (St. n°. 62), behelzende o. a. de navolgende bepalingen:

»Art. 14. Hij zorgt voor de handhaving der openbare orde binnen »de provincie.

»Hij is bevoegd de daartoe noodige bevelen te geven aan de bevelhebbers van de in de provincie aanwezige maréchaussée en schutterijen.
»Bevelen aan eene schutterij worden door hem niet gegeven dan in »overleg, zooveel mogelijk, met het bestuur der gemeente waartoe »zij behoort.

»Art. 15. Hij is, indien onrust of oproer ontstaat, bevoegd, de in »de provincie in bezetting liggende krijgsmagt ter handhaving der »orde, op te vorderen.

»Hij doet die opvordering, geschreven en door hem ondertekend, »aan de hoogste krijgsoverheid, in de provincie aanwezig.

»Des noods kan hij die opvordering ook doen aan den bevelhebber, »die op de plaats zelve met de dadelijke uitvoering zou worden be- »last. In dit laatste geval geeft hij echter hiervan aan de gemelde »hoogste krijgsoverheid onverwijld kennis.

»De bevelhebbers der krijgsmagt zijn verplicht aan de bedoelde vor- »dering te voldoen.

verpligt de gemeentewet den Burgemeester onmiddelijk van alle maatregelen in dusdanig geval genomen, aan het hoofd der provincie kennis te geven, en is dezen die magt verzekerd, waar de Burgemeester verhinderd is, zelf bevelen uit te vaardigen, maar nergens wordt van eene verpligting in bovengenoemden zin gesproken. Meestal echter zullen de Commissarissen des Konings bij dreigend gevaar, niet achterblijven.

Wij zagen uit deze vlugtige schets, in hoeverre de inrigting der politie in ons vaderland aan die eischen beantwoordt, welke wij oordeelden van eene goede inrigting onafscheidelijk te zijn. De door de commissie zoo sterk aanbevolene centralisatie wordt door onze tegenwoordige wetgeving belemmerd, terwijl eene wet tot regeling der bevoegdheid van de verschillende ambtenaren en beampten der politie nog steeds tot de pivota behoort. Ééne vraag blijft ons nog over te beantwoorden, namelijk, op welke wijze eenige verbetering in de Nederlandsche politie zou kunnen gebragt worden.

Onder de voornaamste geschriften over dit onderwerp in het licht verschenen, moeten die van Mr. H. Provó Kluit worden vermeld, waarvan één reeds hiervoren is aangehaald, benevens een werkje van Mr. J. C. F. d'Aulnis. Het stelsel door den heer Provó Kluit in zijn eerst geschrift ontwikkeld, strookte in 't algemeen niet met zijne eigene meening, maar scheen hem het meest wenschelijk toe met het oog op en in verband met het ingediende ontwerp eener gemeentewet. Het andere daarente-

---

»Onze commissaris zendt terstond afschriften van zijne vordering aan de Ministers van Binnenlandsche Zaken, van Justitie en van Oorlog.»
De la Bassecour Caan, Handleiding enz., II. bl. 69.

gen, na de verwerping van dit ontwerp geschreven, bevat een stelsel nagenoeg geheel in overeenstemming met den inhoud der algemeene beschouwingen in het verslag der staatscommissie voorkomende. Vooral bestrijdt de schrijver hier het gevoel van den heer d'Aulnis, volgens wien ook de preventieve politie tot de officieren van justitie zoude moeten worden overgebracht 1).

Wij vermeten ons niet over de betrekkelijke waarde dier geschriften en van de daarin voorgedragen plannen, een oordeel uit te spreken. Liever verwijzen wij tot genoemde geschriften zelve, welke het voordeel hebben denkbeelden te behelzen van mannen, wien eene jaren lange ondervinding in verschillende regterlijke en administratieve betrekkingen verkregen, daartoe de bevoegdheid had verleend. Ééne opmerking zij ons echter geoorloofd.

Wij gelooven niet, dat zonder wijziging van Afd. 2, Titel II, Hoofdst. II, § 2 der gemeentewet een goed stelsel van politie kan verkregen worden. Wij hebben getracht aan te toonen, hoe het bestaan eener afzonderlijke gemeente-politie een geregelden gang van zaken verhindert, hoe deze afscheiding nimmer streng is vol te houden, hoe het eindelijk onmogelijk is de politie geheel door de gemeenten te doen besturen. Om die reden zij dan eene wel ingerigte rijks-politie ten dringendste aanbevolen 2). Men late zich niet door schijn-

1) Mr. J. C. F. d'Aulnis, over het personeel der rijks- en gemeente-politie, Groningen 1850, bl. 51.

Mr. H. Provó Kluit, de zelfstandigheid der Politie, Amsterdam 1850, bl. 12 sq.

2) Wat de vereischten voor goede ondergeschikte politie-beambten betreft zie men o. a. een Arrêté van den Prefect van politie Piétri

baar te hoog opgevoerde kosten van het vereischt personeel afschrikken. Wanneer wij het aanwezen van een goed leger voor de instandhouding van ons volksbestaan noodzakelijk achten, met schier hetzelfde recht moeten wij eene deugdelijke politie-inrigting verlangen, als onmisbaar voor de bewaring van orde en rust in den Staat, en zelfs nu en dan bevorderlijk aan de handhaving der nationaliteit.

§ 3. *Iets over de Engelsche Politie.*

Te recht wordt in deze eeuw het engelsche stelsel geroemd, en inderdaad kan de Londonsche politie als een toonbeeld van eene goede inrigting worden aanbevolen. Het is met het politie-wezen, even als met de staatsinrigting in Engeland gelegen. Bijna in geen land van Europa heeft de hooge adel zóodanigen invloed als in Engeland, en toch is er moeijelijk eenig rijk te vinden, waar door de burgers meerder vrijheid wordt genoten, waar handel en nijverheid een zoo hoogen trap van bloei hebben bereikt. Welke gebeurtenissen ook schier alle staten van Europa tot in hunne diepste grondvesten geschokt hebben, Groot-Britannië is ongedeerd gebleven. Historische herinneringen, zoowel als het eigenaardige Britsche karakter waren zoo vele waarborgen voor de instandhouding van het aloude staatsgebouw. De engelsche constitutionele monarchie is dan ook sedert Montesquieu als de regeringsvorm bij nitnemendheid verheven, die de eischen van het gezag met de regten

---

van 2 October 1854. Dit besluit is alleen op de municipale politie toepasselijk, te vinden bij Bonneville, de l'amélioration de la loi criminelle, enz. bl. 278, Parijs 1855.

der vrijheid harmonisch verbindt. Ook in Nederland heeft men na de afschudding van het fransche dwangjuk die beginselen willen invoeren, en zoowel de schets der Grondwet van Hogendorp als het ontwerp van Niebuhr dragen daarvan de blijken. Doch gewis is er in Engeland te veel eigenaardigs, wat hier ten eenemale ontbreekt en zich zoo gereedelijk niet laat overplanten. Dit is ook met de policie-inrigting het geval. Het stelsel van *selfgovernment*, het kenmerk der Britsche staatsinstellingen, straalt ook hier door. Een fraai overzicht over het Engelsche policiestelsel vinden wij in een werkje van v. Vincke in het jaar 1815 te Berlijn uitgegeven ¹⁾. Het policiegezag berust aldaar bij de *justices of peace* en bij de *constables*. De *justices of peace* kunnen als de hoofdambtenaren worden aangemerkt; in ieder graafschap wordt een zeker aantal gevonden, welke uit de aanzienlijkste burgers gekozen, ten minste een zeker jaarlijksch inkomen moeten bezitten. In ieder kerspel (*parish*) wordt er doorgaans een gevonden, ofschoon ook sommige over meerdere kerspelen gesteld zijn. In Engeland bevonden zich in het jaar 1796 2351 vrederegters, en met Schotland en Wales vereenigd 4119 ²⁾. Het spreekt van zelf dat bij de toenemende bevolking, ook dit getal moet vermeerderd zijn. De regters ontvangen hunne aanstelling (*commission*) van de kroon. De uitvoerende beamtten zijn de *constables* ³⁾. In ieder kerspel bevinden zich een of meer *high constables*, onder wier toezigt een zeker aantal *petty con-*

1) Darstellung der innern Verwaltung Grossbritanniens von L. Freiherrn von Vincke, Königl. Preusz. Oberpräsidenten, herausgegeben von Niebuhr. Berlin 1815.

2) Vincke, bl. 34; over de *justices of peace* zie bl. 15 tot 71.

3) Vincke, bl. 71 tot 89.

stables geplaatst zijn 1). Ieder burger is tot het waarnemen dezer betrekking voor een jaar verplicht; zij worden door de vrederegters op enkele uitzonderingen na, benoemd. Soms is het den constables wel vergund hunne bediening door anderen te laten waarnemen; deze heeten dan *stipendiary constables*, in tegenstelling der *constables in their own right*. Vincke getuigt van die vrederegters het volgende: »Die Einrichtung der britischen Friedensrichter ist in aller Hinsicht vortreflich und stellt vielleicht das allervolkommenste Institut dar welches die Verfassung irgend eines Landes aufzuweisen vermöchte 2).» Van de constables zegt hij: »Gewisz hat dieses Institut der Konstabel viele treffliche Seiten: es liegt etwas groszes darin, dasz die Nazion auch in der thätigsten, überall einwirkenden Station des öffentlichen Dienstes, sich selbst regirt; die sämtlichen ausführenden Beambten aus der Masse des Volks genommen sind, und die Individuen abwechselnd mit aller Autorität ausgerüstet, als Jurys und Konstabel, sich einander gegenseitig bewachen. Auch bleibt ohne solche innige Theilnahme des Volks selbst, die Ausführung vieler und der besten Gesetze immer höchst unvollkommen 3). Verder brengt Vincke hier de groote onkosten in rekening, welke door deze inrigting worden vermeden, alsmede het mindere gevaar voor omkoopning en de stipte ondergeschiktheid aan de vrederegters, die toch evenzeer uit het volk gekozen ambtenaren zijn. Eindelijk is in Groot-Britannië het nadeel

1) Zie over de *justices of peace* en *constables*, the cabinet Lawyer; a popular digest of the laws of England, Londen 1859, Part III, ch. III. § 3 tot 8, bl. 96.

2) Vincke, bl. 70.

3) Vincke, bl. 84, sq.

ontweken, dat eene te geringe magt aan de minste policiebeamten is toegekend, waardoor zij als het ware tot werktuigen zouden zijn verlaagd. Al deze omstandigheden werken mede om het britsche stelsel als een der voortreffelijkste te waarderen, vooral als men nagaat dat de *public spirit* ook aan deze instelling eene veerkracht geeft, welke in andere rijken niet te vinden is.

Bij de verbazende toeneming echter der bevolking in de groote steden, is het getal ambtenaren meer en meer gebliken ongenoegzaam te zijn, en heeft men b. v. in Londen gemeend het bestaande personeel tot duizende bezoldigde lieden te moeten verhoogen. Naar luid evenwel van eene redevoering van Sir Robert Peel in het Lagerhuis gehouden, werd spoedig geklaagd dat men de bezoldiging der hoofdamttenaren vaak te karig stelde, zoodat men niet altijd de geschiktste personen bekomen kon. » He found from the papers, which had been laid » on the table, that out of twelve police-magistrates appointed at a former period, there were only three » barristers; the rest were composed of a major in the » army, a starchmaker, three clergymen, a Glasgow » trader, and other persons, who, from their previous » occupations, could not but be utterly unqualified to » perform the duties of magistrates 1). Peel begreep, dat eene ruime jaarwedde gevorderd werd om *barristers* te kunnen bewegen van hunne praktijk afstand te doen, waarom hij voorstelde dit inkomen tot een maximum van 800 p. st. te brengen.

Wat verder de nachtpolicie betrof, deze bleek omstreeks

1) The speeches of the late right honourable Sir Robert Peel, Baronet, delivered in the House of Commons. Londen 1853, Redevoering van 21 Maart 1825, vol. I, bl. 351, sq.

het jaar 1824 in zeer slechten toestand te zijn, zoodat men eene aanhoudende vermeerdering van misdaden in de hoofdstad kon bespeuren, De oorzaak was vooral gelegen in de slappe zorg voor het policiewezen, hetwelk ieder kerspel afzonderlijk naar goeddunken kon inrigten of verwaarloozen. De gevolgen waren dan ook, dat sommige kerspelen in de nabijheid der hoofdstad eene nachtpolicee volstrekt misten. Peel zeide bij die gelegenheid: »The defect proceeds from the »want of a uniformity of system; each parish procees- »ding for itself during the night. It necessarily fol- »lows, that separate establishments must be imperfect; »and a strong, and perhaps proper disposition existing »in each parish to administer the parochial affairs with »great economy, the police of the night is left in a »position scandalously deficient; so that at last, in con- »sequence of its imperfect state, crime has full scope »to increase, and private property becomes endange- »red' 1). Tot nader bewijs hiervan dienen eenige woorden van den grooten Staatsman, in eene redevoering gehouden 15 April 1829: »It was not unusual now »for one side of a street to be in one parish, and the »other side in another parish; and as a consequence — »the power of watchmen and constables being confined »to their own parish — a watchman standing on one »side of the street could not interfere with, and would »be a passive spectator of a depredation performing on »the other, so that that depredation was actually short »of felony. He had no power of stirring, on grounds »of suspicion even of felony, out of his own parish, »and could not prevent the actual perpetration of minor

---

1) Redevoering van 28 Februarij 1828, vol. I, bl. 556.

«crimes, unless in his own district" 1). Zouden niet die regelen, ofschoon dan niet in zoo uitgestrekte beteekenis 2), op onze onzamenhangende gemeente-policie kunnen worden toegepast?

1) Zie vol. II, bl. 2.

2) Verg. Wetb. van Strafvord. Art. 12.

EERSTE HOOFDSTUK.

ALGEMEENE BESCHOUWING DER POLICIE-OVERTREDINGEN.

Mr. G. de Vries zegt op bl. 92. Het strafregt straft »de daad, waardoor onrecht gepleegd wordt. De politie »daarentegen bedreigt hare straffen tegen die daden, »waardoor geen onrecht gepleegd wordt, die naar regten »niet ongeoorloofd zijn, maar die evenwel nadeelige ge- »volgen voor de maatschappij kunnen medeslepen. Haar »verbod vindt zijnen grond enkel in het belang van het »algemeen." Uit deze regelen blijkt duidelijk, welk onderscheid wij tusschen *policie-overtredingen* en eigenlijk gezegde *misdrijven* mochten maken. Zooals wij reeds hiervoren betoogden, maakt de leer der eigenschappen van die overtredingen de politie-strafwetgeving uit.

De Fransche wetgeving, welke nog altijd op het gebied van strafregt in ons vaderland geldende is, heeft de behandeling der politie-overtredingen met die der overige misdrijven, door de zamenvatting in ééne wet, ten naauwste verbonden. De Code Pénal verdeelt de verschillende strafbare handelingen in *crimes*, *délits* en *contraventions*, eene onderscheiding welke door de bekwaamste regts-

geleerden met hevigheid is bestreden 1). Immers het stelsel daar ontwikkeld, verdeelt de misdrijven niet zoozeer naar hun bijzonder karakter, uit het oogpunt der toerekenbaarheid van den misdadigen wil, als wel naar de straf, bedreigd tegen het materiele nadeel en de verbroken maatschappelijke orde. Het kenmerk eener politie-overtreding is dáár gelegen in een maximum van vijf dagen gevangenis en eene geldboete van vijftien franken 2). Ieder misdrijf, waartegen de wet eene straf behelst, die dit maximum overschrijdt is derhalve een wanbedrijf, van welken aard het gepleegde feit ook zij. Met regt mogen wij ons verwonderen, dat in de Nederlandsche, zoo talrijke ontwerpen van een Wetboek van Strafrecht tot dusverre ingediend, steeds dezelfde verdeling op den voorgrond gesteld is, en de misdrijven alleen naar de meerdere of mindere straf zijn gerangschikt 3).

Wij zullen ons onthouden de gevoelens der meeste criminalisten over dit geschilpunt aan te halen; de meening van een enkele zij hier voldoende. Rossi zegt o. a. »la division des actes punissables en crimes, délits et contraventions, division tirée du fait matériel et arbitraire de la peine, révèle à elle seule, ce nous semble, l'esprit du code et du législateur. C'est dire au public:

1) Code Pénal, art. 1.

2) C. P. art. 465, luidende: »L'emprisonnement, pour contravention de police, ne pourra être moindre d'un jour, ni excéder cinq jours, selon les classes, distinctions et cas ci-après spécifiés.»

3) Ontw. van 1840: wet van 10 Junij 1840 (St. n°. 20) houdende den eersten titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, art. 2 en 3; ontw. van 1847, titel I, art. 2 en 3; ontw. van 1859 titel I, art. 2 en 3.

» ne vous embarrassez pas d'examiner la nature intrinsèque
 » des actions humaines; regardez le pouvoir, fait-il couper
 » la tête à un homme, concluez-en que cet homme est
 » un grand scélérat. Il-y-a là un tel mépris de l'espèce
 » humaine, une telle prétention au despotisme en tout,
 » même en morale, qu'on pourrait, sans trop hasarder,
 » juger de l'esprit du code entier par la lecture de l'ar-
 » ticle 1er 1).» Deze uitspraak zullen wij ook op de
 overtredingen mogen toepassen, ofschoon Rossi blijk-
 baar eigenlijk de misdaden en wanbedrijven op het oog
 heeft 2). Ook komen de policieovertredingen in het
 vierde boek van den Code Pénal voor, zonder eenig
 stelsel gerangschikt, en naar de mate van straf in drie
 klassen gesplitst 3). Doch schoon wij de wijze, waarop de
 policie-overtredingen in het Fransche strafregt zijn op-
 genomen, geenszins goed kunnen keuren, moeten wij
 die wetgeving evenwel hier tot leiddraad nemen, als de
 voornaamste bron der policie-strafwetgeving in ons va-
 derland.

Het is moeilijk een historisch overzicht van dit on-
 derwerp in Nederland te geven. Wel is waar bestond

1) P. Rossi, traité de droit pénal, Brussel 1852. Introduction,
 ch. II, § 2, bl. 34.

2) C. P. art. 302 en 471 n°. 2.

3) Chauveau en Hélie: Théorie du code pénal, édition Belge,
 tome II, bl. 645. Wij lezen aldaar: «Le code n'a point classé ces
 » différentes contraventions d'après leur nature, leur but et l'objet
 » auquel elles se rapportent; il les a confondues sans les soumettre
 » à aucune distinction; s'il les a divisées en trois classes, cette classi-
 » fication est tout entière puisée dans le degré de la peine appliquée.
 » Suivant que la contravention a paru passible d'une amende de 5, de
 » 10 ou de 15 francs, le législateur l'a placée dans une des trois
 » classes qu'il établissait sans chercher dans la nature même du fait
 » aucun motif de cette division.»

zulk politie-strafregt ook maar te eenzijdig en afzonderlijk, in verband tot de plaatselijke behoeften, van de verschillende steden en heerlijkheden in de soevereine Vereenigde Provinciën. Iedere stad had als een bijzonder geheel, hare eigene keuren en costumen ¹⁾. Aan eene proeve van algemeene politie-strafwet, was dan ook eerst na de innige vereeniging der verschillende deelen van Nederland ten gevolge der omwenteling van het jaar 1795 te denken. En toch kon ook tijdens de Bataafsche Republiek, de vaststelling van zoodanige wet evenmin als de invoering van burgerlijke en lijfstraffelijke wetboeken, wegens de herhaalde staatschokken en veelvuldige bezigheden van het wetgevend ligchaam te midden van zoodanige buitengewone omstandigheden, geen voortgang hebben. Eene eerste proeve, hoe gebrekkig dan ook, ontmoeten wij in de algemeene manier van procederen in civile en criminele zaken vastgesteld den 22 Augustus 1799, maar nooit in werking getreden ²⁾, terwijl zij in het Crimineel Wetboek voor

---

1) Zie hierover de prijsvraag door het Prov. Utr. Genootschap in het jaar 1845 uitgeschreven: »Welke zijn de onderwerpen en welke zijn de grenzen der wetgeving op de politie; welke is de historische ontwikkeling dier wetgeving door algemeene, provinciale en plaatselijke verordeningen in ons vaderland geweest, tot aan zijne inlijving in het Fransche Keizerrijk?» Verslag van het verhandelde in de algemeene vergadering van het Provinciaal Utrechtsche Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, van het jaar 1854.

2) Men zie art. 2 der Instructie en Manier van Procedeeren voor de Vrederechters en derzelver Bijzitters, waar onder de zaken, die tot de bevoegdheid der vrederechters behooren, voorkomt: »in het bijzonder mede de Calanges en Civile Actiën, door de Schouten-Crimineel te instituëren, wegens alle beetten of breuken en andere kleine poenaliteiten, gestatuëerd bij eenige Wetten, Publicatiën, Ordonnantiën, Keuren of Reglementen tot onderhoud van goede Politie; het in acht nemen der behoedmiddelen of voorzorgen tegen

het koningrijk Holland blijkens art. 6 geheel ontbreekt 1). Eerst met de invoering van den Code Pénal hebben wij eene algemeene policie-strafwet bekomen. Bij de beschouwing van dat gedeelte van dien Code, hetwelk over overtredingen handelt, moet men natuurlijk die wetgevingen kortelijk nagaan, welke als daartoe voorbereidend kun-

»en werkzaamheden bij Brand, het maaken en openhouden van Byten in het ijs; het schoonhouden van Straaten en Wegen, gelijk mede »tegen het belemmeren of vervuilen van Wegen, Straaten of Grag- »ten; het schenden van Boomen en andere Publicke Eigendommen; »het schieten of werpen van Voetsoekers, Slangen en andere gevaar- »lijke Vuurwerken enz., voor zoo verre namenlijk dezelve niet van »zoodanigen ernstigen aart zijn, dat bovendien eene Crimineele »Vervolging zoude kunnen en behooren plaats te hebben.”

1) Crimineel Wetboek voor het Koningrijk Holland:

Art. 6. »Het crimineel wetboek strekt zich geenszins nit tot zoo- »danige kleine overtredingen, de dagelijksche policie, of plaatselijke »administratie betreffende, waarvan de gestelde straf eene boete van »vijftig guldens of eene driedaagsche gevangenis niet te boven gaat.

Art. 7. »Insgelijks worden door dit wetboek niet afgeschaft de »navolgende wetten, reglementen, of voorzieningen, voor zoo veel »die ten tijde van deszelfs invoering nog in gebruik zijn:

- »18. betreffende het plaatsen, instandhouden, of afbreken van gebouwen;
- »19. tegen het aanleggen van fabrieken, trafijken, neringen, bedrijven »of ambachten op bepaalde plaatsen;
- »20. betreffende logementen, herbergen en andere publicke huizen;
- »21. tegen het ongeoorloofd dragen van geweer, of gebruik van »onbehoorlijk geweer;
- »22. tegen bedrijven, welke gevaar van brand kunnen veroorzaken;
- »23. tegen het zorgeloos verkoopen van vergiften;
- »24. tegen het inbrengen of doen voortduren van besmetting;
- »25. nopens den prijs, of de gezondheid van eetwaren;
- »26. tegen de hazardspelen en particuliere loterijen;
- »27. tegen bedelaars en vagebonden, enz.

Omtrent de bevoegdheid der departementale besturen, of liever van den Landdrost en Assessoren tot het uitvaardigen van policie-regle- menten, zie men Mr. G. de Vries, de provinciale verordeningen van Noord-Holland, Haarlem 1852, bl. 14.

nen worden aangemerkt. Het zijn de wetten van 18—22 Julij 1791 en de Code van 3 Brumaire jaar IV. Het is vooral dit laatste Wetboek, hetwelk bij de beschouwing der nog geldige policie-strafwetgeving van gewigt is. De eerst genoemde wet is echter daarom voor ons niet van belang ontbloot, dewijl zij eene algemeene regeling van het policiewezen inhield. Réal in zijn *Exposé des motifs* erkende dit in de volgende woorden.

» Avant l'assemblée constituante, les dispositions qui forment aujourd'hui le code de police simple étaient disséminées et perdues dans un grand nombre de volumes, dans une infinité de règlements et d'ordonnances de police, dont plusieurs, de date très-ancienne, n'étaient plus en harmonie ni avec les mœurs ni avec les habitudes nationales.

» Chaque province, chaque ville, chaque quartier, avait ses lois, ses usages locaux, sa jurisprudence particulière; et dans cette partie de la législation qui touche de plus près le peuple, et surtout dans la partie pénale de cette législation, l'arbitraire et le caprice classaient le délit, infligeaient, graduaient, et quelquefois créaient la peine. Après s'être occupée du grand ouvrage de la police de sûreté, l'assemblée constituante tira du chaos la législation relative à la police simple, et par la loi du 19 Juillet 1791 en créa le code sous le nom de *Police municipale*' 1).

Deze wet is derhalve inderdaad de grondslag, waarop eerst de bepalingen in den Code van 3 Brumaire jaar

1) Dit *Exposé* van het 4de boek van den Code Pénal is door Réal uitgebragt in de zitting van het Wetgevend Ligchaam op 10 Februarij 1810. Het is te vinden bij Locré, de la législation enz. Tome XXXI. bl. 257, en bij Chauveau en Hélie, Tome III, bl. 512.

IV en later die in het 4e boek van den Code Pénal voorkomende, gebouwd zijn 1).

De Code van 3 Brumaire heeft het nadeel, dat daarin meer zorg aan strafvordering, dan wel aan het strafregt zelve is gewijd, hetwelk slechts vijftig artikelen beslaat. Eene regelregte bepaling omtrent de verdeeling der misdrijven vinden wij niet, ofschoon in art. 600 eene overeenstemming met de latere van den C. P. is te bespeuren. »Les peines de simple police »sont celles qui consistent dans une amende de la valeur »de trois journées de travail ou au dessous, ou dans un »emprisonnement qui n'excède pas trois jours." Dus ook hier beslist alleen de straf, niet de aard van het gepleegde feit, tot welke klasse het misdrijf moet worden gebracht. Verder worden in het *Exposé* van Réal verscheiden bezwaren tegen het stelsel van policie-strafwetgeving van dat Wetboek ontvouwd. Dit blijkt o. a. uit deze woorden: »Quelques délits soumis à la police »simple paraissent assez graves pour être réclamés par »la police correctionnelle et reciproquement, quelques con- »traventions attribuées à cellen-ci appartenaient évidem- »ment à la police simple." Een tweede bezwaar betreffende de *récidive* zullen wij in een ander hoofdstuk vermelden. De bovengenoemde verdeeling in *crimes*, *délits* en *contraventions*, werd het eerst in het ontwerp van een Wetboek van strafregt gevonden, bij den Raad van State ingediend. Toen het daar in behandeling kwam, beschouwde men het als een *fait accompli*, en werd de verdeling zonder eenige tegenspraak aangenomen;

1) Décret relatif à l'organisation d'une police municipale et correctionnelle van 19-22 Julij 1791, te vinden bij Delebecque, Bulletin Usuel, enz. Brussel 1853, bl. 39.

terwijl de opmerkingen van de *Commission de législation* alleen eene gewijzigde redactie van het eerste artikel uitlokten ¹⁾. Haus verdedigt krachtig de door anderen zoo scherp gegispte verdeeling ²⁾. Deze regtsgeleerde beschouwt de verdeeling in crimes, délits en contraventions niet alleen als eene gevolgtrekking uit het materieel feit en de straf, maar ook hoofdzakelijk als op de natuur der strafbare handelingen gegrond. Zoo heeft de wetgever volgens hem aan de zwaarste misdrijven te regt den naam van crimes, aan mindere dien van délits gegeven; de geringste eindelijk contraventions genoemd. De wijze echter, waarop de wetgever het stelsel in den Code Pénal hier en daar heeft toegepast, heeft Haus zelf gemeend te moeten laken. Ook Chauveau en Hélie hechten hunne goedkeuring aan dit stelsel, blijkens de woorden, waarin zij Rossi trachten te wederleggen. »Il nous est impossible de ne pas trouver quelque exagération dans ces réflexions. Il n'est pas besoin d'une étude bien approfondie du Code Pénal pour se convaincre que la division dont il s'agit est d'ordre plutôt que de principe ³⁾." Maar juist het gebrek aan eene *division de principe* moet worden berispt. Immers, wanneer men van het standpunt eener bloote *division d'ordre* uitgaat, berooft men zich van het echte middel, om tot eene juiste onderscheiding der verschillende misdrijven te geraken; onwillekeurig schrijft men

1) De redactie: »L'infraction des lois de police est une contravention," is aldus veranderd: »L'infraction, que les lois punissent d'une peine de police, est une contravention."

2) Haus, Observations sur le projet de révision du Code Pénal, Tome I, bl. 62 sq, ook te vinden bij Chauveau en Hélie, Théorie du Code Pénal, Belgische uitgave.

3) Chauveau en Hélie, Théorie enz. Tome I, ch. I section III, § 34.

ieder hunner dezelfde kenmerken toe, behoudens zekere graden van straf bij de wet bepaald. Wij zouden hier de woorden in het eerste hoofdstuk gebezigd kunnen herhalen, waarbij wij getracht hebben te betoogen, dat het doel der straf bij de policie-overtredingen geheel van dat der overige misdrijven verschilt. Het bewustzijn van dit denkbeeld straalt duidelijk in den Code Pénal door. Eene andere reden toch kan moeilijk worden opgegeven, waarom de policie-overtredingen, geheel afgescheiden van andere misdrijven, in een afzonderlijk boek voorkomen, terwijl in het eerste boek wel de straffen tegen misdaden en wanbedrijven bedreigd, worden opgenoemd, maar daarentegen de policie-straffen geheel met stilzwijgen worden voorbijgegaan. In een zeker opzigt zou men derhalve het vierde boek van den Code Pénal als eene bijzondere policie-strafwet kunnen aanmerken; behoudens haar verband tot de overige strafwetten, hetwelk uit de onderscheiding in art. 1 is af te leiden. Nougare de zelf is van het eigenaardig standpunt overtuigd, hetwelk de policie-overtredingen innemen. Hij zegt: »Les lois pénales de simple police ont souvent un autre usage. Elles rendent les occasions du crime plus rares; elles préviennent la tentation de le commettre, en écartant avec soin tous les moyens qui pourraient le favoriser.» Réal merkt aan: »Au Code qui poursuit et supplicie la méchanceté qui commet les crimes, il a donc fallu joindre celui qui châtie l'imprudenc, cause de tant d'accidents et de malheurs 1).» Evenwel is men van dit beginsel herhaaldelijk afgeweken, gelijk sommige strafbepalingen in het 4e boek aantoonen; terwijl het om-

1) Chauveau en Hélie, t. a. p.

gekeerd niet altijd het opzet (dolus) is, dat bij de overige misdrijven wordt gestraft. Wij komen later hierop terug.

Eene fraaije bepaling eener policie-overtreding geeft het door Feuerbach bewerkte wetboek van Beijeren. » Handlungen oder Unterlassungen, welche zwar an und für sich selbst Rechte des Staates oder eines Unterthanen nicht verletzen, jedoch wegen der Gefahr der rechtliche Ordnung und Sicherheit unter Strafe geboten und verboten sind ¹⁾.» Dit denkbeeld, hetwelk ook door Mohl, Roszhirt ²⁾, en verscheidene andere duitsche publicisten wordt gedeeld, duidt aan, dat de behandeling der policie-overtredingen in een wetboek van strafregt niet eigenlijk op hare plaats is, maar veelmeer in eene afzonderlijke wet behoort. Sommige duitsche strafwetgevingen nemen dan ook daarin de policie-overtredingen niet op, wèl echter het meest in franschen zin ontworpen Pruisische van 14 April 1851. Evenwel heeft men getracht in dit wetboek eene betere verdeeling in te voeren. In de overige wetboeken, die na 1838 zijn uitgevaardigd, komt zelfs geen voorschrift van policie-strafwet voor. Wij bedoelen het Hannoversche ³⁾, het Groothertogelijk Hessische ⁴⁾, het Badensche ⁵⁾, het Nassausche ⁶⁾,

1) Bayerisches Strafgesetzbuch van 6 Mei 1813, art. 2 4de lid.

2) Roszhirt, Geschichte und System des Deutschen Strafrechts, Stuttgart 1839, III, bl. 164.

3) Criminalgesetzbuch für das Königreich Hannover van 3 Augustus 1840.

4) Strafgesetzbuch für das Groszherzogthum Hessen van 17 September 1841, den 16 September 1856 te Frankfort a/m ingevoerd.

5) Strafgesetzbuch für das Groszherzogthum Baden van 6 Maart 1845.

6) Strafgesetzbuch für das Herzogthum Nassau van 14 Maart 1849.

het Saksische 1), het Wurtembergsche 2), het Brunswijksche 3) en het Thuringsche 4). Het gewijzigd Oostenrijksche 5) moet als op zich zelf staande worden beschouwd. De daarin aangenomen verdeeling is tweeledig; het eerste deel handelt over *Verbrechen*, het tweede over *Vergehen und Uebertretungen*. Beide afdeelingen zijn geheel van elkander afgescheiden, daarentegen zijn de politie-overtredingen dermate met de „Vergehen” dooreengemengd, dat zij moeilijk met juistheid kunnen worden onderkend.

In Nederland heeft tot hiertoe het Fransche stelsel veel gezag behouden. Men heeft echter gemeend aan het begrip van *overtredingen* eene meerdere uitbreiding te moeten geven, door de politie-straffen tot een hooger maximum op te voeren. Maar art. 465 C. P. is nooit afgeschaft. Zoo wij nu naar het thans hier te lande bestaande regt, eene naauwkeurige grens en kenmerk eener politie-overtreding wilden bepalen, zouden wij moeilijk een goed resultaat erlangen. Wij gelooven art. 5 der Wet, houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk der Nederlanden te kunnen inroepen, en dien ten gevolge de in art. 44 1^e lid der Wet op de Regterlijke Organisatie gestelde lijn als de uiterste grens te moeten aannemen, wat wij door politie-overtredingen

1) Königlich Sächsisches Criminal-gesetzbuch van 30 Maart 1838, den 5 April 1838 in Saksen-Weimar, den 3 Mei 1841 in Saksen-Altenburg, den 1 Augustus 1844 in Saksen-Meiningen, en 10 Mei 1845 in Schwarzburg-Sondershausen ingevoerd.

2) Strafgesetzbuch für das Königreich Wurtemberg van 1 Maart 1839.

3) Criminal-gesetzbuch für das Herzogthum Braunschweig van 10 Julij 1840, den 18 Julij 1843 in Lippe-Detmold ingevoerd.

4) Dit wetboek is hetzelfde als het Saksische.

5) Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen für das Kaiserthum Oesterreich van 27 Mei 1852.

moeten verstaan 1). Er is echter een bezwaar in art. 1 van de Wet van 6 Maart 1818 (St. n°. 12): » De overtredingen tegen de bepalingen vastgesteld bij de algemeene maatregelen of reglementen van algemeen bestuur in den Staat, bij art. 73 der Grondwet vermeld, op welke geene straffen bij de wetten zijn, of zullen worden vastgesteld, zullen door de regtbanken, naar gelang van den aard van het onderwerp, van de zwaarte van overtreding, en de daarbij plaats gehad hebbende omstandigheden, worden gestraft met eene boete van ten minste tien, en ten hoogste honderd gulden; of eene gevangenis van ten minste een, en ten hoogste veertien dagen, of met boete en gevangenis te zamen, mits binnen de evengenoemde beperkingen, respectivelijk begrepen zijnde.» De overtredingen, waarvan in dit artikel sprake is, zullen doorgaans meer tot het gebied der administratieve politie behooren 2). Maar wij kunnen ons naar het stellige fransche strafregt, geene *politie-overtreding* voorstellen, waartegen eene gevangenisstraf van veertien dagen en eene geldboete van *f* 100 is bedreigd. Wij zouden derhalve de misdrijven, in dit artikel aangeduid, onder de wanbedrijven moeten plaatsen; maar onder welke reeks? Daartoe zoude aller-

1) Tekst van art. 44 1ste lid: »De kantonregters vonnissen over alle overtredingen, op welke geene hoogere straf is gesteld dan eene gevangenisstraf van zeven dagen, of eene geldboete van 75 gulden, te zamen of afzonderlijk, zonder aanzien of die straf al dan niet gepaard gaat met de verbeurdverklaring van eenige voorwerpen.» Zie hierover Mr. P. van Vollenhoven, Iets over wanbedrijven en politie-overtredingen, in verband met de wijzigingen ten aanzien dier onderscheiding ingevoerd door art. 44 van de wet op de R. O., Themis 1845, bl. 541 sq.

2) C. P. art. 484.

eerst eene omschrijving der kenmerken van zoodanig wanbedrijf voorhanden moeten zijn. Deze nu is ook daarom niet wel te geven, dewijl bovengenoemd artikel naar overtredingen verwijst der maatregelen van algemeen bestuur, niet alleen voor zooverre die bestaan, maar ook van alle nog vast te stellen reglementen.

Naar ons oordeel is het woord *overtredingen* hier in een algemeenen zin gebezigd en beteekent het ongeveer hetzelfde als *misdrif*. Het artikel spreekt verder van regtbanken. Hier moeten wij niet uit het oog verliezen, dat de wet van 1818 is ingevoerd, toen wij onder het gezag der Fransche Regterlijke Organisatie leefden, en dat niet slechts de *tribunaux de simple police*, maar ook die der *police correctionnelle* werden bedoeld, ja ook de Regtbanken van eersten aanleg tot de beregting van zekere overtredingen van burgerlijke ambtenaren ¹⁾.

---

1) Art 50 Code Civil (Livre I, Titre II, des Actes de l'État civil) luidt aldus: «Toute contravention aux articles précédents de la part des fonctionnaires y dénommés sera poursuivie devant le tribunal de première instance, et punie d'une amende qui ne pourra excéder cent francs.

Dit maximum is bij art. 27 B. W. sedert 1838 verdubbeld, terwijl ook de burgerlijke regter volgens art. 854 Wetb. van Burg. Regtsv. en art 54 der wet op het notarisambt van 9 Julij 1842 (St. no. 20) in de beregting der *overtredingen*, is gehandhaafd. Immers art. 854 Regtsv. luidt: »De overtredingen van ambtenaren van den burgerlijken stand, notarissen en andere ambtenaren, waarvan, volgens de »wet, de burgerlijke regter kennis neemt, zullen, zoowel in eersten »aanleg als in hooger beroep, op dezelfde wijze als correctionele zaken worden vervolgd en beregt.»

Art. 44 1ste lid der wet van 1842. »Van de overtredingen dezer »wet neemt, op de vervolging van het openbaar ministerie, de burgerlijke regter kennis.»

Chauveau en Hélie stellen zelfs: »Le délit n'existe pas par son seul fait matériel, son élément essentiel est l'intention de nuire.» Wanneer wij de bepalingen van het 4e boek aan dit vereischte toetsen, zien wij dat enkele artikelen betrekkelijk policie-overtredingen veelcer in het 3e boek te huis behoorden, terwijl omgekeerd andere bepalingen hier gemist worden, welke ten onregte als wanbedrijven in het 3e boek zijn opgenomen. Alleen de zwaardere straf, welke daar bedreigd wordt, schijnt als reden voor deze onregelmatigheid te moeten worden opgegeven. Zoo vinden wij in art. 471 o. a. »Seront punis d'amende, depuis un franc jusqu'à cinq francs inclusivement: 11e ceux, qui sans avoir été provoqués auront proféré contre quelqu'un des injures autres, que celles prévues depuis l'article 367, jusques et compris l'article 378.» Hoe men deze bepaling overwege, nimmer zal men beweren, dat eene belediging met opzet gedaan, niet op zich zelf beschouwd, een wanbedrijf zoude zijn. Het uiten van scheldwoorden geschiedt niet anders, dan met het doel om te beledigen. De wet moge aan dien hoon niet veel gewigt hechten, ook zonder strafbepaling zou ieder weten, dat het hoogst laakbaar is en te regt straf verdient. Het artikel 471 n°. 11 heeft zijnen grond in art. 605 § 7 van den Code van 3 Brumaire jaar IV ¹⁾. Immers de enkele overtreding der wet, het eenvoudig doen of nalaten eener bij de wet op straf verbodene of gebodene handeling, zonder meer, levert eene policie-overtreding op. Bij eene misdaad of wanbedrijf wordt in den regel tot de

1) Tekst van art. 605 § 7: »Seront punis des peines de simple police: 7^e. Les auteurs d'injures verbales, dont il n'y a pas de poursuite par la voie criminelle.»

strafbaarheid een of ander opzet hiertoe gevorderd. Bij het gebruiken van scheldwoorden moet boven de daad, nog de *animus injuriandi* worden in aanmerking genomen. Bestaat de laatste niet, en zijn b. v. de scheldwoorden uit scherts geuit, zoo vervalt het laakbare der handeling, en er is geene reden denkbaar om dan eenige straf toe te passen. Het woord »*uitgetergd*» en beter nog het woord *injures* in den Code van Brumaire drukken het ware doel uit, met dit artikel beoogd. Uit dien hoofde wordt, naar ons oordeel, de overbrenging van zulke feiten tot de klasse der wanbedrijven vereischt. Om dezelfde reden zouden ook art. 475 n°. 8, 2° lid, art. 479 n°. 1 uit het 4° boek behooren te worden verwijderd.

Zoo vinden wij integendeel in het derde boek van den Code Pénal sommige misdrijven als wanbedrijven gerangschikt, welke uit den aard der zaak als politie-overtredingen moesten worden aangemerkt. Hiertoe behooren ten eerste de bepalingen vervat in Titel I, Hoofdst. III, Afd. II, § 6 »van eenige wanbedrijven »betrekkelijk het houden der acten van den Burgerlijken »Stand.» Men lette echter wel, dat hier meest van boos opzet geene sprake kan zijn, tegen welke andere artikelen, zoo hier als elders, voorzien (art. 146). Ieder weet van welk gewigt het aanzijn van naauwkenrig gehouden registers van den Burgerlijken Stand is, en hoe onberekenbaar de nadeelen kunnen zijn, welke hunne ontstentenis kan berokkenen. Om die reden behooren er waarborgen te zijn tegen het begaan van overtredingen door personen, welke met de handhaving dier nuttige instelling belast zijn. Men verlieze evenwel niet uit het oog, dat hier ook het boven aangehaalde artikel 27 B. W., moet worden toegepast. De woor-

den van art. 195 C. P. »le tout sans préjudice des peines plus fortes prononcées en cas de collusion,» toonen genoegzaam aan, dat kwade trouw bij de genoemde misdrijven van ambtenaren van den burgerlijken stand doorgaans ontbreekt.

Verder komen in het Wetboek van Strafrecht bepalingen voor omtrent *landlooperij* en *bedelarij*. Volgens art. 265 C. P. is landlooperij een *wanbedrijf*. Deze rangschikking is wel zeer noodig, daar anders voorzeker de aanwezigheid van bepalingen op dit onderwerp in het 3de boek onverklaarbaar zijn zoude. Zeker is het, dat landlooperij en bedelarij hoogst schadelijk zijn, ja zelfs maar al te vaak de aanleidende oorzaak tot zware misdaden wezen kunnen: maar daarom mogen wij den personen, die zich daaraan schuldig maken, zoodanige handelingen niet op zich zelf als wanbedrijven ten laste leggen. De landlooper, noch de bedelaar begaan misdrijven in de eigenlijke beteekenis des woords. Even als de Staat het regt niet heeft aan een zijner leden de uitoefening van een bepaald beroep verplichtend te maken, zoo strijdt het, zou men oppervlakkig meenen, met de persoonlijke vrijheid, het gemis van eenig ambacht of van een ander middel van bestaan, strafbaar te stellen. Gaarne willen wij toestemmen, dat dit gemis gevaarlijk voor de rust van den Staat worden kan, en om die reden mag, naar ons oordeel, het algemeen belang eenige beperking in de bijzondere vrijheid der burgers brengen. De landlooperij worde derhalve onderdrukt, maar men geve aan zoodanig feit geen onjuist merk, en eene hoogere beteekenis dan die van eene policie-overtreding.

Even als landlooperij, ja misschien meer nog dient bedelarij te worden geweerd, maar wij gelooven dat

dit het allerm minst door de toepassing eener correctionele straf mag geschieden. De Staat heeft het regt niet aan personen het vragen van geld of anderszins te beletten, dan alleen in het belang der openbare orde, die zeker dusdanig feit ten sterkste laakt. Echter zullen hier vaak administratieve maatregelen beter helpen dan straffen, en van dit beginsel gaat het Belgische ontwerp van een Wetboek van Strafrecht uit, hetwelk bedelarij niet als een eigen wanbedrijf straft, maar wel als eene verzwarende omstandigheid bij sommige misdrijven aanrekkent ¹⁾. Bedelarij en landlooperij straft zij door opsluiting in een bedelaarsgesticht voor ten hoogste twee jaren, en bij verzachtende omstandigheden kan eene eenvoudige policiestraf worden opgelegd ²⁾. Reeds de aanwijzing van den regter, welke van de bedelarij moet kennis nemen, bewijst, hoe bedelarij in België hoogstens als eene overtreding wordt beschouwd ³⁾.

Uit het bovenstaande blijkt, dat het 4de boek van den Code Pénal geenszins van gebreken vrij is, waarvan onvolledigheid zeker niet het minste mag genoemd worden. Verscheidene overtredingen worden hier gemist, die ongetwijfeld in eene policiestrafwet te huis behoorden, hetgeen men, ofschoon dan ook in geringe mate, bij de herziening van 28 April 1832 in Frankrijk

1) Zie het *projet de révision du Code Pénal* voor België van Januarij 1858. Livre II, Titre VI, Ch. VI, des délits contre la sécurité publique commis par des vagabonds ou des mendiants, art. 401—407.

2) Ontwerp van Februarij 1857, art. 1 sq.

3) Zie naar aanleiding hiervan de Belgische wet van 3 April 1848, concernant les dépôts de mendicité, en verder *Bedelarij, Verschil* tusschen art. 274 en 275 van het Wetboek van Strafrecht, door Mr. P. van Vollenhoven, *Nederlandsche Jaarboeken*, VI^{de} deel, bl. 400.

heeft trachten aan te vullen. Reeds de woorden van Réal ten opzichte van art. 484 geven duidelijk te kennen, hoeveel aan het 4de boek ontbreekt. » Cette disposition était d'absolue nécessité. Elle maintient les dispositions pénales, sans lesquelles quelques lois, des codes entiers, des réglemens généraux d'une utilité reconnue, resteraient sans exécution.»

Ofschoon misschien het aanzijn van een afzonderlijken Code Rural niet ondoelmatig toeschijnt, moeten wij echter verklaren niet te begrijpen, waarom dan het 4de boek strafbepalingen bevat die regtstreeks tot de veld-policie behooren, zoo als art. 471, n°. 8 1). Mogen wij den wetgever niet ook van slordigheid betichten, die verscheidene strafbepalingen op de overtreding van administratieve verordeningen in den Code Pénal heeft opgenomen, om andere daarentegen uit te sluiten. Die talrijke wetten en wettelijke verordeningen, aangaande welke bestaan men bij de toepassing van art. 484 niet

1) De volgende bewering van Réal is derhalve onjuist: » On a renvoyé au Code Rural toutes les dispositions, qui lui appartenaient franchement, quelques *contraventions* mixtes sont restées seules dans le domaine de la *police simple*.» Verder geeft Réal eene opgave van die zaken, welke niet in het 4e boek van den C. P. worden gevonden, als: » Aux entreprises de services publics, comme cochés, messageries, voitures publiques de terre et d'eau, voitures de place, etc.;

» à la police des maisons de débauche et de jeu;

» à la police des fêtes, cérémonies et spectacles;

» à la construction, entretien, solidité, alignement des édifices, et

» aux matières de voiries;

» à l'administration, police et discipline des hospices, maisons sanitaires et lazarets; aux écoles, aux maisons de dépôt, d'arrêt, de justice et de peine, de détention correctionnelle et de police; aux maisons ou lieux de fabrique, manufactures ou ateliers: à l'exploitation des mines et des usines; au port d'armes; à l'état civil, etc.»

zelden in twijfel verkeert, belemmeren natuurlijk zeer het overzigt der Nederlandsche policie-strafwetgeving, welke bezwaren nog vermeerderd worden doordien men nooit blijkens de toepassing, *aan maatregelen van algemeen bestuur* eene vaste beteekenis heeft kunnen verzekeren. Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper geeft in een klein maar wel te behartigen geschrift eene slotsom der opmerkingen hieromtrent in het jaar 1848, tijdens de discussiën over de Grondwet in het midden gebracht, en waaruit evenzeer die onbestemdheid blijkt. De Regering zeide o. a. toen haar in de Dubbele Kamer werd gevraagd bij de behandeling van art. 54 Grondw., wat men door *uitvoerende magt* had te verstaan, en wat daarentegen door *maatregelen van algemeen bestuur en besluiten, bevelen en beschikkingen*: „De Regering noemt *algemeene maatregelen van inwendig bestuur*, alle koninklijke besluiten, bevelen en beschikkingen, gegeven of genomen ter uitvoering van eene wet, of behandelende onderwerpen, niet vatbaar voor wettelijke regeling, voor zoo verre die besluiten, bevelen of beschikkingen bestemd zijn algemeen te werken, of met andere woorden, voor zoover zij zijn generaal en niet speciaal.” In weerwil van deze verklaring „weet men inderdaad niet,” zegt de Heer de Bosch Kemper, „wat bij *wet*, wat bij *besluit* behoort geregeld te worden. Vroeger werd de uitoefening der geneeskunde geregeld bij de wet, thans is het gevoelen voorgedragen dat die regeling kan geschieden bij besluit. De *pharmacopoea Belgica*, vroeger bij besluit ingevoerd, is thans door de wet goedgekeurd. De besmettelijke ziekten onder de menschen zoekt men te weren, tijdens de cholera, door besluiten; tegen de besmetting van het vee wil de Regering

„waken door eene wet, enz.” 1). Echter zal het altijd onmogelijk zijn in ééne wet alle overtredingen, vooral van administratieve politie op te nemen. Immers een aantal dier verordeningen zijn geheel lokaal, en zoo zij al in meerdere gemeenten noodzakelijk zijn, vereischt de bijzondere toestand, waarin de eene verkeert, natuurlijk dikwerf eene eigenaardige regeling. Dit neemt niet weg dat verscheidene geheel algemeene policiebepalingen in de artikelen 471 en 475 zijn vervat. In art. 471 kunnen n°s. 2, 3, 4, 5 en 8; in art. 475, n°s. 1, 2, 3 en 4 als zoodanig worden aangemerkt. Volgens art. 471, n°. 3 is eene geldboete van één tot vijf franken tegen herbergiers bedreigd, die verzuimd zullen hebben licht te branden, op het tijdstip wanneer zij daartoe verplicht zijn. Dit artikel onderstelt derhalve plaatselijke of algemeene verordeningen, welke de omstandigheden zouden aanduiden, onder welke dit verplichtend ware; eerst dan zoude de straf bij verzuim kunnen worden toegepast. Op dezelfde wijze zou ook met andere politie-strafverordeningen kunnen worden gehandeld. Omtrent sommige verordeningen daarentegen, welke ongelijkslachtige overtredingen behelzen, waardoor eene ongelijkheid in de strafbepaling zou ontstaan, moet eene uitzondering worden gemaakt. Zoo zal men moeilijk voor de overtredingen der art. 16—22 van de Wet van 12 Maart 1818 (St. n°. 16), ter regeling van hetgeen betrekkelijk is tot de uitoefening van de verschillende takken der Geneeskunde, eene

1) Zie: Wat zijn Maatregelen van Algemeen bestuur? Een woord van herinnering ter overweging aanbevolen bij het aanhangige Ontwerp van Wet ter regeling der afkondiging van algemeene maatregelen van inwendig bestuur, door Mr. J. de Bosch Kemper, Amsterdam 1852, bl. 12.

algemeene strafbepaling kunnen maken, wegens het aanmerkelijk onderscheid b. v. tusschen het onbevoegd verkoopen van slaapmiddelen, of het aangaan van overeenkomsten van een med. doctor en een apotheker tot het leveren van geneesmiddelen (art. 21). Dat nochtans eene algemeene strafbepaling door verreweg de meeste geneeskundige policie-overtredingen niet onmogelijk zoude zijn, kan uit art. 22 worden afgeleid, aldus luidende: »Alle contraventien tegen eenige dispositien van de »tegenwoordige wet, waarop geene bepaalde poenaliteit »is vastgesteld, zullen gestraft worden met eene boete »van *tien tot honderd* gulden.»

Wanneer men verder nagaat hoe weinig licht nog de wetenschap over dezen tak der wetgeving heeft verspreid, zal de groote moeilijkheid in het vervaardigen van eene doelmatige policie-strafwet nog meer in het oog springen. De zwarigheden aan zulk eene samenstelling verknocht, zijn door Mittermaier op eene uitstekende wijze uiteenzet in een *Commissionsbericht* door hem als lid der Kamer, tot beoordeeling van een voorstel, gedaan door den afgevaardigde Schmitt, uit Mannheim, in de *Badensche Ständerversammlung*, 31 Julij 1846 uitgebragt. Dit stuk heeft vooral ten doel de Regering op de noodzakelijkheid der invoering eener policie-strafwet te wijzen, waarbij verder eenige hoogst nuttige wenken omtrent de samenstelling van zulk eene wet voorkomen. In de eerste plaats vraagt hij, wat men door policie-overtredingen hebbe te verstaan. Deze zijn van de gewone misdrijven ten eenemale door haar eigenaardig karakter te onderscheiden. Het regtsgevoel, het aangeboren bewustzijn van regt en onregt, eene hoofdeigenschap tot het toerekenen van misdaden en wanbedrijven, is hier niet aanwezig. Wanneer b. v. geene strafbepaling het houden eener collecte

zonder verlof van de bevoegde magt verbiedt, zal het zeker geenen burger in de gedachten komen iets strafbaars in zoodanig eene handeling te ontdekken 1). Mittermaier weerlegt hier het gevoelen van sommige schrijvers over policie-overtredingen. Het is, volgens Funke, de taak van het policie-gezag eene soort van censuur uit te oefenen, en er zouden algemeene kenmerken van strafbaarheid bestaan, tot welker toepassing het policie-gezag in het openbaar belang zoude gerechtigd zijn; om deze reden meent hij, is eene policie-strafwet overbodig 2). Wanneer men dit stelsel aanneemt, blijft echter

1) De volgende woorden van Mr. J. A. Weiland, verdienen wel hier ter plaatse te worden vermeld: »Ik kan zonder de kennis der wet weten, dat ik geene injurie moet aandoen, dat ik niemand met vuil moet werpen, dat ik op een anders grond zijne vruchten niet moet plukken en eten (art. 471 n°. 9, 11, 12 C. P. enz.). Maar ik kan niet weten, zonder de kennis der wet, dat ik als herbergier een register moet houden, om de personen daarin hunnen naam en verdere bijzonderheden te doen schrijven, dat ik bij oproer, brand, schipbreuk, betrapping op heeter daad van eenen misdadiger en dergelijke, moet medehelpen en medewerken, dat ik aan het bestuur moet kennis geven indien ik veronderstel, dat mijne beesten eene anstekende ziekte hebben, (art. 459, 425, 2, 12, C. P.), en eene menigte andere verordeningen, die in plaatselijke en andere keuren en reglementen vervat zijn.» Bijdragen tot de wetenschap der strafregtspleging, Delft 1826, bl. 9.

2) Wij lezen op bl. 278: »Wenn ein neuerer Schriftsteller (Funke) den Satz: dasz es bei Polizeistrafgesetzgebung nicht immer auf den Grundsatz: *Keine Strafe ohne Strafgesetz* ankomme, darauf bezieht, dasz es gewisse algemeine Merkmale und Bedingungen der Strafbarkeit gebe und, wo diese vorhanden sind, auch die Polizei strafen müsse, indem der Anspruch auf Erfüllung, Jedem gegen das Allgemeine obliegenden Verpflichtungen begründet sei, und die Vernunft Jedem im Staate von selbst sage, dasz er straffällig sei, z. B. bei groben Excessen gegen öffentliche ordnung, bei Reuitenz gegen Obrigkeit, bei Vernachlässigung der Pflicht, Hülflosen beizustehen,

nog de vraag te beantwoorden, op welke wijze de staatsburgers tot de kennis der verschillende strafbare handelingen zullen geraken, daar liet regtsbewustzijn, gelijk wij zagen, hier ontbreekt. Maar dit daargelaten, zal dan de keuze en de maat der straffen geheel aan de willekeur van het politie-gezag staan? Ook wegens de zoogenaamde *Local-polizey* heeft men zich tegen eene politie-strafwet verklaard ¹⁾. Het is niet mogelijk, zegt men, alle overtredingen in ééne wet zamen te vatten, daar te veel aangelegenheden, geheel van plaatselijken aard en behoefte, slechts door plaatselijke verordeningen kunnen worden geregeld. In dit geval, merkt Mittermaier aan, kan ons de Code Pénal tot voorbeeld strekken. De voorschriften van algemeene strekking, welke in dit wetboek voorkomen, verdienen voor de gevallen, waarop zij betrekking hebben, en die wij hiervoren hebben vermeld, als doeltreffend te worden geroemd.

Over het algemeen prijst Mittermaier de Fransche politie-strafwetgeving, vooral in haar verband tot de gewone strafwetten. Het denkbeeld in de Beijersche en Oldenburgsche wetboeken ontwikkeld, dat misdaden en wanbedrijven noodwendig eene schennis van regt (*Rechtsverletzung*) zouden inhouden, vindt in hem een bestrijder ²⁾. Mittermaier meent, dat het doel met de policiestrafpen beoogd, geheel hetzelfde is, als hetwelk der straffen, op misdaden of wanbedrijven gesteld, ten gronde ligt ³⁾. Hierin juist ligt, naar ons oordeel, zijne

---

»so beweist dieser Satz offenbar zu viel, und würde dazu führen, dasz es keiner strafgesetzgebung bedürfte.“

1) Commissionsbericht, bl. 279.

2) Zie ook boven bl. 4 en 67.

3) Mittermaier zegt bl. 280: »Wenn man häufig glaubt, dasz

dwaling, en de woorden van Mittermaier zelven kunnen aangevoerd worden, om deze bewering te logenstraffen. Daar hij eerst verklaart, dat bij policie-overtredingen het regtsgevoel, het aangeboren begrip van regt en onregt geheel ontbreekt, en hij juist dit als het onderscheidend kenmerk tot waardering van misdaden en wanbedrijven aanwijst, meenen wij die stelling te mogen

---

»das Strafgesetzbuch nur auf Rechtsverletzungen sich beziehe, Polizeiübertretungen dagegen diejenigen Handlungen oder Unterlassungen seien, durch welche öffentliche Sicherheit, Ordnung, Wohlfahrt gefährdet werden, so beruht auch diese Ansicht auf der irrigen Voraussetzung, dass der Staat nur das Recht realisire, und dass bei Verbrechen der Thäter nur wegen Verletzung eines bestimmten Rechts bestraft werde während nach richtigerer Ansicht das Wirken des Staates die würdigere Aufgabe hat, nicht bloß die Rechtsverfassung, sondern auch alle Einrichtungen zu schützen welche die Grundlagen und Bedingungen sind, unter welchen die im Staate vereinigten Menschen die Zwecke der Menschheit realisiren können.“

Verder: »Vergeblich wird man eine Grenze zwischen Vergehen und Polizeiübertretung suchen, wie z. B. § 260 (Bad. Strafgesetzbuch) die Aussetzung hilfloser Kinder mit Strafe auch für den Fall bedroht ist, wenn mit dem Verlassen des Kindes im hilflosen Zustande keine Gefahr für Leben, Gesundheit oder Familienstand verbunden war; z. B. wenn das Kind in ein Zimmer unter Umständen gelegt würde, dass die Thäterin überzeugt war, dass die im Verborgenen befindlichen mildthätigen und menschenfreundlichen Personen das Kind auf der Stelle finden und aufnehmen würden.“

Eindelijk vinden wij daar de volgende zinsnede: »Wir glauben, dass das Grundmerkmal der Strafe bei den criminellen und polizeilichen Delicten das nämliche sei, und in der nothwendigen, als Folge der verübten Gesetzesverletzung zur Aufrechthaltung der durch das Gesetz geschützten Grundlagen und Anordnungen des Staates eintretenden Anwendung eines Uebels bestehe, das geeignet ist, auf das Gemüth des Bestraften zu wirken, um ihn zur Einsicht seines Unrechts zu bringen, von Vergehen abzuhalten, und zugleich auf die übrigen Bürger mahnend und abhaltend zu wirken.“

in twijfel trekken. Bij misdaden en wanbedrijven wordt de straf, volgens Mittermaier, niet toegepast wegens het gepleegde feit, maar »nur wegen des mit bestimmten »Merkmalen versehenen, in dem Verbrochen liegenden, »den Willen der Nichtachtung des Gesetzes aussprechenden »Angriffs auf die von dem Staate geschützten Grundlagen.»

Hij zocht met voorbeelden zijn gevoelens te staven: wanneer men de politie-overtredingen geheel uit het Wetboek van Strafrecht zou willen verbannen, zouden b. v. bloedschande, en *Herabwürdigung der Religion*, daaruit moeten verdwijnen, wijl zulke handelingen niet als schennis van een bepaald recht worden aangemerkt, en toch volstrekt moeten worden geweerd ¹⁾. Wij stemmen dit toe, maar zulks moet nimmer door eene strafbepaling geschieden. Ofschoon bloedschande zoo tegennatuurlijk is, dat wij ons die moeilijk kunnen voorstellen, zoude de wetgever echter zijne bevoegdheid overschrijden, wanneer hij tegen haar als zoodanig en zonder andere omstandigheden eene straf bedreigde, daar de aantasting der zeden eerst dan onder het bereik der wet valt, wanneer zij openlijk aanstoot en ergernis zou geven. De bepalingen van het Burgerlijk Wetboek hieromtrent, zullen doorgaans genoegzame waarborgen opleveren ²⁾. Wat de zoogenaamde *Herabwürdigung der Religion* betreft, dit misdrijf is alleen in die Staten denkbaar, waar eene Heerschende Kerk aanwezig is: de Nederlandsche Grondwet zal nimmer de invoering van een dergelijke strafwet gedoogen. Als wij andere misdrijven aan de reeds gewraakte

1) Commissionsbericht, bl. 231.

2) B. W. art. 914. »De hier bovenstaande bepalingen zijn niet op z'n overspel of in bloedschande verwekte kinderen toepasselijk.
»De wet verleent hun alleenlijk het noodig levensonderhoud.» Zie verder ook art. 915 en 916.

onderscheiding der *Rechtsverletzungen* toetsen; b. v. duel, aantasting der zeden, onbevoegd uitoefenen der heilkunde, woeker, het afrukken van aangeplakte waarschuwingen en andere officiele kennisgevingen, zullen wij dezelfde onvruchtbare uitkomst verkrijgen ¹⁾. Door een duel wordt wel degelijk een regt geschonden, even als door aantasting der zeden ²⁾, terwijl daarentegen het onbevoegd uitoefenen der heilkunde en het vernielen van publicatiën der Regering, als policie-overtredingen moeten worden beschouwd. Wat woeker betreft, zoo meenen wij na de voldingende bewijsvoering der Regtsgeleerden en vooral der Economisten, te mogen beweren, dat dit onderwerp niet in een wetboek van strafregt behoort, en zelfs geenszins als policie-overtreding moet worden bestempeld ³⁾. Te regt is dan ook onlangs de fransche

1) Oorspronkelijke tekst: »Einer groszen Anzahl von Verbrechen liegt keine Rechtsverletzung, sondern nur der Gesichtspunkt der »Gefährdung der bürgerlichen Ordnung zum Grunde, z. B. bei Bestrafung des Duells, bei gewisser Verletzung der Sittlichkeit, bei unbefugter Ausübung der Heilkunde, bei Wucher, bei Beschädigungen öffentlicher Anschläge.»

2) Zie hierover onder anderen, Strafgesetzbuch für das Großherzogthum Baden, Titel XX von dem Zweikampf. (§ 326 tot 335).

3) Men zie hierover, Mr. P. W. H. van Sonsbeeck, De woeker in betrekking tot Staatshuishoudkunde en Wetgeving, 's Gravenhage 1849. De schrijver keurt de bestraffing van eenvoudigen woeker af, wanneer die niet met bedrog of opligtig vergezeld gaat, waartoe men bij het bestaan van beperkende wetten omtrent het leenen van geld op interest, maar al te ligt zou worden verleid. »Dien ten gevolge vermindert de achting en eerbied voor de wetten en voor den wetgever in het algemeen, en men zal er eerder toe overgaan andere wetten te overtreden, die zedelijk ongeoorloofde handelingen verbieden, zoodra men eenmaal zal geleerd hebben, zedelijk ongeoorloofde, doch door de wet verbodene, te verrigten;» bl. 51. Zie verder het geheele hoofdstuk V, over de nadeelige gevolgen der wetten, die het bedingen van rente beperken.

wet van 3 September 1807, als in strijd met de individuele vrijheid afgeschaft 1).

Eene andere onderscheiding maakt Kühn. Bij misdaden en wanbedrijven is de *Rechtsidee*, bij policie-overtredingen de *sittliche idee von dem Gesichtspunkt der Zucht und der Besserung* geschonden, hetwelk door de straf moet worden hersteld. Maar, herneemt Mittermaier, het is juist die verbetering, welke bij policie-overtredingen nagenoeg onmogelijk is, daar b. v. de korte duur der gevangenisstraf deze geheel uitsluit.

De vermaarde Heidelbergsche Hoogleeraar ondersteunt verder het voorstel tot Codificatie der policie-overtredingen in dezer voege; hij wijst op het tuighuis van allerlei verordeningen, waaruit eensklaps tegen den argeloozen burger verroeste wapenen te voorschijn kunnen worden gehaald en gebezigd. »In einer masse zerstreut »vorkommender, in sehr verschiedenen Zeiträumen und »Verhältnissen ergangener, häufig nicht gehörig verkündeter, in verschiedenen Landestheilen verlassener, »in den übrigen gar nicht bekaunter Gesetze, Verordnungen, Ausschreiben, Instructionen, liegt eine ungeheure Zahl von sogenannter Polizeistrafgesetzen vor, »welche die Bürger eben so wenig als die Beamten »kennen, wo dann häufig plötzlich aus der alten Rüst- »kammer von Verordnungen eine, in einem Landes- »theil ergangene Verordnung hervorgesucht und auf

1) Loi sur le taux de l'intérêt de l'argent. De straf gesteld op het overschrijden der interessen van 5 en 6 van de 100 bestond in eene boete van ten hoogste de helft der geleende sommen. Bij bedrog kwam hierbij nog eene gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren. De wet van 22 December 1857 (St. n°. 171) heeft dit alles afgeschaft.

„einzelne Fälle in einem andern Landestheil angewendet wird.“

Maar om die gewenschte uitkomst en de vervulling van die behoefte te verkrijgen blijft ons over, iets wegens de inrigting van zoodanige policie-strafwet in het midden te brengen. De overtredingen daarin op te nemen, zouden volgens Mittermaier in de navolgende klassen kunnen worden verdeeld.

1. Daden en Nalatigheden, die aan een volgens het Wetboek van Strafrecht bedreigd feit grenzen, maar wegens het geringe nadeel en de kleine straf tot de overtredingen moeten worden gebragt, b. v. geringe diefstallen, ontvreemdingen, enz. 1). Het bedenkelijke hiervan is, naar wij meenen, boven aangetoond; wel zoude men in dusdanige gevallen de beregting kunnen vereenvoudigen. Zoo heeft dan ook art. 6 der wet van 29 Junij 1854 (St. n°. 403) aan die misdrijven het kenmerk van wanbedrijf voorbehouden.

2. Daden, welke nadeelige gevolgen hadden kunnen hebben, maar die zijn achtergebleven. Hiertoe kan b. v. het te hard rijden, waar zulks verboden is, gebragt worden. Wordt in zoodanig geval iemand overreden, dan zoude de schuldige wegens onwilligen man-

1) „Handlungen, die unmittelbar an eine schon im Strafgesetzbuche verpönte Handlung grenzen, eine geringere Art derselben bilden, und nur deswegen nicht in jenes Gesetzbuch gezogen wurden, weil sie in einem geringern Grade die bürgerliche Ordnung angreifen, und nach der Einfachheit ihrer Erscheinung nur eine geringe sogenannte Polizeistrafe begründen, z. B. Störung des Gottesdienstes in den mildesten Fällen, und die wegen der Geringfügigkeit des Schadens nur mit Polizeilicher Strafe bedrohten Handlungen, welche bei dem Eintreten eines höhern Schadens als Vergehen bestraft werden, z. B. kleinere Diebstähle, Betrügereien, Körperverletzungen.“ bl. 283.

slag kunnen worden vervolgd, volgens art. 319 en 320 C. P.

3. Daden, om bijzondere redenen door het politie-gezag geboden of verboden, en die alleen aan zulk gebod of verbod hare strafbaarheid ontleenen, b. v. het verzuim des winters straten te reinigen, als er sneeuw gevallen is.

4. Daden, waardoor het plegen van misdrijven gemakkelijker zou kunnen worden gemaakt: als des nachts ladders of breekijzers buiten laten liggen.

5. Het niet nakomen der verordeningen uitgevaardigd om het politie-gezag in staat te stellen een goed toezigt op vreemdelingen en reizigers te houden.

6. Overtredingen van administratieve verordeningen; b. v. in betrekking tot veldpolitie ¹⁾).

Behalve deze verdeeling, kan men nog andere classificatiën bezigen. Men kan b. v. de politie-overtredingen naar de meerdere of mindere straf, zoo als in het 4de boek van den C. P., rangschikken. Maar deze verdeeling is daarom minder geschikt, wijl in iedere klasse overtredingen van geheel verschillende aard zouden voorkomen.

Mittermaier geeft geene redenen op, waarom zijne verdeeling de voorkeur zou verdienen. Zij schijnt hier slechts als eene aanwijzing te moeten gelden. Voor hen, die aan eene politie-strafwet onderworpen zijn, zal het vrij onverschillig wezen, langs welken weg die is vastgesteld; voor den regter nochtans, die haar moet toepassen, voor den politie-ambtenaar, die haar krachtdadig moet handhaven, zal die onderscheiding de beste zijn, welke met den grond van zijne bevoegdheid het meest

¹⁾ Zie Mr. J. er. de Vries, de delictis omissionis, Amsterdam 1831.

strookt. Het verslag van 1853 biedt ons eene doelmatige volgorde aan, waarom wij ook daarvan hebben gebruik gemaakt. Alvorens wij echter tot de meer bijzondere behandeling der policie-overtredingen overgaan, meenen wij een vlugtigen blik op eenige uitheemsche policie-strafwetten te moeten werpen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

BLIK OP DUITSCHE WETGEVINGEN.

Wij hebben getracht in het voorgaande Hoofdstuk een kort overzicht van het begrip van policie-strafwetgeving, inzonderheid in betrekking tot Frankrijk en ons vaderland te geven. Het oordeel over de nederlandsche policie-strafwetgeving luidde niet gunstig. Er werd gewezen op de stelselloosheid en op de wanorde, waarin soms zeer ongelijksoortige overtredingen gerangschikt waren ¹⁾; ook op onvolledigheid niettegenstaande talrijke wetten en wettelijke verordeningen, hetzij door het algemeene hetzij door het plaatselijk gezag in het leven geroepen. Sommige vreemde, met name Duitse wetgevers hebben getracht deze en andere zwaarigheden uit den weg te ruimen. De vruchten hunner pogingen kunnen wij in het 3de boek van het Pruissische wetboek van strafrecht van 14 April 1851, in de policie-strafwet van Wurtemberg van 2 October 1839 en de Hannoversche van 5 Mei 1847 aanschouwen ²⁾. In ieder dier wetten vin-

---

1) Chauveau en Hélie, Théorie enz. Tome II, pag. 645 § 4068.

2) Zoo telt de Hannoversche wet 304, echter beknopte artikelen; daarentegen zijn de artikelen van het Badensche ontwerp ten getale van 248 veel meer omvattend.

den wij een stelsel, eene reeks artikelen, welke in aantal of omvang van voorzorgen, die, welke men in het 4de boek der fransche strafwet aantreft, verre overtreffen. In hoeverre die in alle opzichten gelukt zijn, vermeten wij ons niet te beslissen; de duitsche stelselzucht schijnt ook hier te sterk botgeviert. Het getal overtredingen moge, en dit is vooral in de Wurtemberg-sche en nog meer in de Hannoversehe policie-strafwet het geval, aanmerkelijk zijn vermeerderd, de onvolledigheid is daarmede niet weggenomen, terwijl de wensch om zooveel mogelijk alle overtredingen te omvatten, te dikwijls de oorzaak is geweest, dat de in ons oog onschuldigste handelingen strafbaar gesteld zijn en dien ten gevolge de burgerlijke vrijheid te zeer is besnoeid. De Pruissische wetgever heeft eene rangschikking der overtredingen naar haren aard nuttig geacht; hij meende hierbij de aangenomene verdeeling in het tweede gedeelte van het wetboek van strafregt te moeten volgen. Van hier dan ook, dat het Pruissische wetboek ofschoon overigens eene vrije navolging van het Fransche, op het stuk van overtredingen daarvan sterk afwijkt. Men vindt dan ook daar de verdeeling in overtredingen tegen de algemeene zaak en tegen bijzondere personen; de laatste weder in overtredingen tegen personen en tegen eigendommen gesplitst. Zoodanige verdeeling laat zich bij misdaden en wanbedrijven gereedelijk aannemen, maar bij overtredingen, die alleen en eeniglijk wegens het algemeene belang als zoodanig met straf zijn bedreigd, is deze onderscheiding minder tastbaar. De gevolgen der genoemde onderscheiding hebben daartoe geleid, dat men of sommige policie-overtredingen willekeurig daarin opgenomen heeft, als het kenmerk zullende dragen, van de zekerheid van den Staat in de waagschaal te stellen, of dat men, om

de voorgestelde verdeeling door te drijven, handelingen met den naam van overtredingen heeft bestempeld, die dit in waarheid niet zijn. De tweede titel, 3de boek, van het gemelde Pruisische strafwetboek bevat: »Uebertretungen in Beziehung auf die Sicherheit des Staates und die öffentliche Ordnung.» Dat § 71 het verraderlijk overleveren van plannen eener vesting aan vreemde regeringen gestreng straft, is zeer natuurlijk, maar niet even klaar is het iemand te bestraffen, wegens het eenvoudig afteekenen van een plan eener vesting of van een gedeelte daarvan (§ 340 n°. 1). Op zich zelve beschouwd is deze handeling hoogst onschuldig, maar wij erkennen, het kan tot misbruik aanleiding geven. Het in het geheim verzamelen van een voorraad van wapenen en krijgshoeften kan bij uitbarsting van een oproer, dit aanmerkelijk bevorderen. Om die reden behoort de wet zoodanige handeling te verbieden ¹⁾. Van denzelfden aard zijn de bepalingen van Art. 340, no. 3 en 4. Zij betreffen het vervaardigen van stempels enz. die tot het maken van geld, van papieren geldswaarde vertegen-

---

1) Strafgesetzbuch für den Preussischen Staaten: § 340 no. 2. »Met Geldbusse bis zu fünfzig Thalern oder Gefängnisz bis zu sechs Wochen wird bestraft: wer ausserhalb seines Gewerbetriebes heimlich oder wider das Verbot der Behörde Vorräthe von Waffen oder Munition aufsammt.»

Men vergelijkte verder art. 21 en 25 der wet van 26 Januarij 1815 (St. n°. 7), houdende bepalingen en voorbehoed-middelen, omtrent den vervoer van buskruid, oorlogsbehoeften en brandstoffen.

Art. 25. »Particuliere ingezetenen, wonende in steden of beslotene plaatsen, zullen niet meerder buskruid in huis mogen hebben dan zes ponden op verbeurte van vijf honderd guldens, en het buskruid, hetwelk zij in huis hebben »

Fransche wet van 24 Mei 1834, aangehaald bij Chauveau en Hélie, ch. XVII, section II, § 1106.

woordigende, zegels enz. benoodigd zijn, en het leveren van den afdruk daarvan, of van formulieren bij bankbilletten of anderszins gebruikelijk. Deze handelingen op zich zelve beschouwd stellen geen misdrijf daar; alleen dan, wanneer zij met een misdadig opzet worden bedreven, dragen zij het kenmerk van valscheid, en worden dan terecht zwaar gestraft 1). Deze bepalingen zijn in n°. 5 van genoemd artikel zelfs tot etiketten enz. uitgestrekt, welker vorm van dien van papierengeld of papier, geldswaarde vertegenwoordigende, niet zeer verschilt. Wanneer dit nu ontbreekt, met welk regt mag dan de Staat mij handelingen verbieden, omdat daarvan misbruik kan gemaakt worden? Het schijnt wel wat ver te gaan, dat ik wegens de mogelijke nalatigheid van een persoon, die zich door een niets beteekenend geschrift heeft laten om den tuin leiden, gestraft worde. Maar, zal men zeggen, het algemeen belang eischt de tijdige voorkoming van zoodanige handelingen. Wanneer dit gevoelen doorgaat, welke daad zal mij dan geoorloofd zijn? zal men mij b. v. het gebruik voor brandstoffen verbieden, omdat eene onvoorzigtige behandeling ligtelijk brand kan veroorzaken. N°. 6 bedreigt eene straf tegen oprigters van begrafenis- of weduwenfondsen of van societeiten tot verschaffing van een huwelijksuitzet, zonder verlof der overheid. Het burgerlijk en handelsregt, en voorts de bedreiging der gewone strafwet tegen bedriegelijke oplichting behelzen genoegzame om waarborgen, zonder dat hier eene eigenlijke policie-strafbepaling noodzakelijk geacht worde. De andere overtredingen in dezen titel voorkomende zijn terecht als zoodanig aangemerkt, maar er is geene reden,

---

1) Strafgesetzbuch für den Preussischen Staaten: Zweiter Theil, Siebenfer Titel, § 121 sq.

waarom zij met meer regt dan andere, tot overtredingen tegen de openbare orde gebragt worden. Ik voor mij zie het onderscheid niet in, hetwelk tusschen de weigering tot hulpverleening waar zulks zonder eigen gevaar doenlijk is, het mishandelen van dieren, de overtredingen tegen de bepalingen omtrent het vieren van zonen feestdagen, het veroorzaken van rustverstoring gedruisch, het kwellen van dieren, het houden van hazardspelen, het verblijf in koffijhuizen na den tot de sluiting bepaalden tijd en het hard rijden, het uitstallen op den openbaren weg, het te vroeg begraven, het bouwen van vuurhaarden zonder toestemming van het openbaar gezag, of het zich toeëigenen van kogels bij oefeningen der artillerie afgeschoten, gelegen is. Het blijkt veeleer dat van dit mengelmoes de meeste overtredingen in het algemeen belang met straf zijn bedreigd; onverschillig of die regelregt tegen de *openbare orde*, dan wel, zoo als de Pruisische wet onderscheidt, tegen de persoonlijke veiligheid, eer en vrijheid zijn bedreven 1).

Dezelfde redenen, waarom de verdeeling der overtredingen tegen de algemeene zaak of tegen bijzondere personen, waarop zij betrekking hebben, weinig beaamd kan worden, pleiten ook tegen de onderscheiding der overtredingen, welke persoonlijke vrijheid, eer en vrijheid, of het vermogen van bijzondere personen zouden kunnen benadeelen. Het is dan ook aan de zucht tot doordrijving dier verdeeling te wijten, dat sommige over-

1) Omtrent de bepaling voorkomende in § 349 n°. 5 betreffende het zich toeëigenen van vogels enz., meen ik naar de nederlandsche wet van 29 Junij 1854 st. n°. 103 te mogen verwijzen, waarbij kleine diefstallen, ofschoon aan de regtsmagt van den kantonregter opgedragen, hun kenmerk als wanbedrijven niet verliezen. Zoude de bovengemelde handeling niet hiertoe te brengen zijn?

treddingen tot de eene of de andere klasse worden gebragt. Behalve de overtredingen, die in het Pruisische wetboek voorkomen, en welker karakter ons hier en daar twijfelachtig scheen, kunnen nog andere worden opgenoemd. Zoo vinden wij onder de overtredingen, welke eigenlijk onder de klasse der wanbedrijven te huis behoorden, de bepalingen omtrent beledigingen ¹⁾, het aanhitsen van honden op personen ²⁾, het voorbedachtelijk werpen van harde lichamen tegen hen ³⁾, het wegnemen van aarde, leem, mergel enz. van eens anders grond ⁴⁾, het verminderen van eens anders grond door afgraving ⁵⁾, diefstal van vruchten, eetwaren, dranken, enz. ⁶⁾, het zich toeëigenen van afgeschotene kogels bij oefening der troepen ⁷⁾. Al deze feiten,

1) Strafgesetzbuch für den Preussischen Staaten § 343. »Wer einen Anderen beleidigt, wird mit Geldbusse bis zu fünfzig Thalern, oder Gefängnisz bis zu sechs Wochen bestraft, enz.»

2) Ibid: § 346 N°. 2.

3) Ibid: § 346 N°. 3.

4) Ibid: § 349 N°. 2.

5) Ibid: § 349 N°. 1.

6) Ibid: § 349 N°. 3. Deze bepaling is door eene wet van 14 April 1856 aldus veranderd: »wer Früchte, Eszwaaren oder Getränke von unbedeutenden Werthe oder in geringer Quantität entwendet, selbst wenn die Entwendung vermittelt Einbruchs oder Einsteigens in ein Unbewohntes Gebäude oder in einem demselben gleichstehenden ungeschlossenen Raum erfolgt.

»Geschicht die Entwendung unter einem andern der im § 218 bezeichneten erschwerenden Umstände oder in gewinnsüchtiger Absicht, so kommen die Strafen des Diebstahls zur Anwendung.»

Ik voor mij begrijp niet hoe de geringe waarde der ontvreemde zaak eenige verandering in den aard van het misdrijf brengen kan, hoogstens kan zij eene verzachtende omstandigheid daarstellen. Om die reden voegt art 471 N°. 9 de woorden er bij: »geplukt of op de plaats zelve gegeten zullen hebben.»

7) Ibid. § 349 N°. 5.

hoe gering welligt de schade zij door de meeste aan-gerigt, zullen moeijelijk anders dan als wanbedrijven kunnen bestempeld worden, wegens den *dolus* of opzet, die daaraan de geboorte gaf.

Eene andere verdeeling ligt der Hannoversche policie-
strafwet ten grondslag. Deze is namelijk de volgende:

- 1ste Vergehen wider öffentliche Sicherheit,
- 2de Vergehen wider Regierung und Obrigkeit,
- 3de Vergehen gegen Sittlichkeit und Ordnung,
- 4de Gemeingefährliche Handlungen,
- 5de Vergehen gegen Person und Ehre,
- 6de Vergehen gegen Eigenthum,
- 7de Vergehen bei Ausübung einer Wissenschaft, Kunst
eines Gewerbes oder Handels.

Deze verdeeling zou wegens de overtredingen naar hare bijzondere eigenschappen voortreffelijk zijn, waren rubrieken 1, 2, 5 en 6 achterwege gelaten, en enkele overtredingen daaronder voorkomende onder de andere afdeelingen geplaatst. Zoo bevat het eerste deel in § 55 eene strafbepaling tegen den verwekker van een oploop van volk. Dat zoodanige handeling strafbaar is, zal niemand betwijfelen, maar wel dat reeds daar-door de veiligheid van den Staat in gevaar zoude ge-bragt zijn. Slechts dan, wanneer daaruit oproer ontstond zou dit het geval kunnen worden, maar dan ook hield de handeling op eene overtreding te zijn ¹⁾. Zeer gepast zouden de zoogenoemde: »Auflauf und Ruhe-
»störung” tot de onder N°. 3 genoemde overtreding kunnen worden gebracht, daar deze zeker en wel in hooge mate de goede orde storen. Verder worden dáár verbodene vereenigingen en overtredingen van

1) Criminalgesetzbuch für das Königreich Hannover, art. 162.

zoogenaamde »Bücher-Verboten» genoemd. Zoo het verbod vereenigingen of boeken gold, die inderdaad der openbare veiligheid zouden schaden, behoorden zij in het eerste hoofdstuk van het Wetboek van Strafrecht gerangschikt te zijn; nu zulks niet het geval is, zouden zij even goed onder N°. 3 kunnen worden geplaatst.

De Tweede afdeeling bevat 6 onderdeelen, als:

1. Geschenkgeven an öffentliche Beamte,
2. Beleidigung untergeordneter Angestellten und Widersetzlichkeit gegen sie,
3. Ungebühr vor der Obrigkeit und Eingaben an öffentliche Behörden,
4. Vergehungen bei Ableistung von Diensten und Instandhaltung öffentlicher Anlagen.
5. Anmazung einer Würde, eines Standes oder Namens,
6. Verfertigung und Besitz öffentlicher Siegel und Stempel.

Ad I^{um}. § 152 van het Criminalgesetzbuch bestraft dengene, die een openbaren ambtenaar door geld of eenig ander voordeel, tot eene onwettige daad zoekt te verleiden 1).

Ad II^{um}. Beledigingen, het is hiervoren reeds op-

1) § 151: Der Bestechung macht sich schuldig, wer einem öffentlichen Diener oder dessen Angehörigen, um ihn in seinem amtlichen Wirkungskreise zu einer pflichtwidrigen Handlung oder Unterlassung zu bestimmen, irgend einen demselben nicht gebührenden Vortheil verspricht oder gibt, versprechen oder geben lässt, wenn auch die Annahme des Angebotenen nicht erfolgt sein sollte.

War dagegen die Absicht des Bestechenden nur auf Bestimmung zu einer pflichtmäßigen Handlung gerichtet, so trifft in den geeigneten Fällen polizeiliche Ahndung ein.

Het volgende artikel bedreigt de straf van gevangenis hiertegen.

gemerkt, behooren wegens het opzet of den moedwil waarmede zij gepleegd zijn, niet tot de klasse der politie-overtredingen, maar van welken aard zij ook zijn, tot de wanbedrijven 1).

Ad III^{um}. Een onbetamelijk gedrag jegens overheidspersonen moge hoogst laakbaar wezen, en wanneer het in beledigingen ontaardt, wegens aan den stand van den beledigde verschuldigde achting, zwaarder gestraft worden; toch zoude de magt bij § 70, 71 en 72 aan zoodanige overheidspersonen toegekend, ligtelijk tot misbruik kunnen aanleiding geven. Het Wetboek van Strafrecht moet in het geval voorzien, dat er bepaaldelijk beledigingen hebben plaats gehad; zijn deze niet geschied, dan is het beter geene straf daartegen te bedreigen, ten einde de individuele vrijheid niet te zeer te beperken.

Ad IV^{um}. Het nalaten van persoonlijke dienstbaarheden stelt zeker eene overtreding daar, gelijk het verzuim van onderhoud van openbare wegen, straten, dijken in de landen en streken, waar zoodanige diensten zijn opgelegd 2).

Dat echter b. v. het verzuim van straten te doen reinigen, een misdrijf tegen de regering genoemd wordt, draagt wel den stempel van een te ver gedreven en kwalijk begrepen ontzag voor de overheid 3).

1) Wij hebben § 66—70 op het oog. Het geldt hier de zoogenaamde: Belediging der Amtschre bij ondergeschikte beambten; verder geringe wederspanningheid. Niet de aard van het feit, maar alleen art. 159 van het wetboek van strafrecht is de oorzaak, dat wij deze strafbepaling in de poliestrafwet vinden.

2) § 77 luidt »Wer seiner Pflicht zur Reinhaltung öffentlicher »Straszen und Plätze nicht oder nicht gehörig nachkommt, verwirkt »Geldbusze bis zu zwölf Gutegrosschen.»

3) Zie b. v. art. 159 van het Reglement voor het Grootwaterschap

Ad V^{um}. De bepalingen in dit onderdeel vervat, behooren evenzeer in het Wetboek van Strafrecht te huis. De Code Pénal heeft in het 3de boek art. 258 en 259 daarin voorzien. Als reden hiervan kan gelden dat het onwettig dragen van costumen, ridderorden, het onbevoegd voeren van waardigheden of titels, zonder nog eenig bedriegelijk bijoogmerk daarbij te hebben, reeds op zich zelf eene oneerbiedigheid jegens het openbaar gezag inhoudt 1). Het Hannoversch wetboek van Strafrecht voorziet in art. 150 alleen tegen het zich

van Woerden (1 September 1857, Bijvoegsel Staatsbl. no. 175). „Ingeval van dringend of dreigend gevaar voor inbraak, kan tijdelijk een dijkleger worden opgeroepen tot het doen van persoonlijke diensten.” Zulke diensten noemde men hier en elders voorheen en zelfs nog in deze eeuw, *Hand- en Spandiensten*. Zie het Reglement van 1831 voor Overijssel, in de Handleiding tot de kennis van het staatsbestuur in het Koninkrijk der Nederlanden, Dordrecht 1833, VIe Deel, bl. 207 sq.

1) Chauveau en Hélie: *Théorie du Code Pénal*, chap. XXXVI. Edition Belge pag. 632: „La pensée, qui a dicté cette incrimination a donc été de réprimer un manquement envers l'autorité.” Zie verder de Fransche wet van 28 Mei—5 Junij 1838, aldus luidende:

„Article unique. L'art. 259 du Code Pénal est modifié ainsi qu'il suit:

„Art. 259. Toute personne qui aura publiquement porté un costume, un uniforme ou une décoration qui ne lui appartiendrait pas, sera punie d'un emprisonnement de six mois à deux ans.

„Sera puni d'une amende de cinq cents francs à dix mille francs, quiconque, sans droit et en vue de s'attribuer une distinction honorifique, aura publiquement pris un titre, changé, altéré ou modifié le nom que lui assignent les actes de l'état civil.

„Le tribunal ordonnera la mention du jugement en marge des actes authentiques ou des actes de l'état civil dans lesquels le titre aura été pris indûment ou le nom altéré.

„Dans tous les cas prévus par le présent article, le tribunal pourra ordonner l'insertion intégrale ou par extrait du jugement dans les journaux qu'il désignera.

„Le tout aux frais du condamné.”

aanmatigten van een ambt, wanneer de schuldige daardoor den Staat of een bijzonderen persoon heeft zoeken te benadcelen, of op eene ongeoorloofde wijze zich eenig voordeel te verschaffen. Hiertoe brengt § 80 der policie-strafwet nog het eigendunkelijk veranderen van geslachtsnaam, zooverre daarbij geen bedriegelijk nevendoeel aanwezig is ¹⁾.

Ad. VI. Hieromtrent meenen wij genoeg te hebben gezegd bij de behandeling van de voorschriften in het Pruisische wetboek vervat. De 3^e afdeeling zou onzes inziens in alle opzigten aanbevelenswaard zijn, waren de bepalingen omtrent niet-openbare ontucht daaruit verbannen. Waarom zulke voorzorgen in geene policie-strafwet te huis behooren, zal nader meer in het bijzonder worden ontvouwd. Ook het verbod van cenigerlei hazardspelen schijnt, zoo verre zulks niet in het openbaar geschiedt, te veel op de bijzondere vrijheid in te grijpen. De 5^e afdeeling bevat de onderdeelen: 1. Körperverletzung, 2. Nöthigung und Drohung, 3. Ehrenkränkung.

Om redenen reeds in het midden gebragt, had deze geheele afdeeling, naar het schijnt, veeleer in het Wetboek van Strafrecht moeten zijn behandeld, even als de bepalingen in de 6^e afdeeling onder n°. 1 en 2 genoemd ²⁾. Hoe kan de geringe waarde van het gestolene aan het feit der arglistige ontvreemding het kenmerk van diefstal ontnemen? Wat n°. 4, verplaatsing van

1) Tekst van dit artikel: Wer ohne höhere Genehmigung seinen Geschlechtsnamen ändert, hat Verweis oder Geldbusse bis zu fünf Thalern zu erwarten.

2) Hiertoe behooren de bepalingen betrekkelijk geringe diefstallen en bedrog.

grenzen betreft, mits geschied zonder eenig bedriegelijk oogmerk, bestaat er geene reden hier meer dan eene burgerlijke regtsvordering toe te laten. Het ontbreken van goede trouw alleen zal het misdrijf kenmerken. Het 5° onderdeel behelst de overtredingen betrekkelijk schade door moedwillig betreden van eens anders grondeigendom of bezit, of dergelijke aanmatiging, gepleegd 1).

Gebrekkig dunkt ons in het Hannoversche stelsel n°. 7 betrekkelijk de overtredingen der veldpolicie. Het heeft allen schijn, dat de wetgever deze overtredingen onder de misdrijven tegen eigendom heeft geplaatst, omdat hij er anders geen weg mede wist. Met hetzelfde regt zoude hij ze onder iedere andere klasse hebben kunnen rangschikken.

Teregt worden in § 254 de jagtovertredingen volgens eene bijzondere wet gestraft: tot de visscherij strekt zich dit artikel niet uit: waarom niet hieromtrent even als bij ons door eene eigen wet voorzien 2)? Daarin zou gevoegelijk de bepaling betreffende het vangen van bloedzuigers eene plaats hebben kunnen vinden 3).

Ofschoon het opnemen der overtredingen op het stuk der wetenschap, uitoefening van eenige kunst,

1) Hoe gering sommige dier overtredingen zijn, blijkt b. v. uit § 235: „Unbefugtes Gehen, Reiten, Fahren, Viehtreiben, Pflugwenden auf fremden Grundeigenthum, auf verbotenen Wiesen, oder an verbotenen Orten, so wie ähnliche unbefugte Benutzung fremden Grundeigenthums ist, auch wenn die Straf der Beschädigung nicht verwirkt ist, mit Geldbusze bis zu einem Thaler zu ahnden.“

2) Wet van 13 Junij 1857 St. n°. 87, tot regeling der jagt en visscherij.

3) Hann. pol. Strafgesetz § 262.

van eenig beroep of het drijven van handel, in eene afzonderlijke klasse niet af te keuren is, zoo komen evenwel in de 7^e afdeeling bepalingen voor, die duidelijk hier niet behooren. En toch, als wij er deze aftrekken, zien wij, dat er al zeer weinig voor deze afdeeling overblijft, daar omtrent de meeste punten naar bijzondere verordeningen wordt verwezen. Zoo-danige zijn nadruk, ofschoon dit eer als een wanbedrijf is aan te merken ¹⁾, en overtredingen betrekkelijk het postwezen. Als wanbedrijven in den eigenlijken zin des woords, zijn ook te beschouwen die, welke zijn aangewezen onder n°. 5 en 6; terwijl tegen n°. 8 en 9 ten onrechte straf bedreigd is.

De overtredingen, munten, maten en gewigten betreffende, zijn reeds door ons behandeld. N°. 9 omvat eene reeks van overtredingen betrekkelijk dienstboden. Dien ten gevolge worden als policie-overtredingen bestraft:

1. Het verleiden van dienstboden of handwerksgezellen om hunne dienst te verlaten en eene andere te betrekken, op eene boete tot 5 thaler ²⁾.
2. Het huren van dienstboden, wetende dat deze zich reeds bij een ander verhuurd hadden, op gelijke boete ³⁾.
3. Zich bij meerdere personen te gelijk verhuren op gelijke boete of evenredige gevangenisstraf ⁴⁾.
4. Schennis der pligten van trouw, eerbied of ge-

1) Code Pénal art. 425. Chauveau en Hélie, théorie du code pénal. Ch. LXXI.

2) Hann. Pol. strafgesetz. § 293.

3) Hann. Pol. strafgesetz. § 296.

4) Hann. Pol. strafgesetz. § 297.

hoorzaamheid; ontuchtig, onzedelijk, onbetamelijk of traag gedrag op eene gevangenisstraf tot 8 dagen, of eene geldboete tot 10 thaler, in ligte gevallen met eene vermaning strafbaar ¹⁾).

5. Gebruik maken voor hun eigen vee, van voeder, hunnen meester in eigendom toekomende, op straffe eener gevangenis van vier weken ²⁾).

6. Het niet in dienst treden of het verlaten eener dienst zonder geldige redenen: gevangenisstraf tot 8 dagen, boete tot 10 thaler ³⁾).

7. Het geven van gunstige getuigenis aan een dienstbode, hoewel deze zich aan grof pligtverzuim had schuldig gemaakt (boete tot 10 thaler) ⁴⁾).

Sommige dier voorzieningen schijnen ons toe, niet vrij te zijn van eene bovenmatige lands-vaderlijkheid, en de vrijheid van eene klasse van menschen te zcer ten offer te brengen aan het belang van meer bevoorregten ⁵⁾).

De overtreding in de 5^e plaats omschreven, moet om

1) Hann. Pol. strafgesetz. § 298. Dit artikel zij wegens zijne eigenaardigheden hier vermeld: »Der Dienstbote und Handwerksgesell, welcher die Pflichten der Treue, der Ehrerbietung oder des Gehorsams gegen die Dienstherrschaft oder Die, welche in ihrem Namen handeln, verletzt, oder sich unzüchtig oder sonst unsittlich, ungebührlich oder unfleiszig verhält, ist, sofern die Handlung nicht unter andere Strafgesetze fällt, mit Gefängnisz bis zu acht Tagen oder mit Geldbusze bis zu zehn Thalern, in leichteren Fällen mit Verweis zu bestrafen.»

2) Hann. Pol. strafgesetz § 299.

3) Hann. Pol. strafgesetz § 300.

4) Hann. Pol. strafgesetz § 302.

5) § 301 luidt: »Die Strafen, in diesem Abschnitt gegen Dienstboten und Gesellen angedroht, sind nur auf Antrag des Dienstherrn zu erkennen.»

meer gemelde redenen als wanbedrijf beschouwd worden, evenzeer als de sub n°. 7 genoemde. Behalve deze waken nog §§ 294 en 295 tegen het huren van buitenlandsche dienstboden zonder aangifte bij de overheid, en van andere dienstboden of handwerksgezellen zonder zoogenaamde *Dienst- of Wanderbücher*. Op beide overtredingen zullen wij later terugkomen.

Het bijzondere deel van de Hannoversche policie- strafwet, waarvan ik getracht heb een vlugtig overzicht te leveren, heeft 249 artikelen noodig gehad, waarvoor 13, of zoo men de onderdeelen dier artikelen als zoodanig wil aanmerken, 45 in het Fransche wetboek volstaan.

Of de Hannoversche wet door deze meerdere uitgebreidheid in duidelijkheid gewonnen heeft, zou kunnen worden betwijfeld. Veel vollediger is zij in ieder geval daardoor niet geworden; er mogen verscheidene zaken zijn waarin de Hannoversche wet voorzien heeft, in andere heeft ze tot bijzondere verordeningen verwezen ¹⁾. De wetgever schijnt zelf eindelijk begrepen te hebben, dat het niet mogelijk was, in alle aangelegenheden van administratieve politie te voorzien, en heeft daarom plotseling de opsomming der overtredingen hiertoe betrekkelijk gestaakt, blijkens § 303 ²⁾. De uitgebreidheid leidt na aftrek der overtredingen, die gevoegelijk konden gemist worden, eene niet geringe vermindering. Zelfs vinden wij sommige over-

1) Zoodanig zijn behalve de bepalingen betrekkelijk het jagtregt (§ 254) ook nog b. v. de overtredingen betrekkelijk het postwezen (§ 275), het zoogenaamde »Wagengleis.»

2) Tekst van § 303: »Uebertretungen sonstiger Gewerbpolizeilicher Vorschriften, namentlich für Zünfte, für Schauanstalten u. s. w. sind nach besonderen Bestimmungen zu bestrafen.»

tredingen in den Franschen Code Pénal aangehaald, niet eens vermeld. Zoodanige zijn b. v. het niet in betaling ontvangen van gangbare inlandsche munten tegen de gewone waarde ¹⁾, het laten rondloopen van krankzinnigen ²⁾, het bedrijf van waarzeggen, voorzeggen of droomuitleggen ³⁾, enz.

Dezelfde uitgebreidheid, welke wij in het bijzondere deel der Hannoversche policie-straftwet opmerkten, moet ook in haar algemeen deel onze aandacht wekken. Van de verdeeling, die hier aangenomen is, kan niet anders dan met lof worden gewaagd. Zoo worden de algemeene bepalingen gevolgd door eene naauwkeurige omschrijving der verschillende straffen, en deze weder door regelen op de wijziging, verzwaring of het ophouden van straf. Dit algemeene deel wordt door eene afdeeling, betreffende schadevergoeding en bestemming van geldboeten, besloten. Wat wij hier vinden, wijkt overigens zeer weinig af van hetgeen daaromtrent in onze wetgeving wordt aangetroffen. Alleen de bepaling in § 51 voorkomende, en waarbij een derde gedeelte van het bedrag der geldboeten in sommige gevallen ten behoeve der aangevers kan worden aangewend, verdient afkeuring ⁴⁾.

Nog ééne opmerking naar aanleiding van dit alge-

1) Strafbaar bij art. 475 n°. 11 C. P.

2) Strafbaar bij art. 475 n°. 7 C. P.

3) Strafbaar bij art. 479 n°. 7 C. P.

4) Tekst van § 51: »Eine Anzeigengebühr findet in Polizeistrafsachen nicht ferner statt.

Dagegen soll ein Drittel der, in Folge der Anzeigen von Angestellten erkannt werdenden Straf gelder und Confiscations-Erträge der »Dienstherrschaft, behuf Belohnungen ihrer Angestellten nach Maszgabe ihrer Thätigkeit im Dienste, zufallen.»

meene deel. Wij hebben door voorbeelden getracht aan te toonen, dat de Hannoversche wet overtredingen bevat, welke, ofschoon strafbaar, het eigenlijke karakter van politie-overtredingen missen en derhalve eer in een Wetboek van Strafrecht behoorden. Het is natuurlijk, dat er dien ten gevolge algemeene regelen betrekkelijk politie-strafwetgeving voorkomen, die in het tegenovergestelde geval niet alleen onnoodig, maar zelfs, met het begrip dat wij ons van eene politie-overtreding gemeenlijk maken, bezwaarlijk te rijmen zijn. Vandaar de bepaling in § 1: »Wer sich »einer Handlung oder »Unterlassung schuldig macht, auf welche das gegenwärtige Gesetz oder andere polizeiliche Bestimmungen »Strafe drohen, begeht ein Polizei-vergehen.» Zonder dit artikel toch zoude men waarlijk zich moeilijk een denkbeeld van eene overtreding in den Hannoverschen zin kunnen vormen.

Het karakter eener overtreding brengt mede, dat alleen wegens het gepleegde feit gestraft wordt, en dat geen opzet of moedwil bij het toepassen der straf in aanmerking komt. Vlak in strijd met dit begrip gewaagt voorts de 2° afdeeling van het Hannoversche algemeene deel, van: Versuch, Miturheheber, »Beihülfe und Begünstigung.» En toch hoe kan men poging bestraffen, wanneer alleen het gepleegde feit, zonder op den animus te letten, gestraft wordt? Te minder dan schijnt van medepligtigen of begunstigers als zoodanig, de rede te kunnen zijn ¹⁾.

In de beschouwing der Wurtembergsche politie-straf-

1) Men vergelijke nogtans de wet van 3 Junij 1859 (St. no. 44), houdende wijziging en aanvulling der wet van 12 December 1817 (St. no. 33) met opzigt tot het koopen, in pand of bewaring nemen, of ontvangen van militaire kleedingstukken, enz.

wet kunnen wij kort zijn. — Veel van hetgeen bij de behandeling der Hannoversche gezegd is, kan hier worden toegepast. Dezelfde gebreken zijn ook in deze wet aanwezig, terwijl daarentegen veel goeds hier te vergeefs gezocht wordt. Zoo de titel der wet geene duidelijke verklaring van haren inhoud gaf, zoude men haar bezwaarlijk de hoedanigheid eener policie-strafwet toekennen. Reeds de considerans drukt de bedoeling van den wetgever uit 1): hij wenschte eeniglijk met het oog op onderscheidene policie-overtredingen eene aanvulling of toevoegsel tot het Wetboek van Strafrecht te geven. Aan deze beschouwing heeft de Wurtemberg-sche policie-strafwet eigenlijk haar bestaan te danken; en wat wij er van zeggen kunnen is, dat zij niets meer dan een op kleine schaal ingerigt strafwetboek is, waarin meest geringere wanbedrijven zijn geplaatst. Hoe onvolledig ook de bepalingen betrekkelijk de policie-overtredingen in den Code Pénal zijn mogen, is er slechts ééne der aldaar voorkomende, welke wij in de Wurtembergsche policie-strafwet terugvinden 2).

1) Deze luidt: »Wilhelm, enz.

»In Beziehung auf verschiedene polizeiliche Uebertretungen, welche mit den in dem Strafgesetzbuche bezeichneten Verbrechen und Vergehen in Zusammenhange stehen, verordnen und verfügen, enz.

Het onafscheidelijk verband van deze wet met het Strafwetboek kan ook uit de dagteekening der afkondiging van beide wetten worden opgemaakt. Zoo is het Wetboek van Strafrecht den 1sten Maart en de Policiestrafwet den 2den October 1839 uitgevaardigd.

2) Wij bedoelen hier art. 11 en 12 van genoemde wet, luidende aldus: »Wer durch auffallendes Lärmen oder Getöse oder durch andere ungebührliche Handlungen die nächtliche Ruhe, oder wer auf gleiche Weise in der Absicht, um zu stören, oder nach vorangegangener polizeilicher Warnung die Einwohner in ihren Geschäften oder Vergnügungen stört, wird mit Arrest bis zu acht Tagen, oder mit Geldbusse bis zu zwanzig Gulden bestraft.

Voor het overige is het daaraan dikwijls verwant feit van het gebruiken van scheldwoorden in de Wurtembergsche wet geregeld op eene wijze, te veel zamenhangende met de plaatselijke vormen van procederen en de regterlijke bevoegdheid, dan dat wij daarbij behoeven stil te staan.

Het art. 56 betrekkelijk »Ehrenbelediging,» is niets dan eene aanvulling van art. 284 van het »Strafgesetzbuch für das Königreich Würtemberg;» het heeft slechts betrekking op die gevallen waarin geene verzwarende omstandigheden aanwezig zijn, de belediging niet in een naamloos geschrift geschied is, en dat zij als onbeduidend geene hoogere straf dan 8 dagen gevangenis of 15 gulden boete na zich sleept 1).

»Unter den gleichen Voraussetzungen findet Arrest bis zu vierzehn Tagen, oder eine Geldstrafe bis zu fünfzig Gulden Statt, wenn dergleichen Uebertretungen in verabredeter Vereinigung Mehrerer verübt werden, oder ein Zusammenlauf dadurch veranlaszt wird.

»Art. 12. Wer durch falschen Nothruf, Miszbrauch der Glocken (Sturmläuten) oder durch andere Lärm erregende Werkzeuge, durch Parlei- oder Lösungs-Zeichen, durch erdichtete Vorstellungen oder Ausstreuungen Besorgnisse unter dem Publikum wissentlich verbreitet, Zusammenlauf veranlaszt, die Obrigkeit oder die bestrafte macht in bewegung bringt, wird mit Arrest bis zu sechs Wochen bestraft.

»In leichteren Fällen kann auch auf Geldbusse bis zu fünfzig Gulden erkannt werden.»

Art. 479, n°. 8 C. P. bevat de navolgende bepaling: »Seront punis d'une amende de onze à quinze francs inclusivement: Les auteurs ou complices de bruits ou tapages injurieux ou nocturnes, troublant la tranquillité des habitants.»

Art. 480 geeft den regter de bevoegdheid zoodanige overtraders met eene gevangenis van hoogstens vijf dagen te bestraffen. Het verdient echter te worden opgemerkt, dat naar ons oordeel zich de Wurtembergsche Wet in volledigheid op dit punt, gunstig van den Code Pénal onderscheidt.

1) Tekst van art. 56: »Eine Ehrenkränkung wird, sofern sie durch

De gevolgen van de innige betrekking tot het Wetboek van Strafrecht stralen verder in de geheele verdeling door.

Nergens vinden wij eenige algemeene omschrijving, wat te verstaan zij door policie-straffen op het plegen van overtredingen gesteld, en ook de wijze van toepassing dier straffen is niet naauwkeurig bepaald. Wel vinden wij aan het einde der wet eene afdeeling, getiteld: »Algemeine Bestimmungen,» maar deze slaan grootendeels op die personen of collegiën, aan welke de beregting der overtredingen is opgedragen 1). In de meeste gevallen zijn hiertoe administratieve lichamen bevoegd 2). Slechts weinige hierop volgende artikelen houden regelen in omtrent omstandigheden, welke eenigen invloed op de oplegging der verschillende policie-straffen kunnen hebben. Zoo regelt art. 98 de wijze waarop de gevangenisstraf zal worden uitgevoerd 3). Art. 99

»keinen der im art. 204 nr. 1, 2, 5 des Strafgesetzbuchs bemerkten
»verschwerenden Umstände ausgezeichnet, auch nicht in einem Pasquill
»(nr. 3 des erwähnten Artikels) zugefügt ist, und, nach Beschaffenheit
»des Falls, keine höhere Strafe als achtägigen Arrest oder fünfzehn
»Gulden Geldbusse nach sich zieht, von der Ortsobrigkeit oder dem Be-
»zirkspolizeiarnte polizeilich gehandelt, wenn der Beleidigte seine klage
»dasselbst anbringt.

»Wird die klage bei dem Gerichte angebracht, oder an dasselbe von
»dem Bezirksamte, weil ihm das Vergehen seine Strafbefugniss zu
»übersteigen scheint, verwiesen, so hat Ersteres jedenfalls nach den
»Bestimmungen der Art. 284 u. 285 des Strafgesetzbuchs das Erkennt-
»niss zu fällen.

1) Würt. Pol. strafgesetz art. 89— 97.

2) Zie bl. 7 noot.

3) Art. 98. »Die Arreststrafe wird, wenn sie von einer Gemein-
»debehörde erkannt ist, im Ortsgefängnisse, ausserdem bis zu vier
»Wochen in dem Polizeilichen Gefängnisse des Bezirksamts, und bei
»längerer Dauer in dem Kreisgefängnisse (Polizeihaus) vollzogen.

zegt hoe gevangenisstraf kan verzwaard worden; art. 100 handelt over de verwisseling van geldboete in gevangenisstraf; art. 101 en 102 over zamenloop van meerdere overtredingen; art. 103 en 104 over herhaling, 105 en 106 over verjaring, 107 over toerekenbaarheid en poging ¹⁾). Hetgeen verder in 't bijzonder omtrent de overtredingen zelve bij de beschouwing der Hannoversche policie-strafwet gezegd is, kunnen wij hier nagenoeg overnemen. Dezelfde onderwerpen, die in geene wet voorkwamen, en in het Wetboek van Strafrecht te huis behoorden, moesten, onzes inziens, ook uit deze wet zijn verwijderd. Het bestaan der Wurtembergsche wet bewijst, dat bij den wetgever het bewustzijn der noodzakelijkheid van eene policie-strafwet levendig was; de wijze, waarop zich dit bewustzijn geopenbaard heeft, schijnt niet de gelukkigste.

Welke proeven dan ook elders op het gebied der policie-strafwetgeving sedert de invoering van den Franschen Code geleverd zijn, geene is ons, in weerwil van de daarin erkende gebreken, voorgekomen, de leemten van dien Code behoorlijk te hebben aangevuld. Het gebrek aan stelschmatige behandeling wordt door den praktischen geest, welken het vierde boek ademt,

---

»Nach den besonderen Umständen des Vergehens und den bürgerlichen Verhältnissen, so wie der Bildungsstufe des Straffälligen, ist von der erkennenden Behörde die Vollziehung einer Arreststrafe auf einer Festung oder an einem anderen passenden Verwahrungsorte anzuordnen.»

1) Art. 107 2de lid: »Der Versuch, eine Polizei-Uebertretung zu begehen, ist, sofern derselbe nicht schon für sich eine Polizei-Uebertretung bildet, nicht strafbar.»

Zie verder over al deze zaken 4de hoofdstuk.

ruim vergoed. Het is waar, de Fransche strafwetgeving mist op het gebied der policie volledigheid, maar zij heeft dit met de Hannoversche en Wurtembergsche gemeen. Zeer juist merkt met beroep op Feuerbach, Mittermaier aan, van de meeste duitische policie-strafwetten sprekende: » Sehr leicht kann die Polizeistrafgesetzgebung miszbraucht werden, um alle menschliche Freiheit in Fesseln zu schlagen, und aus dem Bürger eine lebende chinesische Puppe zu machen, die kein noch so unschuldiges Schritchen thun kann, ohne in Strafe zu fallen" ¹⁾. In het algemeen blijft toch van de Fransche wet waar, wat Réal getuigt: » Les dispositions renfermées dans le quatrième livre, que nous vous presentons ont pour objet, auront aussi pour résultat nécessaire, le maintien habituel de l'ordre et de la tranquillité dans toutes les parties de l'empire" ²⁾.

1) Exposé des motifs van Réal (10 Februarij 1810) te vinden bij Chauveau en Hélie 3de deel, bl. 511 en bij Loaré, de la législation, enz. Tome XXXI.

2) Verg. A. von Feuerbach, Ueber die Polizeistrafgesetzgebung überhaupt und den zweiten Theil eines »Entwurfs des Strafgesetzbuchs," München 1852, te vinden in het werk: Anselm, Ritter von Feuerbach's Leben und Wirken aus seinen ungedruckten Briefen und Tagebüchern, Vorträgen und Denkschriften veröffentlicht von seinem Sohne Ludwig Feuerbach, Leipzig 1852, II. bl. 248.

DERDE HOOFDSTUK.

BESCHOUWING DER POLICIE-OVERTREDINGEN IN 'T BIJZONDER.

AFDEELING I.

POLICIE-OVERTREDINGEN, VOORTVLOEIENDE UIT HET TOEZICHT OP OF DEN BIJSTAND AAN PERSONEN.

§ 1. *Vreemdelingen en reizigers.*

Het is een hoofddoel der policie, tusschen beiden te treden, waar de ingezetenen niet bij magte zijn door eigene kracht te voorzien in eene maatschappelijke behoefte. Om die reden heeft ieder, ook de tijdelijke onderdaan, die de bescherming van den Staat geniet, het regt dien bijstand te vorderen, welken hij noodig heeft om de hem toekomende regten rustig uit te oefenen. Zoo het policie-gezag deze taak naar eisch wil vervullen, moet het ook de middelen hebben om die bezwaren uit den weg te ruimen, waardoor eenige stoornis of nadeel zou kunnen ontstaan. Dit nadeel kan in de eerste plaats door personen worden veroorzaakt, en de bijzondere toestand waarin zich personen kunnen bevinden, zal van zelf daartoe meerdere of mindere aanlei-

ding geven. Van daar het toezigt op vreemdelingen en reizigers. Het belang dat ieder bij de handhaving der goede orde heeft, zal hem dikwijls van handelingen terughouden, waardoor het welzijn van den Staat eenige afbreuk zou kunnen lijden. Vreemdelingen evenwel, die soms niets te verliezen hebben, bij het ontstaan van onlusten slechts voordeel kunnende erlangen, missen ten eenemale dien prikkel. Uit dit oogpunt laat zich het toezigt op vreemdelingen ligt verklaren. Dit toezigt is in Nederland bij de wet van 13 Augustus 1849 (St. no. 89) geregeld 1). De geheele wet bevat niet ééne policie-overtreding, en zulks is niet te verwonderen, daar ten opzichte van vreemdelingen het toezigt zich nagenoeg geheel tot eene naauwlettende waakzaamheid moet bepalen, en, zoo er gevaar voor de rust van den Staat rijst, zullen met vermindering van willekeur, administratieve maatregelen, zooals uitzetting, van veel meer vrucht zijn. Het toezigt echter op vreemdelingen kan niet worden uitgeoefend, zoo niet de policie kennis drage, welke personen zich op het grondgebied van den Staat bevinden. Hiertoe strekt de bepaling van art. 475, no. 2 C. P., volgens welke tot overtredingen behooren:

1^e het verzuim van in een regelmatig gehouden boek of register op te schrijven de namen, kwaliteiten, vaste woonplaats, dag van aankomst en vertrek, voor zoo verre het herbergiers, logementhouders of verhuurders van gestoffeerde kamers betreft, van allen die een nacht in hun huis doorgebracht hebben,

2^e het niet terstond nakomen van dat gebod;

3^e het openlaten van tusschenruimte in de boeken of registers;

1) Zie over deze wet een academisch proefschrift te Leiden den 11 Mei 1859 door den heer P. F. M. van Meeuwen verdedigd.

4° het niet op gezette tijden vertoonen van dit register aan de daartoe bevoegde ambtenaren.

Deze artikelen onderstellen dus reglementen, waarbij zoodanige maatregelen omschreven zijn.

Een zoodanige verordening is die van de gemeente Amsterdam van 21 Julij 1852, n°. 3, waarbij het inleveren der registers bepaald is op iederen dag des voormiddags voor tien uur bij den commissaris van politie der sectie. Verder wordt het gebruik van een bepaald model eener vernachtlijst voorgeschreven. Art. 475, n°. 2, C. P., wordt uitgestrekt tot bijzondere personen, geene herbergiers, logementhouders of verhuurders van gestoffeerde kamers zijnde, maar dan alleen wanneer het vreemdelingen geldt, niet binnen het Rijk gevestigd. De overtreding hieruit voortvloeiende is dan eerst begaan, wanneer de vereischte aangifte binnen 24 uren niet gevolgd is. De straf tegen de laatste overtreding bedreigd, is eene geldboete van drie tot tien gulden of eene gevangenisstraf van één tot drie dagen. Eene hoogere geldboete is bedreigd ingeval de overtredingen door logementhouders gepleegd zijn. Ons komt de strafbepaling onwettig voor. Het eerste artikel bevat de woorden: »Logementhouders, »slaapsteehouders en verhuurders van gestoffeerde huizen of kamers, zullen, onverminderd de verplichting »tot het houden van het register, bij art. 475, n°. 2 »van het Wetboek van Strafrecht voorgeschreven, »dagelijks, en wel des voormiddags uiterlijk ten tien ure, aan het kommissariaat van Politie der sectie, »waartoe zij behooren, inzenden eene vernachtlijst, »naar het formulier ter Stads-Drukkerij te bekomen, »van al de personen, die in den afgelopen nacht »ten hunnen huize hebben verblijf gehouden." Maar

het Wetboek van Strafrecht eischt evenzeer het vertoonen der registers op gezette tijden; en om die reden had uit kracht van art. 150 der gemeentewet de raad van Amsterdam het regt niet eene hoogere strafbepaling vast te stellen, daar het hier duidelijk eene niet enkel huishoudelijke zaak betrof.

Behalve deze bepalingen bevat de gemeente Amsterdam er nog eenige, de aangifte van vreemdelingen, ten behoeve van het bevolkingsregister betreffende. Deze nogtans behoeven hier niet vermeld te worden, daar het doel daarvan geenszins het toezigt op vreemdelingen is en die verordening slechts in het belang der politie op het getal ingezetenen is uitgevaardigd ¹⁾.

Het toezigt op vreemdelingen en reizigers heeft de invoering der paspoorten ten gevolge gehad. De vereischten van zoodanige stukken zijn bij de reeds aangehaalde vreemdelingen-wet aangewezen. Tot *overtredingen* kan het paswezen geene aanleiding geven. Hetzelfde geldt van binnenlandsche paspoorten. Het betreft hier toch maatregelen in het belang der reizigers zelve genomen; mogten zij de verordeningen op dit stuk bestaande niet nakomen, dan zullen zij alle moeilijkheid, welke zij dien ten gevolge verduren, zich zelve te wijten hebben.

Behalve zoodanige vreemdelingen is er nog eene soort reizigers, welke een naauwlettend toezigt, maar ook eene bijzondere bescherming behoeven. Het zijn de zoogenaamde *landverhuizers*. Verscheidene Besluiten zijn er, welke deze zaak regelen; alle beoogen

¹⁾ Verordening van 21 November 1855, n°. 33 op het buurtwezen, Hoofdstuk II.

klaarblijkelijk deels zich te verzekeren, dat de landverhuizers voorzien zijn van het noodige om hunne reis te kunnen volbrengen, dat hun de gelegenheid openstaat uit de Nederlandsche havens het doel van hunnen togt te bereiken, deels te voorkomen dat het Rijk van een vloed van vreemdelingen zonder middelen van bestaan, worde overstroomd. Het groot getal der over te voeren personen maakt een bijzonder toezigt noodzakelijk. Op dit stuk bestaat op dit oogenblik nog geene eigenlijke wet. Eene proeve daarvan zie men in een voorstel voorkomende in het reeds meermalen aangehaalde verslag. Eene zoodanige wet zou dan ook verscheidene overtredingen in het leven roepen, b. v. bij ongenoegzame ruimte, gebrek aan levensmiddelen, aan geneeskundige hulp, geneesmiddelen, voeding, enz. Ook op andere passagiers bij buitenlandsche zeereizen kan zoodanige verordening worden uitgebreid. Dit alles neemt niet weg, dat het toezigt op vreemdelingen nog bovendien door tractaten moet worden geregeld.

Onbekendheid met taal, zeden en gewoonten stelt den vreemdeling vaak aan allerlei afpersingen bloot van personen, wier beroep deze gestadig in aanraking met hem brengt. Zoodanige personen zijn logementhouders, herbergiers, schippers, voerlieden, commissionairs, kruizers, enz. Het is de taak der policie om in het algemeen belang zulke afpersingen met kracht te keer te gaan. Geen ander middel hiertoe is meer geschikt dan het vaststellen van bepaalde tarieven. Het spreekt van zelf, dat deze verschillen naar gelang der omstandigheden, onder andere van de bijzondere gesteldheid der gemeenten. Daarom moeten die verordeningen plaatselijk zijn, maar niets belet den wetgever omtrent deze

onderwerpen algemeene strafbepalingen te maken in geval zoodanige verordening mogt overtreden worden.

Tot het toezigt op vreemdelingen en reizigers moet nog de monsterring van scheepsvolk worden gebragt. De monsterrol stelt volgens het Wetboek van Koophandel de verbindtenis daar tusschen schipper, en officieren en het scheepsvolk ¹⁾. Het aanwezen van zoodanige monsterrol is van zeer veel gewigt voor het toezigt op vreemdelingen en het verhinderen der ontsnapping van gesignaleerde misdadigers ²⁾. Nergens wordt de monsterring van scheepsvolk op bedreiging van straf bevolen; de schipper is wel is waar verplicht van zoodanig bewijs voorzien te zijn, maar dit voorschrift is van alle kracht ontbloot, zoolang het gemis door alle andere wettige bewijsmiddelen kan worden vervangen ³⁾. Immers de bepaling van art. 398 kan moeilijk als eene eigenlijk gezegde straf beschouwd worden, daar zij meer het aanzien heeft van eene regtsvordering, ontstaan ten gevolge eener verbindtenis uit eene onregtmatige daad voortvloeiende. Het ware dus te wenschen dat ook hier de policiestrafwetgeving tusschen beiden kwam.

Ook de wet van 7 Mei 1856 (St. n°. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardijochepen, dient hier te worden genoemd. Het komt ons echter minder geschikt voor, daarover uit te weiden, daar de meeste strafbepalingen dier wet tegen wanbedrijven zijn bedreigd en derhalve hier niet behoeven te worden vermeld. Omtrent de overtredingen, meenen wij te moeten op-

1) Wetboek van Koophandel, art. 395.

2) Verslag, bl. 44.

3) Wetboek van Koophandel, art. 357 no. 4 en art. 395, 2^e lid.

merken, dat hare behandeling zoowel wegens haar bijzonderen aard en de van de overige policiestrafpen geheel afwijkende straffen, als om de buitengewone wijze van beregting, even als die der militaire delicten, hier niet te huis behoort 1).

§ 2. *Toezigt of bijstand aan hulpbehoevende personen.*

Als hulpbehoevende personen moeten worden aangemerkt: 1. vondelingen, 2. minderjarigen, 3. drenkelingen en andere in gevaar verkeerende personen.

Het te vondeling leggen van kinderen is misdadig, en ofschoon er zich verzachtende omstandigheden kunnen voordoen, moet dit feit gestreng gestraft worden, niet enkel als eene overtreding maar als een wanbedrijf. Het is om die reden, dat bepalingen hieromtrent in het Wetboek van Strafrecht voorkomende, allezins moeten gebillijkt worden. — Van een anderen aard is het toezigt op drenkelingen enz.

Hiertoe betrekkelijk is de bepaling van art. 475 n°. 12 C. P. Volgens dit artikel is het weigeren van hulp

1) Wij laten den tekst van eenige artikelen als voorbeeld volgen: Art. 7. »De schipper oefent een disciplinair gezag over de »scheepsgezellen uit, en kan hen wegens verwijdering van boord, »zonder verlof, verlengde afwezigheid na afloop van verlof, verzuim »van dienst, en wegens elke inbreuk op hunne verplichtingen met de »verbeurte van één tot vijftien dagen gagie straffen.

»Dronkenschap, twist en stoorniswekkende onzedelijkheid kunnen »met gelijke verbeurte van gagie door den schipper worden gestraft. Deze straf kan bij muiterie, geweldadig verzet, dienstweigering, enz zelfs door kromsluiting gedurende den dag en met verlies der gagie gedurende dertig dagen worden versterkt (art. 9.)

Art. 8. »Hij, die cenmaal op grond van art. 7 is gestraft, kan, »in geval van herhaling in den loop derzelfde reis, door den schipper »disciplinair van één tot drie dagen regt in de boeijen worden gesloten.»

bij ongelukken van allerlei aard, alsmede bij plundering, roof enz. eene overtreding. Het spreekt van zelf, dat zoodanige hulp eerst dan geëischt worden, wanneer dit zonder eigen gevaar geschieden kan, en men in staat is die te verleenen. Mr. M. Schooneveld is van oordeel dat dit artikel meer op algemeene rampen betrekking heeft; ons komt het voor, dat ook de toestand van een drenkling als zoodanig »accident” te beschouwen is. Duidelijk sprak de wet van 19 22 Julij 1791, art. 17: »Le refus des secours et services requis par la » police en cas d'incendie, ou autres fléaux calamiteux » sera puni par une amende du quart de la contribution » mobiliare, sans que l'amende puisse être au dessous de » trois livres.” Hier toch was, en dit wel ten onregte, het gevaar van een enkelen persoon klaarblijkelijk niet bedoeld. Daarom is de bepaling, in de Wurtembergsche policie-strafwet voorkomende, zeer aan te bevelen. Zij luidt: »Wer ohne eigene Gefahr einen Menschen, der » sich in Lebensgefahr befindet, zu retten im Stande ist, » und die Erfüllung dieser allgemeinen Pflicht ohne ge- » nügende Entschuldigung unterlässt, ist mit *Verweis* oder » *Geldbusse* bis zu *zehn Gulden* und in schwereren Fällen, » namentlich wenn der Andere das Leben verloren, oder » einen bleibenden Nachtheil an seiner Gesundheit er- » litten hat, mit *Arreststrafe* bis zu *vier Wochen* zu be- » legen ¹⁾.”

---

1) Pol. strafgesetz für das königreich Württemberg, art. 32. Geheel in strijd met deze zoo nuttige bepaling is eene keur van Rijnland uit de 17de eeuw, waarin o. a. de volgende woorden voorkomen: »Dat geen Chirurgijns ofte Meesters hen vervorderen en sullen eenige » gewonde personen in Rijnland te verbinden, ofte vermaaken, ten zy » by eerst ende alvore den ijk van de wonden ofte wonde genomen » heeft, in presentie van de Schout ofte Bode van den Dorpe, ofte

Tot de bescherming van personen, die zich in eenig gevaar bevinden, behoort ook de verpleging van drenkelingen, enz., en deze zorg vereischt het aanwezen van verscheidene verordeningen, welke naar de bijzondere gesteldheid van iedere gemeente ligt zullen verschillen. Misschien zou eene algemeene bepaling in de policie- strafwet geenszins ondienstig zijn. Als voorbeeld van zoodanige verordening, kan die der gemeente Amsterdam vermeld worden van 16 Augustus 1854 n°. 17 ¹⁾, waar in art. 13 aan houders van koffijhuizen enz. de verplichting opgelegd is op ieder uur van den dag drenkelingen of verwonde personen op te nemen, ten einde hun de eerste verpleging te doen ondergaan, tegen latere vergoeding van kosten ²⁾. Hiertoe moet het den policie-beambte vrijstaan, zoodanige huizen binnen te treden ³⁾. Van denzelfden aard is ook de verplichting aan sommige herbergiers, enz. opgelegd, steeds de noodige middelen tot redding van drenkelingen voorhanden te hebben ⁴⁾.

»twee Welgeboren Mannen, ofte Buyren, enz.” Mr. Simon van Leeuwen, Costumen, Keuren ende Ordonnantien van het Baljuschap ende Lande van Rijnland, Leiden en Rotterdam 1667.

1) Verordening op de koffijhuizen, tapperijen en dergelijke plaatsen.

2) Hann. pol. strafgesetz § 195: »Wer zu Rettungsversuchen die ihm zu Gebote stehenden Mittel: Obdach, Feuerung, Lagerstatt und dergl. herzubringen weigert, verwirkt Verweis oder Geldbusse bis zu zehn Thalern.”

3) Hierop heeft ook art. 25 der verordening van 21 November 1855, n°. 33 op het buurtwezen betrekking, waarbij den buurt-commissaris de handhaving der verordeningen daartoe behoorende, is opgedragen.

4) Dat men er voor een 200tal jaren anders over dacht, blijkt uit eene plaats, te vinden bij Mr. Simon van Leeuwen, Proces Crimineel ende regterlijke bewering over het voorval of ende hoe verre in Lijfstraffelijke saken de wil voor de daad mag opgenomen ende gestraft worden, Leiden 1677, bl. 8. »Soo syn ook in ver-

§ 3. *Toezigt op dienstdoende personen (dienstboden, werklieden).*

De Hannoversche wetgeving heeft zich aan dit toezigt veel laten gelegen zijn, en het is daaraan, dat men de bepalingen in art. 293—302 der politie-strafwet vervat, verschuldigd is. Wij hebben ons aangaande die voorschriften reeds verklaard, en het niet betreurd, dat de Nederlandsche wetgeving dezulke nergens kon aanwijzen ¹⁾. Dat toezigt heeft ook elders aanleiding gegeven tot invoering van het stelsel der zoogenaamde livrets, hetwelk bij eene fransche verordening geregeld, hier te lande nooit is afgeschafft en derhalve ook nu nog behoorde te worden toegepast, ware het niet in onbruik geraakt ²⁾. De Nederlandsche commissie verdedigt dit stelsel met nadruk en wenschte het ook hier in zwang te zien. Zij stelt daartoe voor, aan alle werklieden, fabriek-arbeiders, knechts van schippers, voerlieden en polderwerkers de verplichting op te leggen zich van een livret te voorzien, hetwelk van wege het politie-gezag verstrekt, op gezette tijden voor *gezien* zou worden geteekend, en door den meester afgeteekend bij het verlaten der dienst. Het maken van al deze geboden zou natuurlijk even zoovele overtredingen insluiten ³⁾.

„scheide plaatsen keuren dat men de Drenkelingen niet uyt het water mag halen, maar op de kant moet leggen met de voeten in 't water, tot dat die behoorlyk syn gesehouwen.”

1) Zie tweede hoofdstuk, bl. 100.

2) Verslag der commissie tot zamenstelling van een ontwerp eener policiewet, bl. 46.

3) Voor Frankrijk zie men de wet van 21 germinal, jaar XI, art. 12. „Nul ne pourra, sous les mêmes peines, recevoir un ouvrier s'il n'est porteur d'un livret portant le certificat d'acquit de ses engagements, délivré par celui de chez qui il sort.”

In de eerste § van deze afdeeling is het een en ander omtrent het toezigt op kruijers enz. gezegd. Misschien ware het niet ondienstig, in het belang der reizigers, zoodanige personen tot het uitoefenen van hun bedrijf niet toe te laten, zonder de gemeentelijke vergunning daartoe te hebben bekomen. Evenzeer zoude hun het dragen van een onderscheidingsteeken moeten worden voorgeschreven; alles onder eene zekere strafbepaling, hetzij met schorsing, hetzij met intrekking der vergunning gepaard.

§ 4. *Zwervende personen.*

Hiertoe kunnen worden gebragt bedelaars en landloopers; dewijl slechts deze beide klassen van personen zoodanige dwangmaatregelen vorderen, als waarvan hier sprake zijn kan. Van deze beide klassen is in de nog bij ons geldige politie-strafwetgeving geene melding, daar zoowel bedelarij als landlooperij als wanbedrijven worden beschouwd. Wat bedelarij betreft, zoo wordt deze zwaarder gestraft in die plaatsen waar een openbaar gesticht tot wering daarvan bestaat. Echter is de straf op bedelarij gesteld, niet zelden veel te zwaar en onevenredig aan het feit. Reeds de bepaling, welke art. 270 C. P. van landlooperij geeft, moet ieder tegen de borst stuiten. Landloopers zijn diegenen enz., lezen wij daar, zonder dat de wet er eenigzins naar vraagt, onder welke omstandigheden dan toch het wanbedrijf van dat zoogenaamd *geboefte* gepleegd is. » C'est que le vagabondage, » zeggen Chauveau en Hélie, » est moins un fait criminel en lui-même qu'un genre de vie que la loi a voulu reprimer en raison de ses périls. » Deze woorden wijzen zoo juist den aard van eene politie-overtreding aan, dat, welke pogingen

genoemde schrijvers aanwenden om de fransche wet te verdedigen, zij daarin blijkbaar zich zelven tegenspreken, De landlooperij moet gestraft worden wegens het maatschappelijk gevaar. »Le vagabondage, à ses yeux,» dus vervolgen Chauveau en Hélie, »est donc un acte préparatoire plutôt encore qu'un délit accompli: de là la nécessité de déclarer que la loi considère ce fait, quelle que soit sa nature, et même isolé de toute circonstance concomitante, comme un véritable délit.» Maar dit is niet de eenige reden, waarom de Staat den landlooper straft. De maatschappij heeft ieder mensch pligten opgelegd: als een der duurste moet worden aangemerkt, dat men der maatschappij niet noodeloos tot last verstrekke. Hij, die derhalve hiertoe vervalt, handelt niet alleen onzedelijk, maar wordt gevaarlijk voor de goede orde in den Staat. Hij wordt gestraft niet om de enkele onzedelijkheid gelegen in zijne handeling; want ware de zedelijkheid of onzedelijkheid de maastaf, zoo moest ook de Staat, wilde hij zich gelijk blijven, alle overtreding der zedelijke pligten in den mensch bestraffen. Ontucht, dronkenschap zouden dan niet meer voor zooverre zij openlijk aanstoot kunnen geven, maar altijd worden gestraft, ja zelfs ondankbaarheid, hoogmoed, weelde zouden onder het bereik der strafwet gesteld worden. Desniettemin komen de strafbepalingen ten aanzien der landlooperij, zooals gezegd is, te zwaar voor; uit enkele omstandigheden worden al te ongunstige en onverbiddelijke gevolgtrekkingen afgeleid. Het bezit van een geweer, of van vijlen, haken en andere werktuigen geschikt om diefstal te plegen, kan de gevangenisstraf tot vijf jaren doen stijgen, zonder dat dit bezit tot het plegen van eenig misdadig feit hebbe aanleiding gegeven. Zoodanige omstandigheid

behoort gewis de politie tot eene voortdurende waakzaamheid aan te sporen, maar nimmer kan eene op zich zelf onschuldige daad onmatige straffen wettigen. De Wurtembergsche politie-strafwet bevat ten opzichte van landlooperij eenige aanbovelenswaardige bepalingen ¹⁾. Reeds de eenvoudige behandeling dier overtreding in de politie-strafwet doet ons zien, dat de wetgever een juist denkbeeld van het karakter der landlooperij had. Doch ook hier vinden wij, hetgeen in den Code Pénal gelaakt is, dat het bloote aanwezen van wapens, sleutels enz. den aard van het misdrijf geheel verandert. Art. 197 van het Wetboek van Strafrecht noemt ook valsche pas-

1) Art. 19. »Wer ohne einen erlaubten Zweck und ohne einen ordentlichen Erwerbzweig oder zureichende Unterhaltsmittel außerhalb seines Wohnorts herumzieht, soll als Landstreicher, wenn keiner der im Art. 197 des Strafgesetzbuches bezeichneten erschwerenden Umstände eintritt, mit Arrest bis zu *Vierzehn Tagen* bestraft werden.

»Bei dem ersten Rückfall wird Arrest von *acht Tagen* bis zu *vier Wochen* erkannt (vergl. Art. 196 des Strafgesetzbuches).

»Ausländische Landstreicher werden nach erstandener Strafe aus dem Staatsgebiete verwiesen.»

Art. 20. Wenn Wandergesellen, welche wegen arbeitscheuen Umherziehens, so fern dasselbe nicht als Landstreicherei (art. 19) erscheint, Betteln, oder eigenmächtiger Verlängerung des Aufenthaltes an einem Orte (Ministerial-Verfügung van 26 April 1827, §§ 2, 4, 5 u. 7) bereits mit einer mindestens dreitägigen Freiheitsstrafe belegt worden sind, in eines dieser Vergehen rückfällig werden, ingleichen, wenn Personen, die wegen unbefugten Betriebs eines herumziehenden Gewerbes oder wegen Ueberschreitung der hiezu erhaltenen Erlaubnis mit der in der General-Verordnung vom 11 September 1807, § 19 bestimmten Strafe belegt worden, sich eines solchen Vergehens wiederholt schuldig machen, so sind dieselben mit Arrest von *sechs bis zu vierzehn Tagen*, bei weiteren Rückfällen von *acht Tagen* bis zu *vier Wochen* zu bestrafen. Ausländer werden nach erstandener Strafe aus dem Staatsgebiete verwiesen.»

poorten of getuigschriften, maar het bezit van zulke stukken kan hier niet in aanmerking komen, wijl dit reeds op zich zelf een bijzonder misdrijf is, dat dan ook afzonderlijk moet gestraft worden. In de Hannoversche policie-strafwet wordt de landlooperij eenvoudig vermeld, met verwijzing naar bijzondere wetten op dit stuk bestaande.

Wat omtrent landlooperij is aangemerkt, moet met nog meerder regt op bedelarij worden toegepast. Zoo kan de straf in gene wetgeving het maximum van 3 en bij verzwarende omstandigheden van 8 dagen niet overschrijden, terwijl volgens onze wetgeving dit tot twee jaren kan stijgen ¹⁾. Nog minder doelmatig is art. 278 C. P., luidende: »Tout mendiant ou vagabond
 » qui sera trouvé porteur d'un ou de plusieurs effets
 » d'une valeur supérieure à cent francs, et qui ne justifiera point d'où ils proviennent, sera puni de la peine
 » portée en l'article 276. Het bezit van eenig geld of van voorwerpen geldswaarde hebbende, zal, zoude men meenen, de reden, welke tot bedelarij aanleiding zoude kunnen geven, wegnemen, en waarom dan den overtreders in dit geval eene zwaardere straf op te leggen? Maar de verantwoording, bij het genoemde artikel vereischt, doet ons zien, hoe eene zoo bovenmatige straf in het vermoeden ligt, dat het dus aanwezige geld op eene onregtmatige wijze in het bezit van den bedelaar of landlooper

1) »Das Betteln wird, sofern das Vergehen nicht nach Art. 198 des Strafgesetzbuchs zur gerichtlichen Aburtheilung sich eignet, erstmals mit *Arrest* bis zu *drei Tagen*, und wenn dasselbe unter verschwerenden Umständen, z. B. durch Eingehen in fremde Häuser, Ausziehen in andere Orte, Vorzeigung von Bettelbrieten, oder in verabredeter Gemeinschaft geschieht, mit *Arrest* bis zu *acht Tagen* geahndet.»

gekomen is. En in waarheid is tot zulk vermoeden veel grond aanwezig.

De Hannoversche policie-strafwet komt, wat bedelarij betreft, vrij wel met de Wurtembergsche overeen, ofschoon bij recidive de straf van werkhuis, niet eene verhoogde gevangenisstraf wordt toegepast. Evenwel is bedelarij straffeloos, wanneer deze den behoeftige onder zekere voorwaarden is toegestaan, behoudens inachtneming der op dit stuk bestaande plaatselijke verordeningen. Evenzeer als eene te zware straf behoort ook strafeloosheid worden afgekeurd, daar de bedelarij, van welke zijde men haar ook beschouwe, in ieder geval met het algemeen belang onbestaanbaar is.

§ 5. *Personen in bijzonderen toestand verkeerende.*

Zoodanige toestand is in de eerste plaats, dronkenschap. De beschonkene verkeert in dien toestand, dat zijne daden niet meer van zijnen wil afhankelijk zijn en deze derhalve voor de rust en de zekerheid der burgers gevaarlijk worden. Maar niet alleen daarom, ook wegens den aanstoot, welken zijne gedragingen geven en het onzedelijke dat daarin ligt, behoort dronkenschap krachtdadig te worden onderdrukt en voorkomen. Het zoude evenwel het regt van den Staat te buiten gaan, zoo deze den dronkaard te allen tijde wilde straffen, zoodat deze bevoegdheid noodwendig tot die gevallen beperkt wordt, waarin zij in het openbaar op eenige wijze ergernis verwekt. Er wordt geene bepaling te dien opzichte in het vierde boek van den Code Pénal aange troffen, en de meerdere of mindere strafbaarheid is dus aan het goedvinden van den plaatselijken wetgever overgelaten. Vandaar dat zich de gemeente Amsterdam

tot nu toe niet in eene verordening heeft mogen verheugen, waarbij dronkenschap als eene op zich zelf staande overtreding strafbaar gesteld wordt. De gemeenteraad van Utrecht ¹⁾ heeft daarin een loffelijk voorbeeld gegeven. Dat niettemin ook het gemeentebestuur van Amsterdam van het laakbare, in dronkenschap gelegen, doordrongen is, blijkt uit andere strafverordeningen, waardoor het kwaad zoo niet dadelijk onderdrukt, dan toch eenigermate wordt getemperd. Zoo is verboden: 1. aan herbergiers en andere houders van huizen, waar sterke drank verkocht wordt, beschonkene personen toe te laten op eene boete van *f* 5 tot *f* 15; 2. aan pijpvoeders en geaffecteerden bij het brandwezen zich aan sterke drank te buiten te gaan op straffe van verlies van hun aandeel in de premiën, hun ingevolge de bestaande verordeningen toekomende. Verder kunnen hiertoe ook gebragt worden al die beperkingen, waaraan de tappers en andere soortgelijke personen in de uitoefening van hun beroep onderworpen zijn en welke in de 3de Afdeeling nader zullen vermeld worden.

In een bijzonderen toestand verkeert ook de krankzinnige, daar ook hij immers ligt gevaarlijk voor de ingezetenen worden kan. Tot voorkoming van onheil, zoowel als in het belang der krankzinnigen zelve dienen de talrijke gestichten tot verpleging dier ongelukkigen bestemd. De Fransche wetgever heeft dan ook gemeend de nalating der vereischte maatregelen van voorzorg te moeten beteugelen, en derhalve hen, wien de oppassing van krankzinnigen is toevertrouwd, bij verzuim in hunne verplichting, met eene geldboete van vijf tot tien franken te moeten bestraffen. De verpleging van krankzinnigen

1) Verordening van 20 Junij 1836 op de straatpolitic, art 17.

in de voor hen bestemde gestichten heeft ook verordeningen noodzakelijk gemaakt, tegen wier overtreding straf bedreigd is ¹⁾. Als zoodanig kan de wet van 29 Mei 1841 (St. n°. 20) beschouwd worden, houdende bepalingen omtrent de gestichten voor krankzinnigen, en de wijze hunner opneming in, en ontslag uit dezelve ²⁾. De policie-overtredingen uit deze wet voortvloeiende zijn:

1. Het verplegen van krankzinnigen in hetzelfde gebouw met andere personen buiten dringende noodzakelijkheid, bewilliging des Konings en zonder daartoe van afzonderlijke afdeelingen gebruik te maken (art. 3);

2. Het verzuim, van iedere opneming binnen 24 uren aan den officier van justitie kennis te geven (art. 9);

3. Hetzelfde ten opzichte van het ontslag, bij den officier dier regtbank, welke de opname bevolen had (art. 27);

4. Voor geneesheeren, *a.* het verzuim gedurende de 4 eerste weken der verpleging, dagelijks eenen staat

1) C. P. art. 475. «Seront punis d'amende, depuis six francs jusqu'à dix francs inclusivement: 7e ceux qui auraient laisser divaguer des fous ou des furieux étant sous leur garde, enz.»

2) Hoe ellendig het vroeger met dit onderwerp gesteld was, blijkt uit Mr. L. Metman, Wetgeving op de krankzinnigen, 's Gravenhage 1841, en uit eene redevoering van Prof. J. L. C. Schroeder van der Kolk, «De debita cura infaustam maniacorum sortem emendandi eosque sanandi, in nostra patria nimis neglecta.» Wij lezen in laatsgenoemde redevoering: «Ast vero salis in locis usque plurimis non melius, quam Swietenii tempore cavernis carceribusque angustis secluduntur, aut cum captivis furibusque commixti vitam miserrimam ducunt, e quibus, si quis sanus redeat, vix unquam autem restituuntur sanitati, fortissimum documentum praebet, quanta obstacula ipso morbo majora Natura interdum superare possit. — Hisce carcerum et cavernarum postibus eadem vere insculpi possint vocabula, quae apud inferos sedis «Damnatorum postibus insculpsit Dante, *Mittite omnem spem vos, qui intratis.*»

op te maken van de slotsom zijner waarnemingen omtrent den gezondheidstoestand van den patient, vergezeld van zijn gevoelen daaromtrent (art. 14);

b. het verzuim na afloop van den proeftijd aan de arrondissements-regtbank, welke de opname gelast heeft, eene verklaring omtrent den toestand van den patient in te dienen, zoo deze niet is hersteld (art. 19);

5. Voor de bestuurders van krankzinnigengestichten, nalatigheid in, *a.* het vorderen eener expeditie van het bevelschrift of der dispositie, waarbij de magtiging tot plaatsing verleend is; benevens het vermelden in en het vasthechten aan de daartoe bestemde registers (art. 8);

b. het zenden der verklaring van den geneesheer, waarbij deze het ontslag voor het algemeen belang gevaarlijk acht aan het openbaar ministerie der regtbank, welke de opname gelast heeft, wanneer dit ontslag gevraagd is (art. 26).

Al deze overtredingen worden met eene geldboete van zeven tot vijf en zeventig gulden gestraft. Het model der registers, waarvan in genoemde wet sprake is, alsmede alles, wat op hare uitvoering betrekking heeft, wordt geregeld door een Koninklijk besluit van 5 October 1841 (St. n°. 41) en bij overtredingen hiervan moet de strafbepaling van art. 1 der wet van 6 Maart 1818 worden aangewend. Verscheidene besluiten eindelijk bevatten aanwijzing, welke gestichten voor de verpleging van krankzinnigen van staatswege erkend worden. De Wurtembergsche noch de Hannoversche policie-strafwet bevatten eenige aanwijzing omtrent het toezigt op of de bescherming van krankzinnigen ¹⁾.

---

1) In Frankrijk is dit onderwerp bij de wet van 30 Junij 1838

Van een geheel bijzonderen aard is het toezigt van wege het politie-gezag op publieke vrouwen uit te oefenen. Hoogst gebrekkig is dit tot nu toe in ons vaderland geweest, en het zou nog erger daarmede gesteld zijn, zoo dit onderwerp niet reeds lang de aandacht van enkele gemeentebesturen had getrokken, waaraan eenige voorziening hier en daar te danken is. En toch zoo ergens toezigt gevorderd wordt, dan is het hier. De ervaring leert hoe moeilijk het is, het plegen van ontucht op straffe te verbieden. Ze geheel uit te roeijen is onmogelijk; en zelfs zou de Staat zijne magt overschrijden, indien hij langs dien weg daden wilde te keer gaan, welke, ofschoon hoogst berispelijk, evenwel uit kracht der persoonlijke vrijheid niet kunnen noch mogen bestraft worden. Eerst dan had de Staat het regt tusschen beiden te treden, wanneer er openbare aanranding der eerbaarheid plaats heeft. Zal men dan de zoogenaamde clandestine prostitutie stilzwijgend verdragen? Hoe logisch het bevestigend antwoord moge schijnen, het dagelijksche leven toont, dat de zorgeloosheid op dit punt het kwaad hoe lang zoo meer verergert. Het onderzoek, op welke wijze het toezigt op de prostitutie kan worden uitgeoefend, doet meer dan éénen twijfel geboren worden; namelijk: door wie kan ontucht gepleegd worden; op welke wijze wordt ontucht gepleegd? Staan wij bij deze vragen eenige oogenblikken stil.

Het antwoord op de eerste vraag kan kort zijn; ontucht plegen de publieke vrouwen. Evenwel worde aan

geregeld. Zie over deze wet Mr. L. Metman, eerste stuk, bl. 7 sq. De wet zelve is te vinden in het tweede stuk, bl. 91 sq. Zie verder de *ordonnance du Roi* van 18 December 1839, relative aux établissements consacrés aux aliénés, bl. 101 sq.

deze klasse van personen geen te eng begrip gehecht. Niet alleen de eigenlijk gezegde publieke vrouw, quae corporis sui quaestum facit, maar ook de begunstigers der prostitutie en alle personen, welke daarmede in betrekking staan, als houders van publieke huizen van ontucht, van zoogenaamde rendez-vous huizen, behooren daartoe te worden gerekend. Wat de wijze van uitoefening der ontucht betreft, zoo moet men die in openbare en geheime prostitutie splitsen. Het toezigt op de eerste is gemakkelijk, maar de geheime, bezwaarlijk na te gaan, daar zij zich onder allerlei bedekte vormen voordoet en men nimmer een volledig overzicht van haren omvang verkrijgt. Juist dit maakt de geheime prostitutie voor de maatschappij zoo veel gevaarlijker. Vooral uit het oogpunt van de gezondheidspolicie behoort het toezigt zoo gestreng mogelijk te zijn, daar niets meer bevorderlijk is aan de slooping van alle fysieke krachten in den Staat, dan de geheel aan zich zelf overgelatene, steeds voortsluipende ontucht. Daar het nu blijkt onmogelijk te zijn de ontucht geheel uit de maatschappij te verbannen, schijnt men de openlijke prostitutie te moeten gedoogen, zoo men niet wil, dat zij in stilte bedreven, nog nadeeliger uitwerking hebbe. Een doorslaand voorbeeld levert ons Pruissen op, waar men de verordeningen, ten doel hebbende de openbare ontucht te onderdrukken, na korten tijd heeft moeten intrekken.

Het toezigt op publieke vrouwen aan te wenden, zal derhalve verscheidene strafbepalingen onontbeerlijk maken, onverminderd die van het Wetboek van Strafrecht tegen openlijke aantasting der zeden. Even als het toezigt, zullen deze strafbepalingen in drie rubrieken kunnen verdeeld worden; zij hebben dien ten gevolge op de publieke vrouwen enz., op de plaatsen waar ontucht

gepleegd wordt, betrekking; of zij moeten als een deel der gezondheidspolicie worden beschouwd. Korthedshalve zullen wij die drie punten zamenvatten.

De gemeentewet merkt het toezigt op publieke huizen van ontucht als een tak der gemeente-policie aan. Zie daar de eenige bepaling tot hiertoe in de Nederlandsche wetgeving omtrent dit onderwerp vervat. » On s'étonnera tout d'abord, » zegt de Heer van Oordt, » que » dans un pays dont la législation répond aux exigences » modernes, chez un peuple signalé par son génie pratique, » une administration éclairée n'ait adopté que bien tard » les seules mesures propres à atténuer le fléau de la prostitution. Depuis peu d'années seulement, la Hollande » a, sous ce rapport, renoncé à la désastreuse théorie du » *laissez faire*. Mais l'exagération des scrupules religieux, » qui maintient encore ce régime en d'autres contrées, » a dû céder en Hollande devant des considérations d'un » ordre supérieur. Le gouvernement Néerlandais s'est » enfin décidé à laisser aux communes la faculté de prévenir par la réglementation les funestes conséquences » de la prostitution libre 1). » Deze woorden schetsen treffend, hoe ellendig het nog een tiental jaren geleden met het toezigt op de prostitutie in ons vaderland gesteld was. Het ware te wenschen dat dit toezigt bij eene algemeene wet geregeld wierd. Wel heeft men gezegd, en dit is ook de meening van Parent-Duchatelet,

1) De la Prostitution dans la ville de Paris, considérée sous le rapport de l'hygiène publique, de la morale et de l'administration par A. J. B. Parent-Duchatelet, suivie d'un Précis hygiénique, statistique et administratif sur la prostitution dans les principales villes de l'Europe, Tome II, supplément, ch. XVI, de la prostitution en Hollande par M.M. G. E. Voorhelm Sehneervoogt, Dr. A. C. van Trigst et H. van Oordt, p. 829.

dat de ontucht in iedere plaats een eigenaardig karakter aanneemt, zoodat de geheele regeling aan de plaatselijke besturen zoude moeten worden overgelaten. Deze bewerking moge veel waarheid bevatten, toch is het zeker, dat de ontucht over het algemeen overal op dezelfde wijze wordt uitgeoefend, en dat, zoo er al eenige uitzonderingen bestaan, deze gevoegelijk door plaatselijke reglementen kunnen worden aangevuld. Een groot nadeel aan de regeling van gemeentewege verbonden, bestaat in de ongelijkheid der reglementen. Om slechts een voorbeeld te noemen, een onderzoek naar de plaatselijke verordeningen onzer hoofdstad leert, dat de regeling van dit zoo gewigtige punt daar tot nu toe vergeefs gezocht wordt. Met regt mogen wij ons verwonderen, dat eerst nu op dit oogenblik de gemeenteraad van Amsterdam het voorbeeld door kleinere steden gegeven opvolgt en zich thans met de vervaardiging van eene dusdanige verordening bezig houdt. Een tweede nadeel is in de maat der strafbepalingen gelegen; deze moeten niet te licht zijn, zoodat bij dit punt, maar dan ook alleen hier, van de maat der straffen op policie-overtredingen gesteld, onzes inziens behoort te worden afgeweken. Ook ware het misschien gepast de kennismeming van sommige dier overtredingen aan de ambtenaren van het policie-gezag op te dragen, zooals zulks in andere landen geschiedt. In Parijs b. v. is het opleggen van disciplinaire straffen aan de bevoegde administratieve ambtenaren overgelaten. De Nederlandsche commissie verdedigt dit denkbeeld. »De behoefte »aan zoodanige maatregelen,» zegt zij, »is in het oog »springende. Het is volstrekt onmogelijk, bij elke vecht- »partij in zoodanig huis, of bij eenig onzedelijk gedrag »in het openbaar, of bij eenige overtreding der daar te »stellen reglementen, telkens eene strafzaak voor den

» regter te brengen. Het zal b. v. aan de publieke vrouw
 » verboden zijn, zich onbetamelijk gekleed aan de deur,
 » voor de ramen of op straat te vertoonen, of mannen
 » op straat of aan de deur aan te roepen of aan te houden;
 » of zij blijft in gebreke aan de sanitaire voorschriften
 » te voldoen; of een bordeelhouders vergt te veel van de
 » publieke vrouw enz. In alle deze en honderde andere
 » gevallen is het niet mogelijk, telkens den regter met
 » deze zaak te moeijen; men moet het schandaal ver-
 » mijden, hetwelk zelfs door de verschijning der vrouwen
 » voor den regter wordt opgewekt; het is onmogelijk,
 » alle verbods-bepalingen in eene strafwet op dit stuk te
 » omschrijven; het onderwerp is niet van die gehalte,
 » om er, zonder volstreckte noodzaak, den regter mede
 » lastig te vallen, de formaliteiten zijn te lastig, het tijd-
 » verloop is te lang: het verhuizen der vrouwen is te
 » menigvuldig: om al deze redenen moet de zaak bij de
 » policie worden afgedaan; want het is nog veel nadeeliger
 » die handelingen geheel ongestraft te laten, niet slechts
 » in het belang der zedelijkheid, maar ook in het belang
 » der vrouwen zelve, omdat, indien de policie niet bevoegd
 » is eene *modica castigatio* uit te oefenen, de bordeel-
 » houder zelf zich eene discretionaire en vexatoire magt
 » aanmatigt, waarvan hij niet zelden jegens zijne huis-
 » genooten het gruwzaamst misbruik maakt; gelijk de
 » ondervinding meermalen heeft bewezen 1).” Deze
 magt zou even als bij militairen en gevangenen worden
 aangewend, en eene gevangenisstraf voor den tijd van
 acht dagen niet kunnen te boven gaan.

Er blijft ons over, die overtredingen op te sommen,
 welke aan gemeld toezigt onderworpen zijn. Hiertoe

1) Verslag, enz. bl.

kunnen wij de reglementen der gemeenten 's Gravenhage, Rotterdam en Arnhem tot leiddraad nemen. Geene dier verordeningen evenwel kan wedijveren met die der gemeente Brussel en van het reglement te Parijs. Het eerste onderscheidt zich vooral door eene naauwkeurige verdeeling der onderwerpen en door het streven naar volledigheid. Dien ten gevolge merken wij als overtredingen o. a. aan:

a. voor publieke vrouwen:

1. uitoefening der ontucht zonder als publieke vrouw op de daartoe bestemde registers te zijn ingeschreven (art. 2);
2. verzuim aan de aanmaning der daartoe bevoegde ambtenaren, om voor hem te verschijnen, te voldoen (art. 4);
3. afgifte harer kaartjes aan andere publieke vrouwen, om daarvan gebruik te maken (art. 7);
4. weigering, die kaartjes aan de bevoegde magt te vertoonen, zoo dikwerf zulks verlangd wordt (art. 7);
5. het verzuim bij verhuizing de daartoe bevoegde magt daarmede bekend te maken, en bij die gelegenheid hare kaartjes te laten viseren (art. 8);
6. het wonen ten huize van een tapper of slijter (art. 11);
7. het meer dan twee keer per maand verhuizen zonder voldoende redenen;
8. hare verblijfplaats in eene onzedelijke kleeding of in staat van dronkenschap te verlaten (art. 33 n°. 1);
9. zich aan deur of vensters te vertoonen (art. 33 n°. 2);
10. op den openbaren weg stil te staan en op eenige wijze daar ter plaatse van haar beroep blijken te geven (art. 33 n°. 4);
11. mannen op den openbaren weg aan te houden of door teekenen tot zich te lokken (art. 33 n°. 5);

12. zich na een bepaalden tijd op straat te vertoonen (art. 33 n°. 7);

13. in sommige plaatsen der stad te verschijnen (te Brussel in het park, art. 33 n°. 6);

14. bij openbare gemaklijkheden van andere plaatsen gebruik te maken, dan haar door het politie-gezag zijn aangewezen;

b. voor houders van publieke huizen van ontucht en zoognaamde rendez-vous-huizen:

1. het oprigten van zulke verblijven zonder toestemming der daartoe bevoegde magt (art. 17);

2. het in hunne huizen ontvangen van publieke vrouwen, welke van geene kaartjes voorzien zijn (art. 17);

3. het verzuim voor hunne huizen lantarens van een bepaald model te plaatsen en die des nachts brandende te houden (art. 17);

4. het verzuim bij de daartoe bevoegde magt te verklaren, hoedanig de inrigting van hun huis is (art. 18 en 22, 137);

5. het aansporen der in hun huis wonende publieke vrouwen tot het bedrijven van ontucht (art. 22, 2° lid);

6. weigering op ieder uur van den dag aan de bevoegde magt toegang tot hun huis te verleenen (art. 23);

7. het opnemen van publieke vrouwen zonder daarvan bij het politie-gezag aangifte te hebben gedaan (art. 25);

8. het verzuim de bij de wet bepaalde registers te houden of daarvan aan de daartoe bevoegde magt inzage te geven, en die te laten viseren (art. 28);

9. het houden van publieke vrouwen tegen dezer zin (art. 28);

10. het verzuim de bij hen inwonende publieke vrouwen van het noodige te voorzien (art. 30);

11. van ieder vertrek eener bij hen inwonende pu-

blieke vrouw binnen den bepaalden tijd (b. v. 24 uren) het policie-gezag kennis te geven; enz.

c. ten opzichte der maatregelen van gezondheids-policie:

1. het verzuim voor publieke vrouwen, zich op gezette tijden aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen (art. 34);

2. ongehoorzaamheid aan de bevelen der geneesheeren met het onderzoek belast (art. 46, 1^e lid);

3. bedrog bedreven ten einde of het onderzoek te ontduiken of om de geneesheeren omtrent haren gezondheidstoestand te misleiden (art. 46, 3^e lid);

4. beledigingen tegen de geneesheeren met het onderzoek belast (art. 46, 2^e lid).

Hierbij zou men nog kunnen voegen het verzuim der vormen den geneeskundigen bij het onderzoek voorgescreven, als: het houden van registers, het afteekenen der kaarten enz.; alsmede voor verhuurders van kamers enz. het verzuim aangifte te doen van alle bij hen inwonende vrouwen, die zich aan ontucht overgeven en daarvan haar beroep maken, hetzij gedeeltelijk, hetzij nitsluitend. Wij zouden gevoegelijk van dit onderwerp kunnen afstappen, zoo de Wurtembergsche policie-strafwet, alsmede die van het koningrijk Hannover op dit punt niet eenige opmerkelijke bepalingen inhielden.

Hoe ondoelmatig het is openbare ontucht strafbaar te stellen, is hiervoren betoogd. Toch heeft de Wurtembergsche wet juist langs dien weg getracht de zedelijkheid te bevorderen. Het zevende hoofdstuk getiteld: „Handlungen gegen die Sittlichkeit,” regelt niet alleen dit onderwerp, maar poogt zelfs door het strafbaar stellen van iedere onzedelijke handeling, het koningrijk Wurtemberg tot een model-staat te vormen. En echter, niettegenstaande de policie-strafwet, wordt Stuttgart voor

eene der onzedelijkste steden gehouden. Bovengemeld hoofdstuk behandelt op deze wijze achtereenvolgens: *a.* eenvoudige ontucht; *b.* ontucht (bloedschande) tus- schen bloedverwanten in de verbodene graden (volgens het Romeinsche regt tot den 3^{en} graad der zijdlinie ingesloten) ¹⁾; *c.* concubinaat ²⁾; *d.* publieke vrou- wen ³⁾; *e.* ontucht bedreven door een aan veneri- sche ziekte lijdenden persoon (art. 49); *f.* echtbreuk met ontucht gepaard; *g.* aansporen tot ontucht (art. 52);

1) Art. 45. »Der uneheliche Beischlaf zwischen Verwandten im »dritten Grade der Seitenlinie nach römischer Berechnung soll mit »Arrest von acht Tagen bis zu drei Wochen, in leichteren Fällen aber »mit Geldbusse von zehn bis zu dreissig Gulden, und der uneheliche »Beischlaf zwischen Verschwägerten im zweiten und dritten Grade »der Seitenlinie nach römischer Berechnung mit Arrest von sechs bis zu vierzehn Tagen, in leichteren Fällen mit Geldbusse von acht bis zu zwanzig Gulden bestraft werden.»

2) Art. 46. »Unverheirathete Personen, welche mit einander in »Verbindung wie Eheleute leben, mögen sie dabei die Absicht ha- »ben, künftig eine Ehe einzugehen oder nicht, sind mit Arrest von »vierzehn Tagen bis zu drei Wochen zu belegen. Dabei ist Sorge zu »tragen, dasz beide Theile ohne Aufschub von einander getrennt »werden.»

3) Art. 47. »Unverheirathete Frauenspersonen, welche mit ihrem »Körper unzüchtiges Gewerbe treiben, haben Arreststrafe von drei bis »zu sechs Wochen verwirkt.

»Bei Rückfällen kann die Arreststrafe bis auf drei Monate erstreckt »werden.

»Art. 48. Ausländerinnen, welche wegen gewerbsmässiger Unzucht »straffällig werden, sind nach erstandener Strafe aus dem Staatsge- »biete zu verweisen.

»Inländische Dirnen sin gleichen Falle aus dem Orte, wo sie Un- »zucht getrieben haben, wenn sie demselben nicht mit Heimath- »recht angehören, auszuweisen. Auch kann gegen sie unter den »in den Art. 25 u. 26. Voraussetzungen Ortsbegränzung und Ein- »bringung in eine Beschäftigungsanstalt erkannt werden.»

De artt. 25 en 26 hebben op *Arbeitsscheue Personen* betrekking.

z. het geven van openbaren aanstoot door ontuchtige taal of handelingen (art. 53); z. verspreiding van ontuchtige geschriften of platen (art. 154). Wij zien derhalve dat eensdeels de Staat zijne magt hier verre overschrijdt en anderdeels weder verscheidene handelingen als overtredingen bestempeld, welke inderdaad in het Wetboek van Strafrecht eene plaats verdienen. Tot de laatste dier handelingen moet gerekend worden het bedrijven van ontucht, gepaard met echtbreuk, ter zake waarvan de Wurtembergische wet den ongehuwden persoon niet als medepligtige aan overspel, maar wegens de enkele overtreding van ontucht straft 1). Er kunnen naar het schijnt, zulke ergerlijke gevallen zijn, dat de medepligtige aan overspel niet alleen in den verleider, maar ook in de bijzit op dezelfde wijze als bij andere misdaden of wanbedrijven zou behooren gestraft te worden 2. Evenzeer heeft art. 287 C. P. te regt de ver-

1) Art. 50. »Wenn auf Untersuchung und Strafe eines von einer »verheiratheten mit einer unverheiratheten Person begangenen Ehe- »bruchs von dem beleidigten Ehegatten nicht geklagt wird, so ist der »unverheirathete Theil auf polizeiliche Untersuchung nur mit der im »Art. 44 bezeichneten Strafe zu belegen.»

2) Hetzelfde kan van den Code Pénal worden gezegd, waar wel de man, die eene bijzit in de gemeenschappelijke woning onderhoudt met eene geldboete van 100 tot 2000 franken kan gestraft worden, zonder dat echter deze straf zich ook tot de medepligtige uitstrekt. Immers in dien geest heeft ook de correctionele rechtbank van Parijs den 18 Februarij 1842 beslist, welk vonnis te vinden is bij E. van Hoorebeke, *Traité de la complicité en matière pénale*, Gent 1846. De schrijver laat zich in dier voege uit: »Cette décision provoque des »reflexions pénibles: Nous admettons volontiers avec le tribunal »correctionnel de Paris, que la loi n'a pas entendu comprendre »dans son incrimination la concubine qui vient impudemment s'in- »staller dans la maison conjugale, mais cela est il juste, cela est-il »moral? n'est-il pas inoui que le législateur ait toléré l'impunité de

spreiding van ontuchtige geschriften, beelden of platen als een wanbedrijf met eene correctionele straf bedreigd, terwijl art. 330 eene dergelijke tegen openbare aantasting der zeden bepaalt. Beide die wanbedrijven worden in Wurtemberg als overtredingen aangemerkt. De aansporing tot ontucht is in den Code Pénal alleen een eigenlijk gezegd wanbedrijf, wanneer zij bij wijze van beroep (*habitulement*) wordt bedreven; dit moge eene verzwarende omstandigheid zijn, maar met het beroep staat of valt de *dolus* der handeling niet: dit is door den Franschen wetgever over het hoofd gezien ¹⁾.

Van de onderdeelen sub litt. *a*, *b*, *c*, *d* en *e* valt niets anders te zeggen, dan dat de bestraffing dier feiten, wegens de moeilijkheid die op te sporen, doorgaans zal achterblijven of er zouden middelen moeten gebezigd worden, ten einde het politie-gezag in de gelegenheid te stellen zich van handelingen te vergewissen, welke in het belang der zedelijkheid zelve met den mantel der vergetelheid dienden bedekt te blijven.

Enkele ontucht is volgens art. 44 naar de bepalingen eener bijzondere wet van 22 Julij 1836 (*Reg. Blatt*, pag. 308) strafbaar gesteld ²⁾. Deze wet somt alle de

---

«l'auteur direct du scandale? La complice du mari, installée dans la maison conjugale, ne saurait prétexter d'ignorance; elle connaît les liens qui enchainent le mari, l'audacieuse violation des devoirs conjugaux; volontairement et de propos délibéré elle prête donc les mains à la perpétration du délit, et des lors nous ne voyons pas que qui, aux yeux de la loi ou de la morale, peut excuser sa conduite criminelle. Sur ce point une extension à la loi pénale nous paraît conforme aux principes d'une répression intelligente et efficace.»

1) Chauveau en Hélie, théorie etc. édition Belge, Ch. XLIX, Tome II, bl. 192 sq.

2) Art. 1. «Der uneheliche Beischlaf wird polizeilich bestraft, und zwar an jedem Schuldigen:

omstandigheden op, welke de strafbaarheid vermeederen, verminderen of geheel opheffen. Enkele dier strafbepalingen herinneren ons verouderde gebruiken. Van dien aard is art. 1 laatste lid: »Ausserdem ist der geschwächten person das tragen des gewöhnlichen Ehrenkränzchens bei ihrer Trauung bei Strafe von zehn Gulden verboten.» Eene bepaling waarlijk zeer geschikt om alle gevoel van schaamte voor goed uit te dooven, zonder dat het beoogde doel wordt bereikt. Even opmerkelijk is art. 5, waarbij verloving als eene verzachtende omstandigheid wordt aangemerkt. Wanneer een huwelijk voor de ontdekking wordt gesloten, is het feit niet meer strafbaar (art. 6). Tot het onderzoek naar overtredingen van dien aard is in den regel het politie-gezag bevoegd, bij hetwelk de aangifte is gedaan.

Van denzelfden aard zijn ook de art. 89—97 der Hannoversche wet en art 83 - 89 van het Badensche ontwerp, ofschoon in inhoud en vorm minder aanstoot gevende.

-
- »1) im ersten Fall mit einer Geldbusse von fünf Gulden;
  - »2) beim ersten Rückfall mit einer Geldbusse von zehn Gulden;
  - »3) beim zweiten Rückfall mit fünfzehn Gulden;
  - »4) bei allen weiteren Rückfällen je mit einer Geldbusse von dreissig Gulden.»

AFDEELING II.

POLICIE-OVERTREDINGEN UIT HET TOEZICHT OP HANDELINGEN
VOORTVOLGENDE.§ 1. *Handelingen op den openbaren weg.*

Door openbaren weg moet verstaan worden die plaats, welker gebruik ieder gegund wordt, hetzij de eigendom aan den Staat, de provincie of de gemeente toekomt. Zoo het gebruik ieder vrijstaat, behoort niemand daarin verhinderd te worden, of dit zou verstoring van orde en rust ten gevolge hebben. Maar ook om die laatste reden zullen handelingen, op den openbaren weg te verrigten, aan verscheidene beperkingen onderhevig zijn. Hiertoe is b. v. te brengen het verdacht stationeren. Wegens het vrije gebruik, hetwelk ieder hebben moet, mag echter deze handeling niet belet worden, voor en aler het algemeen belang dit eischt. Veelal zullen feitelijke maatregelen meer doeltreffend werken, ofschoon er toch gevallen zijn, die steeds op eene zekere strafbepaling konden verboden worden. Het verslag der reeds meermalen aangehaalde Commissie geeft daarvan eenige voorbeelden. In de gemeente Amsterdam bestaat de gewoonte, dat, bij het toevriezen van sommige grachten, een baanveger zich het regt aanmatigt, door het stellen van een bezem in het ijs, een bepaald gedeelte der gracht voor schaatsenrijders geschikt te maken, en daarvoor van

ieder, die van die baan gebruik maakt, een geringe retributie te vorderen. Niet zelden geeft zoodanig vermeend regt aanleiding tot vechtpartijen, en het ware tot vermijding daarvan te wenschen, dat het op straf verboden was, zonder vergunning van de politie, zich het nitsluitende regt op het onderhoud eener bepaalde ijsbaan aan te matigen ¹⁾. Van denzelfden aard is het verbod op een bepaalden afstand zwemplaatsen te naderen; of, wat van meer gewigt is, in geval van stranding van schepen, zeker gedeelte van het strand te betreden, ten einde diefstal van gestrande goederen te voorkomen.

Verder verdienen opmerking:

I. *Het houden van godsdienstplegtigheden op den openbaren weg.* Ofschoon dit toezigt eigenlijk als een deel der administratieve politie is aan te merken, beschouwen wij hier het verbod van zoodanige godsdienstplegtigheid als eene verbodene handeling op den openbaren weg. Volgens art. 167 der Grondwet, 2^e lid, is dit slechts daar toegestaan, waar het bij bepaalde wetten of wettelijke verordeningen is geoorloofd. Bij overtreding evenwel voor de eerste maal, is geene andere straf bepaald, dan dat de overtreder verklaard wordt in strijd met de wet te hebben gehandeld, en in de kosten veroordeeld.

II. *Begravenis-optogten.* Wij bedoelen hier alleen wat tot het ceremonieel dier plegtigheden betrekking heeft, onverminderd de straffen, gesteld op de overtreding van verordeningen, geneeskundige, gezondheids-politie of den burgerlijken stand betreffende. Als overtreding van dien aard moet dus het verzuim of de schennis der voorschriften, betrekkelijk den tijd of de orde bij begravenissen, vermeld worden.

1) Verslag enz., bl. 48.

III. *Het houden van collecten zonder vergunning van de daartoe bevoegde magt.* Deze handeling, hoezeer op zich zelf hoogst onschuldig, zou ligt tot het plegen van grove misbruiken aanleiding geven, en vaak in bedelarij kunnen ontaarden. Tegen dit misbruik voorziet een Koninklijk besluit van 22 September 1823 (St. n°. 41), waarbij alle collecten, met uitzondering van die, welke door godsdienstige of liefdadige instellingen, in kerken of aan de huizen, of bij buitengewone rampen, volgens de plaatselijke reglementen toegestaan zijn, zonder de vergunning van het daartoe bevoegde gezag, worden verboden. Daar geene strafbepaling tegen zoodanige overtreding bedreigd is, zal natuurlijk art. 1 der wet van 6 Maart 1818, moeten worden toegepast. De aanhef van deze wet drukt duidelijk het doel uit, hetwelk de wetgever zich voorstelde. Het staat eindelijk den provinciale en gemeentebesturen vrij, in de gevallen, waarin hun de bevoegdheid tot het verleenen van toestemming is opgedragen, zoodanige maatregelen te nemen, als geschikt zijn om ieder misbruik te voorkomen.

IV. *Het dragen van verbodene wapenen.* Hieromtrent is eene strafbepaling in art. 314 C. P. vervat, daarvan afhankelijk, dat eene wet of wettelijke verordening verklare, welke wapenen hiertoe moeten gerekend worden ¹⁾. Zoodanige wet bestaat in ons vaderland niet. En de Commissie oordeelt dat zij geenszins met de persoonlijke vrijheid zoude overeen te brengen zijn; er zouden zich echter bijzondere omstandigheden kunnen voordoen, b. v. bij beschonkenen, kinderen, bij kermissen, volks-

1) Hiervan zijn de zoogenaamde priempoken (stilets) en tromblons uitgezonderd.

feesten, waar dit tijdelijk kon verboden worden 1). Van welken aard ook dit verbod zij, men vergete nimmer, dat de handeling op zich zelf geen misdrijf is en alleen wegens het algemeen belang bestaat, zoodat de bepaling van art. 314, wegens de qualificatie als wanbedrijf, te ver gaat.

V. *Gevaarlijke handelingen.* Verscheidene strafbepalingen komen hieromtrent in het 4e boek van den Code Pénal voor. Zoodanige zijn: art. 471, n°s. 2, 6, 7, 12; art. 475, n°s. 3, 4, 7, 8; art. 479, n°s. 2, 3; terwijl daarenboven andere bij algemeene of bijzondere verordeningen zijn vastgesteld. Zoodanige overtredingen zijn:

1. Het afsteken van vuurwerken op plaatsen waar zulks verboden is, (C. P. 471, n°. 2 en art. 473) 2).

2. Verscheidene handelingen op den openbaren weg, waarin wegens de bijzondere gesteldheid der verschillende gemeenten, het best bij plaatselijke verordeningen kan worden voorzien. Ecnige Amsterdamsche verordeningen bestempelen als overtredingen:

α'. De overtreding der verordening van 9 Maart 1853, n°. 5, houdende voorschriften omtrent het blakeren van vaatwerk. Het beroep van kuiper brengt dit mede, dewijl het bezwaarlijk binnen's huis kan geschieden. Het is daarom toegestaan dit buiten te verrigten, mits niet in straten en stegen, voor zonsopgang of na tien ure des avonds, of bij harden wind,

1) Verslag, pag. 50.

2) Art. 9 der verordening op het buskruid, der vuurwerken en tot vuurwerkmaking bestemde voorwerpen, voor de gemeente Amsterdam van 6 Februarij 1856, n°. 36, verbiedt dit, zoo geene vergunning van Burgemeester en Wethouders bekomen is. De strafbepaling van art. 471 n°. 2, C. P., moet derhalve op alle plaatsen in de gemeente Amsterdam worden toegepast.

op boete van *f* 10—25 of van eene gevangenisstraf van één tot drie dagen 1).

β'. Vuur te maken op den openbaren weg zonder toestemming van burgemeester en wethouders, en het dragen van vuur of asch over straat, op eene andere wijze dan in metalen of steenen potten met deksels van gelijke stof voorzien. Van deze vergunning zijn loodgieters en stukadoors vrijgesteld, mits steeds iemand bij het vuur gesteld worde 2).

Tot de genoemde overtredingen kan ook gerekend worden het oplaten van luchtballen, waaraan gehecht zijn lampen, fakkels en eenige andere brandende stoffen, op boete van één duizend gulden 3).

3. Het nederwerpen of stellen van voorwerpen, die door hunnen val of door ongezonde uitwaseming nadeel zouden kunnen doen. Het kenmerk van deze overtreding bestaat onder anderen daarin, dat de voorwerpen door de schuld van den bewoner van dat huis zijn gesteld of geworpen, waarvoor zij zich bevinden 4), (C. P. art. 471, n°. 6.)

4. Het laten liggen op straten, wegen, pleinen, openbare plaatsen of velden van werktuigen, welke door dieven of andere kwaaddoeners zouden kunnen misbruikt worden. Deze overtreding, ofschoon eigenlijk geene handeling, is daarmede naauw verwant, zoodat die nergens beter scheen te kunnen vermeld worden, (C. P. art. 471, n°. 7.)

1) Deze strafbepaling is bevestigd bij de verordening op het Brandwezen binnen de gemeente Amsterdam van 4 Februarij 1857, n°. 46, art. 7.

2) Verordening van 15 Julij 1857, n°. 50.

3) Wet van 19 Januarij 1808.

4) Mr. M. Schooneveld, Wetboek van Strafrecht met aantekeningen, bl. 400.

5. Het werpen van vuiligheden op menschen uit onvoorzigtigheid ¹⁾. Het onvoorzigtige der handeling sluit het aanwezen van dolus uit, om welke reden deze handeling als politie-overtreding moet worden aangemerkt. Ten onregte neemt de C. P. ditzelfde feit ook dan als eene overtreding aan, wanneer het uit moedwil bedreven is ²⁾.

6. Overtreding van art. 475, n°. 3. Dit artikel onderstelt het bestaan van afzonderlijke reglementen, welker niet nakoming met eene geldboete van zes tot tien franken, hetzij afzonderlijk, hetzij gepaard met eene gevangenisstraf van één tot drie dagen, wordt bedreigd. Het genoemde artikel bevat derhalve de navolgende overtredingen:

α' de inbreuken op de reglementen volgens welke voerlieden van pakwagens, karrelieden, drijvers, geleiders of menners van allerlei soort van rijtuigen verplicht zijn, zich steeds bij hunne rijtuigen op te houden, en alzoo in staat te zijn deze te besturen.

β' het berijden of innemen van slechts ééne zijde der straten of openbare wegen.

γ' het verzuim voor andere rijtuigen uit te wijken en hun bij ontmoeting de halve straat vrij te laten.

Geene der genoemde handelingen stelt eene overtreding daar, zoo de reglementen hieromtrent ontbreken; terwijl het van zelf spreekt, dat deze grootendeels van plaatselijken aard zullen zijn, daar zij vooral in die gemeenten vereischt worden, welke eenigzins aaneen gebouwd zijn. Sommige dier reglementen welke tot de politie op de wegen betrekking hebben, zullen algemeen

1) Zie verordening op de straatpolitie in de gemeente Amsterdam, art. 37 en 38, op het werpen van sneeuw van de daken.

2) C. P., art. 475 n°. 3, laatste gedeelte.

of bijzonder moeten zijn, al naar gelang zij op de zoogenaamde *grande* of *petite voirie* of wel *urbaine* betrekking hebben 1).

Eene strafbepaling in denzelfden geest als de bovengenoemde, vinden wij in n°. 4 van hetzelfde artikel omtrent het hard rijden, overladen en kwalijk besturen van rijtuigen. Behalve deze, zullen er echter nog verscheidene andere gevonden worden, welke, ofschoon van dezelfde strekking, evenwel niet volgens art. 475 worden bestraft, waartoe onder anderen het rijden op verbodene plaatsen of in verbodene rigting te brengen is. Geven wij eenige voorbeelden van zoodanige verordeningen.

Verordening op het rijden binnen de gemeente Amsterdam van 1 Junij 1854 n°. 11, houdende de navolgende overtredingen:

α' Voor voerlieden van openbare rijtuigen bestemd tot het vervoer van meer dan vier personen, het niet doen stappen der paarden, wanneer beletselen dwingen een omweg te maken;

β' het verzuim op plaatsen, waar eene markt gehouden wordt, of een groote volksmenigte zich bevindt, stapvoets te rijden;

γ' zonder vergunning der politie-ambtenaren of beambten heen en weer rijden of stilstaan, daar, waar zich eene groote volksmenigte bevindt;

δ' het niet vrijlaten van den halven weg of het niet ter linkerzijde uithalen binnen de stad;

ε' het voorbijrijden van een lijkstoet, welke dezelfde

1) Henrion de Pansey, du pouvoir municipal et de la police intérieure des communes, Livre II, ch. VIII, de la petite voirie, bl. 285 sq.

rigting volgt; en het verzuim stil te staan, wanneer men dien ontmoet. Dit geldt ook van marcherende troepen of optogten.

ε' om het hardst te rijden, voorbij rijden waar de breedte van den weg zulks gedooft;

ζ' het verzuim om, bij eene opgehaalde brug gekomen, te wachten tot de volksmenigte daarover heen gegaan is;

η' het rijden op de kleine steenen, of het leiden van losse paarden daarover;

θ' ezels als trekdieren te gebruiken behalve voor kleine vrachtwagens, karren of rijtuig, tot het vervoer van kinderen bestemd; enz. 1).

ι' de overtreding van art. 36 en 37, waarin bepalingen voorkomen omtrent de hoeveelheid der goederen, welke op een rijtuig mogen worden geladen.

Al deze overtredingen worden, zooverre daarin niet bij den Code Pénal voorzien is, gestraft met eene geldboete van zes tot 25 gulden en eene gevangenisstraf van één tot drie dagen te zamen of afzonderlijk.

Verordening op de straatpolicie in de gemeente Amsterdam, van 7 Mei 1856 n°. 38, houdende onder anderen, de navolgende geboden of verboden;

α' het rijden met handkarren of kruiwagens op de kleine steenen, tenzij kortstondig bij noodzakelijkheid om uit te wijken, (art. 56).

β' Het rijden in eene verbodene rigting in bepaalde stegen of straten (art. 59).

γ' Het niet stapvoets rijden met houtwagens of zoo-

1) Behalve de opgenoemde overtredingen bevat de aangehaalde verordening er nog zeer vele andere, nagenoeg in denzelfden geest, welke alle op te noemen, overbodig toeschijnt.

genaamde »mallejans,» en het verzuim die voertuigen van een veiligheidstoestel te voorzien (art. 60);

7. het niet weerhouden of aanhitsen van honden op voorbijgangers, ook dan wanneer daaruit geen nadeel ontstaan is, op boete van zes tot tien franken; bevestigd bij art. 4 der *verordening houdende voorschriften ter voorkoming der gevaren van hondsdelheid*, van den 28 Februarij 1855, n°. 22 der gemeente Amsterdam;

8. het werpen van steenen of andere harde lichamen of vuiligheid tegen de huizen, gebouwen, tuinen, enz. (C. P. art. 475 n°. 8);

9. de overtredingen sub. 6, 7 en 8 genoemd, wanneer daardoor de dood of kwetsuren van melk- of slagbeesten, of andere dieren, aan een ander toebehoorende, ontstaan zijn, op straffe eener boete van 10 – 15 franken, alleen of met gevangenisstraf van 3 – 5 dagen, voor zooverre het n°. 8 geldt (C. P. art. 479 in 2 en 3, 480).

Behalve deze overtredingen tot de gevaarlijke handelingen behoorende, zullen er nog verscheidene andere kunnen gevonden worden, waarin bij afzonderlijke verordeningen voorzien is. Zoodanige zijn b. v. het verzuim bij het ophijschen of neerlaten van goederen, iemand tot waarschuwing der voetgangers op straat te stellen, enz.

VII. Handelingen, welke, ofschoon niet gevaarlijk, toch hinderlijk zijn. — Hieronder kunnen gebragt worden baldadigheden; zooals het werpen van sneeuwballen, uitjouwen, naloopen van rijtuigen, krassen op muren, het doen schrikken van paarden, het uithalen van straatsteenen, het maken van valsch alarm door te schellen, het spelen van hazardspelen of van dobbelspelen op straat. Tegen deze overtreding is voorzien bij art. 479 n°. 5 C. P. Verder heeft men als zoodanig het zingen van

zedelooze liederen of het maken van nacht en burengeruchten, of van bewegingen geschikt tot verstoring der rust van de inwoners, evenzeer bij art. 479 n°. 5 van den Code Pénal voorzien; het gemaskerd gaan op straat, zonder vergunning van het openbaar gezag; het uitventen van koopwaren bij nacht; het hangen van goederen aan boomen of over leuning van bruggen, het uitbranden van kagchels buiten de daartoe bestemde uren; alle deze overtredingen zijn in de meeste gemeenten van eenig aanbelang in hare verordeningen als zoodanig strafbaar verklaard. Voor Amsterdam meenen wij hier naar de reeds meermalen aangehaalde verordening op de straatpolicie te mogen verwijzen.

Ofschoon deze handelingen doorgaans door plaatselijke verordeningen geboden of verboden worden, zoo zullen er toch verscheidene zijn, welke, daar zij in bijna iedere gemeente voorkomen en evenzeer moeten worden geweerd, het nadrukkelijkst door algemeene verordeningen betengeld worden. Als overtredingen van dien aard kunnen b. v. het brengen van serenades zonder vergunning der policie, het brengen van ketelmuziek over dag, enz. worden beschouwd ¹⁾.

VIII. Ééne zaak is er nog, welke eene bijzondere aandacht verdient, namelijk het toezigt op het plagen van dieren. — Onverminderd het onzedelijke, hetwelk in zoodanig feit ligt, en een slechte inborst aanduidt, eischt het, wegens het groote nadeel, dat daaruit kan voortvloeijen, eene naauwlettende waakzaamheid. Hoewel de art. 452, 453, 454 en 455 C. P in eenige gevallen voorzien, en ook eenige reeds aangehaalde nummers van art. 479

1) Verordening op de straatpolicie in de gemeente Amsterdam, art. 65.

strafbepalingen inhouden, kan men niet anders zeggen, dan dat dit onderwerp in het Fransche regt hoogst onvolledig behandeld is. En toch, zoo eenige overtreding de algemeene belangstelling verdient, dan is het deze. Volgens de genoemde artikelen uit het Wetboek van Strafrecht, is alleen het vergiftigen van beesten, of het zonder noodzaak dooden van huisdieren aan een ander toebehoorende, strafbaar ¹⁾. Maar deze daden hebben slechts op het *dooden* van dieren betrekking en moeten in ieder geval als wanbedrijven worden beschouwd.

Het kwellen van dieren aan anderen toekomende kan bovendien, voor zooverre die dieren eenig nadeel hebben geleden, volgens art. 479 n°. 1 gestraft worden, ofschoon in dit geval het feit meer het karakter van een wanbedrijf openbaart. Maar niet zoozeer het nadeel, dat voor de dieren geboren wordt, dan wel het gevaar, hetwelk uit zulke mishandeling voor menschen kan ontstaan, moet gestraft worden. Om die reden moet er geen onderscheid gemaakt worden of zulks aan dieren gepleegd worde, waarover de bedrijver een regt van

1) Eene aantekening van den Franschen advocaat Lucas, voorkomende in zijn werk getiteld: «du système pénal et du système répressif en général, de la peine de mort en particulier,» (Parijs 1827) verdient hier wel vermeld te worden. «Le célèbre Volney avait été tellement frappé de l'immense influence qu'avait exercée dans notre révolution l'instinct d'imitation, que les leçons d'histoire qu'il fit à l'école normale en l'an 3, furent le développement exclusif de cette pensée. » «Lorsque j'écrivais ces leçons, dit-il dans une des notes d'une édition récente, en ventôse an 3, je venais de traverser la France depuis Nice, et j'avais vu très-fréquentment les enfans lanternant les chats, guillotinant les volailles, et imitant les tribunaux révolutionnaires »

Men vergelijkte verder de Fransche wet van 2 Julij 1850 en de *Speeches* van Sir Robert Peel, 1e deel, bl. 271 en 350.

eigendom heeft, of niet. De Wurtembergsche policie-
strafwet strekke hier tot voorbeeld, waar art. 55 eene
betrekkelijk zware straf op het bedrijven van zoodanig
feit stelt 1).

§ 2. *Handelingen in openbare gebouwen.*

De beteekenis van een openbaar gebouw in den zin,
welke hier daaraan gehecht wordt, staat in niet de
minste betrekking tot het eigendoms- of bezitregt. Als
zoodanig wordt verstaan een gebouw, hetwelk voor
ieder, hetzij om niet, hetzij voor geld toegankelijk is,
al moge ook eene zekere klasse daarvan uitgesloten
zijn. Dezulke zijn b. v. kerken, schouwburgen, con-
certzalen, koffijhuizen; terwijl het kenmerk van open-
baarheid ophoudt als slechts bepaalde personen daar
toegang kunnen hebben, b. v. besloten societeiten.
Aldus moeten de woorden *openbaar gebouw* niet zoo eng
worden gebezigd, dat daardoor eene overdekte plaats
zou worden verstaan; het afgesloten zijn van den pu-
blieken weg stelt reeds een openbaar gebouw daar, zoo
ten minste de andere vereischten daarvoor aanwezig

1) Tekst van art. 54. »Wer durch rohe Misshandlung von Thieren
»Aergernisz gibt, ist mit Verweis, Geldbusze bis zu fünfzehn Gulden
»der Arrest bis zu acht Tagen zu bestrafen.

»Bei Rückfällen kann die Geldbusze bis auf fünf und zwanzig Gulden,
»oder die Arreststrafe bis auf vierzehn Tage erstreckt werden.»

Omtrent het transporteren van slagvee vermeldt Kappler, bl.
34, noot 20, eene resolutie van het Wurtembergsche ministerie van
binnenlandsehe zaken, van 2 October 1855 (Reg.bl. no. 45, pag.
397.) Deze geeft eene verklaring van het in genoemd artikel aan-
gewezen feit. De Amsterdamsche verordening op de straatpolicie
bevat zoodanige bepaling niet, ofschoon verscheidene artikelen op het
drijven van vee toepasselijk zijn.

zijn (b. v. tuinen, waar de toegang voor een bepaalde som gelds wordt vergund); terwijl omgekeerd eene overdekte plaats zeer wel in sommige gevallen als publieke weg kan worden aangemerkt, b. v. een doortogt tusschen twee straten, gelijk die in verscheidene groote steden te vinden is.

Het kenmerk der handelingen als overtredingen, zal grootendeels afhangen van die soort der openbare gebouwen, waarin zij begaan of niet begaan zijn, terwijl andere geheel met de openbaarheid der plaats zamenhangen, onaan gezien de bestemming, welke het gebouw heeft. Van dien aard is de weigering van toegang aan het politiegezag. Zoodra het gebouw voor ieder openstaat, mag dit niet geweerd worden, de eenvoudige weigering stelt derhalve reeds eene overtreding daar, zonder nogtans strafbepalingen uit te sluiten, voor het geval, dat de weigering in een verzet tegen de publieke magt zou ontaarden 1).

1) Men vergelijke hier de wet van 31 Augustus 1853 (St. n°. 83), tot verzekering der uitvoering van sommige voorschriften van plaatselijke verordeningen. Art. 1 dier wet luidt: »Indien de zorg voor de nakoming van eenig voorschrift eener plaatselijke verordening, hetwelk strekt tot handhaving van de openbare rust of veiligheid, of tot bescherming van het leven of de gezondheid van personen, vereischt, dat zij, die met de uitvoering belast zijn of daartoe moeten medewerken, de bevoegdheid bezitten de woningen der ingezetenen, huns ondanks, binnen te treden, kan de gemeenteraad daartoe, hetzij bij diezelfde, hetzij bij afzonderlijke verordening, den last verstrekken.» Met hoeveel te meer regt kan deze bevoegdheid niet worden uitgestrekt tot gebouwen voor het publiek toegankelijk? Art. 2 en 3 bepalen de wijze, hoe van deze bevoegdheid moet worden gebruik gemaakt. Het is duidelijk, dat deze beperkingen wegens de onschendbaarheid der *bijzondere woningen*, den ingezetenen bij art. 153 der Grondwet gewaarborgd, zijn ingevoerd. Zoodra echter zoodanige plaats de eigenschap eener bijzondere woning verliest en voor ieder

Tot de overtredingen uit de handelingen in openbare gebouwen voortvloeiende, kunnen in de eerste plaats gebragt worden die, welke zamenkomsten der ingezetenen betreffen.

Het regt van vereeniging en vergadering door de Grondwet erkend, is bij de wet van 22 April 1855 (St. n°. 32) geregeld en bevestigd. Hoewel dit regt in ons vaderland aan mindere beperking is blootgesteld dan in andere landen, (in Frankrijk bij voorbeeld), zoo worden er toch in deze wet strafbepalingen gevonden. De daar omschreven misdrijven evenwel kunnen geenszins als overtredingen worden aangemerkt, daar het verboden doel der vereeniging, hetwelk juist hier in aanmerking komt, steeds dolus onderstelt. Behalve die wanbedrijven, kunnen echter nog andere overtredingen uit deze wet voortvloeijen. Zoodanige zijn: 1. het dragen van wapenen bij vergaderingen voor het publick toegankelijk, met uitzondering van officieren en onderofficieren; 2. het houden eener vergadering tot oefening in den wapenhandel, zonder toestemming van het hoofd van het gemeentebestuur; 3. weigering van toegang aan het politiegezag; dit alles op straffe van eene boete van *f* 5 tot *f* 100, en van eene gevangenisstraf van 3 dagen tot 2 maanden, te zamen of afzonderlijk.

I. Als openbare gebouwen moeten ook beschouwd worden de lokalen, waar de verschillende bureaux van stemopneming zitting houden. Art. 40 der Kieswet bevat o. a. de bepaling, dat niemand, behalve krijgslieden, aldaar gewapend mogen verschijnen, terwijl wanneer wanorde in de zaal ontstaat, waar de stemming of de
 toegankelijk wordt, zouden wij meenen, dat ook de noodzakelijkheid van zoodanige beperkingen vervalt.

opening van stembriefjes plaats vindt, de hulp der gewapende magt kan worden ingeroepen. Geene strafbepaling echter wordt bij overtreding van eenig Artikel der Kieswet gevonden.

II. *Openbare eeredienst.* Het geldt hier alleen de godsdienstoefening, voor zoo verre zij voor ieder toegankelijk is, geenszins de inwendige regeling der kerkgenootschappen. Ook sluite men de handelingen uit, onder het bereik der gewone strafwet vallende. Zoo-danige zijn de bepalingen van art. 201, 202, 203 C. P. ten opzichte van geestelijken, die in eene rede zich aan opzettelijke berisping eener wet of handeling der regering, of aan eene opzetting tot ongehoorzaamheid mogen hebben schuldig gemaakt, hetzij die door oproer zij opgevolgd of niet. Van dien aard is ook het beletten door feiten of dreigementen, van eene openbare godsdienstoefening (art. 260), of het bespotten door woorden en gebaarden van voorwerpen tot de godsdienst-oefening betrekkelijk, van leeraars of geestelijken in het bekleeden hunner ambtsbetrekking (art. 262). Behalve deze wanbedrijven voorziet ook de Code Pénal tegen het stichten van wanorde in eene kerk ten gevolge waarvan de godsdienstoefening belet, vertraagd of afgebroken wordt.

Bij de behandeling der politie-overtredingen, waartoe de openbare eeredienst kan aanleiding geven, is het niet ongepast het een of ander in het midden te brengen, omtrent die, welke in de zondagwet haren oorsprong vinden. Wel is waar kunnen deze overtredingen ook tot het toezigt op beroepen en bedrijven of tot de handelingen op den openbaren weg worden gebragt, maar voornamelijk geldt het hier het uitoefenen van winkelnering, en uit dit oogpunt kunnen winkels of

magazijnen tot openbare gebouwen worden gerekend. De zondagwet wordt steeds toegepast, in weerwil dat verscheidene harer bepalingen blijkbaar met de Grondwet in strijd zijn, en derhalve in die handhaving eene miskennis van den geest der Grondwet ligt. Volgens die wet van 1 Maart 1818 (St. n°. 21), houdende voorschriften tot viering der dagen aan den openbaren Christelijken godsdienst gewijd, zijn de volgende handelingen verboden:

1. Het verrigten van beroepsbezigheden op Zon- en Feestdagen en het doen van openlijken arbeid zonder vergunning van het plaatselijk bestuur;
2. het uitstellen van waren op straat of voor winkels en het verkoopen met opene deuren, (wat het uitstellen op straat betreft, zijn geringe eetwaren uitgezonderd);
3. het openhouden van herbergen of plaatsen waar drank wordt verkocht, liggende binnen den besloten kring van gebouwen, en het balslaan, kolven, enz. gedurende den tijd der openbare godsdienstoefening;
4. het houden van publieke vermakelijkheden, als: concerten, schouwburgen, enz.;
5. het maken van gerucht in de nabijheid van plaatsen tot de openbare godsdienstoefening bestemd; alles op straffe eener geldboete van hoogstens f 25 en van eene gevangenis van één tot 3 dagen, te zamen of afzonderlijk.

De Zondag wordt gewis door de meeste, niet door alle Nederlanders op godsdienstige wijze gevierd. Maar waarom de verpligting van godsdienstige feesten aan ieder opgelegd? Hoe toch is het met de gelijke bescherming der verschillende kerkgenootschappen bij de Grondwet verzekerd, overeen te brengen, den leden

van het eene verplichtingen op te leggen, waarvan het andere is vrijgesteld?

III. *Schouwburgen.* Hetgeen de schouwburgen voornamelijk van andere publieke vermakelijkheden onderscheidt, ligt in het aankweken van kunstzin, hetwelk zij ten doel moeten hebben, aldus middelijk tot beschaaving en veredeling van het volk bijdragende. Er zal derhalve door de Regering een bijzonder toezigt daarop moeten worden uitgeoefend, en reeds uit dit oogpunt kunnen wij ons met art. 188 der Gemeentewet niet vereenigen, waarin dit aan de hoofden der plaatselijke besturen is overgelaten. Wat de politie op de schouwburgen zelve, en meer bepaald de censuur der op te voeren stukken betreft, zoo moet die als een gedeelte der administratieve politie worden aangemerkt; dien ten gevolge is eene wet op de schouwburgen eene behoefte 1). De vereeniging van eene menigte in een loaal, vordert tevens een naauwlettend toezigt van wege het politie-gezag, ofschoon het weinig aanleiding tot eigenlijke overtredingen kan geven. Het verwekken van stoornis, het rooken, het niet verschijnen in galacostuum, wanneer dit in sommige gevallen is voorgeschreven, zullen, zoo waarschuwingen niet helpen, door geweld beter worden bedwongen 2). Ook zullen verscheidene verordeningen der brandpolitie bepaaldelijk op schouwburgen hare toepassing vinden 3).

IV. *Andere openbare vermakelijkheden.* De redenen, welke er voor pleiten, het toezigt op de schouwburgen

1) Vivien, *Études administratives* Tome II ch. IV.

2) De wet van 1 Germinal an VII omtrent de voorkoming van brand in schouwburgen moet gerekend worden tot het administratief toezigt te behooren.

3) Verslag der Commissie pag. 50.

aan de plaatselijke besturen te onttrekken, is hier niet aanwezig; de eigenaardige gesteldheid eener gemeente zal op dit stuk bijzondere verordeningen vereischen. Gevoegelijk zou omtrent dit punt eene algemeene strafbepaling toepasselijk kunnen worden gemaakt op verordeningen, welke gemeentebesturen geheel of gedeeltelijk goed zouden vinden vast te stellen. Vooral dient hier op de in ons land nog bestaande kermissen het oog te worden gevestigd. De aard en de menigte der openbare vermakelijkheden, welke die tijd den ingezetenen aanbiedt, vereischen een scherper toezigt. Dit toezigt maakt dan ook van zelf strafbepalingen noodzakelijk, en tot voorbeeld hiervan kunnen eenige dienen, voorkomende in het eerste hoofdstuk der verordening van 23 September 1857, n°. 52 op de marktpoliecie in de gemeente Amsterdam. Zoo is het verboden: op boete van f 5, eene plaats te bezetten grooter, dan door Burgemeester en Wethouders is aangewezen, of vroeger dan de lootdagen of buiten den tijd, voor de jaarmarkt bepaald, in tenten vertooning te geven, zonder toestemming van Burgemeester en Wethouders; op boete van f 5 tot f 25 de tenten te sluiten na het uur door den Burgemeester bepaald, en het verzuim 3 maal 24 uren na het eindigen der jaarmarkt, de tenten af te breken, en de plaats daarvoor benoodigd, te ont-ruimen 1).

Eene bijzondere soort van publieke vermakelijkheden vormen de gemaskerde bals. De gemeentewet onderwerpt die aan dezelfde voorwaarden als andere openbare vermakelijkheden. Toch ware vooral in het belang der

1) Deze strafbepalingen zijn in art. 8, 13 en 14 in verband met art. 77 vervat.

zedelijkheid, een meer nauwlettend toezigt wenschelijk. Het zal zich voornamelijk tot de zorg bepalen, dat gemaskerden zich niet anders dan in besloten rijtuigen naar het bal of huiswaarts begeven; dat geene onzedelijke maskers worden toegelaten; dat allen zich op een bepaalden tijd ontmaskeren. De gemeente Amsterdam heeft omtrent dit punt geene bijzondere bepalingen vastgesteld ¹⁾.

Ook op paardrijders en gevaarlijke kunstmakers moet, vooral in het belang van kinderen, worden gewaakt, en hun het doen van sommige kunsten verboden worden, wanneer daarmede levensgevaar vergezeld gaat.

IV. *Koffijhuizen, herbergen, tapperijen en andere plaatsen, waar sterke drank wordt verkocht.* Hierover zal in de derde afdeeling worden gehandeld.

§ 3. *Handelingen in privaat-gebouwen.*

Het Engelsche spreekwoord »my house is my castle,» moet hier worden toegepast; en derhalve is ieder bewoner van een huis gerechtigd daarin te doen, wat hij verkiest, mits natuurlijk niet onder het bereik der strafwet vallende. De meeste overtredingen, welke tot de handelingen behooren, waarvan in deze § sprake is, kunnen het best onder het toezigt op zekere beroepen en bedrijven worden gerangschikt, aangezien zij daarop meest betrekking hebben. Slechts daar, waar zij de regten van anderen zouden kunnen krenken, moeten zij worden geweerd. Doch hiertoe is het noodig dat het politiegezag in de gelegenheid zij, zooveel mogelijk dusdanige overtredingen te constateren, waartoe den ambtenaren

1) Verslag der Commissie bl. 55.

en beambten de bevoegdheid moet gegeven worden bijzondere woningen binnen te treden. Echter zijn aan de toepassing van dien maatregel vele bezwaren verknocht; het is niet mogelijk, zonder inbreuk op de bijzondere vrijheid, vele handelingen tot overtredingen te stem-pelen. Het algemeen belang evenwel eischt vaak die inbreuk op zoo gebiedende wijze, dat even als het eigendomsregt, ook de bijzondere vrijheid der ingezetenen in dit opzigt niet altijd kan worden geëerbiedigd 1).

Verscheidene overtredingen, welke reeds in vorige pa-ragraphen voorkwamen, kunnen ook hier worden vermeld, b. v. nachtelijk geraas. Art. 479 C. P. maakt volstrekt geen onderscheid, of dit binnenshuis, dan wel op den openbaren weg geschiedt. Verder het werpen uit huizen van voorwerpen of van sneeuw van de daken, het hou-den van verbodene vergaderingen, het afsteken van vuur-werken, het oplaten van ontvlambare luchtballen, enz. Hiertoe kan nog gerekend worden het gevaarlijk plaatsen van voorwerpen voor geopende vensters van bovenver-diepingen, het ophijschen van voorwerpen zonder voor-afgaande waarschuwing en van zaagsel in niet overdekte manden of korven, enz.

Onder de handelingen in privaat gebouwen, welke eenige voorziening eischen, behoort het oprigten van schietbanen. Dit onderwerp is te Amsterdam geregeld bij eene verordening van 6 Mei 1853 n°. 7, op grond dat »de openbare veiligheid medebrengt, dat zoowel op »de plaats waar, als de wijze waarop zoodanige schiet-» banen worden ingerigt, onderhouden en gebruikt, een

1) Verslag der Commissie pag. 61 sq. Mr. W. C. D. Olivier, Proeve over de beperkingen van den eigendom door het politie-regt, Leiden 1847.

»naauwkeurig toezigt worde gehouden 1).» De volgende overtredingen komen in deze verordening voor :

1. Het oprigten of het houden eener schietbaan, waar met geweer, pistool, buks of pijl en boog wordt geschoten, zonder vergunning van Burgemeester en Wethouders ;

2. verzuim zoodanige schietbanen in te rigten en te onderhouden, volgens de voorwaarden en de aanwijzingen door de daartoe benoemde ambtenaren vast te stellen ;

3. weigering, zoo dikwijls dit gevorderd wordt, den ambtenaren der policie of der stads publieke werken toegang te verleenen; alles op boete van tien tot vijf en twintig gulden of van eene gevangenisstraf van één tot drie dagen.

Het leggen van voetangels en klemmen. Wegens het gevaar in deze handeling gelegen, behoort dit zonder toestemming van het plaatselijk bestuur niet te kunnen geschieden. Uit hetzelfde oogpunt zullen bepalingen betreffende de plaats, de grootte en het gebruik dier voorwerpen niet mogen ontbreken, terwijl het aanwezig daarvan door opschriften in duidelijke letters zal behooren kenbaar te worden gemaakt 2). Nog dienen vermelding voorschriften tegen het oprigten of aanleggen van werken, welke den loop van beeken of stroomen zouden kunnen beletten, enz. 3).

1) Considerans van deze verordening.

2) Verslag der Commissie bl. 64.

3) Idem bl. 65. Deze bepalingen zijn uit den Code Rural van 6 October 1791 afkomstig. Zie verder eene Publicatie van Hun Hoogmogende, vertegenwoordigende het Bataafsche Gemeenbest, houdende bepalingen omtrent een Algemeen Rivier- of Waterregt over de Rivieren en Stroomen dezer Republiek. Gearresteerd den

Van groot gewigt zijn de strafbepalingen ter voorkoming van brand. Deze zijn in Nederland grootendeels bij plaatselijke verordeningen vastgesteld, ofschoon ook verscheidene algemeene wetsbepalingen zijn op te noemen, welke echter meer tot enkele beroepen of bedrijven in betrekking staan.

Als voorbeeld kunnen wij het eerste hoofdstuk der Amsterdamsche verordening op het brandwezen aanvoeren, voor zooverre de bepalingen daarin vervat niet onmiddellijk de brandpolicie raken. Is verboden: 1. vuur te brengen of te maken in gebouwen, dienende tot bergplaats van hooi, stroo, heide, geestrijk vocht of andere licht ontvlambare voorwerpen (art. 9); 2. in dusdanige gebouwen of in werkplaatsen van timmerlieden, kastenmakers enz., kaars- of lamplicht anders dan in geslotene lantarens en gazlicht zonder warmtekeerend bedeksel te branden (art. 10); 3. tabak of sigaren te rooken in genoemde gebouwen en werkplaatsen of in magazijnen en pakhuizen, bij het verwerken, op- of uitslaan van goederen (art. 11); 4. zonder vergunning van Burgemeester en Wethouders, binnenshuis of op eene binnenplaats

---

24 Februarij 1806. Te vinden bij Mr. J. van de Poll, Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten; Amsterdam 1840.

Art. 1. »Geene nieuwe Kribben, of andere Waterwerken, ook »dezelke, waardoor de aanwas van den oever en voorliggende gronden, op eenigerhande wijze zoude kunnen bevorderd worden, zullen op of in de Rivieren of Stroomen gelegd, noch eenige Zalm-steken »gezet, of andere Werken, welke den bekwamen afloop der Rivieren »hinderlijk zouden kunnen zijn, gemaakt mogen worden, hetzij door »Besturen of Particulieren, zonder bekomen permissie van de Commissie van Superintendentie over den Waterstaat der Bataafsche »Republiek.»

Art. 12 bedreigt eene straf van 600 gulden tegen de overtreding van dit artikel.

koffij te branden (art. 13); 5. boven vuur, sigaren in houten kasten te droogen (art. 12); 6. het niet gesloten houden der kranen voor gebruikers van gazlicht, wanneer zij geen licht branden (art. 16); 7. kolen te dooven of te houden, of haardasch te bergen anders dan in ijzeren of steenen potten met deksels van gelijke stof (art. 20); 8. het beproeven van brandkassen zonder toestemming van Burgemeester en Wethouders (art. 23); enz. Van denzelfden aard zijn de voorschriften bij het branden van drukinkt (art. 4), het vervoeren van pik of teer, (art. 5); het bewaren van ligt ontvlambare stoffen, behalve buskruid (art. 1); het in winkels bewaren van lucifers tot handelsartikel (art. 14), en nog vele andere meer. De bepaling in art. 471 n°. 1 moet hier vermeld worden, waarbij zij, die nalatig geweest zijn, de ovens, schoorsteenen of plaatsen, waar gestookt wordt te onderhouden, te herstellen of te vegen, met eene geldboete van één tot vijf franken gestraft worden. Deze bepaling veronderstelt bijzondere reglementen en als zoodanig komt art. 15 der Amsterdamsche verordening voor, waarbij dit vegen der schoorsteenen van bakkers, vuur en waterverkoopers viermalen, van keukens tweemaal en van alle andere eenmaal s'jaars verplichtend gemaakt is. Vrij volledig zijn hier de bepalingen der Hannover-sche policiestrafwet. Vooral de bepaling in art. 137 vervat, is wegens de algemeenheid en de geschiktheid tot toepassing op allerlei handelingen, aan te bevelen 1). Zoo vinden wij voor bouw- en werkmeesters eene straf, wanneer hooi, onder hun toezigt in een gebouw opge-

1) Tekst: »Handlungen oder Unterlassungen, welche *Feuersgefahr* »für Gebäude oder sonstige Gegenstände (Forsten, Torfmoore, Feld- »früchte u. s. w.) herbeiführen, sind nach dem Grade der Gefahr mit »Geldbusze bis zu fünf und zwanzig Thalern zu strafen.»

slagen, van zelf ontbrandt; evenzeer wanneer een schoorsteen niet volgens de bepaalde voorschriften geveegd is. Overigens komt de Hannoversche wet in dit opzigt vrij wel met de Amsterdamsche verordening overeen.

AFDEELING III.

POLICIE-OVERTREDINGEN, IN VERBAND TOT BEROEPEN EN BEDRIJVEN.

Wij hebben in de voorafgaande Afdeelingen getracht die politie-overtredingen na te gaan, welke het toezigt op personen, zoowel als op handelingen medebragt: dit onderzoek is echter niet zoo volledig geweest, als wij wel gewenscht hadden. Wij hebben gemeend, wegens het naauw verband b. v. tusschen de verschillende handelingen van personen en het uitoefenen van beroepen en bedrijven, die overtredingen, welke het laatste punt betroffen, te moeten zamen vatten. Maar het toezigt op beroepen en bedrijven staat evenzeer in eene onge betrekking tot sommige deelen der administratieve politie, daar het niet alleen het voorkomen van misdrijven of de bewaring van orde en rust, maar gelijkelyk het gerief der ingezetenen beoogt ¹⁾. Bovendien zal het toezigt op beroepen en bedrijven, voor een deel althans niet door het ge-

1) Zie op bl. 12 de aangehaalde plaats van Vivien.

wone politie-personeel kunnen worden waargenomen, zoo als b. v. dat op apotheken, verkoopers van brood, enz.

I. *Vervoer of bezit van schadelijke voorwerpen of vergiften.* Men zou kunnen bepalen dat dit vervoer niet dan onder toestemming van de politie plaats hebbe; wat evenwel de overtreding der verordeningen betreft, welke de voorwaarden en de wijze van vervoer regelen, zoo kunnen deze, als tot de administratieve politie behorende, hier met stilzwijgen worden voorbij gegaan 1).

II. Hetzelfde moet in 't algemeen wegens de *mid-delen van vervoer* worden aangemerkt. Dit is bij koninklijk besluit van 24 November 1829 (St. no. 73) geregeld; en eenige bepalingen in dit besluit vervat zouden hier kunnen worden opgesomd. Zoodanige zijn: 1. Het zonder vergunning bij art. 5—8 omschreven aanleggen of bezigen van rijtuigen, met oogmerk om reizigers of goederen op vaste en gezette tijden van en naar bepaalde plaatsen over te brengen, op straffe van eene geldboete van *f* 10—25 en bij herhaling bovendien van drie tot vijf dagen gevangenis (art. 1, 2 en 4); 2. het niet in werking brengen der dienst binnen drie maanden na de dagteekening der vergunning, op boete van *f* 100 en intrekking der vergunning (art. 9); 3. het overdragen van vergunningen aan andere personen of het in een smelten van vergunningen, op straffe van eene geldboete van *f* 50 (art. 11); 4. het staken der dienst voor een tijd zonder vergunning der bevoegde magt (art. 12), op straffe van eene boete van tien tot vijf en twintig gulden (art. 15); 5. het verzuim van een schelklinkenden koperen hoorn voorzien

1) Zie hierover meer Afdeling V, § 1.

te zijn, voor den conducteur, op eene boete van *f* 5 tot *f* 25 (art. 56 en 57); het niet blazen op den hoorn door conducteurs bij het in- en uitrijden van poorten of vestingwerken, bij het op- en afrijden van dijken, bij zwaren mist, of wanneer de voerlieden van andere rijtuigen zouden kunnen verhinderd zijn de postwagens te zien aankomen, op straffe eener boete van *f* 3 tot *f* 25 en van eene gevangenis van drie tot tien dagen, te zamen of afzonderlijk (art. 74 en 79); 7. het verzuim op gladde wegen zich anders dan van behoorlijk gescherpte paarden te bedienen (art. 76), op gelijke straf; enz. 1). Verder zie men de wet van 21 Augustus 1859, houdende bepalingen omtrent het gebruik der spoorwegen, bevattende o. a. de navolgende strafbepalingen:

1. Het nederleggen van eenig voorwerp op de spoorwegen, dat het verkeer belemmeren kan (art. 34).

2. Het rijden of loopen langs de spoorwegen door hen wier betrekking dat niet vereischt, zonder toestemming der directeuren (art. 35).

3. Buiten genocnde toestemming, paarden of vee langs de spoorwegen te drijven (art. 36).

Dit alles op straffe van eene boete van één tot honderd gulden en van eene gevangenis van één dag tot ééne maand (art. 54).

4. Voor reizigers overtreding van den algemeenen maatregel van inwendig bestuur, betreffende de dienst op de stations, het toezigt op de baan, de handhaving der orde enz., op eene boete van één tot 75 gulden of eene gevangenisstraf van één dag tot ééne maand 2).

1) Dit reglement is nog steeds in België van kracht, het is o. a. ook te vinden bij Delbecque, Bulletin, enz. bl. 352.

2) Verg. eene *ordonnance concernant les bateaux à vapeur* van den

III. Ter voorkoming van diefstal en bedrog, dient het toezigt op zoogenaamde pandjeshuizen en banken van leening. Te regt wordt het houden van zulke huizen zonder vergunning als wanbedrijf gestraft, daar in dit geval kwade trouw wel nimmer zal ontbreken; tevens behoort gestreng te worden gelet dat de voorschriften op die huizen bestaande, stipt worden nageleefd. Het bloote aanwezen der banken van leening in verscheidene gemeenten heeft veel bestrijding gevonden, vooral wegens de woekerachtige intressen, die overal worden geheven. Zoo lang verscheidene gemeenten zich niet ontzien de banken van leening als een bron van zekere inkomsten, ten koste van behoeftigen, in stand te houden; zoo lang zal dit regt aan bijzondere personen niet mogen ontkend worden; evenwel onderwerpe men het aan een naauwkeurig toezigt 1). Tot nog toe wordt hieromtrent geene wet gevonden, behoudens de voorziening bij de reeds genoemde wet

---

préfet de police Gisquet van 9 November 1835, te vinden in de *Mémoires* van dien hoofdambtenaar, Parijs 1841. Tome IV, bl. 417.

1) Verg.: *Onze banken van leening*, Verhandeling uitgesproken in de Overijsselsche vereeniging tot ontwikkeling van provinciale welvaart, door Mr. J. Kalff, nu president van de arr. regtb. van Almelo, Zwolle 1849; en verder een artikel in de *Tijdgenoot* van 1842 voorkomende: de kleine pandjeshuizen en de groote stadbank van leening te Amsterdam, bl. 193 en 241. Het laatste artikel geeft ons o. a. een voorbeeld, hoe vooral bij kleine pandjeshuizen de intressen tot eene ontzettende hoogte worden opgevoerd. »Een pandje van 15 centen komt den nalatigen beleener bij het einde der 4de maand alzoo op 3 centen te staan; hetwelk, men noemt zulks bij strafbepaling, voor loon, voor leveren en invullen, voor overnemen en bewaren, of hoe men ook wille, echter nederkomt op plus minus 60 pct. in het jaar.» De schrijver herekent dat bij de hoogste panden (van 70 centen) de interessen nog 40 pct. zouden bedragen.

van 3 Junij 1859 omtrent het opkopen en verpanden van militaire kleedingstukken. Een loffelijk voorbeeld heeft ons daarentegen België gegeven in de wet van 30 April 1848 *sur la réorganisation des monts-de-piété* (Delebecque, bl. 204 ¹).

Om dezelfde reden moet ook een toezigt op het vervoer van goederen bij nacht worden uitgeoefend. Te Amsterdam is dit, zonder schriftelijke toestemming van den kommissaris van politie der sectie geheel verboden, op boete van *f* 3 tot *f* 25 ²).

Eindelijk is wegens den naauw luisterenden aard van dit beroep, bij het verkoopen van *goud- en zilverwerk*, het houden van bepaalde registers voorgeschreven, ten einde daarin eene dagelijksche en doorlopende aantekening te houden van al de werken door de goud- en zilversmeden aangekocht of verkregen, of die hun ter herstelling of

---

1) Art. 19. Les individus qui auront porté habituellement des effets aux bureaux des monts-de-piété pour autrui et moyennant rétribution;

Ceux qui auront acheté habituellement des reconnaissances du mont-de-piété;

Ceux qui auront cédé ou acheté des reconnaissances dans le cas du § de l'art. 24, seront punis des peines prononcées par l'article 24 du Code Pénal.

Art. 24. Nul prêt sur marchandises neuves ne pourra se faire sans l'intervention directe du directeur ou de son délégué immédiat et sans que le déposant se soit fait connaître. Les bulletins constatant ces sortes de dépôts mentionneront qu'il s'agit de marchandises neuves et ne pourront être ni cédés ni vendus.

Art. 18. Les employés ou agents des monts-de-piété qui auront révélé à d'autres qu'aux officiers de police ou à l'autorité judiciaire les noms des personnes qui ont déposé ou fait déposer des objets à l'établissement, seront punis des peines portées par l'art 378 du Code Pénal.

2) Verordening op de straatpolitie, art. 67 en 74 ^{3de} lid.

anderzins zijn toevertrouwd, op boete van *f* 100. Dit toezigt kan niet streng genoeg zijn, ten einde op het spoor van diefstallen te geraken ¹⁾.

IV. *Koffijhuishoulers* en *herbergiers* of *logementhouders*. Eenige overtredingen betrekkelijk die personen zijn reeds in Afdeling I § 1 behandeld. Het toezigt op zoodanige plaatsen is volgens art. 188 der Gemeentewet als een deel der gemeentelijke politie aan te merken, en dien ten gevolge aan het hoofd van plaatselijk bestuur opgedragen. Bij dit onderwerp hebben wij derhalve bij uitstek gemeente-verordeningen te raadplegen; onder deze die van Amsterdam van 16 Augustus 1854, no. 17, op de koffijhuizen, tapperijen en dergelijke plaatsen. De volgende handelingen onder anderen zijn verboden:

1. Het openhouden van dusdanige huizen na middernacht tot een half uur voor het luiden der boomklok, zoodat de gelagkamers ontruimd en niet voor het publiek toegankelijk zijn, op straffe eener geldboete van *f* 5 tot *f* 10 (art. 3) ²⁾;

2. het zetten van gelagen aan militairen beneden den rang van officier, na taptoe, zonder schriftelijk verlof van den plaatselijken kommandant om te mogen uitblijven, op boete van *f* 3 tot *f* 5 (art. 6);

3. het toelaten van hen, die opgenomen zijn in

---

1) Wet van 18 September 1852 (St. no. 178) omtrent den waarborg en de belasting der gouden en zilveren werken, art. 37 en 38. Zie hierover: des vices de la législation pénale belge et des améliorations qu'elle réclame, par le chevalier De Le Bidart de Thumaïde, Mons 1843; ch. X, Lois sur la Garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, bl. 274 sq.

2) Dit artikel verschilt eenigzins van het oorspronkelijke krachtens de wijziging daarin gebragt bij verordening van 10 Januarij 1855, no. 18.

gestichten enz., waarvan zij de onderscheidingsteekenen dragen, van jongelieden beneden de 16 jaren en van kennelijk beschonkenen, op straffe van eene boete van *f* 5 tot *f* 15 (art. 7);

4. het geven van gelegenheid tot uitvoering van muziek, dans, schermen, enz. voor het publiek, in genoemde huizen, zonder toestemming van den burgemeester, op gelijke straf (art. 18);

5. het openhouden van nacht-koffijhuizen na twee uren des nachts, op boete van *f* 5 tot *f* 10 (art. 10), en het openen dier huizen op zon- en feestdagen voor tien uren des avonds (art. 11);

Verder zijn de houders van alle opgenoemde inrigtingen verplicht:

1. bij de oprigting of verplaatsing aan de commissarissen der sectie, waarin hunne huizen gelegen zijn, daarvan kennis te geven, op boete van *f* 10 (art. 1);

2. wanneer gedurende den verboden tijd door de politie-beambten licht gezien wordt in de gelagkamers, hun toegang te verleen, op straffe eener boete van *f* 10 tot *f* 20 (art. 4);

3. verzuim in de gelagkamers een in plano gedrukt exemplaar der verordening op eene duidelijk zichtbare plaats op te hangen, op boete van *f* 3 (art. 14).

Tot de genoemde overtredingen moet ook art. 471, no. 3, eerste lid C. P. gerekend worden, waarbij voor herbergiers eene boete van één tot vijf franken gesteld is op het verzuim, om licht te branden, waar hun dit bevolen is. Te Amsterdam bestaat tot dusverre op dit stuk geen reglement ¹⁾.

V. *Openbare vermakelijkheden* moeten zoowel wegens

1) Mr. M. Schooneveld, Aanteekeningen enz., bl. 396.

de personen, die deze aanbieden, als om het bedrijf zelf, aan een naauwlettend toezigt onderworpen zijn. Immers niet alleen is het vervullen van zoodanig bedrijf al te dikwijls een dekmantel tot het plegen van bedelarij, maar ook kunnen de beroepen vaak hinderlijk of levensgevaarlijk zijn. Dit alles is door den gemeenteraad van Amsterdam begrepen, en daaraan hebben wij de navolgende strafbepalingen te danken:

1. Het verbod voor straatmuzikanten, liedjeszangers, goochelaars, kunstmakers enz., om hun bedrijf zonder toestemming van den hoofdcommissaris van politie uit te oefenen, of om dit buiten de daartoe bestemde pleinen te doen; met uitzondering van straatmuzikanten en vertooners van marionetten om dit ook in straten of op grachten te verrigten, onder vergunning van denzelfden ambtenaar;

2. het verbod hun beroep voor de huizen van personen uit te oefenen, nadat deze hen aangemaand hebben te vertrekken;

3. het maken van straatmuziek, het houden van vertooningen enz., na tien ure des avonds;

4. het vertoonen van beschilderde borden enz., zoo lang die door den burgemeester niet zijn goedgekeurd;

5. het met dieren ter bezigtiging langs de huizen gaan;

Alles op straffe eener gevangenzetting van één tot drie dagen ¹⁾.

---

1) Verordening op de straat-politie, art. 61, 62 en 63 in verband met art. 74 vierde lid. Verder verg. men Das Hausir-Regulativ für die Königl. Preussischen Staaten, herausgegeben von Dr. L. Hoffmann, Berlin 1842, bl. 219, o. a. Rescript der Königl. Ministerien, die polizeiliche Beaufsichtigung des Gewerbetriebs der Marionettenspieler betreffend.

VI. *Straatberoepen.* Hiertoe behooren niet alleen voddenkrabbers, vuilnishaalders enz., maar ook die kooplieden, welke hunne waren op straat uitventen. Welke handelingen in het algemeen belang verboden moeten worden, kan het best in plaatselijke verordeningen worden aangewezen, ofschoon eene algemeene strafbepaling ook hier geene ondiensst zoude doen. Van dien aard is art. 26 der Amsterdamsche verordening op de straatpolicie, waarbij het verboden is zonder vergunning van burgemeester en wethouders buiten de stoepen der woningen uit te stallen, of buiten de markten met kramen enz. te staan, op verbeurte eener boete van *f* 1 tot *f* 5.

Tot de genoemde klassen van overtredingen kunnen ook nog die gebragt worden, welke, evenzeer tot de uitoefening van de beroepen betrekking hebben, echter niet tot de straatberoepen behooren, maar wegens bijzondere omstandigheden in zekere opzigten daarmede worden gelijk gesteld. Zoodanige zijn: voor slaggers, het verbod bloed van geslagte beesten op straat te doen uitloopen; voor apothekers, timmerlieden, enz., den openbaren weg tot werkplaats te gebruiken, zonder toestemming van de bevoegde magt; voor verwerkers van turf en andere voorwerpen, wanneer zij de verordeningen op hun bedrijf gesteld niet nakomen. Ook kunnen de verordeningen op het ruimen van sekreetkuilen daartoe worden gebragt ¹⁾.

VII. Het is hier tevens de plaats van vereenigingen van werklieden te gewagen tot het uitoefenen van hun beroep, waarvan wij te Amsterdam een voorbeeld vin-

1) Verordening op het ruimen van sekreetkuilen in de gemeente Amsterdam van 30 October 1856, No. 45.

den in de zoogenaamde veemen; het Koninklijk Besluit van 18 Mei 1825 (St. n°. 25) geeft tot hare oprigting eenige regelen aan de hand. Dat de bijzondere vrijheid door deze instelling nimmer mag aangerand worden, spreekt van zelf; terwijl bovendien aan geen werkman het regt kan worden onthouden, lid van zoodanige vereeniging te worden. Op welke wijze die vereenigingen ingerigt moeten worden, wijst het genoemd besluit in hoofdtrekken aan; zoo beveelt b. v. art. 1 *g* het oprigten eener spaarkas en regelt art. 1 *e* de wijze van beheer. Wat de meer bijzondere oprigting aangaat, zal het natuurlijk aan de verschillende plaatselijke besturen vrijstaan die aan zoodanige bepalingen te onderwerpen, als zij goed mogten vinden, mits niet in eenig opzigt aan genoemd Koninklijk Besluit afbreuk doende. Strafbepalingen bij overtreding, ontbreken ten eenemale.

AFDEELING IV.

POLICIE-OVERTREDINGEN IN VERBAND MET HET TOEZIGT OP ZEKERE VOORWERPEN.

In eene politie-overtreding wordt het doen of nalaten van eene daad gestaafd. Eene overtreding moet volgens dit beginsel, of uit het feit zelve, of uit de gehoudenheid van den persoon worden afgeleid. Zoo derhalve een bepaald voorwerp de oorzaak van het begaan eener over-

treding wordt, behoort men dit als eene uitzondering op den algemeenen regel aan te merken, en ook zelfs in dit geval zal de toevallige betrekking tusschen zulk voorwerp en een persoon, den grond der overtreding in zich sluiten. Het spreekt van zelf, dat zulke zaken bedoeld worden, waarop het toezigt aan de zorg van het politiegezag bevolen is. — Dit toezigt strekt zich b. v. uit tot gevondene goederen, gevaarlijke beesten, tot lijken enz.

Het gevoelen, dat het zich toeëigenen van gevondene goederen, welke de vinder weet dat hem niet in eigendom toebehooren, en waarvan het verlies niet als *derelictio* mag worden beschouwd, onder de termen van art. 379 C. P. valt is door velen bestreden, maar is door verscheidene regtsgeleerden toestemmend beantwoord. De Hooge Raad der Nederlanden, heeft in laatstgenoemden geest beslist ¹⁾. Zoo derhalve de toe-

---

1) Mr. M. Schooneveld kan zich wel met het gevoelen van den Hoogen Raad vereenigen, echter alleen voor zoo verre bewezen is dat »de vinder dadelijk bij het opnemen het voornemen heeft gehad, »zich het voorwerp toe te eigenen ten nadeele van den eigenaar.» Dit is, wegens het woord »arglistig» in den tekst van art. 379 C. P. voorkomende, noodzakelijk (bl. 278).

Nijpels haalt in zijne aantekeningen op Chauveau en Hélie de gevoelens van verscheidene schrijvers over dit onderwerp aan, als van Carnot, Bourguignon, Merlin, Dalloz, Rauter, Legraverend, Haus, met aanwijzing van eenige geschriften, als eene monographie van Hepp in het neues Archiv des Criminalrechts en van Mr. M. J. van Geleijn Vitringa in de bijdragen van den Tex en van Hall, IV, bl. 631 l. (II. bl. 335 sq.).

De bepaling in het Beijersche wethoek van strafregt omtrent diefstal gegeven is van dien aard, dat daaronder buiten twijfel ook de toeëigening van gevondene voorwerpen kan worden verstaan.

Art. 112: »Wer aber eine verlorene Sache findet, und um sich dieselbe »rechtswidrig zu zu eignen, dem sich meldenden Eigenthümer oder

eigening eener gevondene zaak als diefstal gestraft wordt, moet het politiegezag naauwkeurig op het vinden van goederen letten, daar het opsporen van diefstallen onder die omstandigheid gepleegd, aan groote moeilijkheden verbonden is. Maar het toezigt moet zich nog verder uitstrekken, en behoort ook de zorg te omvatten, dat van alle gevondene voorwerpen zoo spoedig mogelijk, hetzij door den vinder, hetzij door de politie openlijke aankondiging gedaan worde. Verder moeten alle zoodanige goederen binnen zekeren tijd bij de politie worden gedeponceerd en aldaar gedurende den tijd voor verjaring bestemd, ter beschikking der eigenaars worden bewaard. De niet nakoming dier voorschriften, zou zooverre die bijzondere personen betreft, als overtreding kunnen worden aangemerkt; onverminderd de strafschuldigheid ingeval van wederregtelijke toeëigening. Bij het vinden van gevaarlijke beesten zijn, wegens het nadeel hetwelk daardoor kan ontstaan, voorzorgen gebiedend noodzakelijk ¹⁾; gelijk ook het toezigt op de zoogenaamde strandvonderij, waarvan reeds het een en ander gezegd is. Eigenlijke wetten ontbreken hieromtrent geheel, daar een besluit van den Souvereinen Vorst van 24 Augustus 1814 (St. n°. 97) dit aan de Staten der verschillende Provinciën overlaat, en hiertoe de wetten aanwijst, welke op dit stuk in elk gewest voor 1810 bestonden. Het ware te wenschen dat ook dit onderwerp bij eene algemeene wet wierd geregeld ²⁾.

»Verlierer vorenthält, oder innerhalb acht Tagen seinen Fund weder der Obrigkeit anzeigt, noch dem Publikum bekannt macht, ist des »Diebstahls schuldig.»

1) Verslag der Commissie bl. 76.

2) Verg. Kon. Besluit van 23 Aug. 1852 (Staatsblad n°. 141), houdende vaststelling van bepalingen op de strandvonderij.

Een bijzonder toezigt eindelijk moet bij het vinden van lijken plaats vinden, daar niet zelden de justitie hierdoor op het spoor van zware misdrijven kan geraken: om die reden behoorde ieder, die eenig lijk vindt, op eene zekere straf verplicht te zijn, daarvan binnen 24 uren bij het politiegezag aangifte te doen. Alle andere overtredingen betrekkelijk afgestorvenen, moeten tot de administrative politie worden gerekend, hetzij tot den burgerlijken stand, hetzij tot de politie op het begraven.

AFDEELING V.

OVERTREDINGEN VAN ADMINISTRATIEVE POLITIE.

Wij zijn thans genaderd tot de laatste, maar verreweg talrijkste klasse van politie-overtredingen. Zoo men zich een juist denkbeeld van de op straf verbodene of verplichte handelingen wil vormen, behoort althans de kennis vooraf te gaan van al de onderwerpen, die te zamen dat gedeelte van het administratief regt uitmaken, hetwelk wij gewoon zijn onder den naam van politie in den ruimsten zin te verstaan. Het zou geenszins met het bestek van dit proefschrift overeenkomen, daaromtrent in bijzonderheden te vervallen. Slechts bij eenige der voornaamste deelen van administratieve politie wenschen wij een oogenblik stil te staan. En al ware het ons mogelijk eene naauwkeurige opgave van alle overtredin-

gen te leveren, die in de verschillende takken der administratieve politie haren oorsprong vinden, toch zouden wij vele politie-overtredingen met stilzwijgen zijn voorbijgegaan. Het financieewezen en het krijgswezen brengen ieder bijzondere klassen van overtredingen naar geheel eigene regelen mede, welke met die, waarvan reeds melding gemaakt is, in geen of een hoogst gering verband staan. De naauwe betrekking tusschen de bijzondere inrigting van ieder deel der administratieve politie en de overtredingen, welke daaruit voortvloeijen, maakt het moeilijk beide deelen zoo van elkander af te zonderen, dat de inrigting bij eene wet bepaald worde, en daarentegen verschillende overtredingen in de policiestrafwet voorkomen. En toch ware dit in het algemeen belang wenschelijk, ten einde eene zoo volledig mogelijke policiestrafwet te erlangen. Daarom zij juist hier het middel aanbevolen, ons door Mittermaier aan de hand gedaan, en hetwelk wij vroeger ontwikkeld hebben. Zeer geschikt zoude men derhalve de strafbedreiging van het feit kunnen scheid en die eene plaats in de evengemelde wet verleen en.

§ 1. *Geneeskundige en gezondheids-politie.* —

De zorg voor het leven en de gezondheid der ingezetenen, ziedaar, wat dit onderdeel der politie beoogt. Dat ook de regeling van dit zoo gewigtige punt niet in alle opzichten aan de vereischten voldoet, blijkt uit het oordeel en de klagten van deeskundigen. Zeker is het, dat de jongste wetsvoordragten aantoonen, hoe de regering overtuigd is, dat dit onderwerp nienwe voorziening behoeft. De personen welke als ambtenaren der geneeskundige politie moeten aangemerkt worden

zijn de provinciale en plaatselijke Commissiën van geneeskundig toezicht, de geneesheeren belast met het doen van visitatiën o. a. bij quarantaine, de gezondheidscommissiën in sommige gemeenten, keurmeesters en collegiën van wetenschappelijke keurders, zooals te Amsterdam enz. ¹⁾. De geneeskundige en gezondheids-policie zijn hoofdzakelijk bij de navolgende wetten en besluiten geregeld. *Wet van 12 Maart 1818* (St. n°. 16), tot regeling van hotgeen betrekkelijk is tot de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunde, gewijzigd door de wet van 27 Maart 1838 (St. n°. 10), waarbij art. 11, 12 en 13 buiten werking gesteld zijn, bevattende onder anderen de navolgende strafbepalingen. Op straffe van eene boete van *f* 25 tot *f* 100 is het aan onbevoegde personen verboden eeninge tak der geneeskunst uit te oefenen; het verkoopen van eenig zamengesteld geneesmiddel door onbevoegde personen, of die daartoe niet bepaald gemagtigd zijn, op boete van *f* 50,—; het uitoefenen van een anderen tak der geneeskunde, als waartoe men bevoegd is, op straffe van *f* 25,— boete en bij herhaling van *f* 50,—, onverminderd tijdelijke intrekking van patent. De wet verklaart verder, welke personen bevoegd zijn. Bovendien bestaan op dit stuk verscheidene instructiën, in het Bijvoegsel tot het Staatsblad geplaatst ²⁾.

1) Men verg. o. a. de Verzameling van stukken, betrekkelijk de aanstelling eener Commissie van Geneeskundig Toezicht te Amsterdam, 3 deelen Amsterdam 1798.

2) Zoodanige zijn die van 31 Mei 1818 voor de *medicinae doctores* in het Koninkrijk der Nederlanden, voor de heelmeeesters, de heelmeeesters ten platten lande, de vroedmeesters, de vroedvrouwen, apothekers en drogisten, aangehaald bij van Deijnse, Strafwetten enz., Middelburg 1857.

De Hooge Raad heeft die echter niet verbindend verklaard, daar zij niet in het Staatsblad voorkomen ¹⁾.

Behoudens eenige uitzonderingen is deze wet ook nu nog in België geldende; dat zij evenwel geenszins aan alle vereischten voldoet, blijkt o. a. uit de volgende woorden: » Il semble, au contraire, d'après l'organisation médicale actuelle, que le législateur ait voulu laisser plus de latitude, dans leur pratique, aux chirurgiens de campagne qu'aux docteurs habitant les villes: en effet, les premiers peuvent pratiquer la médecine, la chirurgie, l'art des accouchements, et la pharmacie; cumulé interdit à ces derniers ²⁾. » De wet van 27 September 1835 heeft de klasse van plattelandsheclmeesters en van chirurgijns en vroedmeesters teregt afgeschaft ³⁾.

Tot de geneeskundige policie behoort ook de zorg, dat er goede geneesmiddelen verkocht worden, en die steeds in genoegzaam aantal voorhanden zijn. Hiertoe behooren de besluiten van 15 Julij 1818 (St. n°. 31) en van 10 October 1824 (St. n°. 58), waarbij voorwaarden gesteld zijn op den openbaren verkoop van geneesmiddelen; het ontbreken der strafbepaling maakt natuurlijk bij overtreding, de toepassing der wet van 6 Maart 1818 noodzakelijk. 2. Het Koninklijk Besluit van 28 April 1821 (St. n°. 2) bevat omtrent de invoering der *pharmacopoea belgica* ter vervanging der *pharmacopoea batava* verscheidene bepalingen, welke volgens art. 8 bij eene

1) Mr. J. J. de la Bassécour Caan, Handleiding enz., eerste deel, eerste gedeelte pag. 305.

2) De Le Bidart de Thumaide, des améliorations que réclame la législation pharmaceutique Belge, Livre I, et III, bl. 33.

3) Art. 65 »Nul ne peut pratiquer en qualité d'avocat, de médecin, de chirurgien ou d'accoucheur, s'il n'a été reçu docteur, conformément aux dispositions du chapitre Ier du présent titre.»

later in te dienen wet strafbaar gesteld zijn. Zoodanige wet is van 12 Junij 1821 (St. n°. 7). Dien ten gevolge is eene geldboete van *f* 200 bedreigd tegen hen, welke de vereischte visitatie niet toelaten (art. 2), of die voortdurend blijken geven ondeugdzame, vervalschte, bedorvene of niet naar de regels der *pharmacopoea* bereide geneesmiddelen te bezitten, onverminderd de schorsing voor een bepaalden tijd (art. 4 2^e lid). Verder wordt voor ieder ontbrekend geneesmiddel *f* 3, en voor ieder, dat bedorven of vervalscht mogt bevonden worden *f* 6,— boete verbeurd (art. 3 en 4 eerste lid). Andere overtredingen, zooals het gebruik van afgeschafte maten of gewigten, worden volgens de wet van 12 Maart 1818 gestraft (art. 5) ¹⁾. De wet van 12 Augustus 1849 (St. n°. 36) op de invoering van de *pharmacopoea neerlandica* en nederlandsche apotheek heeft de *pharmacopoea belgica* buiten werking gesteld, en een nieuw artsenij-bereidkundig formulierboek ingevoerd. Eene nieuwe strafbepaling vinden wij op het drukken, uitgeven of verkoop van zoodanig formulierboek vastgesteld; waarbij dit, als uitsluitend aan den Staat voorbehouden, met eene geldboete van *f* 100 tot *f* 200 wordt gestraft, en bij onvermogen met eene zware gevangenisstraf ²⁾. De strafbepaling is echter daarom hoogst nut-

1) Zie pag. 161.

2) Art. 2 luidt: »Het uitsluitend regt van drukken en uitgeven der *pharmacopoea Neerlandica* en der Nederlandsche apotheek, wordt aan den Staat voorbehouden.

»De drukker, uitgever, verkooper en verspreider van eenig exemplaar van dit formulierboek, niet van Staatswege gedrukt, uitgegeven en gewaarmerkt, worden gestraft met eene boete van *f* 1000 voor ieder exemplaar door hen gedrukt, uitgegeven, verkocht, verspreid of in hun bezit gevonden, en in geval van onvermogen om die boete te betalen, met gevangenis van ééne maand tot twee jaren.»

tig, wyl er zeer veel aan gelegen ligt, dat geene vervalsching, op welke wijze ook, het leven der burgers in gevaar brenge.

Tot de geneeskundige politie moet nog het toezigt bij het heerschen van besmettelijke ziekten worden gerekend, onder anderen op het houden van quarantaine. Het eerste is geregeld bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1818 (St. n°. 25), bevattende voorschriften voor de provinciale en plaatselijke commissiën van geneeskundig toezigt en tevens uitgebreid tot de niet besmettelijke ziekten bij Koninklijk besluit van 22 Augustus 1827 (St. n°. 38). Het behelst eene aanwijzing voor de genoemde collegiën, hoe bij het ontstaan van besmettelijke ziekten te handelen; terwijl in die gevallen bijzondere reglementen krachtens deze verordening, zoodanige zaak moeten regelen ¹⁾. Tot die reglementen moeten ook verscheidene besluiten betrekkelijk quarantaine gerekend worden, in het bijvoegsel tot het staatsblad voorkomende. Verscheidene provinciën hebben reglementen tot wering van eenige besmettelijke ziekten vastgesteld, even als zulks ook door vele gemeenten is geschied. Het spreekt van zelf, dat deze verordeningen door strafbepalingen hebben moeten versterkt worden ²⁾.

1) Opmerking verdient ook art. 49 der Wurtembergsehe policie-strafwet tot wering van venerische ziekten: „Wer, mit einem venerischen Uebel behaftet, in dem Bewustseyn dieses Zustandes mit einer andern Person unzüchtigen Umgang gepflogen hat, soll mit Arrest von sechs bis zu acht Wochen, und wenn Ansteckung erfolgt ist, von acht Wochen bis zu drei Monaten bestraft werden.“

2) Als voorbeeld diene het Koninklijk Besluit van 6 Julij 1831, St. n°. 21, houdende verordeningen tot het weren van de cholera morbus, waarbij op de straffen, bij art. 1 der wet van 6 Maart 1818 be-

Er blijft ons nog over met een enkel woord van de eigenlijke gezondheidspolicie gewag te maken. Deze heeft regeling zoowel bij algemeene als bij provinciale en plaatselijke verordeningen gevonden.

Tot de eerste soort behooren: de wet van 20 Januarij 1818 (St. n°. 2) waarbij maatregelen zijn genomen tegen den invoer van buitenlandsche wijnazijnen met koperdeelen vermengd. Geene straf is hier bedreigd, maar de bepaling van art. 475 n°. 6 C. P. schijnt toepasselijk. —

2. de wet van 19 April 1828 (St. n°. 17), volgens welke geene gebouwen opgericht of putten gegraven mogen worden binnen 35 à 40 ellen van begraafplaatsen;

3. de wet van 19 Mei 1829 (St. n°. 35), waarbij het vermengen van vergiftige stoffen, als zwavelzuur koper, zwavelzuur zink, met brood en andere eet- of drinkwaren, strafbaar verklaard is. Deze straffen echter kunnen niet wel als policiestrafpen worden beschouwd, zoo wegens de zwaarte (gevangenis van 2 tot 5 jaren en geldboete van f 200 tot 500) als wegens de handeling zelve. Het gevaarlijke dier stoffen is te algemeen bekend en het doel getuigt van zoo verachtelijke zelfzucht en bedrog, dat het onmogelijk is, zoodanige handelingen naam van overtredingen toe te kennen.

4. Koninklijk Besluit van 16 Julij 1839 (St. n°. 30), bedreigende de straffen der wet van 6 Maart 1818 op het opderven, verkoopen en gebruiken van beenderen en andere dierlijke overblijfselen.

5. Art. 25 der wet van 13 Junij 1857 (St. no. 87) op de jagt en visscherij verbiedt het vangen van visch door vergif of bedwelmende middelen, op eene boete van drie tot tien gulden;

paald, het aanraken van lijken van personen, die aan genoemde ziekte gestorven zijn, is verboden.

6. Besluit van 18 April 1818 (St. n°. 20), houdende bepalingen ter bevordering van het meer algemeen gebruik der koepok-inenting; en dat van 39 Februarij 1848 (St. n°. 6), waarbij art. 8, 13 en 14 afgeschaft en door andere vervangen zijn. Op de straffen bij de wet van 6 Maart 1818 bepaald, is het onder anderen verboden kinderen naar school te zenden, wanneer zich te hunnen huize de kinderziekte heeft geopenbaard; het verzuim voor gencesheeren registers der door hen bewerkstelligde inenting te houden; Voor gealimenterden uit algemeene of plaatselijke kassen, het verzuim de kinderen te doen vaccineren, zoodra hunne gezondheid of gesteldheid dit toelaat enz. Ten gevolge van dit besluit heeft de Regering in der tijd de vaccinatie sterk bevorderd; het is te betreuren, dat deze zoo nuttige inrigting sedert met zoo vele vooroordeelen te kampen heeft gehad ¹⁾).

Ook provinciale verordeningen hebben op ditzelfde onderwerp betrekking. Verscheidene daarvan worden bij Mr. de la Bassacour Caan opgenoemd, zooals: eene verordening der provincie Groningen, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 16 Augustus 1825 ter bevordering

---

1) Zie wijders eene *ordonnance* van den franschen préfet de police Giquet, concernant les amphithéâtres d'anatomie et de chirurgie, van 25 November 1834, waarin o. a. voorkomen de navolgende bepalingen:

Art. 2. »Il est également défendu de dissequer et de manoeuvrer les opérations sur le cadavre dans les hopitaux, hospices, maisons de santé, infirmeries, maisons de détention, et en quelque autre localité que ce soit, enz.

Art. 11. »Il est expressément défendu d'emporter hors des amphithéâtres d'anatomie des cadavres ou des portions de cadavre.

Art. 12. »Les dissections devront être suspendues depuis le 1er mai jusqu'au 1er novembre.»

der koepok-inenting; verder een reglement voor het begraven van lijken in de provincie Noordbrabant van 22 Maart 1831, enz. 1).

Insgelijks bestaan op dit stuk een aantal gemeenteverordeningen, waarvan wij eenige der gemeente Amsterdam zullen vermelden, als: 1. de verordening van 28 Februarij 1855 no. 22 houdende voorschriften ter voorkoming der gevaren van hondsdoelheid, bedreigende eene geldboete van *f* 1 tot *f* 12 en eene gevangenis van één tot drie dagen tegen het vastleggen van honden op den openbaren weg; het verzuim, loslopende honden van een muilband of muilkorf te voorzien gedurende door Burgemeester en Wethouders bepaalde tijden; het tergen enz. van honden.

2. Verordening van 28 Februarij 1855, no. 23, omtrent de inrigting der bewaar- en bereidplaatsen en het vervoer van bloed. Een noodzakelijk gevolg van dit bedrijf is het verspreiden van ondragelijke uitwasemingen, welke niet alleen hinderlijk, maar ook voor de gezondheid hoogst schadelijk zijn. Om die reden, welke in den considerans der verordening voorkomt, is op boete van *f* 5 tot *f* 10 verboden: voor slaggers, het langer dan 24 uren na de slagting, het bloed van geslagt vee in hunne woningen, winkels of slagtplaatsen te houden (art. 3 no. 1); het verzuim, niet afgeleverd bloed binnen 24 uren na de slagting naar de daartoe op openbaar gezag aangewezen plaatsen te brengen (art. 14); het vervoeren van bloed na 9 uren des morgens (art. 5). Op boete van *f* 10 tot *f* 20 en eene gevangenisstraf van één tot drie dagen zijn zij, wien het toe-

1) De la Bassecour Caan, Handleiding enz.; tweede deel bl. 91 sq.

gelaten is bloed te verwerken, verplicht, hunne fabrieken zoo in te rigten, dat geene dampen, uitwasemingen of stank tot de openbare straat of in eenig tot bewoning van menschen strekkend gebouw doordringen (art. 2.)

3. *Verordening van 5 December 1855 no. 34* omtrent de hoedanigheid en de wijze van verkoop van het brood. De afschaffing der belasting op het gemaal nam alle contrôle op deze nering weg. Daar brood als een voedsel moet beschouwd worden, hetwelk door ieder wordt gebruikt, moeten in de eerste plaats waarborgen bestaan, dat dit vrij van alle schadelijke bestanddeelen en op eene voldoende wijze bereid zij. Behoudens de strafbepalingen der wet van 19 Mei 1829 en van art. 423 C. P., moet op straffe eener boete van *f* 25 en van eene gevangenis van één tot drie dagen, tezamen of afzonderlijk, alle brood gaar en goed doorbakken zijn, van gezonde en zuivere meelsoorten en vrij van alle schadelijke bestanddeelen. Verder zijn op boete van *f* 5 tot *f* 10 bakkers of verkoopers van brood verplicht, op een zwart bord, hangende in hunne winkels, en van de straat leesbaar, de namen der verschillende soorten van brood met de prijzen aan te teekenen, met vermelding der meelsoort (art. 3); het roggebrood met een merk te voorzien door Burgemeester en Wethouders voor iederen bakker te bepalen (art. 4); op eene zichtbare plaats in hunne winkels een in plano gedrukt exemplaar dezer verordening voorhanden te hebben enz. (art. 8.)

4. *Verordening van 3 Maart 1858 no. 55*, omtrent de keuring van levensmiddelen, welke aan een kollegie van wetenschappelijke keurders en aan keurmeesters is toevertrouwd. Met eene geldboete van *f* 10 tot *f* 25

is bedreigd o. a. : de weigering keurders en keurmeesters ambtshalve toegang te verleenen tot woningen of bewaarplaatsen; hen te verhinderen of te belemmeren in de uitoefening hunner ambtsbetrekking (art. 21); het verkoopen of ten verkoop hebben van meel, beschuit, kock of gebak, gemengd met zelfstandigheden, die niet tot voedsel bestemd zijn, al blijkt het dat zij niet schadelijk zijn, enz. ¹⁾ (art. 30). Op boete van *f* 10 tot *f* 15 moet bij den dood van een rund (tenzij dit door den slagter tot slagting is geschied), daarvan een keurmeester van het vee berigt gezonden worden, en moet het beest tot na de keuring in zijn geheel blijven, enz. (art. 36); op boete van *f* 5 is het verboden in de stads binnenwateren met waterschuiten te varen, tenzij voorzien van het bewijs van keuring door een keurmeester van het drinkwater.

5. *Verordening van 26 Januarij 1859 n°. 65*, houdende voorschriften omtrent den vervoer van vitriool, olie en soortgelijke praeparaten, waarbij het onder anderen bevolen is de flesschen van bepaalde opschriften te voorzien, op boete van *f* 10 tot *f* 25.

6. *Verordening van 1 Junij 1859 n°. 67*, tot wering van kinderziekte en andere besmettelijke of gevaarlijke ziekten, verbiedende onder anderen het wegnemen van teekenen aan huizen, gestichten of vaartuigen geplaatst, waar kinderziekte heerscht, zonder vergunning van den Burgemeester, na ingewonnen advies der plaatselijke commissie van geneeskundig toezigt.

In de Hannoversche policie-strafwet komen verschei-

4) Verg. eene Ordonnance concernant le pastillage, les liqueurs et sucreries coloriées, van den préfet de police Gisquet, van 11 Augustus 1832.

dene overtredingen betrekkelijk gezondheidspolicie voor. Evenwel zijn deze vrij onvolledig, hetgeen blijkt uit § 198 1); alleen die welke op den verkoop van schadelijke voorwerpen betrekking hebben, zijn voldoende. Wij vinden daar wel is waar slechts weinige bepalingen, maar deze zijn zoo omvattend, dat daaronder verscheidene verordeningen kunnen worden begrepen.

§ 2. *Policie op handel en nijverheid.*

Ook dit gedeelte laat zich gevoegelijk weder in verscheidene onderdeelen splitsen, waarvan wij echter slechts eenige zullen vermelden. Een voorname tak der policie is die op maten, gewigten en munten. Eenige bepalingen daaromtrent vinden wij in het vierde boek van den Code Pénal opgenomen. Zoodanige zijn art. 475 n°. 11 en art. 479 n°. 5 en 6, volgens welke de weigering echte en overvalschte geldspeciën en munten van het Rijk, naar de waarde, waarvoor zij gangbaar zijn, in betaling te nemen, met eene geldboete van vijf tot tien franken wordt gestraft; terwijl eene geldboete van tien tot vijftien franken, hetzij afzonderlijk, hetzij met gevangenis voor den tijd van hoogstens vijf dagen bedreigd wordt, tegen het bezit van valsche maten of gewigten in pakhuizen, enz. (art. 479 n°. 5) en tegen

1) De tekst van dit artikel is als volgt: »Sonstige Vergehen gegen »Gesundheitspolizei sind, so weit nicht dieses Gesetz (§§ 267 bis 269) »Strafen droht, nach besondern Bestimmungen zu bestrafen.

»Dies gilt namentlich von Uebertretungen der Vorschriften gegen »Verbreitung ansteckender krankheiten bei Menschen und Vieh.»

De hier aangehaalde §§ zijn de eenige welke op geneeskundige policie betrekking hebben, ofschoon de algemeeneheid dier bepaling ten hoogste goed te keuren is.

het *gebruik* van maten, verschillende van die, welke bij de wetten zijn vastgesteld.

Wat de eerstgenoemde overtreding betreft, zoo zijn daarover ernstige bedenkingen tijdens de beraadslagingen in den Staatsraad gerezen; de strafbaarheid werd onder anderen door Berlier ten sterkste ontkend; laakbaar zou in ieder geval de straf zijn, indien het feit daardoor het karakter van wanbedrijf ontving, maar evenzeer is het waar, dat het regt om gangbare muntspeciën te weigeren, tot de schromelijkste verwarringen zou aanleiding geven. Eene moeilijkheid evenwel zal zich in de toepassing nog voordoen. Het spreekt van zelf, dat de Staat, zoo hij den koers van muntspeciën verplichtend stelt, te gelijker tijd de waarde niet beneden de wezenlijke mag doen dalen; in dit geval zou de strafbedreiging in eene verfoeilijke knevelarij ontaarden. Toch is dit in eenige opzichten het geval. Het kopergeld, b. v. bezit eene geringere waarde, dan het inderdaad voorstelt; doch de invoering van eene meerdere overeenstemming met de waarde, zou moeilijkheden te weeg brengen, welke het gebruik van het kopergeld, als pasmunt onontbeerlijk, zouden belemmeren. Die zwaarigheden zijn door art. 18 der wet van 28 September 1816 (St. n°. 50) opgeheven, volgens welke niemand verplicht is, voor meer dan een vijfde der aan hem verschuldigde sommen in stukken van 25, 10 of 5 cents te ontvangen, of meer kopergeld aan te nemen, dan ter waarde van één gulden. Behalve deze wet bestaat er nog eene van 25 December 1825 (St. n°. 80) betrekkelijk het munten van gouden standpenningen ter waarde van vijf gulden. De wet van 1816 is geheel door volgende wetten gewijzigd, en buiten werking gesteld door die van 26 November

1847 (St. n°. 69), ofschoon de gemelde bepaling omtrent het kopergeld verbindend is gebleven en de aanname van zilveren pasmunt op tien gulden verplichtend geworden. De wet van 17 September 1849 (St. n°. 45) regelt de wijze van inwisseling der vroegere munten. Andere wetten en besluiten regelen de wijze waarop de politie op het muntwezen wordt uitgeoefend. De toepassing van het artikel 475 n°. 11 van den Code Pénal leidt tot de vraag, in hoeverre genoemde geldspeciën voor de volle waarde zouden moeten worden aangenomen.

De woorden *echt en onnervalscht*, welke in de nederduitsche vertaling voorkomen, schijnen alleen in te sluiten, dat de muntspeciën op de wettige wijze moeten zijn geslagen, zonder dat er van eenige verminking sprake zij. Om die reden had de Heer Schooneveld gewenscht de woorden „non fausses, ni altérées” vertaald te zien door „echte en niet geschondene of „verminkte.”

Wat nu de beide overtredingen betreft, welke wij zagen, dat uit de politie op *maten en gewigten* voortvloeijen, zoo merke men op, dat, wanneer deze valsch zijn, reeds het bezit blijkens art. 479 n°. 5 strafbaar is. Het bezit is uit den aard der zaak hoogst onschuldig, en zeker zal dit niet de kenmerken van een misdrijf in zich bevatten, als daaruit geen gebruik ten nadeele van anderen gevolgd is. Wegens het nadeel, waartoe het bloote bezit ligtelijk zou kunnen aanlei-

1) Deze zijn te vinden bij Mr. A. J. van Deijne, Strafwetten enz., bl. 175. Zoodanige zijn o. a. de wet van 1 Junij 1850, (St. n°. 25) omtrent het toezigt en de zorg voor de zaken der munt, enz.: Kon. Besluit van 2 September 1850, tot regeling van den werkkring van het Muntcollegie, enz.

ding geven, is het feit strafbaar gesteld, maar ook alleen voor zooverre het die plaatsen betreft, waar gewoonlijk van maten of gewigten wordt gebruik gemaakt. Het gebruik zal natuurlijk als misdrijf moeten gestraft worden, maar behoudt het kenmerk eener politie-overtreding, wanneer de gewigten of maten niet die zijn, welke de wet verplichtend maakt. Zoodanige zijn afgeschafte of niet geijkte maten en gewigten, waarvan bij onderzoek ook de inhoud of de zwaarte geheel overeenkomstig de vereischten wordt bevonden; immers bij gemis van dit laatste, moeten deze als valsch beschouwd worden ¹⁾. De wet van 21 Augustus 1816 (St. n°. 34) bepalende het eenvormig stelsel van maten en gewigten, vult de strafbepalingen van den Code Pénal aan, daar gene aanwijst, van welke maten en gewigten het gebruik verplichtend is. Art. 17 bepaalt, dat de inrigting en gedaante enz. door den Koning nader zullen worden geregeld. Van dien aard zijn dan ook drie en vijftig besluiten op verschillende tijden uitgevaardigd ²⁾.

Talrijk zijn voor het overige de onderwerpen, waarvan in deze § sprake zijn kan. Tot de voornaamste moeten geteld worden:

1. De politie op het vervoer, geregeld bij Koninklijk Besluit van 24 November 1829 (St. n°. 73) bevattende een reglement op de dienst der openbare midelen van vervoer te lande. Eenige overtredingen zijn reeds vroeger vermeld. Voorts het brievenvervoer ge-

1) Zie over deze artikelen de aantekeningen van Mr. M. Schooneveld, bl. 419, 420 sq.

2) Te vinden bij Mr. A. J. van Deinsen, *Strafwetten* enz., bl. 157 sq. verbo: „maten en gewigten.”

regeld bij de wet van 12 April 1850 (St. no. 15), gewijzigd door de wet van 5 Julij 1855 (St. no. 61), waarbij o. a. het zich belasten met het overbrengen van brieven tegen genot van vracht, in rigtingen waar eene brievenpost bestaat verboden is, op eene boete van *f* 10 tot *f* 100 voor de eerste maal, en bij wanbetaling op straffe eener gevangenis van drie tot zeven dagen (art. 25 eerste lid). Tot deze afdeling moet ook de politie op de middelen van vervoer te water, op de spoorwegen, op de telegraphen, enz. worden gebragt.

2. Politie op sommige beroepen en bedrijven, zoverre het technische gedeelte betreft, waartoe behooren: de politie op de octrooijen van uitvindingen, op steengroeven en mijnwerken, veenderijen, enz.

VIERDE HOOFDSTUK.

OVER POLICIE-STRAFFEN; ENZ.

§ 1. *Straffen.*

Na de behandeling der overtredingen zelve, blijft ons over omtrent de straffen eenige woorden in het midden te brengen. Wij zagen vroeger, welk doel de wetgever zich hier voorstelt, geheel verschillende van dat bij gewone misdrijven.

Is bij misdaden en wanbedrijven, opsluiting onder welken naam en onder welke vorm dan ook meest gebruikelijk, zoo is bij overtreding, geldboete de gewone straf. Uit den Code Pénal blijkt dat dit het oogmerk van den wetgever geweest is. Wel is waar wordt ook de gevangenisstraf genoemd; maar deze zou slechts in enkele gevallen en dan nog naar goedvinden van den regter, worden opgelegd. Alleen bij herhaling van overtreding zou de gevangenis steeds worden toegepast ¹⁾. Volgens den Code derhalve moet de gevangenis meer als eene bijkomende straf worden aangemerkt, even als de verbeurdverklaring van zekere bij bekeuring in

1) C. P. art. 474, 478, 482.

beslag genomen voorwerpen. Zijn deze straffen in Frankrijk de eenige, nog verscheidene andere worden in de Hannoversche policiestrafwetgeving vermeld, als Verweis, Widerruf, Abbitte en Ehrenerklärung; Strafarbeit; Werkhaus; körperliche Züchtigung en Verlust von Gewerbebefugnis¹⁾. Volgens de Württemberg-sche policie-strafwet kan zelfs de gevangenisstraf nog door onthouding van spijs en drank, behalve water en brood, worden verzwaard²⁾.

De Nederlandsche wetgever is in zoo verre van het fransche stelsel afgeweken, dat hij meer waarde aan de gevangenisstraf heeft toegekend. Dit blijkt uit art. 1 van de reeds meermalen aangehaalde wet van 6 Maart 1818 (St. n°. 12), volgens welke gevangenis ook zonder geldboete kan worden toegepast, hetwelk in den Code nimmer plaats hebben kon. Ook de volgende artikelen geven die bevoegdheid. Hetzelfde vinden wij in art.

1) Polizeistrafgesetz für das Königreich Hannover. Allgemeiner Theil III straffen, § 18.

2) Polizeistrafgesetz für das Königreich Württemberg. art. 99. Blijvens dit art. wordt deze verzwareing uitgestrekt tot terugkeer van uitgezette vreemdelingen en inboorlingen, die de plaats verlaten hebben, waar hun een verblijf door de policie was aangewezen, tot landlooperij, bedelen van reizende vreemde handwerkslieden, bedelarij, vergrijpen tegen de zedelijkheid, beledigingen en beschadiging van eigendom uit boosheid. De wijze waarop deze verzwareing wordt toegepast, blijkt uit het tweede gedeelte van genoemd artikel: . . . .
 »durch schmale kost, bestehend in Wasser und Brod, je am dritten,
 »höchstens am zweiten Tage, jedoch nicht auf längere Zeit, als acht
 »Tage, geschärft. Diese schärfung darf jedoch nur in folgender Weise
 »in anwendung kommen:

»bei einer Strafdauer bis zu drei Wochen einmal;

»bei einer Strafdauer bis zu sechs Wochen zweimal;

»bei einer längeren Strafdauer nur dreimal, und stets mit einem

»Zwischenraume von wenigstens acht Tagen."

44 der wet op de Regterlijke organisatie. Desniettemin is meest in zwang:

I. *Geldboete*. Bij het vaststellen eener straf op eene politie-overtreding, moet vooral gelet worden, dat die zooveel mogelijk in overeenstemming zij met het gepleegde feit, en niet te zwaar worde. Hoe moeilijk of liever hoe onmogelijk het is, een allezins passend strafstelsel te vinden, leert onder anderen Rossi ¹⁾. Er is geene straf, die alle wenschelijke vereischten vereenigt; veelmin die alle in gelijke mate bezit. Zoo dit doel derhalve niet geheel te bereiken is, dan ten minste zoeken men dit zooveel doenlijk nabij te komen. Het is buiten twijfel, dat geldboete niet eene voor allen evenredige straf is. Eene boete, voor den een misschien van bijna geene beteekenis, kan voor den ambachtsman vaak het geheel belopen, wat hij voor langen tijd behoeft, om in de nooddrift van zijn gezin te voorzien; en Rossi betoogt verder, hoe het ondragelijk is eene geldboete tot een gedeelte der inkomsten of van het vermogen te doen klimmen ²⁾. Wanneer de boeten evenwel een zeer gering maximum niet overschrijden, zal de ongelijkheid eenigermate althans zijn weggenomen, zonder evenwel geheel naar behooren aan de eischen der billijkheid te voldoen. Evenmin zal gevangenisstraf den toets der regtvaardigheid kunnen doorstaan; en kon zij dit al, hoe dan nog gevangenisstraf op de ligtste vergrijpen toe te passen, zonder in een nog grooter kwaad te vervallen? Er blijft niets anders over, dan het stelsel van geldboeten

1) *Traité de droit pénal*. Livre III, Ch. XIII, bl. 467. Brussel 1852.

2) *Ibid.* Ch. XII, bl. 465 en 466.

hier aan te nemen, met dien verstande echter, dat zoo-veel mogelijk den regter de vrijheid gelaten worde, de hoegroothheid der boete naar omstandigheden te bepalen; zoo als dit trouwens in het fransche wetboek is geschied. Een dergelijke maatregel levert een dubbel voordeel op. Ten eerste kunnen, even als bij andere misdrijven, zoo ook bij overtredingen, omstandigheden voorkomen, die het gewigt van het feit verminderen. Ten tweede zal de regter in staat gesteld worden, daar, waar geringe inkomsten, een groot huisgezin of anderzins de straf zouden verzwaren, hierop acht te slaan. Eene zwaarigheid van dien aard doet zich voor in het geval, dat iemand wegens onvermogen volstrekt buiten staat is, eene hem opgelegde geldboete te voldoen. Verscheidene strafverordeningen hebben daarom den regter bij de toepassing de keuze tusschen eene geldboete en eene daaraan geëvenredigde gevangenisstraf gelaten ¹⁾. Welk

---

1) Dit denkbeeld komt ook in de Wurttembergsche policiestrafwet voor in art. 100, zoodat steeds minderjarigheid, verkwisting of onvermogen gevangenisstraf medebrengen. In Hannover is zelfs de regter verplicht daar, waar hem de keuze overgelaten is tusschen geldboete en gevangenisstraf, acht te slaan op het vermogen van den veroordeelde, § 44.

Ten opzichte van ons vaderland kunnen wij verwijzen o. a. naar art. 165 der Gemeentewet, welke den regter zelfs verplicht, bij wambetaling der boete, die door eene *gevangenisstraf* te vervangen. »Bij welke veroordeeling tot geldboete wordt tevens door den regter bepaald, dat, indien daaraan niet is voldaan binnen twee maanden, nadat de veroordeelde tot betaling is aangemaand, de geldboete door *gevangenisstraf* van ten hoogste drie, en bij herhaling, volgens de bepaling van art. 163, van ten hoogste zes dagen zal worden vervangen.»

Van denzelfden aard is de bepaling van art. 9 der wet van den 13 Aug. 1857 (St. no. 103), op het lager onderwijs, benevens nog eenige andere wetten, alle aangehaald bij Mr. B. W. N. Serva-

regt heeft men den overtreder, alleen wegens zijne armoede, eene zwaardere straf op te leggen, hoe onbeduidend zijn vergrijp ook moge geweest zijn, enkel om zekerheid te hebben, dat de overtreder op de eene of andere wijze getroffen worde? Reeds in de Eerste Nationale Vergadering (21 Nov. 1769, Dagverhaal 3), bl. 755) verklaarde Hugo Gevers, overleden als lid van den Hoogen Raad der Nederlanden, »dat hij zeer »voor de gelijkheid is, en niet wil, dat de *vermogenden* »met eene *geldboete* afmaken iets, hetwelk minvermogen- »genden met corporele straffen zouden moeten boeten 1).”

De Staat immers heeft middelen genoeg om hem tot betaling te noodzaken. Art. 467 C. P. spreekt van aantasting van persoon. Het middel is hard; men passe het eerst dan toe, wanneer de veroordeelde gedurende zekeren tijd in gebreke gebleven is, het verschuldigde te voldoen 2). Die tijdsbepaling kan hem in staat stellen het gevorderde bijeen te brengen. Art. 467 2^e lid voorziet in het geval, dat de aantasting van persoon geene gevolgen heeft gehad, door de gijzeling

---

tius, over het verhaal van geldboeten en geregtskosten in strafzaken, Leiden 1859.

1) Dit beginsel heeft echter een verdediger gevonden in den heer Servatius. Wij lezen daar o. a. op bl. 144: »Het is een sedert »eeuwen bij bijna ieder volk aangenomen beginsel, dat eene den »onvermogene opgelegde boete moet veranderd worden in eene straf, »die ook de arme kan ondergaan. Het blijft alleen steeds de groote »vraag, welk middel daartoe het geschiktst is, enz. Gevangenzet- »ting nu is, volgens onze bestaande wetgeving, die straf, welke in »rang de *geldboete*, de ligtste aller straffen, voorafgaat. Zij zal het »geschiktst de boete bij den onvermogene vervangen.”

2) De wet van 19—22 Julij 1791 bepaalde dat iedere geldboete binnen drie dagen na de veroordeeling moest voldaan worden. Bij wanbetaling kon de gijzeling tot ééne maand worden uitgestrekt.

uiterlijk tot 14 dagen te verlengen, mits van onvermogen ¹⁾ blijke. Maar is zelfs die gijzeling van veertien dagen, niet het dubbel der zwaarste gevangenisstraf, als men, zoo als de Nederlandsche wet, den termijn van zeven dagen tot maximum aanneemt. Eene zoodanige gijzeling worde echter niet met gevangenisstraf verward; in schijn moge zij daaraan gelijk zijn, in waarheid is zij niets anders dan lijfswang, welke hier door den Staat wordt uitgeoefend. Om deze reden ook bepaalt art. 53 C. P., dat de kwijtschelding der boete alleen geldt, zolang het onvermogen stand houdt. Het is de vraag, of deze bepaling zich ook tot de overtredingen uitstrekt. Carnot ontkent het, en oordeelt, dat de wetgever dit anders duidelijk zoude uitgedrukt hebben, vermits politie-overtredingen een afgezonderd geheel vormen. De Code Rural en die van 3 Brumaire jaar IV zochten in art. 600 de geldboete naar de waarde van het werkloon te bepalen, en stelden daarom de verdiensten van 3 dagen werkens als maximum voor eene geldboete vast. Deze bepaling moge in theorie goed zijn, in de praktijk echter schijnt zij niet

---

1) Het oorspronkelijke ontwerp luidde: «Après un mois d'emprisonnement, le condamné obtiendra sa liberté, en prouvant légalement son insolvabilité.» Deze tijdsbepaling van eene maand lokte hevige tegenspraak in den conseil d'état uit. Dit had een voorstel van Regnauld ten gevolge, om wel is waar den termijn van eene maand te behouden, maar om den ambtenaar van het openbaar ministerie het regt te geven, bij onvermogen de gijzeling al vroeger te doen ophouden. Dit voorstel werd door Cambacérès en Real bestreden, op grond dat aan het openbaar ministerie eene te groote magt werd verleend en de straf van geldboete vrijdeld zou worden. Berlier oordeelde, dat onvermogen geene te lange gijzeling mogt na zich slepen, evenmin straffeloosheid. Aan dit gevoelen hebben wij den termijn van veertien dagen te danken.

wel vol te houden. Een beter hulpmiddel zou ons de Hannoversche policiestrafwet kunnen aanbieden. Wij bedoelen de zoogenaamde »Strafarbeit»¹⁾, die op het beginsel berust, dat de straf door ieder veroordeelde moet worden gedragen; maar dat, zoo onvermogen eene geldboete mogt verhinderen, den overtreder de verpligting moet worden opgelegd, door eigene inspanning de hiertoe benoodigde som te verdienen. Het spreekt van zelf, dat de veroordeelde gewoon zijn moet, met handenarbeid den kost te verdienen. In zoodanig geval zijn den overtreder dezelfde verpligtingen opgelegd, als den vrijen werkman. Zoo behoort hij, wanneer zulks gevorderd wordt, zijne eigene werktuigen mede te brengen; wederkeerig is hij alleen tot dien tijd gebonden, welken werklieden gewoon zijn, tot die soort van arbeid te bezigen. Het bezwaar, dat de *strafarbeit* van te langen duur zou kunnen worden, is daardoor weggenomen, dat zij nimmer den tijd van veertien dagen kan te boven gaan, maar voor zooverre de straf nog niet geheel is ondergaan, door gevangenis wordt vervangen. De strafarbeit geschiedt geheel in vrijheid, terwijl in ieder geval de veroordeelde zich door betaling der geldboete, hetzij van den strafarbeit, hetzij van de gevangenisstraf ontheffen kan. Dit middel evenwel, hoe geschikt het ook schijnen moge, vindt juist zijn bezwaar in het veelomvattende der Hannoversche policiestrafwet. Wanneer hetzelfde stelsel wierd aangenomen als in den Code Pénal, en derhalve de geld-

1) Polizeistrafgesetz für das Königreich Hannover, § 20: »Gesetzlich angedrohte Geldbusse ist in Strafarbeit oder Gefängnis zu verwandeln: »bei den zu ihrer Erlegung Unvermögenden und bei Verschwendern unter Curatel.»

boete de som van *f* 7,50 niet overschreed, dan zoude de strafarbeid met behoud van den maatstaf der Hannoversche wet, kunnen worden aangewend. Nu echter dáár de geldboete tot 100 Thaler (*f*180) stijgen kan, geloven wij, dat of een hooger loon zou behooren te worden vastgesteld, of het wettelijk maximum der boete te worden verminderd ¹⁾. Zoowel met het eene als met het andere, gaan groote moeijelijkheden gepaard. De straffen in de Hannoversche wet zullen niet ligt eene groote vermindering ondergaan; tenzij verscheidene bepalingen, die aan eene policiestrafwet vreemd zijn, daaruit worden verbannen. Op gelijke wijze is het vestigen van een hooger loon af te keuren, daar het onderstelde werkloon nimmer de werkelijkheid mag te boven gaan en bij voorkeur eenigzins daar beneden moet blijven.

Dit alles in aanmerking genomen blijkt het ondoenlijk den strafarbeid ook bij ons toe te passen, vooral daar de Nederlandsche wetgever aan de geldboeten eene veel grootere uitbreiding heeft gemeend te moeten geven. Immers zullen, zooals wij in het voorgaande hoofdstuk aantoonde, reeds vele overtredingen eene veel hoogere boete dan het wettelijk maximum van den Code Pénal behoeven, zonder echter in de uitersten der Hannoversche wet te vervallen.

II. De tweede straf, of liever in rang de eerste, welke volgens onze policiestrafwetgeving op overtredingen kan worden toegepast, is de gevangenis ²⁾, welke echter een minimum van zeven dagen niet mag te boven gaan. Men kan evenwel niet dan hoogst spaarzaam

1) Hann. pol. strafw. § 19.

2) Wet op de regterlijke organisatie enz., art. 44 eerste lid.

daarmede zijn, of men verloor uit het oog, dat de kenmerken eener overtreding geheel van die eens wanbedrijfs of eener misdad onderscheiden zijn. Waar bij de laatste eene zekere mate van gestrengheid noodzakelijk is, behoort men bij de eerste die slechts daar aan te wenden, waar andere middelen ontoereikend zijn. De ondervinding leert, dat geldboeten vaak niet voldoende zijn, om het plegen van overtreding te onderdrukken; en daar het ongeraden is het geldboeten-stelsel te hoog op te voeren, blijft er wel geen ander middel over dan de toepassing van gevangenisstraf. Wat den duur betreft, zoo heeft onze wetgeving dien op minstens een dag gesteld, de dag tegen volle 24 uren gerekend. De Hannoversche policiestrafwet geeft nog eenige middelen aan, ten einde de gevangenisstraf te versterken. Deze verzwareing kan, hetzij door gedeeltelijke onthouding van spijs en drank, hetzij door vereeniging met strafarbeid worden bewerkstelligd. Wat de eerste betreft, zoo is deze niet onvoorwaardelijk af te keuren, doch dan ook worde ze slechts bij kinderen beneden de 16 jaren aangewend en ook alleen bij herhaling van sommige overtredingen. De verplichting tot arbeid gedurende den dag kan den handwerksman (want op hem alleen is deze verzwareing toepasselijk) niet drukken; vooral als men op de wijze let, waarop die van hem wordt gevorderd, en mits hij de zekerheid erlange, dat de gevangenisstraf hierdoor eene aanmerkelijke vermindering zal ondergaan ¹⁾. Ook de verzwareing uit gedeeltelijke onthouding van spijs en drank, kan die bewerken. Beiden

¹⁾ Hann. Policiestrafwet, § 32 en 33 in verband met § 23 en 25 derde lid.

evenwel mogen nimmer gelijktijdig worden aangewend ¹⁾.

Omtrent de wijze van uitvoering der politie-gevangenisstraf bepaalt de Code Pénal niets. De wet van 28 Junij 1851 (St. n°. 68) op de invoering der eenzame opsluiting heeft alleen op de correctionele gevangenisstraf betrekking ²⁾. Die van 29 Junij 1854 (St. n°. 103) drukt duidelijk den geest van den wetgever te dien opzichte uit ³⁾. Ofschoon het stelsel van eenzame opsluiting zeker meest is aan te bevelen, zijn er te vele bezwaren, om dit ook bij politie-overtredingen toe te passen. Ter wille van verbetering behoeft het niet te worden ingevoerd; zoowel de aard van het feit als de korte duur doen daaraan geene behoefte ontstaan. Een eerste vereischte zoude zijn, dat ieder kanton zoodanig eene gevangenis bezat, en het is onmogelijk wegens de kosten, al die huizen cellulair te doen inrigten. Er blijft daarom geen ander middel over, dan de gemeenschappelijke opsluiting. Bij de inrigting der kantonale gevangnissen kan men echter, tenzij het aantal zulks verhindere, de gevangenen zooveel doenlijk afgezonderd van elkander plaatsen. Het is zeer wel denkbaar, dat de gedwongene vereeniging met andere gevangenen veel kan toebrengen om hun lot te verzwaren.

III. De derde straf, welke het Nederlandsche politiestrafregt kent is de *verbeurdverklaring* van bepaalde voor-

1) Hann. Policiestrafwet, § 33 tweede lid. »Die fraglichen Schär-
sungen dürfen nicht mit einander verbunden werden.»

2) Art. 1 dier wet zegt: bij *correctionele* gevangenisstraf kan de
regter enz.

3) Art. 5. »De wet van 28 Junij 1851 (St. n°. 68), is niet van
toepassing bij veroordeeling van gevangenisstraf ter zake van mis-
drijven, in deze wet ter kennisneming der Kantonregters gebracht.»

werpen. Deze straf moet minder als eene hoofdstraf, dan wel als eene bijkomende worden beschouwd 1). Dit blijkt uit art. 472, 477 en 481, C. P. 2). Zoodanige verbeurdverklaring kan zich overigens slechts uitstrekken tot voorwerpen, waarmede eene overtreding begaan is, of die daartoo bestemd waren 3). Het zoude echter te wenschen zijn, dat hier ook van vernietiging van sommige verbeurd verklaarde voorwerpen sprake ware; slechts ten opzichte van vervalschte dranken en onzedelijke geschriften wordt de vernietiging bevolen: zelfs voegt de wet er de wijze van vernietiging bij. Dit laatste had gevoegelijk aan den ambtenaar, belast met de uitvoering van het vonnis, kunnen zijn overgelaten.

De wet van 1832 heeft in Frankrijk deze bepaling uitgebreid door evenzeer verbeurd verklaring en de vernietiging der »comestibles gâtés, corrompus ou nuisibles»

1) Denklijk om deze reden hebben de wetboeken van Sardinië en van de Beide Siciliën de verbeurd verklaring van bepaalde voorwerpen niet onder de policiestrafpen opgenoemd. Na de vermelding der policiestrafpen geeft bij het eerste art. 736, bij het tweede art. 465 eene opsomming der voorwerpen, die bij uitzondering verbeurd verklaard kunnen worden.

2) Volgens deze artikels kunnen b. v. bij het afsteken van vuurwerken, bij het verspreiden van onzedelijke geschriften, of bij het bezit van valsche maten en gewigten, al deze voorwerpen worden verbeurd verklaard, onverminderd de toepassing der bij de wet bepaalde straffen. Nergens wordt de verbeurdverklaring alleen uitgesproken.

3) Mr. M. Schooneveld wil de woorden »hetzij van hetgene, »waarin of waarmede zij begaan is of begaan stond te worden,» veranderen in de woorden: »hetzij van hetgene tot middel of werktuig »gediend heeft of bestemd was om dezelve te plegen,» op grond dat ook in art. 11 deze woorden voorkomen, in welk artikel dezelfde bedoeling gelegen is als in art. 470, en hetgeen veel beter de meening van den wetgever uitdrukt. Het Wetboek van Strafrecht met aantekeningen, Amsterdam 1855, bl. 394 en 14.

te bevelen. De wet van 29 Junij 1854 heeft bij ons bovendien » de vernietiging of onbruikbaarmaking van werktuigen of andere voorwerpen, vervaardigd, geschikt gemaakt, of gediend hebbende tot het plegen van een » misdrijf » ingevoerd, en den regter hiertoe de bevoegdheid verleend, hetgeen door de Gemeentewet, blijkens art. 162, verder is uitgebreid ¹⁾. Bij overtreding kunnen derhalve valsche maten en gewigten, werktuigen tot droomuitlegging en waarzegging gebezigd, vernietigd, of kwaadaardige beesten en honden gedood worden. Andere straffen dan deze worden door den Nederlandschen Wetgever niet erkend. Het Sardinische en het Napolitaansche Wetboek vermelden behalve deze nog de zoogenaamde » *mandato in casa* » of huisarrest, hetwelk in Sardinië van 1 tot 5, in Napels van 3 tot 29 dagen kan worden opgelegd. De toepassing dezer straf zowel als die van gevangenis, is aan den regter naar bevind van zaken overgelaten ²⁾. Bovendien komen in de

---

1) Art. 162. » De strafverordening bepaalt, in welke gevallen de » regter bevoegd of verplicht is, het voorwerp van het misdrijf, en » hetgeen uit het misdrijf is voortgesproten, gelijk mede de middelen » en de werktuigen, die tot het plegen van het misdrijf hebben gediend of bestemd zijn geweest, verbeurd te verklaren of te bevelen, » dat die voor misbruik ongeschikt gemaakt of vernietigd worden. »

2) Dit blijkt uit het 3e boek, 4e hoofdst., art. 464 van het Wetboek van Strafrecht voor de Beide Siciliën van 1819, waarvan de vertaling in het fransch aldus luidt: » La peine des contraventions, prévue par » les trois chapitres précédents, est essentiellement l'amende de police. » Le juge pourra, selon les circonstances, appliquer, outre l'amende, » les autres peines de police énoncées aux articles 36, 41 et 43. » Het Wetboek van 26 October 1830 voor Sardinië zegt in art. 735: » Les contraventions sont punies des peines mentionnées aux art. 35 » et 56 du présent code, et le juge pourra, selon les cas, les appli- » quer conjointement ou séparément. »

Hannoversche policiestrafwet nog voor de *Widerruf, Abbitte und Ehrenerklärung*.

Wel is waar in ons vaderland, gelijk zelfs in de Fransche wetgeving, ontbreken die in een zeker opzigt niet, doch zij worden daar toch niet in de lijst der eigenlijke straffen geplaatst. Immers hij, die wegens hoon of laster tot vergoeding van het veroorzaakt nadeel wordt veroordeeld, kan blijkens art. 1409 en 1410 Burgerlijk Wetboek worden genoodzaakt tot herroeping der aangedane belediging ¹⁾. Evenzeer komt deze verplichting in de geheele Hannoversche wet slechts als eene bijkomende straf voor, zij wordt daar echter in § 18 bepaald als eene straf aangemerkt. Men treft haar trouwens alleen bij: *Beleidigung der Amtsehre en bij Ebrenkränkung aan ²⁾.

De straf van Verweis, welke in dezelfde wet wordt opgenoemd, moet als de lichtste policiestraf worden beschouwd. Of zij doelmatig is, meenen wij te mogen betwijfelen. Bij wanbedrijven zal misschien eene vermaning, in sommige omstandigheden ter teregtzitting uitgesproken, niet ondienstig te achten zijn; bij overtredingen, waar in den regel geen opzet aanwezig is, zou zoodanige vermaning ligtelijk in een guichelspel ontaarden, en dus zelden de gewenschte uitwerking hebben. Beter ware het, zulke bestraffing aan het administratief gezag over te laten ³⁾. Eindelijk komen

1) In een zeker opzigt erkennen ook art. 226 en 227 C. P. die straf; evenwel kan zij daar slechts in bijzondere gevallen worden toegepast, welke tot de klasse der wanbedrijven moeten gerekend worden, als belediging van overheidspersonen, van een *officier ministériel*, enz. in de uitoefening hunner werkzaamheden.

2) Hann. Policiestrafwet § 66 en 205.

3) Hiermede verwarre men niet de vermaningen door den Raad van

nog voor de straf van het werkhuis en de verbeurte van bevoegdheid tot uitoefening van een bepaald beroep. Beide deze straffen komen ook in de Nederlandsche wet voor, evenwel zijn zij daar teregt minder als straffen aangemerkt ¹⁾. Art 19 3^e lid der wet van 28 Junij 1854 geeft den regter de bevoegdheid te bevelen, dat bedelaars na hunnen straftijd naar een gesticht of werkhuis worden overgebracht. De Hanoversche wet heeft meer het denkbeeld eener straf aan het zenden naar een werkhuis verbonden, door een maximum en een minimum daarvoor vast te stellen ²⁾. Even als bij ons, wordt de straf van het werkhuis

toezigt en discipline op de orde der Advocaten, de regterlijke collegien of hunne voorzitters ambtshalve gedaan, wegens handelingen, welke, ofschoon bij de wet niet strafbaar, echter wegens de betrekking en het aanzien van den stand der daders, ten hoogste berisping verdienen.

1) Men verg. art. 22 der wet op het lager onderwijs van 1857, waarin wij o. a. lezen:

»De hoofd- en hulponderwijzers kunnen door Burgemeester en Wethouders, den schoolopziener gehoord, worden geschorst. Burgemeester en Wethouders geven zoo spoedig mogelijk rekenschap van hun besluit aan den raad.

»De hoofd- en hulponderwijzers worden ontslagen door den gemeenteraad, op voordragt van Burgemeester en Wethouders en den districtsschoolopziener.

»Schorsing geschiedt uiterlijk voor drie maanden en met behoud of met gedeeltelijk of geheel verlies der bezoldiging gedurende het »buiten dienst blijven.»

Verder zie men art. 10, 20 en 21 der wet van 1818 op de uitoefening der geneeskunst, waarbij in sommige gevallen aan geneesheeren en apothekers de intrekking van hun patent of de buiten effectstelling van hun diploma kan worden opgelegd.

2) »§ 34. Polizeiliche Werkhausstrafe darf nicht auf kürzere Zeit als zwei Monate und, auszer bei Rückfällen, nicht auf längere Zeit als sechs Monate erkannt werden.»

slechts bij bedelarij en landlooperij toegepast. Omtrent de tweede zoo even genoemde straf behoeven wij slechts tot art. 18 der wet van 12 Maart 1818 (St n°. 16) te verwijzen ¹⁾. Daar waar misbruik in de uitoefening van het een of ander beroep de oorzaak der overtreding is, zal zeker eene ontzegging daarvan, hetzij voor een tijd, hetzij voor immer, eene straf zijn, niet alleen doeltreffend, maar ook in het algemeen belang vereischt. Maar onverminderd al die straffen of naar straffen zwemende maatregelen, behoort de policie van eene toereikende magt voorzien te zijn, om krachtadig de behartiging der aan hare zorg toevertrouwde aangelegenheden te bevorderen. Bij de behandeling der overtredingen in het bijzonder, hebben wij ter loops enkele dier maatregelen aangestipt. Zoo heeft men aanhouding en bewaring gedurende een bepaalden tijd in het bureau van policie, het binnentreden van de woning van hen, die een zeker beroep uitoefenen, het sluiten van fabrieken, enz., het tijdelijk opheffen van middelen van vervoer, het in staat van oproer verklaren eener gemeente, het regt sommige handelingen te doen verrigten op kosten van personen, die daarin nalatig gebleven zijn ²⁾. Deze maatregelen zullen, zoo-

---

1) »Diegenen, welke eenen anderen tak van geneeskunst oefenen, of »op eenige andere wijze de geneeskundige praktijk exerceren, dan »waartoe zij, volgens den inhoud dezer wet, geregtigd zijn, zullen »voor de eerste maal verbeuren vijf en twintig gulden, bij de tweede »maal vijftig gulden, terwijl zij voor de derde reize door intrekking »van hun patent voor een naar de omstandigheden, door den regter »te bepalen, tijd van niet korter dan zes weken en niet langer dan een »jaar zullen worden gestraft.»

2) Omtrent de bevoegdheid van het policiegezag leze men het 3de hoofdstuk IIde deel van het reeds meergemelde Verslag, bl. 93 sq.

als wij zagen, vaak beter overtredingen kunnen voorkomen, dan eenige policiestraf, door den bevoegden regter opgelegd.

§ 2. *Omstandigheden, welke de straffen wijzigen of geheel opheffen.*

De beide eerste boeken van den Code Pénal leeren ons, dat er enkele gronden zijn, die eene aanmerkelijke wijziging in de strafbaarheid der misdrijven te weeg brengen. Die voorschriften evenwel betreffen uitsluitend misdaden of wanbedrijven, terwijl men ten opzichte der overtredingen tot het vierde boek is beperkt. In het algemeen zij opgemerkt, dat ook in dit opzigt het laatste gedeelte van den Code Pénal niet van onvolledigheid is vrij te pleiten. Terwijl wij in het eerste gedeelte van het wetboek den praktischen geest waarderen, maar het onmiskenbaar gebrek aan leerstelling moeten misprijzen, komt deze leemte hier in nog grootere mate voor. Zoo missen wij alle bepalingen omtrent zamenloop van overtredingen, medeplichtigheid enz.; en ofschoon wij gaarne toestemmen, dat de invloed van deze omstandigheden hoogst gering zal zijn, of zelfs niet eens bestaat; toch zou het vierde boek, indien het op volledigheid had willen aanspraak maken, die punten ten minste hebben moeten aanstippen. Slechts met de *recidive* is zulks het geval, maar alleen zooverre die overtredingen betreft, welke in den Code Pénal worden aangetroffen, zoodat hieromtrent maar in een klein gedeelte onzer policiestrafwetgeving wordt voorzien. Vollediger zijn dienaangaande, zoo als wij zagen, de bepalingen, in de Hannoverische en Wurtembergsche policiestrafwetten vervat.

Als eene eerste omstandigheid, welke op de straf invloed oefent, moet de *poging* genoemd worden.

De aard der overtredingen brengt mede, dat poging niet wel kan gestraft worden. Tot het begrip eener overtreding wordt een bepaald feit vereischt; alleen wegens dat bepaalde feit wordt de schuldige gestraft, zonder dat hier naar het doel of het oogmerk wordt gevraagd, hetwelk de bedrjver moge gehad hebben. De reden, waarom bij misdaden in den regel en bij wanbedrijven somtijds, poging gestraft wordt, is dus bij overtredingen niet aanwezig. Toch stelt de Hannoverische policiestrafwet de poging strafbaar, met die beperking evenwel, zoo de vereischten van art. 33 en 34 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig zijn ¹⁾. Deze bepaling is op zich zelf voldoende, om het wanbegrip aan te toonen, hetwelk de Hannoverische wet aan eene overtreding hecht. De Wurtembergische daarentegen stelt de poging niet uitdrukkelijk strafbaar. Wel is waar kwamen enkele uitzonderingen op dat artikel voor, doch deze zijn bij art. 12 der wet van 13 Augustus 1849 opgeheven ²⁾.

Dezelfde reden waarom de poging ongestraft blijft, bewerkt, dat, met welke goede trouw de overtreding moge gepleegd zijn, deze geene straffeloosheid kan mede

1) Hann. Pol. Strafgesetz. § 12 en 13.

2) Würt. Pol. Strafgesetz. § 106, 2de lid. Zie hierover: »Das »Polizei-Strafgesetz für das Königreich Württemberg von 2 Oktober 1839, mit den Abänderungen desselben durch neuere Gesetze, und verläuternden Bemerkungen,» enz. door Fr. Kappler. Stuttgart 1850. Deze uitzonderingen hadden betrekking op: *Aufforderung zum Ungehorsam, sommige Störungen der öffentlichen Ruhe, Kuppelrei, Ehrenbeleidigung, Diebstahl*, enz.

brengeu. Bij de bestraffing wordt alleen op het materiele feit, geenszins op de drijfveer gelet. Hetzelfde geldt van andere omstandigheden. Zoo lezen wij bij Chauveau en Hélie. »La loi ne recherche pas » la cause des contraventions, ces contraventions n'admettent donc pas d'excuse. Qu'importe que le contrevenant prétende ne pas connaître le règlement, s'il a été régulièrement publié; avoir réparé l'infraction, si cette infraction a été commise et constatée; avoir été en erreur, si l'erreur même est une faute; n'avoir pas eu la volonté de commettre la contravention, si la volonté n'est pas incriminée? Aucune excuse n'est donc admissible; dès que le fait matériel de la contravention est constaté, le juge ne peut se dispenser d'appliquer la peine dans les limites prévues par la loi 1).» Dit alles neemt echter niet weg, dat men niet tot het onmogelijke gehouden is; als de dader derhalve niet in de gelegenheid was anders te handelen of volslagen onbekend was met de wetten en verordeningen, kan hij wegens een aldus gepleegd feit niet gestraft worden 4). Deze onkunde der wet zou echter alleen door vreemdelingen kunnen ingeroepen worden, die nog zeer korten tijd in het Rijk hebben doorgebracht, daar anders eene wet, of wettelijke verordening, die behoorlijk is afgekondigd, moet ondersteld worden, bij ieder be-

1) Chauveau en Hélie, Théorie etc. Ch. LXXXIII. Ed. Belge II, § 4072.

2) § 36 der Hannoversche wet zegt: »Die im Criminal-Gesetzbuche in den art. 77 bis 80, 82, 83, 84 aufgestellten Gründe, welche die Strafbarkeit ausschlieszen, finden auch bei Polizeivergehen Anwendung.» Hiertoe behooren b. v. noodweer (77—80), ontoerekenbaarheid (81, 84). Hetgeen van de overtredingen reeds gezegd is, blijft ook hier van toepassing.

kend te zijn, alle twijfel door art. 8 der wet, houdende algemeene bepalingen, wordt weggenomen 1). De Hannoversche wet spreekt nog van zoogenaamde *Miturheber, Beihülfe und Begünstigung*. Daar alleen het materiele feit gestraft wordt, kan de straf slechts op hem vallen, die zelf het feit gepleegd heeft. Van de strafbaarheid van den *mededader* kan uit den aard der zaak niet meer de rede zijn, dan bij de poging. En wat de medepligtigen en begunstigers betreft, de geringheid der overtredingen maakt dezer straf, naar het schijnt, overbodig 2). Deze bepaling moet echter eene uitzondering lijden, ofschoon het nergens blijkt, dat de algemeene Nederlandsche wetgeving deze erkent.

Volgens het stelsel der strafregtelijke aansprakelijkheid in verband met art. 1403 B. W., zullen ouders aansprakelijk zijn voor de overtredingen hunner kinderen, voor zooverre deze zich onder hun onmiddellijk toezigt bevinden. Reeds het nalaten hiervan is onregtmatig, daarom is het niet meer dan billijk, dat de straf eener overtreding, dien ten gevolge begaan, ook op hen neerkome, daar meer het gebrek aan toezigt de overtreding veroorzaakt, dan de daad van een onervaren kind 3). Is het echter redelijk, de verplichting doorgaans uit te strekken tot handelingen van minderjarigen boven de 12 jaren? De Hannoversche policiestrafwet heeft op dien leeftijd acht

1) »De strafwetten en verordeningen van politie zijn verbindende voor allen, die zich op het grondgebied van het koninkrijk bevinden.»

2) Hann. Pol. Str. Ges. § 14, 15, 16 en 17.

3) De poenale aansprakelijkheid van ouders of van degenen, die hunne plaats bekleeden, wordt onder anderen in een politie-reglement der gemeente Elburg aangetroffen. Te vinden, bij Mr. G. de Vries, bl. 200, noot no. 1.

geslagen en dit beginsel aangenomen in § 37 der politie-
strafwet: »Kinder unter zwölf Jahren bleiben danach
»straflos, jedoch sind Polizeiliche enz. Auch können
»in Fällen begangener Vergehen Die, welche zur Auf-
»sicht über Kinder verpflichtet, solche nicht gehörig
»geführt haben, zur Strafe, und zwar zu Geldbuszen
»bis zu zehn Thalern gezogen werden." Hetzelfde geldt
volgens dit artikel, van schoolonderwijzers ¹⁾.

De strafregtelijke aansprakelijkheid moet ook tot de
meesters omtrent hunne dienstboden worden uitgestrekt,
met dien verstande echter, dat hier alleen de tijd in
aanmerking komt, gedurende welken zij zich in hunne
dienst bevonden, en de overtredingen, welke uit die
dienst voortvloeiden. Zoo verbiedt b. v. eene verorde-
ning der gemeente Amsterdam ²⁾ bij vriczend weder

1) Dat overigens de strafregtelijke aansprakelijkheid in de Nederland-
sche wetgeving bij overtredingen niet geheel en al onbekend is, blijkt o. a.
uit art. 50 van het Reglement van 24 Nov. 1829, op de middelen van ver-
voer, luidende: »Dien onverminderd, zullen de *ondernemers*, wegens elke
»overtreding van het bepaalde bij den tegenwoordigen titel, voor den
»bevoegden regter vervolgd, en naar bevind van zaken worden ge-
»straft met eene geldboete van tien tot vijf en twintig guldens; ter-
»wijl het herhaald en voortdurend gebruik van onvoldoende en af-
»gekeerde middelen enz.;" vermits onder de aidaar bedoelde overtre-
dingen verscheidene voorkomen, die moeilijk door de ondernemers
zelve zouden kunnen bedreven zijn. Ook uit art. 58 luidende: »De
»ondernemer is verantwoordelijk voor de tot de nitvoering zijner dienst
»gebezigde conducteurs, voorlieden en postiljons; voor de gevolgen
»hunner onvoorzigtigheden, hunne ontrouw of de verliezen door hun
»doedoen veroorzaakt: en bij wanbetaling voor de boeten door hen
»verbeurd," zou men de strafregtelijke aansprakelijkheid der onder-
nemers kunnen afleiden, ofschoon het meer op de burgerlijke dan wel
op de poenale actie schijnt te slaan.

2) Verordening van 7 Mei 1856, no. 38, over de straat-politie,
art. 42.

de straten te schrobben, op boete van *f* 1 tot *f* 5,—. Wanneer eene dienstbode deze verordening overtreden mogt hebben, zal derhalve niet zij, maar de meester gestraft worden, alleen uit kracht der bedoelde aansprakelijkheid. Al de bepalingen betreffende de poenale aansprakelijkheid zullen echter in het geval van art. 1403 laatste lid B. W. vervallen. Deze aansprakelijkheid heeft een bestrijder in Mr. G. de Vries gevonden. »Zij is,» zegt hij, »met het denkbeeld van straf onbestaanbaar. Iedere straf toch is uit den aard der zaak persoonlijk. Zij is alleen de straf voor den overtreder.» Maar die persoonlijkheid kan nu en dan zeer wel met de strafregtelijke aansprakelijkheid van anderen overeen worden gebracht. B. v. een kind begaat eene overtreding; zoo de ouders een goed toezigt hadden uitgeoefend, waartoe zij verplicht waren, zou de overtreding niet gepleegd zijn. Het onervaren kind weet van het verbodene der handeling niets af. De ouders zijn derhalve de eigenlijke bedrijvers van het vergrijp, en zoo strookt het met het regt, dat zij daarvoor gestraft worden. De ouders mogen den wil niet gehad hebben die overtreding te begaan; niet de wil, de daad alleen wordt gestraft. Hetzelfde kan van dienstboden eenigermate gelden. Hunne handelingen geschieden in naam hunner meesters; het is dus natuurlijk dat hij, die tot eene verboden handeling gemagtigd heeft, ook de straf moet dragen. Reeds het eenvoudig in dienst nemen, stelt eene zekere magtiging daar ¹⁾.

Drie omstandigheden kunnen voorkomen, welke een

1) Het voorbeeld dat belastingwetten ons aanbieden, moet wegens den bijzonderen aard dier strafbepalingen hier met stilzwijgen worden voorbijgegaan. Zie hierover Mr. G. de Vries, bl. 203 (noot).

wezenlijken invloed op de straffen bij policie-overtredingen uitoefenen. Deze zijn recidive, zamenloop van overtredingen en verjaring; staan wij bij ieder afzonderlijk eenige oogenblikken stil.

I. Recidive. Deze maakt eene verzwarende omstandigheid uit. Daartoe echter wordt vereischt 1°. een vroeger vonnis. Zoo men van de herhaling van overtreding tegen den beklagde gebruik wil maken, moet er een wettig bewijs van zoodanige vroegere overtreding bestaan, en als zoodanig kan alleen een vonnis worden beschouwd, hetwelk kracht van gewijsde becomen heeft. Ieder ander wettig bewijsmiddel kan wel een gepleegd feit constateren, maar het kenmerk eener overtreding wordt daaraan slechts bij regterlijk vonnis gegeven¹⁾. De overtreding behoort 2° in het 4^e boek van het Wetboek van Strafrecht vermeld te zijn. Dit blijkt uit art 474, 478, 482. Bij ieder dier artikelen wordt eene straf bij herhaling van overtreding bedreigd, voor zooverre de overtreding in een dier artikelen voorkomt. Van overtredingen in andere wetten of wettelijke verordeningen voorkomende zwijgt de Code Pénal geheel; het zoude ook wegens de maat der straffen ondoenlijk zijn, de bepalingen omtrent recidive, van art. 483 tot andere overtredingen uit te strekken. Niettemin staat het der wetgevende magt vrij, al wordt die ook door provinciale Staten of gemeenteraad uitgeoefend, in hunne verordeningen een geheel anderen maatstaf ten aanzien van dit onderwerp aan te nemen, mits de grenzen hunner bevoegdheid niet overschrijdende. Verscheidene verordeningen bewijzen,

1) Chauveaux en Hélie, Théorie etc. II § 4083; omtrent den aard der recidive zie men hetzelfde werk, I § 475 sq.

dat van dit regt ruimschoots is gebruik gemaakt ¹⁾. Als voorbeeld kan de bepaling in art. 82 van het Koninklijk Besluit van 24 November 1829 (St. n°. 73) vermeld worden, waarbij eene zekere handeling op straffe eener boete van f 50,— verboden, bij herhaling met het dubbel dier boete wordt gestraft.

3de Moet de herhaling der overtreding plaats gehad hebben binnen een jaar na de eerste. Deze bepaling is in overeenstemming met art. 459 Wetb. van Strafvord. Daar, naar luid van dit artikel eene overtreding, wanneer er meer dan 12 maanden verlopen zijn, sedert zij gepleegd werd, verklaard wordt niet meer te zijn vervolgbaar, zoo mag ook zoodanige overtreding na verloop van dien tijd, niet meer ten laste van den bedrjver worden gebragt. Chauveau en Hélie zeggen te regt: » Cette succession rapide des » deux contraventions peut seule révéler une négligence » habituelle, et dès lors plus grave. » Mr. G. de Vries verdedigt hetzelfde denkbeeld, en voegt er bij, dat, hoewel deze bepaling alleen op de overtredingen, die in het Wetboek van Strafrecht voorkomen, mag worden toegepast, het zeer te betreuren is, dat niet eene algemeene wet de herhaling bij alle policie-overtredingen regelt. » Eene overtreding van policie behoort, na verloop » van een jaar, geene sporen meer achter te laten. » De » reden toch, waarom de straf bij herhaalde overtreding » verzwaaard wordt, ligt in de grootere onachtzaamheid » of onwil, waarvan die herhaling een blijk is; en daar- » voor levert zij, na eene langere tusschenruimte van » tijd, inderdaad geen genoegzaam bewijs meer op. »

1) Mr. G. de Vries, de wetgevende magt der plaatselijke bestu-
ren, bl. 190.

4de Moet de eerste overtreding binnen hetzelfde kanton zijn geschied als de volgende. Deze is gewis de beteekenis van het laatste gedeelte van art. 483: »*com-mise dans le ressort du même tribunal*»; in de nederduitsche taal overgezet door »onderhoorigheid van »hetzelfde gerecht.» Dit vereischte is allezins gegrond 1ste omdat het in een tegenovergesteld geval, wegens de menigte der veroordeelingen in zake van overtreding hoogst moeilijk, zoo niet onmogelijk zou wezen die in het geheele Rijk te leeren kennen en in aanmerking te nemen; 2. wijl de aard der overtredingen vaak geheel van de plaats afhangt, waar zij begaan zijn. De verzwaring der straf ten gevolge van *récidive* op te leggen, geschiedt op *requisitoir* van het Openbaar Ministerie, in den regel dezelfde persoon, die de overtreding heeft geconstateerd; het zou ondoenlijk zijn van dien persoon de wetenschap der vonnissen te vorderen in de onderscheidene Provinciën gedurende het afgeloopene jaar geweest. 5de Moet het eerste misdrijf eene *overtreding* zijn. Chauveau en Hélie beweren, zoo als boven is aangemerkt, te regt, dat de grootere nalatigheid ook de oorzaak der zwaardere straf is. Daarom kan een vroeger begaan wanbedrijf hier niet in aanmerking komen: het laatste misdrijf behoort van dezelfde soort te zijn als het eerst gepleegde. Evenwel zijn er overtredingen van zoo geheel verschillenden aard, dat het niet dan hoogst moeilijk zijn kan, het plegen der eene als eene verzwarende omstandigheid eener volgende aan te merken. Is het niet ongerijmd, hem, die van het niet in betaling nemen van echte en onvervalschte muntspeciën overtuigd is, zwaarder te straffen, omdat een vonnis te zijnen laste binnen de laatste twaalf maanden geweest is, wegens het afsteken

van vuurwerken op plaatsen, waar zulks verboden is? Het vierde boek laat zich echter wegens die soort niet uit. Art. 483 spreekt alleen van politie-overtredingen, zonder iets meer daarbij te voegen, zoodat de herhaling op iedere vroegere policiestraf toepasselijk is ¹⁾.

Wat de straf betreft op recidive gesteld, deze bestaat altijd in gevangenis, zelfs bij de ligtste overtredingen. Wij gelooven, dat vooral in het stelsel bij den Code Pénal aangenomen, deze strafbepaling te zwaar is; vooral daar den regter daaromtrent geene ruimte is gelaten. Beter is de bepaling in de Hannoversche policiestrafwet vervat, welke den regter het oordeel omtrent de verzwaring der straf toekent en een vast maximum stelt, hetwelk niet overschreden mag worden ²⁾.

Reeds de Code van 3 Brumaire jaar IV stelde, dat recidive slechts dan als eene verzwaring mogt worden aangemerkt, wanneer het eene herhaling derzelfde overtreding gold ³⁾. Minder goed te keuren was de on-

1) Het vereischte, dat bij herhaling de tweede overtreding van denzelfden aard als de eerste zij, is in bijzondere gevallen in de Nederlandsche politie-strafwetgeving opgenomen, blijkens het reeds aangehaalde art. 82 van het besluit van 24 Nov. 1829. De verdubbeling van boete kan bij herhaling alleen van hetzelfde feit worden toegepast.

2) § 47. „Der Rückfall (art. 111 des Criminal-Gesetzbuchs bildet keinen Grund für höhere Zumessung oder für Schärfung der Strafe, so dasz, vorbehältlich der besondern Bestimmungen für einzelne Vergehen, bis zum Doppelten der gesetzlichen Strafe gestiegen werden kann.“ Zie verder Wurtembergsche policiestrafwet art. 104.

3) Art. 608. „Pour qu'il y ait lieu à une augmentation de peine pour cause de récidive, il faut qu'il y ait eu un premier jugement rendu contre le prévenu pour pareil délit, dans les douze mois précédents, et dans le ressort du même tribunal de police.“

bevoegdheid der regtbanken van policie, om gevallen van herhaling te beregten, en de opdragt daarvan aan de correctionele regtbanken. Immers de verzwaring der straf doet aan de overtredingen haar eigenaardig karakter niet verliezen ¹⁾).

De gelijksoortigheid bij récidive vinden wij ook in de policie-strafwet van Wurtemberg. Art. 103 dier wet luidt: »Der Rückfall gilt bei Uebertretungen nur dann »für einen besonderen Erschwerungsgrund, wenn der »Thäter wegen einer Uebertretung *gleicher* art von einer »inländischen Polizei- oder Gerichts-stelle früher in »Strafe verfällt worden, und seit diesem Erkenntnisse »die Frist für die Verjährung einer Strafe noch nicht »abgelaufen ist.» § 47 der Hannoversche wet verwijst naar art. 111 van het Wetboek van Strafrecht; en ook daar vinden wij het zoo even genoemde denkbeeld weder ²⁾).

II. Zamenloop van overtredingen bestaat daarin, dat men zich ter zelfder tijd aan meerdere overtredingen schuldig maakt. Even als zoodanige zamenloop (concursum delictorum) bij misdaden en wanbedrijven kan voorkomen, is zulks ook bij overtreding het geval; de gevolgen zullen echter hier verschillen. De voornaamste omstandigheid, welke bij het straffen der eigenlijk gezegde misdrijven wordt in aanmerking ge-

1) Art. 607. »En cas de récidive, les peines suivent la proportion réglée par les lois des 19 Juillet et 28 Septembre 1791, et ne peuvent en conséquence être prononcées que par le tribunal correctionnel.»

2) Crim.-Gesetz art. 111. »Wenn derselbe Uebertreter nach dem »er die Strafe eines frühern Verbrechens ganz oder doch zum Theil »erlitten hat, sich nachher wieder eines gleichartigen Verbrechens »schuldig macht, so ist ein Rückfall vorhanden, und soll deszhalb »die durch das neue Verbrechen verwirkte Strafe geschärft werden.»

nomen, is het opzet, waarmede de handeling begaan is. Zoodanige misdrijven zijn te gelijker tijd of kort na elkander gepleegd, maar de kennisneming van beide zaken geschiedt te gelijker tijd door denzelfden rechter. Het zou met het doel der straf geheel strijden, zoo men den beschuldigde voor ieder feit eene afzonderlijke straf wilde opleggen; en indien dit plaats vond, zoude het dikwerf kunnen gebeuren, dat de persoon, die zich aan verscheidene wanbedrijven had schuldig gemaakt, zwaarder gestraft wierd, immers veroordeeld tot eene gevangenisstraf van langeren duur, dan hij, die wegens misdaad tot 20 jarige tuchthuisstraf was verwezen. Bij policie-overtredingen echter moet het tegendeel gebeuren. Het is daar wegens het enkel feit, dat de schuldige zijne straf ondergaat, de daad zelve moet geboet worden; en om die reden kunnen de bepalingen van den Code d'Instruction criminelle aangaande niet-cumulatie van straffen ter zake van eigenlijke misdrijven, niet op overtredingen van toepassing gemaakt worden ¹⁾). Hier behooren de verschillende overtredingen ieder afzonderlijk te worden gestraft, en moet bij zamenloop van overtredingen wèl de zwaarste gevangenisstraf worden opgelegd op het zwaarste feit, maar zal er cumulatie van geldboeten plaats hebben.

Er blijft ons nog over de vraag te beantwoorden; hoe te handelen bij overtredingen, die wegens de daartegen bedreigde straffen, twijfel doen geboren worden, of er slechts één, dan wel meerdere feiten aanwezig zijn? Deze vraag is vooral bij gemeentelijke of provinciale

1) Wetb. van Strafvord. 207 2de lid, ontleend aan art. 365 C. d'Instr. Crim.

verordeningen van gewigt, in hoeverre, bijaldien er slechts één feit aanwezig is, de plaatselijke of provinciale wetgever zijne bevoegdheid heeft overschreden. Bij voorbeeld eene verordening, waarbij het weiden van schapen op eene bepaalde plaats verboden is, bedreigt de straf eener geldboete van *f* 3, voor ieder schaap. De quaestie kan ontstaan, in hoeverre de herder eener kudde van vijftig schapen ééne, dan wel vijftig overtredingen begaat, en derhalve tot *f* 150 boete zoude moeten worden veroordeeld. Onzes inziens moet de eenheid der handeling noodwendig ook het plegen van ééne overtreding na zich slepen. Het is onmogelijk te gelijktijd twee misdrijven van hetzelfde soort, bij dezelfde verordening als zoodanig gekenmerkt, te bedrijven. Het misdrijf blijft hetzelfde, niet het getal schapen, maar het weiden stelt de overtreding daar. Het nadeel door een grooter getal te weeg gebragt, zal misschien meerder straf eischen ¹⁾. Mr. G. de Vries geeft ons hiervan

1) Verg. Mr. B. J. Gratama, over begrip en straf van voortgezette misdrijven, Jaarboeken van Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall, IX, bl. 588. »Verhoogden echter de plaatselijke of gewestelijke reglementen de straf naar omstandigheden, die op geene wijze geacht kunnen worden onderscheidene handelingen van den schuldige te kenmerken, dan, maar ook dan eerst, stem ik den Heer de Vries toe in zijne *Wetg. Magt der Plaats. Best.*, bl. 181 volgens er onder die omstandigheden eene hoogere straf bedreigd tegen ééne overtreding, die, indien zij in eenig geval de grenzen overschrijdt, bij de aangehaalde Wet bepaald, binnen die grenzen door den Regter moet worden teruggebragt.»

Zie verder arrest van den Hoogen Raad, naar luid van hetwelk, indien eene verordening den bakker verbiedt te ligt brood in zijn winkel uit te stallen en te koop te hebben, slechts ééne overtreding bedreven is, al had hij honderd te ligte brooden voorhanden gehad en verkocht, (bl. 537).

verscheidene voorbeelden, en, ofschoon de invoering eener nieuwe gemeentewet die bevoegdheid veranderd en voor alle gemeenten dezelfde gemaakt heeft, zal zijne bewering daarom niet te minder juist blijven 1). Wat nu de toepassing van zoodanige verordeningen betreft, zoo zal die toch moeten plaats vinden, daar de wet nergens eenige aanwijzing omtrent dit punt geeft; alleen mag daarbij de geldboete de som van *f* 25 nimmer overschrijden, wanneer ook de gemeente-verordening zulks mogt gebieden.

Als de derde omstandigheid, welke invloed op de straf kan uitoefenen, noemden wij *verjaring*. De vervolging wegens eene policie-overtreding verjaart reeds na verloop van één jaar, terwijl door een dubbel tijdverloop de straf, waartoe men wegens eene overtreding veroordeeld is, te niet gaat 2).

De redenen, welke voor het bestaan eener verjaring pleiten ten opzichte van misdaden en wanbedrijven, gelden ook omtrent policie-overtredingen. Het gering na-deel zoowel als de kleine straf brengen als van zelf mede, dat dit tijdverloop hier veel korter zijn kan. De bepalingen in het Wetboek van Strafvordering voorkomende, moeten ten aanzien der verjaring ook tot overtredingen bij andere wetten of wettelijke verordeningen

1) Art. 463 luidde in den oorspronkelijken tekst aldus: «Dans tous les cas où la peine d'emprisonnement est portée par le présent Code, si le préjudice causé n'excède pas vingt-cinq francs, et si les circonstances paraissent atténuantes, les tribunaux sont autorisés à réduire l'emprisonnement, même au-dessous de six jours, et l'amende même au-dessous de seize francs. Ils pourront aussi prononcer séparément l'une et l'autre de ces peines, sans qu'en aucun cas elle puisse être au-dessous des peines de simple police.»

2) Strafv. art. 462 in verband met art. 459.

worden uitgestrekt, daar nergens uitsluitend van den Code Pénal te dien opzichte wordt melding gemaakt 1).

Behalve de genoemde omstandigheden noemt de Code Pénal er geene, waardoor de straf verzwaaard, verminderd of zelfs in het geheel niet toegepast wordt. Art. 463, waarbij den regter de bevoegdheid verleend wordt bij verzachtende omstandigheden en bij een nadeel van hoogstens vijf en twintig franken zelfs tot beneden het minimum der straf af te dalen, heeft slechts op wanbedrijven betrekking 2). Hoogst onbillijk moet het echter geacht worden, dat de Napoleontische wetgever

1) In Hannover worden de navolgende bepalingen omtrent verjaring bij policie-overtredingen gevonden:

§ 41. »Die Strafbarkeit von Polizeivergehen wird durch *Verjährung* »getilgt, wenn bei Vergehen, die nicht zur Untersuchung gezogen »worden, seit dem Tage der Vergehung und bei solchen, welche zur »Untersuchung gekommen, seit dem Tage der letzten Handlung der »Untersuchungsbehörde, *zwei Jahre* verlaufen sind.

»Die Verjährung läuft jedoch nicht, wenn der Thäter sich der Untersuchung durch Flucht entzogen hat.

§ 42. »Nicht von Amtswegen zu strafende Vergehen verjähren aus- »ßerdem, wenn Der, welcher auf Bestrafung anzutragen befugt ist, »dies nicht binnen *drei Monaten*, nach dem das Vergehen zu seiner »Kenntnisz gelangte, gethan hat.»

De Württembergse policie-strafwet bevat de navolgende artikelen:

Art. 105. »Die Strafbarkeit der polizeilichen Uebertretungen er- »lischt durch Verjährung in der Art, dasz eine Untersuchung deszhalb »nicht mehr statt findet, oder die bereits verhängte einzustellen ist, »wenn sich ergibt, dasz von dem Augenblick der beendigten That »oder von der Zeit der letzten *amtlichen* Handlungen gerechnet, *zwei »Jahre* verflossen sind.

Art. 106. »Auch die wegen einer polizeilichen Uebertretung bereits »erkannte Strafe wird durch Verjährung getilgt, wenn von dem Augen- »blicke der Verkündung des Urtheils an *drei Jahre* abgelaufen sind.»

2) Hierover zie men eene aanteekening van Prof. Nypels, in de Belgische uitgave van Chauveau en Hélie, bl. 509.

deze bepaling niet bij overtreding laat gelden, waar hij toch alleen het nadeel, zonder misdadig opzet in aanmerking te nemen, straft. In Frankrijk heeft niet alleen de wet van 28 April 1832 het artikel 463 tot de overtredingen uitgestrekt; maar ook op recidive, en op de gevallen, waarin enkel geldboete bedreigd is, van toepassing gemaakt. Zelfs zullen volgens genoemde wet de verzachtende omstandigheden mogen in aanmerking genomen worden, ook dan, wanneer het nadeel de som van vijf en twintig franken mogt te boven gaan. Even als in Frankrijk aan artikel 463 eene grootere uitbreiding is gegeven, heeft dit in Nederland, ofschoon ruim twee en twintig jaar later, eindelijk plaats gevonden. Art. 20 der wet van 29 Junij 1854 (St. n°. 102) heeft, even als de fransche wet verzachtende omstandigheden erkend, zelfs wanneer eene geldboete wordt uitgesproken, of de toegebragte schade 25 franken te boven gaat. Nog milder is de slotbepaling van genoemd artikel. »Het is mede toepasselijk bij eerste of latere »overtredingen van politie, in het Wetboek van Strafrecht »voorzien, met die uitbreiding, dat de toepassing der »daartegen bedreigde gevangenisstraf in geen geval »meer verplichtend is.» De hardheid der oorspronkelijke bepaling omtrent recidive is daardoor ten eenemale weggenomen 1).

1) Mr. M. Schooneveld, Het Wetboek van Strafrecht met aantekeningen, art. 364, bl. 384 sq.

De schrijver van dit hoogst verdienstelijke werk geeft bij die gelegenheid den tekst op van art. 6 der Belgische wet van 15 Mei 1849. Dit artikel gaat zelfs zoo ver, dat het de vervanging der gevangenisstraffen door eene geldboete toelaat, (bl. 386).

deze bepaling niet bij overtrekking laet gelden, want bij
toch alleen het nadeel van de schulden, niet de
making te nemen, staat. In Frankrijk heeft niet alleen
de wet van 28 April 1832 het artikel 145 tot de over-
trekking uitgestrekt; maar ook op residuen, en op de
gevallen, waarin enkel geldboete bedingt is, van een
passing gemachtigt. Zelfs zullen volgens eenige
de veranderingen in de wetten van 1832 en 1833

T H E S I S.

gewonen wetten, ook dan, wanneer het nadeel de som
van vijf en twintig franken moogte boven gaan. Even
als in Frankrijk aan artikel 145 eene grotere wijziging
ding is gegeven, heeft dit in Nederland, ofschoon ruim
twee en twintig jaar later, eindelijk plaats gekon-

I.

Obligacioni futurae pignus accedere nequit.

II.

*Obligatio heredis ad praestanda legata oritur ex aditione
hereditatis, non vero ex testamento.*

III.

*Si desunt heredes legitimi, emphyteusis vacans transit ad
fiscum, non vero ad dominum praedii.*

IV.

Te regt beweert Mr. A. de Pinto (Handl. tot het Burg.
Wetb., II^{de} Gedeelte, bl. 436): „als er eene overeenkomst be-
„staat, is het, om den schuldenaar ipso jure in mora te stel-
„len niet noodig, dat deze zulks letterlijk en uitdrukkelijk be-
„pale; maar is het genoeg, indien de aard der bij dezelve
„bedongen verbindtenis dit medebrengt.”

V.

De curatele van den man over zijne vrouw bestaat eerst
dan, wanneer zij door den Kantonregter bekrachtigd is.

VI.

De verpligting, den trekker van een wisselbrief bij art. 104 Wetb. v. Kooph. opgelegd, vervalt, wanneer de nemer alleen den *prima* ontvangen hebbende, daarvoor de koopsom reeds heeft betaald.

VII.

Tot failliet verklaring van een koopman worden *meerdere* daden van weigering van betaling vereischt.

VIII.

De beteekening van een vonnis en het diensvolgens gedaan bevel stellen niet een begin van uitvoering daar.

IX.

De verkiezing der leden van de *Eerste Kamer* der Staten-Generaal door de Staten der Provinciën, in 1848 ingevoerd, schijnt mij toe, met den algemeenen geest der herziene Grondwet niet wel te strooken.

X.

Ten onregte beweert Stahl (Die Philosophie des Rechts enz. II, 2te Abtheilung, bl. 115), van den nieuwen Adel sprekende, bij den reeds bestaande in te lijven: „Man kann einen „solchen nicht neu machen, wo er nicht besteht, man kann „ihn aber wohl erhalten durch Aufnahme neuer Familien, in- „dem diese, die einzeln eintreten, von der Sitte und dem Stan- „desgeiste der Klasse ergriffen, sich mit ihr assimiliren.”

XI.

Het bijzonder eigendom behoort in oorlogstijd zoowel ter zee als te lande, onschendbaar te zijn.

XII.

De aanstelling van afzonderlijke ambtenaren, tot waarneming van het openbaar ministerie bij de Kantongeregten, is af te keuren.

XIII.

Ten onregte komt in het Wetb. van Strafrecht het tweegevecht niet voor als een zelfstandig misdrijf.

XIV.

De openbare voltrekking der doodstraf is af te keuren.

XV.

De aanleg van spoorwegen in Nederland behoort zooveel mogelijk van Staatswege te geschieden.

XVI.

Minder juist is de bewering van Stahl (Die Philosophie des Rechts, enz. II^{er} Band, 2te Abtheilung, bl. 106): „Der „Stand der groszen Grundbesitzer ist der einzige unter den „Vermögensständen, der ohne Arbeit und Spekulation, ohne „auf Steigerung seines Erwerbs bedacht, zu seyn, sein Vermö- „gen erhalten kann.”

XVII.

De aanstelling van stichtelijke ambtenaren, tot waarneming van het openbaar ministerie bij de Kamtoegerechten, is af te keuren.